

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ.

1925-1926

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ",
1929

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
1. Εὐεργέται	γ'
2. Διοικητ. Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας διὰ τὴν τριετίαν 1924-1926	ε'
3. Ἐπίτιμοι Ἑταῖροι 1925 - 1926	ζ'— ι'
4. Τακτικοὶ Ἑταῖροι 1925 - 1926	ια'— ιε'
5. Γενικὴ ἔκθεσις τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1925	1— 20
6. Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1925 :	
1. Ἀνασκαφαὶ Ὡδείου Περικλέους ὑπὸ Π. Καστριώτου	21— 24
2. Grabungen im Dionysos-Theater in Athen ὑπὸ W. Doerpfeld	25— 32
3. Ἀνασκαφαὶ Ἀμφιαρείου ὑπὸ Β. Λεονάρδου	33— 35
4. » Νέας Ἀγχιάλου ὑπὸ Γ. Α. Σωτηρίου	35— 37
5. » Ἱεροῦ Θαυλίου ἐν Φεραῖς τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ Α. Σ. Ἀρ- βανιτοπούλου	37— 42
6. » Κάτω Γουμενίτσης Καλαβρύτων ὑπὸ Ν. Κυπαρίσση	43— 47
7. » Ἀσκληπείου Ἐπιδαύρου ὑπὸ Π. Καββαδία	47— 51
8. » Στυμφάλου ὑπὸ Α. Ὁρλάνδου	51— 55
9. » Μεσσήνης ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου	55— 66
7. Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1925	67— 73
8. Γενικὴ ἔκθεσις τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1926	75— 97
9. Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1926 :	
1. Ἀνασκαφαὶ Ὡδείου Περικλέους ὑπὸ Π. Καστριώτου	98— 103
2. » Ἀμφιαρείου ὑπὸ Β. Λεονάρδου	103— 108
3. » Νέας Ἀγχιάλου ὑπὸ Γ. Σωτηρίου	108— 115
4. » ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Διὸς Θαυλίου ὑπὸ Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου	115— 117
5. » ἐν Σέρραις ὑπὸ Α. Ξυγοπούλου	118— 122
6. » Νικοπόλεως ὑπὸ Γ. Α. Σωτηρίου	122— 127
6 Α. » » ὑπὸ Α. Φιλαδελφέως	127— 130
7. » Κάτω Γουμενίτσης Καλαβρύτων ὑπὸ Ν. Κυπαρίσση	130— 131
8. » Στυμφάλου ὑπὸ Α. Ὁρλάνδου	131— 139
9. » Ἐπιδαύρου ὑπὸ Π. Καββαδία	139— 140
10. Περὶ τοῦ θολωτοῦ τάφου Ὀσμάναγα Πύλου ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου	140— 141
11. Ἀνασκαφαὶ Νίρου Χάνι Κρήτης ὑπὸ Σπυρ. Μαρινάτου	141— 147
12. Ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι ἐν Λέσβῳ ὑπὸ Δ. Εὐαγγελίδου	147— 156
10. Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1926	157— 159
11. Συνέλευσις τῶν ἐταίρων κατὰ τὸ ἔτος 1925	161
12. Ἐκθέσεις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας τοῦ ἔτους 1925	162— 165
13. Ἀπολογισμὸς ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1925	166— 167
14. Κίνησις δημοσιευμάτων κατὰ τὸ ἔτος 1925	168— 169
15. Συνέλευσις τῶν ἐταίρων κατὰ τὸ ἔτος 1926	171
16. Ἐκθέσεις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας τοῦ ἔτους 1926	172— 175
17. Ἀπολογισμὸς ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1926	176— 177
18. Κίνησις δημοσιευμάτων κατὰ τὸ ἔτος 1926	178— 179
19. Δημοσιεύματα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	180— 183

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ, ΕΛΛ. ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΑΜΟΥΝΑΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ

MENEΛAOS NEΓPEΠONTΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
BENIAMIN ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU
A. E. H. GOEKOOP
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑΝ 1924-1926

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΤΠΟΥΛΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΒΕΛΤΣΟΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΥΓΕΑΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΛΟΝΑΚΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΧΑΡ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

1925-1926

- Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος **Bernhard** τοῦ **Sachsen Meiningen**. — Breslau.
- Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Φρειδερίκος Κάρολος τοῦ **Hessen**. Cronberg i. Taunus. (Schloss Friedrichshof).
- Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πρίγκιψ τῆς Ρουμανίας Κάρολος.
- Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος.
- J. Beloch**. — Roma. Via Pompeo Magno 5.
- Ἐλευθέριος Κ. Βενιζέλος. Ἀθῆναι.
- James Gordon Bennett**. — New York.
- Erich Bethe**. — Leipzig. Davidstrasse 1.
- Robert De Billy** — Γαλλία.
- F. W. von Bissing**. — München. Georgenstrasse 10.
- G. Bonni**. — Roma. Via Genova 30.
- Max Bonnet**. — Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).
- R. C. Bosanquet**. — Liverpool. — Bedford Street 40.
- Alfred Brueckner**. Berlin. Friedenau. Rubens Str. 40.
- Ernst Buschor**. Ἀθῆναι, ὁδὸς Φειδίου 1.
- Chamonard J.** — Paris. 3, square du Croisic XVe.
- Ἰωσήφ Χατζιδάκης. Ἡράκλειον (Κρήτης) — Μῆλος.
- G. Clémenceau**, ancien Président du Conseil. — Paris.
- Giuseppe Ang. Colini**. — Roma. Via Farini 17, int. 7.
- Ludwig Curtius**. — Ρώμη. Via Sardegna 79.
- Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανός.
- R. M. Dawkins**. — Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
- Prince Demidoff**. — Ἀθῆναι.
- Charles Diehl**. — Paris, aven. Wagram 75.
- Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Διονύσιος.
- Wilhelm Dörpfeld**. — Berlin. Lichterfelde 1. Hortensien Str. 64.
- Βίκτωρ Δούσμανης. — Ἀντιστράτηγος, ὁδὸς Μενάνδρου 35.
- Hans Dragendorff**. — Freiburg i. Br. Universität.
- Engelbert Drerup**. — Nijmegen. Holland. Universität.
- Garret Droppers**. — Ἡ. Π. Ἀμερική.
- Fr. von Duhn**. — Heidelberg. Neuenheim. Werrgasse 7.

- Félix Durrbach.**—Toulouse. Rue du Japon 40.
Adolf Eрман.—Berlin: Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
Sir Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford.
Ernst Fabricius.—Freiburg i. Br. Göthestrasse 44.
Paul Foucart.—Paris. Rue Jacob 19.
Ernst Gardner.—Tadworth (Surrey) Farm Corner.
Percy Gardner.—Oxford. Canterbury Road 12.
Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος.
Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Γρηγόριος.
Gherardo Ghirardini.—Bologna. Via dell'Indipendenza 54.
Earl Granville.—Ἀγγλία.
Angelo de Gubernatis.—Roma Università.
Federico Halbherr.—Roma. Via Atenula 21.
B. Haussoullier.—Paris. 8 Rue Ste Cécile.
Rudolf Heberdey.—Graz. Mandell Strasse 26.
Paul Hermann.—Dresden. Stephanienstrasse 13.
B. Hodge Hill.—Ἀθῆναι, ὁδὸς Πηγγύλης 23.
Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin. Westend, Ebereschen Allee 11.
Otto Hirschfeld.—Berlin. Charlottenburg Mommsenstrasse 6.
Maurice Holleaux.—Paris. Quai Malaquais 19.
Théophile Homolle.—Paris. Rue de Petits Champs 8.
André Joubin.—Paris.
Georg Karo.—Halle a. S. An der Universität 12.
Sir Frederic George Kenyon.—London. British Museum.
Otto Kern.—Halle a. S. Friedenstr. 23.
Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολεις.
Hubert Knackfuss.—München Adelheidstr. 10.
Παῦλος Κουντουριώτης.—Ἀθῆναι, Νικοδήμου 1.
Rodolfo A. Lanciani.—Roma. Piazza Sallustio 24.
Henri Lechat.—Lyon. Quai Gailleton 22.
Philippe Legrand.—Lyon. 60. Avenue de Noailles.
Θεόδωρος Λιμπρίτης.—Ἀθῆναι. 3^{ης} Σεπτεμβρίου 131 Α.
Emmanuel Loewy.—Wien. Untere Donaustr. 29.
G. A. Macmillan.—London. St Martin's Street.
Lucien Magne.—Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
Rev. J. P. Mahaffy.—Dublin (Ireland), Provost of Trinity College.
E. Martini.—Prag. Deutsche Universität.
Horace Marucchi.—Roma. Santa Maria in Via 7 A.
G. Mendel.—Paris. Rue de l'Observatoire 8.

- Ed. Meyer.** — Berlin. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
William Miller. — Ἀθήναι.
Gabriel Millet. — Paris. XIVe 34 Rue Hallé.
Naville Edouard. — Genève. Université.
Φωκίων Νέγγης. — Ἀθήναι, Τριπόρων 6.
Charles Nizet. — Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
Théodore Ouspensky. — Leningrad. Rue Wassilios 7/2.
Ettore Pais. — Roma. Via di Ripetta 102.
R. Paribeni. — Roma. Via dei Prefetti 22.
Giovanni Patroni. — Pavia, Università.
Guisepe Pellegrini. — Padova Via Massimo 9.
Paul Perdrizet. — Strasbourg. Université.
Luigi A. Pernier. — Firenze. Università.
Giulio de Petra. — Napoli — Pallonete. Via S. Chiara 32.
Ernst Pfuhl. — Basel. Schönbeinstrasse 42.
Alfred Philippson. — Bonn. Königstrasse 1.
Charles Picard. — Paris, XIVe. Boul. Arago 97.
Νικόλαος Πολίτης. — Παρίσιοι.
Edmond Pottier. — Paris. 72 Rue de la Tour.
A. von Premerstein. — Marburg. Universität.
Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnenstr 43.
G. Radet. — Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
Sir W. M. Ramsay. — 41, Braid Avenue, Edimburgh.
Pember W. Reeves. — London.
Salomon Reinach. — Boulogne-sur-Seine. Avenue Victor Hugo 16.
Théodore Reinach. — Paris. 2, Place des Etats-Unis.
E. Reisch. — Wien XVIII. Karl Ludwigstrasse 28.
C. Ricci. — Roma. Piazza Venezia 11.
R. B. Richardson. — Woodstok Connecticut.
La Comtesse de Riencourt. — Ἀθήναι.
Al. Rostowitz-bey. — Le Caire.
Antonio Salinas. — Palermo, Via Emerico Amari 130.
Rev. A. H. Sayce. — 8, Clalmers Cresent, Edimburgh.
Gustave Schlumberger. — Paris. VIIIe 29 Avenue Montaigne.
Hans Schrader. — Frankfurt a. Main, Schumannstr. 49.
Sir Cecil Smith. — London. Victoria and Albert Museum.
Antonio Sogliano. — Napoli. Via Carlo Altobelli 25.
Vittorio Spinazzolla. — Bologna.
Mrs E. Arthur Strong. — Roma. British School. Palazzo Odescalchi 80.

F. Studniczka.—Leipzig. Leibniz Strasse 11.

Ludwig von Sybel.—Marburg i. H. Sybelstrasse 1.

Hermann Thiersch.—Göttigen. Friedländerweg 39.

Ὁ Σεβασμ. πρόην Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος.

Albert Trapman.

A. J. B. Wace, London Victoria and Albert Museum.

Otto Walter.—Oester. Archäolog. Institut. Athen.

Carl Watzinger.—Tübingen, Lenaustr. 6.

Th. Wiegand.—Berlin, Dahlem, Peter Lennéstr. 30.

Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff, Excellenz.—Westend
bei Berlin. Eichen—Allee 12.

Wilhelm Wilberg.—Wien. Mozartgasse 4.

Ulrich Wilcken.—Berlin. Westend, Leistikow Str. 2.

Adolph Wilhelm.—Wien IX, Schlickgasse 5.

A. Willems.—Bruxelles. Université.

Paul Wolters.—MünchenNW2 Elvira Str. 4/Or.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

1925 - 1926

Σημ. — Οί δι' ἄστερίσκου σημειούμενοι ἑταῖροι εἶναι ἰσόβιοι.

1. Ἀβραμέας Εὐστράτιος.	32. Γεδεών Μανουήλ.
2. * Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος Θρ.	33. * Γεννάδιος Ἰωάννης.
3. Ἀγγελόπουλος Γεώργιος.	34. Γερογιάννης Κωνσταντῖνος.
4. * Ἀγγελόπουλος Ἡλίας.	35. * Γεωργιάδης Ἀθανάσιος.
5. Ἀγγελόπουλος Θεόδωρος.	36. Γιαννόπουλος Δημήτριος.
6. Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος.	37. Γκίζης Βαρθολομαῖος.
7. Ἀθανασάκης Ἰωάννης.	38. Γούδας Μιχαήλ.
8. Ἀλεξάκης Χαρίλαος.	39. Γουδής Δημήτριος.
9. Ἀλιβιζάτος Ἀμίλκας.	40. Γούσιος Κωνσταντῖνος.
10. * Ἀμπελᾶς Τιμολέων.	41. Γροῦνδμαν Ἀχιλλεύς.
11. Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος.	42. Δαμαλᾶς Ἰάκωβος.
12. Ἀναγνωστόπουλος Ἰωάννης.	43. * Δεληγιώργης Λεωνίδας.
13. Ἀναστασιάδης Ἀναστάσιος.	44. * Δεμερτζής Ἀλέξανδρος.
14. Ἀξελὸς Ἰωάννης.	45. Δέρβος Γεώργιος.
15. * Ἀποστολάκη Ἄννα.	46. Δέφνερ Μιχαήλ.
16. Ἀποστολάκης Δημήτριος	47. * Δηλιγιάννης Ἐπαμεινώνδας.
17. Ἀποστολίδης Χρῖστος.	48. Δημητριάδης Δημήτριος.
18. Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος.	49. * Δημητριάδης Χρῖστος.
19. Ἀσημακόπουλος Σαράντος.	50. Διαμαντόπουλος Ἀνδρέας.
20. * Βάσος Τιμολέων.	51. Διαμαντόπουλος Διονύσιος.
21. Βέλτσος Νικολ. Γεώργιος.	52. Διοσκορίδης Χαράλαμπος.
22. * Βερναρδάκης Γρηγόριος.	53. Δόσιος Κωνσταντῖνος.
23. Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος.	54. * Dörfeld Wilhelm.
24. * Βιζουκίδης Περικλῆς.	55. Δουκάκη Εὐανθία.
25. Βογιατζίδης Ἰωάννης.	56. Δραγάτης Ἀθανάσιος Ἰ.
26. * Βολονάκης Μιχαήλ.	57. * Δραγάτης Ἰάκωβος Χ.
27. * Βορέας Θεόφιλος.	58. Δόσιος Κωνσταντῖνος.
28. Βουγιούκας Γεώργιος.	59. Δρόσος Ἰωάννης.
29. Βρυζάκης Ἀθανάσιος.	60. * Δυοβουνιώτης Γεώργιος.
30. Γαλανὸς Σπυρίδων.	61. Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος.
31. * Γαρθίκας Γεώργιος.	62. Ἐμπεδοκλῆς Γρηγόριος.

63. * Ἐμπειρίκος Μιχαήλ.	102. Καρόλου Νικόλαος.
64. * Ἐξαρχόπουλος Νικόλαος.	103. Καροῦζος Χρῖστος.
65. Εὐαγγελίδης Δημήτριος.	104. Κασσαβέτης Ἀλέξανδρος.
66. * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης.	105. * Καστόρχης Δημήτριος.
67. * Εὐταξίας Ἀθανάσιος.	106. * Καστριώτης Παναγιώτης.
68. * Εὐταξίας Ἰωάννης.	107. Κάτσanos Νικόλαος.
69. * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος.	108. * Κανταντζόγλου Ἰωάννης.
70. * Ζέγγελης Κωνσταντῖνος.	109. * Κεραμόπουλος Ἀντώνιος.
71. * Ζησίου Κωνσταντῖνος.	110. * Κλοντηρόπουλος Γεώργιος.
72. * Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος.	111. Κοκόλης Σπυρίδων.
73. Ζωγράφος Γεώργιος.	112. Κολλιαβᾶς Γεώργιος.
74. Ζωγράφος Ἰωάννης.	113. Κολλιναίτης Ἡλίας.
75. Ζωγράφος Κωνσταντῖνος.	114. Κολλιναίτης Σπυρίδων.
76. Ἡλιόπουλος Βασίλειος.	115. Κολοκοτσᾶς Εὐάγγελος.
77. Ἡλιόπουλος Παναγιώτης.	116. Κοσμόπουλος Ἰωάννης.
78. * Ἡλιόπουλος Χρῖστος.	117. Κοτζιάς Νικόλαος.
79. Θεοδότου Σόλων.	118. Κουγέας Σωκράτης.
80. * Θεοδωρακάκης Στυλιανός.	119. * Κουμανούδης Πέτρος.
81. * Θεοδωράκης Γεώργιος.	120. * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος.
82. Ἰωαννίδης Γ Ἰωάννης.	121. Κρανιώτης Ἰωάννης.
83. Ἰωαννίδης Χρῖστος.	122. Κρητικὸς Εὐάγγελος.
84. * Καββαλιεράτος Ἀννινος Μιλτ.	123. Κριεζῆς Ἀλέξανδρος.
85. Καββαδίας Ἀλέξανδρος.	124. Κριεζῆς Ἀνδρέας.
86. * Καββαδίας Παναγῆς.	125. * Κριεζῆς Ἀντώνιος.
87. * Καζάκης Νεοκλῆς.	126. Κριεζῆς Ἐμμανουήλ.
88. Καλαποθάκης Μιχ. Δημήτριος.	127. Κριμπᾶς Ἀθανάσιος.
89. Καλβοκορέσης Λεωνίδας.	128. Κριμπᾶς Βασίλειος.
90. Καλιτσουνάκης Ἰωάννης.	129. Κτενᾶς Κωνσταντῖνος.
91. * Καλογερόπουλος Νικόλαος.	130. Κυπαρίσσης Νικόλαος.
92. Καλογερόπουλος Παναγιώτης.	131. * Κύρης Μιχαήλ.
93. Καμπάνης Νικόλαος.	132. Κυριαζῆς Σπυρίδων.
94. Καντιάνης Νικόλαος.	133. Κυριακίδης Στίλπων.
95. Καπερώνης Νικόλαος.	134. Κυριακὸς Ἰωάννης.
96. * Καπετανάκης Νικόλαος.	135. Λαμπίνης Βασίλειος.
97. Καπρουᾶς Γεώργιος.	136. * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος.
98. Καράκαλος Νικόλαος.	137. Λεκὸς Γεώργιος.
99. Καρανδρέας Ἀπόστολος.	138. * Λεονάρδος Βασίλειος.
100. * Καρκούλιας Ἡρακλῆς.	139. * Λιβαδᾶς Μιχαήλ.
101. * Καρολίδης Παῦλος.	140. Λιβαδᾶς Νικόλαος.

141. Λιβαδάς Παντελής.
142. Λιβιεράτος Σπυρίδων.
143. Λιμπερόπουλος Παναγιώτης.
144. Λογοθέτης Κωνσταντῖνος.
145. * Λυκάκης Ἀλέξανδρος.
146. Λυκούδης Ἐμμανουήλ.
147. Λῶ Πειρουνάκη Αἰκατερίνη.
148. Μαγιάσης Ἰωάννης.
149. Μαγιάσης Σωτήριος.
150. Μάξσης Δημήτριος.
151. Μ.κκᾶ Ξανθίπη Π.
152. * Μακκᾶς Δημήτριος.
153. * Μακκᾶς Νικόλαος.
154. Μακρῆς Γεράσιμος.
155. Μαλαπέτσας Θεόδωρος.
156. Μαλτέζος Κωνσταντῖνος.
157. Μάμος Πιπῖνος.
158. * Μαντζάκος Χρῖστος.
159. * Μαντζούφας Ἀνδρέας.
160. Μαντούδης Μιχαήλ.
161. * Μανωλίδης Σωκράτης.
162. Μαργαρίτης Σπυρίδων.
163. Μαρινᾶτος Σπυρίδων.
164. Μαρκόπουλος Βασίλειος.
165. * Μαρκόπουλος Ἰωάννης.
166. Μαυρούλιας Ἰωάννης.
167. Μέλφος Δημήτριος.
168. Μενάρδος Σῖμος.
169. * Μερκούρης Σπυρίδων.
170. Μέρμηγκας Κωνσταντῖνος.
171. * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης.
172. Μεσολωρᾶς Παναγιώτης.
173. Μηλιάδης Ἰωάννης.
174. * Μητσόπουλος Χρῖστος.
175. Μιαούλης Ἀνδρέας.
176. Μιχαηλίδης Μιχαήλ.
177. * Μούσης Ἰωάννης.
178. Μουτσόπουλος Δημήτριος.
179. Μουτσόπουλος Φώτιος.
180. Μπαβαβέας Ἀδαμάντιος.
181. Μπαλᾶνος Νικόλαος.
182. * Μπάρτ Γουλιέλμος.
183. Μπαχαρίας Στυλιανός.
184. * Μπενάκης Ἀντώνιος.
185. * Μπενάκης Ἐμμανουήλ.
186. Μπένσης Βλαδίμηρος.
187. Μπέρτος Νικόλαος.
188. Μπουρνιάς Ἀντώνιος.
189. * Μυστακίδης Βασίλειος.
190. Ναισούλης Βασίλειος.
191. * Νεγροπόντης Μιλτιάδης.
192. Νικητόπουλος Ἀνδρέας.
193. * Νικολαΐδης Ἰωάννης.
194. * Νικολαΐδης Λουδοβίκος.
195. Νομικός Δημήτριος.
196. Νομικός Μᾶρκος.
197. * Noack Ferdinand.
198. * Ξανθουδίδης Στέφανος.
199. Ξυγγόπουλος Ἀνδρέας.
200. Οἰκονόμος Γεώργιος Π.
201. * Οἰκονόμος Παναγιώτης Π.
202. Οἰκονόμου Ἰωάννης.
203. Οἰκονόμου Μιχαήλ.
204. Ὁρλάνδος Ἀναστάσιος.
205. * Παγανέλης Σπυρίδων.
206. * Παγανέλης Στάμος.
207. * Πάλλης Ἀγαμέμνων.
208. * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας.
209. Παναγιωτόπουλος Κων/τῖνος.
210. * Παντελίδης Ἐμμανουήλ.
211. Παντερμαλῆς Στυλιανός.
212. Παππαδάκης Κωνσταντῖνος.
213. Παππαδάκης Νικόλαος.
214. Παππαδόπουλος Θωμᾶς.
215. Παππαηλιοῦ Χαράλαμπος.
216. Παππαθανασίου Πάνος.
217. Παππαϊωάννου Γεώργιος.
218. Παππαϊωάννου Ἰωάννης.

219. Παππαϊωάννου Πάνος.	258. Ρεδιάδης Περικλῆς.
220. Παππαμικαήλ Γρηγόριος.	259. Ρίζος Σταματίος.
221. * Παππαναστασίου Ἀλέξανδρος.	260. Ρινόπουλος Μιχαήλ.
222. Παππαναστασίου Σπυρίδων.	261. Ροζάκης Σταματίος.
223. Παππανδρέου Γεώργιος.	262. Ρουμπάνης Ἰωάννης.
224. Παππανδρέου Πάνος.	263. Ρούνιος Κωνσταντῖνος.
225. Παππαντωνίου Ἀπόστολος.	264. Ρούφος Λουκάς Κανακάρης
226. Παππαντωνόπουλος Νικόλαος.	265. Ρωμαΐδης Ἰωάννης.
227. Παππασπυρίδου Σέμνη.	266. Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος.
228. Παππαφλέσσας Γρηγόριος.	267. * Ρωμᾶνος Ἄθως.
229. Παππαφλέσσας Ἰωάννης.	268. * Ρώσσης Ζήκος.
230. Παππαφλέσσας Κωνσταντῖνος.	269. Σαδούκας Χρῖστος.
231. * Παππούλιας Δημήτριος.	270. Σακελλαριάδης Στέφανος.
232. Παππούλιας Κωνσταντῖνος.	271. * Σακελλαρόπουλος Σωτήριος.
233. Παράσχος Γεώργιος.	272. Σαρσέντης Λυκοῦργος.
234. Πατσουράκος Ἰωάννης.	273. Σεργόπουλος Ἰωάννης.
235. Πεζᾶς Σταματίος.	274. * Σημαντήρας Κωνσταντῖνος.
236. Πεζόπουλος Ἐμμανουήλ.	275. Σκάσσης Ἑρρίκος.
237. Πελεκίδης Εὐστράτιος.	276. Σκάσσης Θωμᾶς.
238. Πεσματζόγλου Γεώργιος.	277. * Σκλαβοῦνος Γεώργιος.
239. Πετιμεζᾶς Θρασύβουλος.	278. Σκοτίδας Εὐάγγελος.
240. Πετροκόκκινος Δημήτριος.	279. * Σκουζῆς Ἀλέξανδρος.
241. Πίππας Δημοσθένης.	280. * Σκουλούδης Στέφανος.
242. Πιτίδης Μιχαήλ.	281. * Σκούφος Θεόδωρος.
243. Πλυτᾶς Ἀμβρόσιος.	282. * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς.
244. Πολίτης Ἰωάννης.	283. Σπυρόπουλος Παναγιώτης.
245. * Πολίτης Νικόλαος.	284. * Στάης Σπυρίδων.
246. * Πολυγένης Κωνσταντῖνος.	285. Σταθακόπουλος Παναγιώτης.
247. Πολυχρονιάδης Κωνσταντῖνος.	286. Σταθαῖος Ἀντώνιος.
248. Πορτοκάλης Ἀλέξανδρος.	287. * Σταμελαῖτος Γεώργιος.
249. Πουλίσας Παναγιώτης.	288. * Σταμούλης Ἀναστάσιος.
250. Πουλόπουλος Ἀπόστολος.	289. Στάμος Ἰωάννης.
251. Πουλόπουλος Ἡλίας.	290. Στασινόπουλος Σύριος.
252. Πουρῆς Μιλτιάδης.	291. Σταυρόπουλος Ἀγγελος.
253. Πρινάρης Κίμων.	292. Σταυρόπουλος Σπυρίδων.
254. * Πῶπ Γεώργιος.	293. * Στεργιόπουλος Δημήτριος.
255. Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος.	294. Στεργιόπουλος Παναγιώτης.
256. * Ράλλης Γεώργιος.	295. * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας.
257. * Ράλλης Κωνσταντῖνος.	296. * Στρέϊτ Γεώργιος.

297. * Studniczka Franz.	313. Φῖξ Ἰωάννης Καρ.
298. * Σφακιανᾶκης Παναγιώτης.	314. Φουρίκης Πέτρος.
299. Σφήκας Δημήτριος.	315. * Χαβιαρᾶς Νικήτας.
300. * Σωτηριάδης Γεώργιος.	316. Χαντέλης Ἰωάννης.
301. Σωτηρίου Γεώργιος.	317. Χαριτάκης Γεώργιος.
302. Τετενὲς Ὅθων.	318. Χαρίτος Ἰωάννης.
303. Τζηρὸς Κωνσταντῖνος.	319. Χαροκόπος Σπυρίδων.
304. * Τριανταφυλλάκος Νικόλαος.	320. * Χατζάκος Ματθαῖος.
305. Τρικούπης Σπυρίδων.	321. Χατζῆς Ἀντώνιος.
306. Τσακαλῶτος Ἀθανάσιος.	322. * Χατζιδάκης Γεώργιος.
307. Τσιπούρας Δημήτριος.	323. Χριστίδης Δημήτριος.
308. * Τσούντας Χρῖστος.	324. Χριστόπουλος Μιχαήλ.
309. Τσόχας Γεώργιος.	325. Χριστόπουλος Σπυρίδων.
310. * Fabricius Ernst.	326. Χρυσάφης Ἰωάννης.
311. * Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος.	327. Χρυσούλης Γκίκας.
312. * Φιλάρετος Γεώργιος.	

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 14^η ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1926

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι,

Πρὸ τῆς ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος 1925, κατ' ἐπικρατῆσαν ἀγαθὸν καὶ σεβαστὸν ἔθιμον, τὸ Δ. Συμβούλιον προσφέρει πρῶτον εὐλαβῇ τιμὴν πρὸς τοὺς ἀποθανόντας ἐταίρους καὶ συναδέλφους, τοὺς πιστῶς ἀφοσιωθέντας πρὸς τε τὸν σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν τῆς εὐγενεστάτης ἐπιστήμης.

Ἐκ τῶν ἐπιτίμων ἐταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν ἐπιφανῆ Γάλλον ἀρχαιολόγον Θεόφιλον **Homolle**, ἐπίτιμον διευθυντὴν τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων καὶ Ἀκαδημαϊκόν. Συνδεθεὶς μετὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὁ Homolle διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἐνδοξοτάτων ἐλληνικῶν τόπων, τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Δήλου, καὶ προαγαγὼν ἐξόχως τό τε ἔργον τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην καθόλου, οὐδέποτε ἐλησμόνησεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ τὴν γῆν, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ τροφὸς τῆς δόξης του, πᾶσαν δὲ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἀπέτισεν ὁ Homolle δι' ἀνυποκρίτου καὶ θερμοτάτης ἀγάπης πρὸς τὴν Νέαν Ἑλλάδα.

Τὴν εὐκρινῆ ταύτην στοργὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα δὲν περιώρισεν ὁ Homolle εἰς ἀπλᾶς ῥωμαντικὰς ἐκδηλώσεις, ἀλλ' ὑπῆρξε παντὸς ἐλληνικοῦ ζητήματος ἀκαταπόνητος ὑποστηρικτὴς καὶ τῆς φιλελληνικῆς ἐν Γαλλίᾳ κινήσεως πολυτιμώτατος ὑφηγητής, ἐμψυχῶν καὶ ἐμπνέων τοὺς πάντας πρὸς ἀγαθὴν δρᾶσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Θεοφίλου Homolle ὀφείλεται ἡ ἐν ἔτει

1907 ἴδρυσις τῆς «Ἐνώσεως πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων» ἐν Γαλλίᾳ, εἶναι δὲ γνωστόν, τίνας σημαντικὰς ὑπηρεσίας προσήνεγκεν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἔθνος ἡ Ἐνωσις ἐκείνη καὶ διὰ διαλέξεων καὶ δι' ἄλλων ποικίλων μέσων προαγαγοῦσα τὸν Φιλελληνισμόν παρὰ τῇ Γαλλικῇ κοινῇ γνώμῃ. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀντεπροσωπεύθη ἐν τῇ κηδεῖα τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς διὰ τοῦ παρεπιδημοῦντος τότε ἐν Παρισίοις Γραμματέως αὐτῆς, ὅστις καὶ συλλυπητήρια γράμματα ἀπηύθυνε πρὸς τε τὴν οἰκογένειαν καὶ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν.

Τὸ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν μακρὸν συλλυπητήριον ἀνεγνώσθη ἐν δημοσίᾳ συνεδρίᾳ αὐτῆς, ὃ δὲ κόμης Delaborde ἐξέφρασε διὰ θερμῶν ἐκφράσεων τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν.

Δεύτερον ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐκ τῶν ἐπιτίμων αὐτῆς ἐταίρων τὸν **Hans Pomtow**, ὅστις πολλὰς προσήνεγκεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν Δελφικὴν ἀρχαιολογίαν ὑπηρεσίας. Αἱ περὶ τὴν Δελφικὴν τοπογραφίαν, ἐπιγραφικὴν καὶ χρονολογίαν ἐργασίαι τοῦ Pomtow εἶναι σπουδαῖαι συμβολαὶ εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τῶν Δελφῶν, θέλουσι δὲ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀναγνωρισθῇ ὡς τοιαῦται, οἵαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ πρόοδος τῶν νεωτέρων ἐπιστημονικῶν γενεῶν.

Βαθεῖαν θλίψιν ἡσθάνθη ἡ Ἑταιρεία καὶ ἐπὶ τῷ πολὺ προώρῳ θανάτῳ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας Αὐγούστου **Frickenhaus**

Διατρίψας κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ ἐν Ἀθῆναις, ἔνθα ἤλπιζε νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τῆς ὑπούλου νόσου, ἣτις εἶχε κλονίσει σοβαρώτατα τὴν υἰεῖαν αὐτοῦ, δὲν προέλαβε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' ὑπέκλυσε καθ' ὁδὸν εἰς νέαν προσβολὴν τῆς ἀσθενείας.

Ἀφορηθεὶς ἀπὸ ἀρτιωτάτης φιλολογικῆς μορφώσεως ἐπεξετάθη ὁ Frickenhaus εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἀρχαιολογίας ἔχων ὡς σπουδαῖα φυσικὰ ἐφόδια τὸν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ ζῆλον καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὀξύνοϊαν συνδεδεμένα πρὸς γενναίαν ψυχὴν.

Τὰς ἐργασίας αὐτοῦ διέκρινε πάντοτε ἡ ὀξύτης τῆς παρατηρήσεως καὶ ἡ πληθώρα τῶν ἐπινοιῶν. Καὶ ἔνθα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεῦνης αὐτοῦ δὲν ἐστοχάζετο τοῦ ὀρθοῦ, ἡ διαδρομὴ τῆς πραγματείας δεικνύει τὴν σφριγῶσαν διάνοιαν, ἣτις κυριαρχεῖ τῆς ὕλης, ἣν ἐξετάζει.

Αἱ τοπογραφικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι ἐν τῇ Ἀργολίδι καὶ ἡ συγκρότησις τῆς ἀρχαιολογικῆς γεωγραφίας τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἑλληνικῆς χώρας, βασιζομένη ἐπὶ ἀκριβεστάτης μελέτης τῶν τόπων ἐκείνων θὰ χρησιμεύωσιν ἐπὶ μακρὸν ὡς ὁδηγὸς πάσης σχετικῆς σπουδῆς.

Σημαντικώταται εἶναι ὡσαύτως αἱ περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἀγγείων καὶ ἄλλων μνημείων συγγενῶν ἐργασίαι τοῦ Frickenhaus, δι' ὧν οὗτος σπουδαίως διεφώτισε τὴν γένεσιν τῆς τραγωδίας. Γνωστόταται δὲ εἶναι αἱ μελέται αὐτοῦ περὶ τοῦ Ἀγελάδα, τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Κολώτου ὡς καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σκηνῆς.

Βαθεῖαν ὡσαύτως θλίψιν ἐνεποίησε καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λυὼν καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας **Herni Lechat** διακεκριμένου ἐρευνητοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πλαστικῆς.

Σπουδαίας ἰδίᾳ παρέσχε συμβολὰς ὁ Lechat εἰς τὴν μελέτην τῆς προφειδιακῆς Ἀττικῆς πλαστικῆς καὶ μάλιστα τῶν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως γλυπτῶν τῆς περιόδου ταύτης. — Ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς Ἐπιδαύρου συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ Lechat δημοσιεύσας μετὰ τοῦ ἀρχιτέκνονος Defrasse διεξοδικὸν ἔργον περιέχον μετ' ἀναπαραστάσεων τῶν μνημείων τῆς Ἐπιδαύρου καὶ γλαφυρὰν αὐτῶν περιγραφὴν. Σημαντικὴ ὡσαύτως εἶναι ἡ διεξοδικὴ αὐτοῦ μελέτη περὶ τοῦ γλύπτου Πυθαγόρου τοῦ Ῥηγίνου ὡς καὶ περὶ τοῦ Φειδίου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πλαστικῆς κατὰ τὸν 5^{ον} π. Χ. αἰῶνα.

Καθ' ὅλου τὸν H. Lechat διακρίνει ἀκριβεστάτη περιγραφὴ καὶ ἀνάλυσις τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, καὶ μεγίστη σωφροσύνη περὶ τὴν ἔκφρασιν εἰκασιῶν καὶ τολμηρῶν συνδυασμῶν.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐταίρων αὐτῆς ἀπώλεσεν ἡ Ἐταιρεία τὸν ἐπιφανῆ φιλόλογον **Γρηγόριον Βερναρδάκην**, ὅστις διὰ τε τῶν

φιλολογικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας σπουδαίως ὠφέλησε καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν καθόλου ἐπιστήμην.

Ἀπέθανεν ὡσαύτως κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἐταῖρος **Ἐμμανουὴλ Λυκούδης**, ὁ γνωστότατος νομικὸς καὶ γλαφυρώτατος λογογράφος.

Ὅσαύτως ἐξέλιπε καὶ ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἐταῖρος **Μαγιάσης**.

Μετ' εὐγνώμονος καὶ εὐλαβοῦς ἀναμνήσεως κλείοντες τὴν σειρὰν ταύτην τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἀφιέρωσαν τὸν βίον εἰς τὴν θεραπείαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης, χαιρετίζομεν θερμῶς τοὺς ἐορτάσαντας τὴν ἐξηκονταετηρίδα αὐτῶν ἐπιτίμους ἡμῶν ἐταῖρους καὶ διαπρεπεῖς ἀρχαιολόγους τὸν **Walter Amelung**, διευθυντὴν τῆς ἐν Ῥώμῃ Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ τὸν **Ferdinand Noack**, καθηγητὴν τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ἀμφοτέρους διὰ θαυμαστῆς ὄντως ἐργασίας συντελοῦντας εἰς τὴν τελείωσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν ἀξίων μαθητῶν.

Ὅσαύτως ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία χαιρετίζει εὐχαρίστως τὴν ἐν τῇ Διευθύνσει τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐγκατάστασιν τοῦ κ. **Roussel** κρατίστου ἐπιγραφικοῦ καὶ ἀρχαιολόγου, εὐχεται δὲ ὁλοψύχως, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν ἑνδοξὸν τῆς Σχολῆς δρᾶσιν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὑπερόχου ἐπιστήμης, εἰς ἣν διάσημοι ἄνδρες παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν, παραδόντες τὴν δᾶδα εἰς τοὺς εὐγενῶς νῦν ἀγωνιζομένους τὸν κάλλιστον τῶν ἀγώνων, τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀληθείας.

Τοῦ ἀγῶνος τούτου γενναῖος σηματοφόρος ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1925 τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς ἔργον, τό τε ἀνασκαφικὸν καὶ τὸ δημοσιευτικόν, προσέρχεται δὲ σήμερον, ὅπως κατὰ τὰ νενομισμένα δώσῃ δημοσίᾳ λόγον περὶ τούτου.

1. Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία τὰς ἀνασκαφικὰς αὐτῆς ἐργασίας ἐν τῷ Ὁδείῳ τοῦ Περικλέους διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Π. Καστριώτου, ἀπεκαλύφθη δὲ διὰ τῆς σκαφῆς τοῦ 1925 ὁλόκληρος ὁ τοῖχος τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὁδείου. Ἡ πλευρὰ αὕτη τοῦ Ὁδείου ἐξηκριβώθη νῦν ὅτι εἶχε μῆκος 67 μέτρων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κτίριον ἦτο, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Doerpfeld, τετράγωνον ἢ πλευρὰ αὕτη παρέχει ἀμέσως καὶ τῶν ἄλλων τὰς διαστάσεις, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος.

Ὁ βορειοδυτικὸς οὗτος τοῖχος ἐτερματίζετο πλησίον τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου, ἀφιεμένης μεταξὺ τῶν οἰκοδομημάτων στενῆς διόδου πλάτους 0.50 μ. — Ἡ δίοδος αὕτη ἐχρησίμευεν ὥς ὁχετὸς τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων ὑδάτων καὶ πρὸς προφύλαξιν τῶν οἰκοδομημάτων ἀπ' αὐτῶν. Ἀνάλογα προφυλακτικὰ κατασκευάσματα παρετηρήθησαν ἤδη καὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Μ. Ἀσίας, ἐκ δὲ τῆς μεγάλης ἀστυνομικῆς ἐπιγραφῆς τῆς Περγάμου ἐμάθομεν ὅτι οἱ ὁχετοὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο *περιστάσεις*, τὸ δὲ πλάτος αὐτῶν καθορίζετο διὰ νόμου.

Ὁ ἄλλος βορειοδυτικὸς τοῖχος τοῦ Ὁδείου ἦτο ἐπενδεδυμένος διὰ μαρμαρίνων μεγάλων πλακῶν, αἵτινες διετηρήθησαν καλῶς ὑπὸ τὴν βαθεῖαν ὑπὲρ τὰ 7 μέτρα ἐπίχωσιν.

Ὡσαύτως μακρὰν σκαφὴν ἐξετέλεσεν ὁ κ. Καστριώτης παρὰ τὸ πρόπυλον τοῦ Ὁδείου καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν νεωτέρων οἰκίσκων, ἀπεκάλυψε δὲ μέγα τεῖχος κροκαλοπαγῶν λίθων breccia, πάχους 1,50 μ., οὗ τὸ διάκενον ἦτο πεπληρωμένον διὰ μικρῶν λίθων. Περαιτέρω εὐρέθησαν τὰ θεμέλια ἡμικυκλικοῦ κτίσματος, ἴσως ἐξέδρας, κατεσκευασμένης διὰ μικρῶν λίθων καὶ ἀσβέστου.

Τὸ στερεὸν ἔδαφος, μέχρις οὗ ἔφθασεν ἡ σκαφή, ἀπεδείχθη κατωφερές, τοῦτο δὲ συμφωνεῖ ἄριστα πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ τ. μυστ. 38), καθ' ἣν ὁ δοῦλος ὁ ἰδὼν τὰ γενόμενα κατὰ τὴν νύκτα τῶν Ἑρμοκοπιδῶν διηγεῖται ὅτι εἶδε τοὺς συνωμότας ἀπὸ τοῦ Ὁδείου εἰς τὴν ὀρχήσσαν τοῦ θεάτρου *καταβαίνοντας*.

Περαιτέρω ἡ σκαφή συνήντησεν ἐφέτος τμήμα τοῦ ὑδραγωγείου τῆς ἐννεακρουνίου, ὅπερ κατήρχετο ἀπὸ τῆς ΝΑ γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔφθανε μέχρι τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα ὁ Doerpfeld ἀνεῦρε τὴν ἐννεάκρουνον.

2. Δευτέρα ἐν Ἀθήναις ἐργασία ἐγένετο κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ **Διονυσιακοῦ θεάτρου** διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γουλιέλμου Doerpfeld, σκοπὸς δὲ ταύτης ἦτο ἡ ἐξακριβωσις τῆς ἡλικίας τῶν διαφόρων τοίχων τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ θεάτρου. Ὁ κ. Doerpfeld εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ πρῶτος μελετήσας ἀκριβέστατα καὶ δημιουργήσας τὴν οἰκοδομικὴν ἱστορίαν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Διὰ τοῦτο δὲ ἡ Ἑταιρεία προθυμότατα ἀπεδέξατο τὴν συνεργασίαν αὐτοῦ. Ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο πρὸς τούτοις πολύτιμον συμπλήρωμα τῆς πρὸς Α τοῦ θεάτρου ἐκτελουμένης ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφῆς τοῦ Ὁδείου.

Ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ διακρίνονται, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Doerpfeld, ἑξ οἰκοδομικαὶ περίοδοι: 1^η ἡ τοῦ Πεισιστράτου κατὰ τὸν 6^{ον} αἰῶνα, 2^α ἡ τοῦ Περικλέους κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα. 3^η ἡ τοῦ Λυκούργου κατὰ τὸν 4^{ον}. 4^η ἡ τοῦ Σύλλα πιθανῶς κατὰ τὸν 1^{ον} π. Χ. αἰῶνα, 5^η ἡ τοῦ Νέρωνος κατὰ τὸν 1^{ον} μ. Χ. αἰῶνα καὶ 6^η ἡ τοῦ ἄρχοντος Φαίδρου ἐν τῷ 3^ῳ μετὰ Χ. αἰῶνι. Ὅτι κατὰ τὰς διαφόρους ταύτας περιόδους οὔτε τὸ σχῆμα οὔτε αἱ λεπτομέρειαι τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἦσαν ὅμοιαι εἶχε καὶ πρότερον ἐξακριβωθῇ κατὰ τὰ κυριώτατα σημεῖα, ἀλλὰ δὲν ἦτο πάντων τῶν διαφαινομένων τοίχων καὶ οἰκοδομικῶν λειψάνων ἐντελῶς σαφὴς ἡ σημασία καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους σχέσις. Ἡ κατὰ τὸ 1925 γενομένη ἔρευνα ἐκύρωσε τὴν προτέραν γνώμην ὅτι τὸ κοῖλον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ὡς ἔχει σήμερον, ἐκτίσθη ἐν τῷ 4^ῳ αἰῶνι π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λυκούργου. Ἐδίδαξε περαιτέρω ἡ ἔρευνα ὅτι πρὸ τοῦ Λυκούργου ὑφίστατο ἄλλο θέατρον, ὅπερ ἤρξατο οἰκοδομῶν ὁ Περικλῆς. Τὸ πρότερον τοῦτο θέατρον δὲν γινώσκομεν νῦν μέχρι τίνος σημείου ἐξετελέσθη. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι τὸ θέατρον τοῦτο δὲν εἶχεν ἀκόμη λιθίνην σκηνήν, διότι ἐν τῷ 5^ῳ αἰῶνι ἡ σκηνὴ ἦτο ξυλίνη.

Τοῦτο δὲ ἐμφαίνεται ἐκ τῶν σφζομένων μεγάλων ὀπῶν, αἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς εἰσδοχὴν τῶν μεγάλων δοκῶν τοῦ σκελετοῦ τῆς ξυλίνης σκηνῆς. Κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα, ὅτε ὁ Λυκοῦργος κατεσκεύασε λιθίνην σκηνὴν καὶ προσέθηκεν ἐκατέρωθεν *παρασκήνια*, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ σμικρύνῃ τὸ κοῖλον κατὰ τὰς παρόδους, ἵνα ἐκλίπῃ ἢ ἐκ τῆς προσθήκης τῶν παρασκηνίων δημιουργηθεῖσα κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα δυσχωρία καὶ ἀνοιχθῶσι πάλιν πόροι.

Τὸ θέατρον τοῦ Περικλέους μετὰ τοῦ Ὀρδείου καὶ τοῦ νεωτέρου ναοῦ τοῦ Διονύσου, οὗ τὸ ἄγαλμα γινώσκομεν ὅτι ἐποίησεν ὁ μέγας καλλιτέχνης τοῦ 5^{ου} αἰῶνος Ἀλκαμένης — ἀνήκουσι πάντα εἰς ἓν μέγα καλλιτεχνικὸν συγκρότημα, ὅπερ κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα συνέλαβεν ὁ Περικλῆς μετὰ τῶν συνεργαζομένων αὐτῷ καλλιτεχνῶν, μεθ' ὧν ἐσχέδιασε καὶ ἐξετέλεσε καὶ τὰ νέα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μνημεῖα.

Περαιτέρω ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη ἔφερεν εἰς πλήρες φῶς καὶ λείψανα ἄλλου ἔτι ἀρχαιότερου θεάτρου, τὰ ὁποῖα ἦσαν μὲν καὶ πρότερον ὁρατά, ἀλλὰ δὲν εἶχον ἀκριβῶς ἐρευνηθῇ. Τὰ λείψανα ταῦτα εἶναι μέρος τῆς ἀρχαιοτάτης ὀρχήστρας, κατεσκευασμένης ἐκ πολυγώνων τιτανολίθων καὶ ἀνηκούσης πιθανώτατα εἰς ἄλλην μεγάλην οἰκοδομικὴν περίοδον τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος, ὅτε ὁ μεγαλεπήβολος Πεισίστρατος ἔκτισεν αὐτὴν παρὰ τὸ Διονυσιακὸν τέμενος.

Ἄλλους τινὰς τοίχους συγχρόνους τῇ ὀρχήστρᾳ ταύτῃ καὶ δύο παχεῖς τετραγωνικοὺς στύλους συνδέει ὁ κ. Doerpfeld πιθανώτατα πρὸς τὸ ἀρχαιότατον Διονυσιακὸν θέατρον καὶ ἐρμηνεύει αὐτοὺς ἢ ὡς θεμέλια τοῦ ξυλίνου θεάτρου, τῶν περιφήμων *ἰκρίων*, τὰ ὁποῖα ἀρχομένου τοῦ 5^{ου} αἰῶνος κατέρρευσαν, ἢ ὡς στηρίγματα τοῦ μονιμωτέρου ξυλίνου θεάτρου τοῦ κατασκευασθέντος μετὰ τὴν κατάρρευσιν ἐκείνην.

Σημαντικὸν ἄρα πόρισμα τῆς σκαφῆς ταύτης τοῦ 1925 εἶναι πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τὸ περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Περικλέους ἑξαχθέν, ὅπερ εἶχε προχωρήσει εἰς ἱκανὸν ὕψος, ὅτε ὁ Λυκοῦργος διὰ τὴν νέαν διαμόρφωσιν τῆς σκηνῆς καὶ τῶν παρασκηνίων ἠναγκάσθη νὰ κατεδαφίσῃ τὸ νότιον ἀντέρεισμα τοῦ κοίλου καὶ νὰ μεταθέσῃ αὐτὸ

2-3 μέτρα βορειότερον. Ἡ μικρὰ αὕτη σκαφή δεικνύει πόσον διδασκτικὰ δύνανται νὰ ἀποβῶσι καὶ τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον μάλιστα ἄσημα καὶ ἄθλια τοιχάρια, ὅταν τύχωσι τῆς ὀφειλομένης ἐρμηνείας. Ἐν τῇ σκαφῇ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἔχομεν καὶ νέον παράδειγμα τῆς ἀριστοτεχνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐρμηνείας.

3^η ἐργασία τῆς Ἑταιρείας ἐγένετο ἐν τῷ παρὰ τὸν Ὠρωπὸν **Ἀμφιαρεῖω** διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Λεονάρδου, ὅστις ἀφίερωσε μακροτάτην ἐργασίαν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ τόπου.

Καὶ κατὰ τὸ 1925 ὁ κ. Λεονάρδος ἔσκαψεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχτης τοῦ χειμάρρου καὶ προπαρεσκεύασε μέγα μέρος τοῦ ὅλου χώρου δι' ἀνακαθάρσεως πρὸς ἐπικειμένην σχεδιογράφησιν καὶ φωτογράφησιν τοῦ Ἀμφιαρείου καὶ ἐξηκολούθησε νὰ συντάσῃ τὸν ἀπολογισμὸν τῆς μακρᾶς καὶ ὀφελιμωτάτης ταύτης ἀνασκαφῆς, ἣτις θέλει ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ δημοσιευθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας.

Ἐκ τῆς ἐφετινῆς σκαφικῆς ἐρεῦνης τοῦ κ. Λεονάρδου ἐν τῷ ἄρτι ἀγορασθέντι ἀγρῷ Λούπη προέρχοντα τέσσαρα μεγάλα δωμάτια οἰκοδομήματος ἐκ πωρολίθων μετ' ἐπιχρίσματος ἀσβέστου.

4^η ἀνασκαφὴ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐν **Φεραῖς** τῆς Θεσσαλίας ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς Θαυλίου διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀρβανιτοπούλου, συμμετεχούσης πρὸς μελέτην τῶν ἀρχιτεκτονικῶν εὗρημάτων καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς διὰ τοῦ Ἑταίρου αὐτῆς κ. Béquignon.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην τοῦ 1925 ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ εἰς ἱκανὸν βάθος εὐρέθησαν τάφοι τῆς πρωΐμου γεωμετρικῆς περιόδου, ἀμελέστατα πεποιημένοι ἐκ πλάκων ἀκατεργάστων τιτανολίθου καὶ περιέχοντες ἐκτὸς τῶν νεκρῶν καὶ ἐλάχιστα μικρὰ ἀγγεῖα μετὰ κυκλικῶν γραπτῶν ζωνῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ τεμάχιά τινα σιδηρᾶ. Οἱ τάφοι ἀνήκουσι κατὰ τὸν ἀνασκάψαντα εἰς τοὺς ἀπὸ 900-800 π. Χ. χρόνους.

Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ καὶ πρὸ τοῦ στερεοβάτου τῆς Ν-Α γωνίας εὐρέθησαν ὀλίγα μὲν, ἀλλὰ πλουσίως βεβαμ. τμήματα μυκηναϊκῶν ἀγγείων καὶ πηλίνων ἀγαλματίων.

Ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων ἐκφαίνεται ὅτι ὁ ναὸς τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ὅστις διεδέχθη ἄλλον τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, εὐρίσκετο ἐπὶ τεμένους ἱεροῦ παλαιοτάτης ἐποχῆς καὶ ἐπὶ νεκροπόλεως γεωμετρικῆς. Σημειωτέον ὅτι ἀπαντῶσι δύο τρόποι ἐνταφιασμοῦ, ὁ τῆς ἀπλῆς ταφῆς καὶ ὁ τῆς ἀτελοῦς καύσεως.

Ὡς πρὸς τὰ οἰκοδομήματα τὰ εὐρήματα μαρτυροῦσι περὶ τριῶν ναῶν.

α) Εἰς ἀρχαιότατος ναῖσκος τῶν χρόνων 700-650 π. Χ. εἰκάζεται ἐξ ἐνὸς τεμαχίου δωρικοῦ κιονοκράνου ἐντελῶς πρωτογενοῦς, φαίνεται δ' ὅτι ὁ ναῖσκος οὗτος ἦτο ξύλινος καὶ πλίνθινος, εἰς αὐτὸν δὲ ἀνήκουσι καὶ τὰ ἄφθονα χαλκᾶ εὐρήματα, ἅτινα ἐγένοντο ἐκεῖ καὶ ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν.

β) Ὁ δεύτερος περὶ τὸ 550 ἰδρυθεὶς ἀρχαῖκός ναὸς συνάγεται ἐκ τῶν δωρικῶν αὐλακωτῶν κιόνων, οἵτινες ἔχουσι κτισθῇ ἐν τῷ στερεοβάτῃ τοῦ νεωτέρου ναοῦ, καὶ ἐξ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ κιονοκρανῶν μετὰ γλυπτῶν κοσμημάτων εὐρεθέντων ἐκεῖ.—Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἀνήκουσι πῆλινα ἀρχαῖκὰ ἀγάλματα, ποικίλων τύπων, γυναικεῖα. Χαλκᾶ ἀφιερώματα τῆς περιόδου ταύτης ἐλπίζεται νὰ εὐρεθῶσι κατὰ τὴν προσεχῇ ἐπανάληψιν.

γ) Τρίτος εἶναι ὁ μέγας ναὸς τῶν περὶ τὸ 425 π. Χ. χρόνων, τοῦ ὁποίου σφύζεται ὁλόκληρος ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ ἐν μέρει τοῦ δευτέρου ἀναβαθμοῦ, ἐλλείποντος τοῦ τρίτου τοῦ καὶ στυλοβάτου. Ἀλλαχοῦ σφύζονται τὰ θεμέλια ἐξ ἐγχωρίου πορολίθου.

Σημαντικοὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐρμηνείαν τοῦ τόπου εἶναι πρὸς τούτοις δύο μεγάλοι βόθροι ἥτοι λάκκοι πλήρεις ἀναθημάτων.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀρχαιοτάτου ναῖσκου ὑπὸ πυρκαϊᾶς οἱ Φεραῖοι ἐπιθυμοῦντες νὰ κατασκευάσωσι νέον καὶ λαμπρότερον καὶ μείζονα ναόν, ἠναγκάσθησαν νὰ κατασκευάσωσι ἐκτεταμένον ἐπίπεδον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου, τοῦτο μὲν χρησιμοποιοῦντες τὸ

ὑφιστάμενον στερεὸν ἔδαφος, τοῦτο δὲ διὰ προσχώσεως τοῦ ἐπικλινοῦς τοῦ τόπου ἰσοπεδοῦντες καὶ εὐρύνοντες τὸ οἰκοδομητέον γήπεδον. Ἡ γόμωσις τοῦ κενοῦ ἐγένετο διὰ τε τῶν λειψάνων τοῦ ἀρχαιοτάτου ναῖσκου καὶ διὰ τῶν ἐξ ἐκείνου προερχομένων ποικίλων χαλκῶν καὶ ἄλλων ἀναθημάτων.

Περαιτέρω τοῦ λάγκου τούτου ὑπάρχει δεύτερος βαθύτερος, πλήρης καὶ αὐτὸς ὁμοίων ἀναθημάτων ἐκ τοῦ αὐτοῦ ναῖσκου συσσωρευθέντων ἐκεῖ.

Ἐὰν παραιτέρω εὐρεθῇ καὶ τρίτος βόθρος περιέχων τὰ ἀπορρίμματα τοῦ ἀρχαικοῦ ναοῦ, τότε τὸ κέρδος τῆς ἀνασκαφῆς θὰ εἶναι μέγα.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων τῆς σημαντικῆς ταύτης ἀνασκαφῆς κατὰ τὸ ἔτος 1925 μνημονεύομεν χαλκᾶς πόρπας, περόνας, ζφάρια, φιάλας καὶ ὄστρακα ποικίλων ἀγγείων γεωμετρικῶν, κορινθιακῶν καὶ ἀρχαῖκὰ μελανομόρφου καὶ ἐρυθρομόρφου ὀνυμοῦ.

Ἀξία μνείας εἶναι καὶ εὗρεσις τεμαχίου βάθρου ἀγάλματος φέροντος τὴν ἀβαθῆ ἐπιγραφὴν — ΟΝΜΕΠΟΙΕ, τὴν ὁποίαν ὁ ἀνασκάπτων συνεπλήρωσε τὸ πρῶτον μὲν **Μύρον μ' ἐποίησεν**, εἶτα δὲ ὀριστικώτερον **Στρογγυλίον μ' ἐποίησεν**. Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖνται ἐντὸς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος.

Ἐκ πάντων τῶν εὐρημάτων τοῦ ἔτους τούτου ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰ τῶν προηγουμένων ἐτῶν, εἶναι προφανὲς τὸ συμπέρασμα περὶ τῆς ἰδίας σημασίας τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ περὶ τῶν μεγάλων ἐλπίδων, τὰς ὁποίας δικαιούμεθα νὰ στηρίζωμεν ἐπ' αὐτήν.

5^η ἐργασία ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου.

Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ὁ κ. Σωτηρίου ἐξηκολούθησε τὴν ἔρευναν ἐν τῇ πέρυσιν ἀνακαλυφθείσῃ μεγάλῃ χριστιανικῇ βασιλικῇ.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ἦτο ἐφέτος ἀποκλειστικῶς ἡ ἀποχωμάτωσις τοῦ αἵθριου τῆς ἐκκλησίας.

Ἡ ἔρευνα ἔφερεν εἰς φῶς μέρος τοῦ οἰκοδομήματος ιδιόρρυθμον καὶ πρωτότυπον. Πρὸ τοῦ νάρθηκος ἐκτείνεται τετράγωνον κτίσμα (20×20 μ.), ὅπερ ἔχει ἐν τῷ μέσῳ περιστύλιον σχηματίζον τοξοειδῇ τὴν δυτικὴν πλευράν. Τὸ περιστύλιον ἔχει 14 κίονας καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς τὴν *φιάλην*, ἥτοι κατασκεῦασμα κτιστὸν περιέχον ὕδωρ πρὸς χειρονησίαν, ἀγιασμὸν κ.τ.τ. Ὁ τύπος τῆς φιάλης ταύτης εἶναι ἐντελῶς ἰδιάζων καὶ διάφορος τῶν φιαλῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸ σχῆμα τοῦ περιστυλίου ἀκολουθεῖ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευράν καὶ ὁ τοῖχος τοῦ αἵθριου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνοίγονται τρεῖς θύραι. Ἐκατέρωθεν τοῦ αἵθριου ὑπάρχουσι πιθανώτατα δύο πύργοι, ὅπως καὶ ἐν ταῖς βασιλικαῖς τῆς Συρίας.

Πρὸ τοῦ αἵθριου ἔκειτο πιθανῶς ἐν συνεχείᾳ τὸ *βαπτιστήριον* τοῦ ναοῦ. Ἐκ τούτου δὲ εἶναι προφανὲς ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μεμονωμένης τινὸς ἐκκλησίας, ἀλλὰ περὶ συμπλέγματος οἰκοδομημάτων περὶ τὸν ναὸν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν διασωθεισῶν παλαιῶν ἀπεικονίσεων τοῦ ἁγίου Πέτρου τῆς Ῥώμης καὶ ἄλλων μεγάλων μνημείων τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐκ τῶν διαφόρων εὐρημάτων τῆς ἐφετινῆς ἐργασίας ὁ κ. Σωτηρίου ἐξαίρει κορμούς κιόνων, κιονόκρανα, ἐπιθήματα, γεῖσα, περιθυσώματα, τμήματα θωρακίων κ. ἄ. μετὰ χαρακτηριστικῆς τοῦ 5^{ου} μετὰ Χρ. αἰῶνος διακοσμήσεως.

Καὶ ἐφέτος παρετηρήθησαν τὰ ἔχνη πυρκαϊᾶς καὶ ἄλλης βιαίας καταστροφῆς τοῦ ναοῦ ὑπὸ βαρβαρικῆς πιθανώτατα ἐπιδρομῆς τῶν μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνων.

6^η ἀνασκαφὴ τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Κυπαρίσση ἐκτελεσθεῖσα ἐν **Κάτω Γουμενίτση** τῶν Καλαβρύτων.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ταύτης ἦτο ἡ ἐξερεύνησις ἐκτεταμένου Μυκηναϊκοῦ νεκροταφείου περιέχοντος πολλοὺς τάφους λαξευτοὺς ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τὸν τόπον ἐκεῖνον συστήματος λόφων καὶ ὑψωμάτων ἐξ ἀσβεστοβριθοῦς ψαμμίτου λίθου.

Οἱ τάφοι εἶναι σπηλαιώδεις, ἐνιαχοῦ δὲ ἕνεκα τῆς ἰσοπεδώσεως τῆς κορυφῆς τῶν λόφων, ὁ οὐρανὸς τῶν τάφων λεπτυνθεὶς κατέπεσε καὶ ἐσχηματίσθησαν ἤδη πρὸ πολλοῦ λάκκοι, εἰς τοὺς ὁποίους κατέφευγον διωκόμενοι οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Οἱ θαλαμοειδεῖς ἢ σπηλαιώδεις οὗτοι τάφοι ἔχουσιν ἴδιον λαξευτὸν δρόμον ἕκαστος καὶ λαξευτὴν θυρίδα κατὰ τὰ καὶ ἄλλοθεν γνωστὰ παραδείγματα.

Ἐξηρσενήθησαν δὲ κατὰ τὸ 1925 ὑπὸ τοῦ κ. Κυπαρίσση δέκα κατὰ σειρὰν παράλληλοι τάφοι, ὧν οἱ ὀκτὼ ἦσαν ἄθικτοι. Οἱ δρόμοι αὐτῶν ἔχουσι μῆκος ποικίλον μεταξὺ τριῶν καὶ ἑπτὰ μέτρων, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν τῶν σπηλαίων ἔχει διάμετρον 3 ἕως 5 μέτρων καὶ ὕψος 2 ἕως 3 μέτρων. Αἱ θυρίδες εἶναι σχετικῶς μικραὶ ἔχουσαι ὕψος περίπου 1 μέτρου. Οἱ σκελετοὶ τῶν νεκρῶν εὐρέθησαν ἀδιατάρακτοι εἰς θέσιν πλαγίως ὀκλάζοντος.

Ἀγγεῖα ἀπαντῶσι τρίωτα λεβήτια, κρατηρίσχοι, μόνωτα κύπελλα, εἰς εὐμεγέθους ἀμφορεῖς, ἐν τυφλόστομον ἀμφορείδιον.

Σκεύη ἄλλα εὐρέθησαν δύο λίθινα διάτρητα ἐργαλεῖα ἐν σχήματι πελέκως, αἷχμαι δοράτων χαλκαῖ, χαλκαῖ λεπίδες μαχαίρων, σφονδύλια ἐκ στεατίτου καὶ ἐξ ὀπτῆς γῆς, χάνδραι ἐξ ὑαλώδους μάζης καὶ ἐξ ἀχάτου τοῦ συνήθους μυκηναϊκοῦ τύπου.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀγγείων τούτων καὶ τῆς διακοσμήσεως αὐτῶν γνωστῆς ἐξ ἄλλων ὁμοειδῶν μυκηναϊκῶν νεκροταφείων, συμπεραίνει ὁ κ. Κυπαρίσσης ὅτι τὸ νεκροταφεῖον ἀνήκει εἰς τοὺς περὶ τὸ 1100 π. Χ. χρόνους. Πλησίον δὲν ἀνευρέθησαν ἀκόμη ἔχνη συνοικισμού ἢ ἀκροπόλεως.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει μετὰ τὴν Ἀγραπιδιὰν καὶ τὸ Λόπεσι εἶναι ἀξία προσοχῆς ἡ εὕρεσις καὶ τοῦ μυκηναϊκοῦ τούτου νεκροταφείου, δι' οὗ ἀποδεικνύεται ἡ εὐρεῖα διάδοσις τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἀχαΐᾳ.

7^η ἀνασκαφὴ εἶναι ἡ ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἐν τῇ **Ἱερᾷ Ἐπιδαύρῳ** ἐκτελουμένη διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Καββαδία.

Κατὰ τὸ 1925 ὁ κ. Καββαδίας εἰργάσθη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μεγάλων καὶ πολυπλόκων Ῥωμαϊκῶν θερμῶν καὶ δὴ καὶ τῆς τρίτης ἐξ αὐτῶν. Τὸ βαλανεῖον τοῦτο κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τοῦ ὅλου Ἱεροῦ καὶ εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ μεγάλης ἐλληνικῶν χρόνων Στοᾶς, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καθ' ὃν καὶ αἱ δύο πρῶται θέρμαι. Παρέχει καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο πλήρη εἰκόνα τῶν ἐν Ἑλλάδι Ῥωμαϊκῶν Βαλανείων μετὰ θαυμαστοῦ συστήματος ὑποκαύστων ἢ θερμοαγωγῶν, μετὰ πολυτελῶν πλακοστρώτων δαπέδων καὶ ἄλλης πλουσίας ἀρχιτεκτονικῆς διακοσμήσεως, ψηφιδωτῶν καὶ ὀρθομαρμαρώσεως.

Προχωρήσασα πρὸς νότον ἡ σκαφή ἔδειξεν ὅτι αἱ θέρμαι αὗται συνέχονται μετ' ἄλλων κτισμάτων δεξαμενῶν, ὑδραγωγείων καὶ κρήνης, εἰς ἃ κατέρρεον τὰ ὕδατα τοῦ Ἀραχναίου ὄρους καὶ διωχέτευοντο εἴτα ἀνὰ τὸ Ἱερὸν.

Ἐκ τῶν κτισμάτων τούτων τὸ ἀξιολογώτατον εἶναι ἡ Κρήνη, ἣτις ἐτροφοδοτεῖτο παρὰ τριῶν δεξαμενῶν, μιᾶς ἐλληνικῆς, ἄλλης τῶν ὑστάτων μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων καὶ τρίτης τῶν μεταγενεστέρων Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἐν ταῖς ἐργασίαις πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς κρήνης εὐρέθη σπουδαία ἐπιγραφὴ περιέχουσα ἀναγραφὴν *Θεαροδόκων* τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας.

Αἱ θέρμαι αὗται καὶ αἱ συνεχόμεναι αὐταῖς ὑδραυλικαὶ ἐγκαταστάσεις ἀποτελοῦσι συγκρότημα κτισμάτων, ὅπερ κατὰ τὴν πιθανώτατην γνώμην τοῦ κ. Καββαδία, εἶναι ἀσφαλῶς αὐταὶ αἱ *ἄκραι* (aquae), αἱ ἀναφερόμεναι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Μικρασιάτου Μάρκου Ἰουλίου Ἀπελλᾶ. Ἐκεῖ «εἰς τὰ νερά» ἐτελεῖτο καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. Εἶναι δὲ διδακτικὴ, ὡς πρὸς τοῦτο, ἡ ἐπιγραφὴ ἐκείνη τοῦ Ἀπελλᾶ. Ὁ θεός, ἦτοι ὁ Ἀσκληπιός, διέταξε τὸν Ἀπελλᾶν «*πρὸς ταῖς ἀκόαις ἐν βαλανείῳ προστρέβασθαι τῷ τοίχῳ*». Ἐν τῇ αὐτῇ, ὡς γνωστόν, ἐπιγραφῇ διηγεῖται ὡς ἑξῆς τὰ τῆς θεραπείας αὐτοῦ: «*Ὁμην, λέγει, νάπυϊ καὶ ἁλοῖν κεχρημένος ὅλος, ἐξιέναι ἐκ τοῦ Ἀβάτου, παιδάριον δὲ ἡγεῖσθαι*

θυμιατήριον ἔχον ἀτμίζον καὶ τὸν ἱερέα λέγειν «τεθαράπευσαι, χρηὴ δὲ ἀποδιδόναι τὰ ἱάτρα».

Σκαφικὴν τινα ἔρευναν ἐξετέλεσεν ὁ κ. Καββαδίας καὶ ἐν ἄλλῳ τινὶ διαφαινομένῳ, συνεχεῖ δὲ πρὸς τὰς θέρμας, ἐρειπίῳ, τὸ ὁποῖον εἶχε κατασκευασθῇ ἀρχικῶς κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους, ὑπέστη δὲ ἐπισκευὴν κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν περίοδον. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὁ κ. Καββαδίας ταυτίζει πρὸς τὸ Ἐπιδότειον, ὑπολείπεται δὲ νὰ ἐξετασθῇ τοῦτο πληρέστερον ἐν προσεχεῖ ἐπαναλήψει τῆς ἐργασίας. Εὐχόμεθα μόνον ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ μακρὸν ἔτι τὸ θαλερὸν γῆρας τοῦ ἀνασκάπτοντος, ὅπως ἔτι μᾶλλον προαγάγῃ τὸ ἤδη ἔνδοξον ἔργον τῆς Ἐπιδαύρου.

8^η ἐργασία ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πολυτεχνείου κ. Ὁρλάνδου ἐν **Στυμφάλῳ**.

Ἡ ἐφετινὴ ἀνασκαφὴ ἐστράφη περὶ τὴν ἀκριβεστέραν ἔρευναν περὶ τοῦ πέρυσιν εὐρεθέντος προστύλου ναοῦ καὶ περὶ τὴν ἀποκάλυψιν νέων οἰκοδομημάτων.

Ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων προέκυψε πλήρες τὸ σχέδιον τῆς πέρυσιν ἀνακαλυφθείσης *Κρήνης*.

Τὸ κυκλοτερές κτίσμα ἐρευνηθὲν ἀκριβεστέρον ἀπεδείχθη πύργος τοῦ τείχους τῆς πόλεως, οὕτω δὲ ἀποκαθίσταται ἡ συνέχεια τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως μέχρι τῆς ἀκροπόλεως τῆς Στυμφάλου.

Εὐρήματα νέα τῆς ἐφετινῆς ἐργασίας εἶναι:

1. Πύλη εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀπὸ Μαντινείας καὶ Φεγεοῦ ἐρχομένων.

2. Ὁρθογώνιον κτίσμα πλησίον τοῦ ναοῦ, ἴσως περίβολος αὐλῆς προσηρτημένης τῷ ἱερῷ.

3. Τρία τετράγωνα βάθρα στοᾶς ἐκ τετραγώνων πεσσῶν παρὰ τὴν Ν. γωνίαν τοῦ τείχους.

4. Μέγα ὀρθογώνιον ἀγνώστου χρήσεως οἰκοδομῶν ἐντὸς τῆς κατατομῆς. Ἡ ὀπισθία πλευρὰ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἀπέχουσα τοῦ βράχου 0.90 ἀπετέλει τὴν ἑτέραν τῶν παρεῖων δεξαμενῆς, ἀποδεικνύεται δὲ ἐκ τοῦ ὑδραυλικοῦ ἐπιχρίσματος, ὅφ' οὗ καλύπτεται. Ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς ταύτης εὐρέθησαν διάφορα εἰδώλια

λίθινα καὶ πήλινα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερερουῖσι κατ' ἀριθμὸν, εἰ καὶ ἐν μόνον σφίζεται ἀκέραιον, εἰδῶλια γυναικὸς βαινούσης πρὸς ἀριστερὰ καὶ κρατούσης διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς ἀσπίδα, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τοὺς ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου καταπίπτοντας βοστρύχους τῆς κόμης.

Τὰ εἰδῶλια ταῦτα φαίνεται πιθανώτατον ὅτι κατέπεσαν ἐκ τῆς ὑπεράνω κειμένης ἀκροπόλεως· ἐκεῖ κατὰ τὸν Πausανίαν (VIII 22), ὑπῆρχον ναοὶ Ἑρας καὶ Ἀρτέμιδος. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν εἰδῶλιων εὐρίσκεται καὶ εἰδῶλιον Ἑρας νομίζει ὁ ἀνασκάπτων ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως εὐρεθεὶς πέρυσι μικρὸς ναὸς μᾶλλον εἰς τὴν Ἑραν ἀνήκει, καθ' ὅσον ἡ λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος θὰ ἦτο πάντως λαμπροτέρα.

Περαιτέρω ἀνευρέθη ἐν Στυμφάλῳ ναόσχημον κτίριον καὶ παρ' αὐτὸ δύο τετράγωνοι βωμίσκοι, μέγα βάθρον ἀγάλματος πώρινον (3.42×2.45) καὶ ἐν τέλει πρωτοτύπου σχήματος βόθρος *θυσιῶν* λελαξευμένος ἐν τῷ βράχῳ. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀγορᾶς τῆς Στυμφάλου ἐγένετο καὶ ἔρευνα τοῦ αὐτόθι σφωμένου ἐρειπίου τοῦ Φραγκικοῦ ναοῦ, τοῦ ὁποίου ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρον τὸ νοτίως τοῦ ἱεροῦ βήματος διαμέρισμα. Ἐν τῇ ἐπιχώσει ἀνευρέθησαν πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ ναοῦ, δι' ὧν θὰ κατορθωθῇ ἡ πλήρης ἀναπαράστασις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας. Ἐπὶ τόπου συνεκεντρώθησαν εἰς πρόχειρον συλλογὴν πάντα τὰ κινητὰ ταῦτα ἀρχιτεκτονικὰ εὐρήματα.

9^{ην} καὶ τελευταίαν κατὰ τὸ 1925 ἐργασίαν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν **Μεσσήνῃ** διὰ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς.

Ἡ ἐργασία αὕτη ἐπανελήφθη μετὰ μακρὰν διακοπὴν, ἐσκόπει δὲ νὰ ἐξερευνήσῃ πλήρως τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Μεσσήνης ἀνακαλυφθὲν ἄλλοτε θεατροειδὲς **Συνέδριον**.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἀπεκάλυψεν ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις τὸ σπουδαιότατον τοῦτο οἰκοδόμημα καὶ ἔδειξεν ὅτι τὸ κοῖλον ἀπετελεῖτο ἐκ δύο μερῶν χωριζομένων, ὡς καὶ ἐν τοῖς θεάτροις, διὰ διαζώματος καὶ δρόμου. Τὸ κάτω μέρος ἀποτελεῖται ἐξ ἑνδεκα σει-

ρῶν ἐδωλίων, τῶν πλείστων ἄριστα σφριζομένων, κατανεμομένων δὲ διὰ τεσσάρων κλιμάκων εἰς τρεῖς κερκίδας. Τοῦ ὑπὲρ τὸ διάζωμα μέρους τοῦ κοίλου σφρίζονται σποραδικῶς ὀλίγαι μεγάλαι πλάκες, βάθρα ὑπαρξάντων ποτὲ ἐκεῖ ἐδωλίων. Οὐδὲν τῶν ἐδωλίων τούτων ἐσώθη νῦν κατὰ χώραν, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τοῖς πέριξ ἐγένετο δυνατόν νὰ διακρίνωμεν λείψανόν τι ἐδωλίου λιθίνου δυναμένου νὰ ἀπονεμηθῇ πρὸς τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ συνεδρίου ἢ βουλευτηρίου. Διὰ τοῦτο εἶναι πιθανὸν ὅτι τὰ ἐδώλια ταῦτα δὲν ἦσαν λίθινα, ἀλλὰ ξύλινα, διὸ καὶ κατεστράφησαν πάντα.

Ἡ ὀρχήστρα τοῦ Συνεδρίου εἶναι πλήρης κύκλος κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχαιοτέρου θεάτρου, τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Ὡσαύτως ἔχομεν καὶ ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς Μεσσήνης ἀντίστοιχον πρὸς τὸ θεατρικὸν προσκηνίον τοῖχον ἔχοντα τρεῖς θύρας, τῶν ὁποίων ἡ μέση μεγαλειτέρα τῶν ἐκατέρωθεν δύο. Ὁ τοῖχος οὗτος προέρχεται, ὥς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς φαίνεται, ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων, ἐν ᾧ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Συνεδρίου εἶναι μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας ὠκοδομημένον καὶ ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τοὺς μέσους μετ' Ἀλέξανδρον χρόνους. Τοῦτο δὲ συμπεραίνομεν ἀποβλέποντες εἰς ἄλλα συγγενῇ τῶν χρόνων ἐκείνων οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων ὁ οἰκοδομικὸς τρόπος εἶναι ὁμοιότατος. Τοιαῦτα οἰκοδομήματα εἶναι τό τε βουλευτήριον τῆς Μιλήτου καὶ τὸ ἐκκλησιαστήριον τῆς Πριήνης καὶ τὸ Γερωντικὸν τῆς Νύσης. Ἀνάλογον δὲ θεατρικὸν οἰκοδόμημα ἀπαντᾷ καὶ ἐν Θήρᾳ.

Ἡ ὅλη ὀρχήστρα τοῦ Συνεδρίου ἀπεκαλύφθη πλακόστρωτος διὰ πολυχρώμων τετραγώνων πλακῶν, παρατηροῦνται δὲ ἐνιαχοῦ ἴχνη μεταγενεστέρας ἐπισκευῆς.

Παρὰ τὴν ἑτέραν τῶν παρόδων, τὴν κλιμακωτὴν ἐκ τῆς ὁδοῦ κάθοδον εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ συνεδρίου, ἀπεκαλύφθη μέγα βάθρον χαλκοῦ ἐφίπτου ἀνδριάντος. Τὸ μέρος τῆς πλακὸς τὸ φέρον ποτὲ τὴν ἐπιγραφὴν δὲν σφρίζεται πλέον κατὰ χώραν, ὥστε νὰ μάθωμεν ἀμέσως, τίς ἦτο ὁ οὕτως ἐξαιρετικῶς τιμηθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ χώρῳ τοῦ Συνεδρίου. Ἀλλ' ἡ παρατήρησις τῆς ἐξεργασίας τοῦ γείσου τῆς πλακὸς ἔφερεν εἰς τὴν ἀνάμνησιν τεμάχιον βάθρου ἐνεπίγραφον

εὐρεθὲν ὑπ' ἐμοῦ πρὸ 15 ἐτῶν ἐν τοῖς πέριξ, ἀποκείμενον δὲ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ τῆς Μεσσήνης καὶ ἔχον ὁμοίαν ἐξεργασίαν ἐν τῇ κατατομῇ. Ἡ μετακόμισις τοῦ τεμαχίου καὶ ἡ προσαρμογὴ εἰς τὸ εὐρεθὲν βάθρον ἔδειξεν ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ βάθρον, ἐξασφαλίζεται δὲ δι' αὐτοῦ ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἀνδριάντος εἰς τὸν **Τιβ. Κλαύδιον Σαιθίδαν τὸν Ἑλλαδάρχην.**

Περαιτέρω ἡ βραχυτάτη σκαφὴ ἐν Μεσσήνῃ ἠρεύνησε τὸ οὐχὶ μακρὰν τοῦ Συνεδρίου εὐρισκόμενον «ἡρῶν» ἐκ τεσσάρων τάφων καὶ μιᾶς ἐν τῷ μέσῳ ἐσχάρας ἀποτελούμενον.

Παρὰ ταῦτα ἤργισεν ἡ τοπογράφησις τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ ὅλου ἀρχαιολογικοῦ χώρου τῆς Μεσσήνης.

Ἡ Μεσσήνη εἶναι σπουδαιότατος ἀρχαιολογικὸς τόπος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποκάλυψις δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐνέχουσα οἶαν σημασίαν ὀλίγοι τῆς Ἑλλάδος τόποι ἔχουσιν. Ἄλλ' ἡ ἀποκάλυψις αὕτη δὲν συντελεῖται ταχέως διὰ τὸ μέγιστον ἐμπόδιον τῆς καλλιεργείας τοῦ τόπου ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν νεώτερων περὶ αὐτὸν κωμῶν. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἥτις μελετᾷ τὸ πρᾶγμα, θέλει προσεχῶς διευθετήσῃ τὸ ζήτημα τῶν ἀποζημιώσεων τῆς καλλιεργείας, ὥστε γοργότερον νὰ προχωρήσῃ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐργασία.

Τοιαύτη ὑπῆρξε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἡ ἀνασκαφικὴ ἐργασία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀξία κατὰ πάντα τῆς τῶν προηγουμένων ἐτῶν. Ἐδαπανήθησαν πρὸς τοῦτο δραχ. 66,538.

Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῆς ἐκθέσεως ἀνήκει καὶ ἄλλο σπουδαιότατον ἀνασκαφικὸν ζήτημα, ὅπερ ἀνακινήθην κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ ἀκόμη τὴν Ἀρχ. Ἑταιρείαν, εἶναι δὲ ὀρθὸν νὰ ἀνακοινωθῇ καὶ τοῖς κυρίοις Ἑταίροις, ἵνα καταστῶσιν ἐνήμεροι τῆς θέσεως τοῦ ζητήματος.

Πρόκειται, Κύριοι, περὶ τοῦ αὐτόχρημα ἐθνικοῦ ἔργου τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ἀγορᾶς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

Τὸ ἔργον τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἤδη ἐθεώρησεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ὡς ἓνα

τῶν σπουδαιοτάτων σκοπῶν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, δύναται δὲ σήμερον νὰ καυχήθῃ ὅτι τὰ ἐννέα δέκατα τῶν ἐν Ἀθήναις ἀποκαλυφθέντων ἀρχαίων μνημείων, τῶν τε κατὰ χώραν λειψάνων καὶ τῶν κινητῶν τῶν κοσμοῦντων σήμερον τὰ Ἀθηναϊκὰ μουσεῖα, προέρχονται ἐκ τοῦ μακροῦ καὶ ἐνδόξου τούτου ἔργου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἄλλ' ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Ἑταιρείας δὲν ἐπιτρέπει αὐτῇ, ὅπως ἐξακολουθήσῃ μόνη τὸ τεράστιον ἔργον. Οὐδὲ τὸ Κράτος θὰ ἠδύνατο, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, νὰ διεξαγάγῃ μόνον τὴν ἀνασκαφὴν. Εἶναι ἄρα ἠναγκασμένον τὸ Κράτος ἕνεκα ἐπείγουσας κοινωνικῆς ἀνάγκης νὰ ἀναζητήσῃ οἰκονομικοὺς ἀρωγούς εἴτε ἐντὸς εἴτε καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Μίαν οἰκονομικὴν διέξοδον, ἣτις ταυτοχρόνως περιλαμβάνει καὶ ἐπιστημονικὴν συνεργασίαν, ἀποτελεῖ ἡ ἀξία πάσης προσοχῆς προσφορὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἣτις ἐκπροσωποῦσα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ πλείονα παγκοσμίου φήμης Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια, προτείνει τὴν ὑπ' αὐτῆς ἀνασκαφὴν τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ ζωηρᾷ συναισθήσει τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἔργου καὶ τῶν μέχρι τοῦδε προσενεχθεισῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ὑπηρεσιῶν. προσεκάλεσεν ἐπισήμως τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, ὅπως μετὰσχῃ τῆς πολυθρυλήτου ἐπιχειρήσεως συντρέχουσα αὐτὴν καὶ οἰκονομικῶς, εἰ δυνατόν.

Τὸ συμβούλιον, Κύριοι, ἀντλοῦν τὸ αἶσθημα τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀπαραγράπτου δικαιώματος, ὅπερ ἐπὶ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἔχει, προθύμως παρέσχε τὴν ὑπόσχεσιν τῆς τε ἐπιστημονικῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς δυνάμεώς του οἰκονομικῆς ἀρωγῆς. Ἐχομεν δὲ ἀπόλυτον πεποίθησιν ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας, ἐὰν ἐπιτευχθῇ, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν στενωτέραν πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν πανταχόθεν ἐκδηλοῦται ζωηρότατος ὁ πόθος πρὸς πνευματικὴν συνεργασίαν τῶν διαφόρων ἐθνῶν καὶ

πρὸς ἑξομάλυσιν τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἀντιθέσεων διὰ τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης τοῦ πνευματικοῦ συναγωνισμοῦ. Ἴσως μάλιστα θὰ ἦτο τῆς εὐγενεστάτης ταύτης προσπαθείας ὑπηρετικῶπατον, ἐὰν εὐρύτερα διεθνῆς συνεργασία ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν Ἀθηνῶν καθίστα τὸ ἔνδοξον τοῦτο πεδίον ἐπιστημονικὴν τρόπον τινὰ κοινωνίαν τῶν ἔθνων καὶ φυτῶριον τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ πραγματικῆς συναδελφώσεως.

Συμπληροῦσα τὸ ἀνασκαφικὸν αὐτῆς ἔργον ἡ Ἀρχ. Ἐταιρεία διὰ ἀξίου καὶ ἀπαραιτήτου συμπληρώματος, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει ἡ τύχη τῆς σκαπάνης, προέβη εἰς τὴν δημοσίευσιν ὀγκώδους τόμου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος (1923) περιέχοντος πολλὰ καὶ ἀξιολόγους πραγματείας, αἵτινες ἀσχολοῦνται περὶ τε εὐρήματα τῆς Ἐταιρείας καὶ περὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ θέματα. Ἐδαπανήθησαν πρὸς τοῦτο δρ. 42.045.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονῇται, Κύριοι, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς χρησιμεύει ἀπὸ μακροτάτων ἐτῶν ὡς ἀδαμάντινος κρίκος ἐπιστημονικῆς ἐπικοινωνίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας μετὰ τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης καὶ συντελεῖ ἀθορύβως, ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ ἐδραίως εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν περὶ τῆς Ἑλλάδος υπόληψιν παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις καὶ τιμῶσι τὴν ἐπιστήμην λαοῖς.

Ἀλλὰ καὶ τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς ἐπλούτισεν ἡ Ἐταιρεία δι' ἀγορᾶς ἱκανῶν ἀρχαιολογικῶν βιβλίων, ἐδαπάνησε δὲ πρὸς τοῦτο ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδας δραχμῶν. Ἐὰν εἰς τὰ ἑξ ἀγορᾶς νέα βιβλία προσθέσῃ τις καὶ τὰ ἑξ εὐμενῶν δωρεῶν, δι' ἃς εἵμεθα εὐγνώμονες, ὡς καὶ τὰ ἑξ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας προερχόμενα βιβλία, θέλει εὐχαρίστως παρατηρήσει ὅτι ὁ πλουτισμὸς τῆς βιβλιοθήκης εἶναι σημαντικὸς.

Ἡ βιβλιοθήκη καὶ τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, εἶναι οἱ πόλοι, περὶ οὓς στρέφεται ὁ ἐπιστημονικὸς ἄξων τοῦ ἰδρύματος. Αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν γίνονται μόνον πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἀλλ' ἔχουσιν ὡς

ἀναγκαῖον καὶ ἀναπόφευκτον συμπλήρωμα τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρμηνείαν, ἄνευ τῆς ὁποίας τὸ ἔργον τοῦ ἐπιστήμονος ἀνασκαφῶς καταπίπτει ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀρχαιοκαπήλων. Διὰ τοῦτο δὲ πᾶσαν μέριμναν θὰ καταβάλῃ τὸ Συμβούλιον, ὅπως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τηρήσῃ σταθερὰν τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε, Κύριοι, τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1925. Ἔργον ὁμόλογον πρὸς τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦδε συντελεσθὲν ἔργον. Ἔργον ἐπιστημονικὸν παγκοσμίως ὁμολογούμενον καὶ ἔργον ἐθνικὸν πανελληνίως αἰσθητόν.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925

1. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΩΔΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 1925 αἱ ἐν τῷ Ὡδαίῳ τοῦ Περικλέους σκαφικαὶ ἡμῶν ἐργασίαι περιορίσθησαν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν μικροῦ ἔτι τεμαχίου (πέντε μέτρων), ὅπερ ὑπελείπετο ἐκ τοῦ τοίχου τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Ὡδαίου πρὸς ὀλοσχερῇ ἀποκάλυψιν τῆς πλευρᾶς αὐτῆς. Οὕτω διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ τεμαχίου τούτου φθάσαντες εἰς τὸ τέρμα, γνωρίζομεν νῦν ἀκριβῶς τὸ μῆκος τῆς πλευρᾶς αὐτῆς, ὅπερ μετρηθὲν ἔχει μῆκος 67 μέτρων.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Dörpfeld καὶ τὸ πλάτος τοῦ κτιρίου θὰ ἔχῃ τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ἐπομένως θεωρεῖ αὐτὸ τετράγωνον, ὥς ἦν τὸ Θεοσίλειον τῆς Μεγαλοπόλεως κτισθὲν, ὥς γνωστόν, καὶ τοῦτο κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Περικλείου Ὡδαίου.

Ἐτερματίζετο δέ, ὥς βλέπομεν νῦν, ὁ τοῖχος οὗτος μέχρι σχεδὸν τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου, ἀφιεμένης ὀπισθεν στενωτάτης διόδου, πλάτους 0,50 τοῦ μέτρου, μεταξὺ τῶν δύο οἰκοδομημάτων.

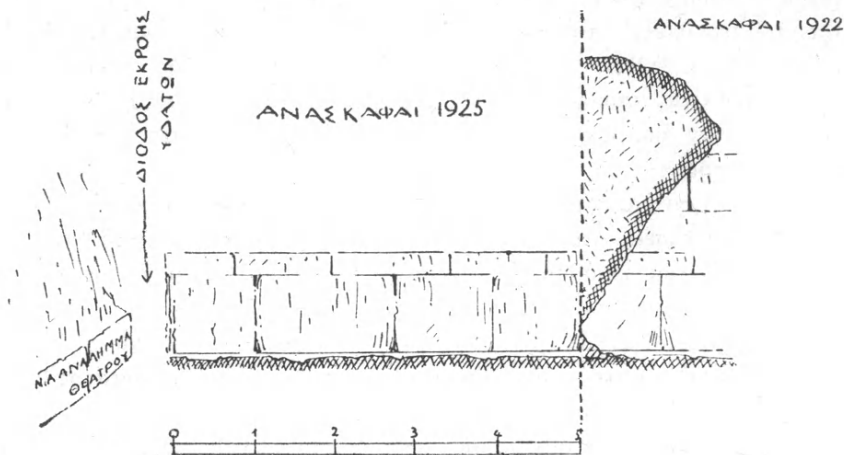
Ἡ στενωτάτη αὕτη διόδος ἦτο οὐχὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ διὰ τὴν ῥοήν τῶν ὑδάτων τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων, ὥς τοῦτο παρετηρήθη καὶ εἰς τὰ ἐν Περγάμῳ οἰκοδομήματα τῆς Ἀγορᾶς.

Τὸν προορισμὸν τῆς στενωτάτης αὐτῆς διόδου ἐμάθομεν ἐξ ἐπιγραφῆς ἀστυνομικῆς εὐρεθείσης ἐν Περγάμῳ καὶ δημοσιευθείσης ἐν *Mittheilungen* τοῦ 1902 σελ. 47 καὶ ἐφ' ἐξῆς ὑπὸ ν. Prott καὶ W. Kolbe. Καλεῖται δὲ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡ στενὴ αὕτη διόδος περίστας ἐχουσα πλάτος 0,50 τοῦ μέτρου, ὥς ὁ νόμος ὥριζε. Τὴν πληροφορίαν αὐτὴν ὀφείλω εἰς τὸν καθηγητὴν κ. Dörpfeld, ὅστις μετὰ πολλοῦ διαφέροντος παρηκολούθησε καὶ ἐφέτος τὰς ἐν τῷ Ὡδαίῳ ἀνασκαφικὰς ἡμῶν ἐργασίας.

Οἱ δημοσιεύσαντες καὶ σχολιάσαντες τὴν ἀστυνομικὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν σοφοὶ ἀρχαιολόγοι ἀναφέρουσιν ὅτι κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς μὲν χρόνους ἐγένετο χρῆσις τοιαύτης στενῆς διόδου μεταξὺ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Περγάμου ἀναφέρουσι δὲ ὅτι καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας εὐρέθησαν τοιαῦται στεναὶ ὁδοὶ ὥς λ. χ. ἐν Πιρηνῇ, ἀλλ' ἐκεῖ ἐπειδὴ ἡ πόλις ἐκτίσθη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βραχέως λόφου τῆς πόλεως καὶ δὲν ὑπῆρχε φόβος

πλημμύρας, ἡ στενωτάτη αὕτη διόδος ἐγένετο οὐχὶ χάριν ἐκροῆς τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ χάριν προφυλάξεως ἀπὸ τῆς ὑγρασίας.

Ἐν Ἀθήναις ἀναφέρουσιν ὅτι παρατηρήθη ὡσαύτως εἰς τὴν Στοὰν τοῦ Εὐμένους κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς χρόνους. Ἡ εὕρεσις νῦν ὑφ' ἡμῶν τῆς στενῆς ταύτης διόδου ἐν τῷ Ὡδεῖῳ τοῦ Περικλέους ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι τὸ πρῶτον νῦν μαρθάνομεν ὅτι κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα ἦτο ἐν χρήσει ἡ ἀστυνομικὴ αὕτη διάταξις καὶ ἡ χρῆσις τῆς στενῆς ταύτης διόδου πρὸς διέξοδον τῶν ὑετείων ὑδάτων. Περίστασις ἐγνωρίζομεν μέχρι τοῦδε ὅτι ἐλέγετο τὸ ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ σηκοῦ μέχρι τῆς ἐξωτερικῆς κιονοστοιχίας τοῦ ναοῦ διάστημα· ἤδη διὰ τῆς μνημονευθείσης ἐπιγραφῆς μαρθάνομεν ὅτι ἐλέγετο καὶ ἡ μεταξὺ δύο

Εἰκ. 1. ΒΑ τοῖχος Ὡδείου Περικλέους.

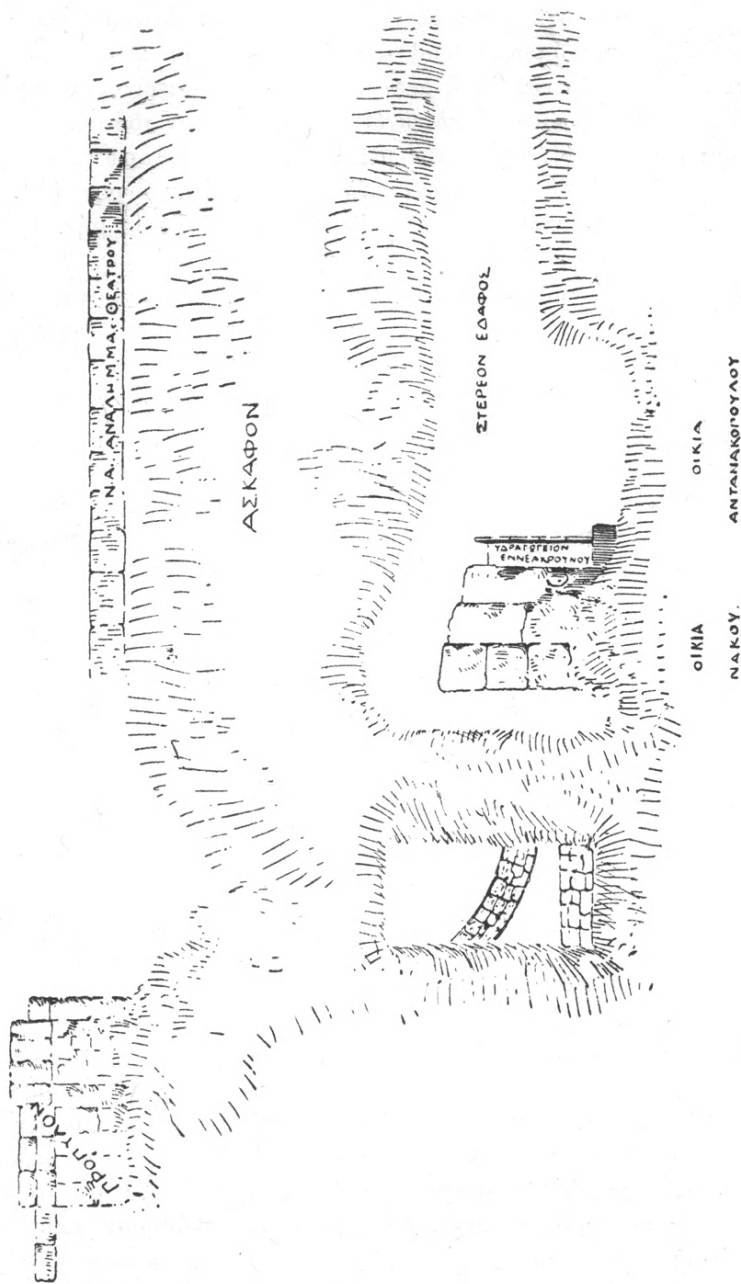
οἰκοδομημάτων στενὴ διόδος πλάτους 0.50 τοῦ μέτρου, ὥς ὁ νόμος αὐστηρῶς ὥριζε, πρὸς διέξοδον τῶν ὑετείων ὑδάτων χρησιμεύουσα.

Καὶ τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἐφέτος μικροῦ τεμαχίου τοῦ τοίχου τούτου διατηρεῖται ἐν καλῇ καταστάσει ἡ διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἐπένδυσις (εἰκ. 1).

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ μέρους ἐκεῖ εὔρομεν θεμέλιον οἰκιῶν τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας χρόνων, ὥς καὶ μεγάλους πίθους δι' οἰκογενειακὰς ἀνάγκας. Εὔρομεν ἐπίσης τέσσαρας τάφους μικρῶν παιδῶν κεραμοστεγεῖς, οἵτινες περιεῖχον μόνον τοὺς σκελετοὺς ἀνευ κτερισμάτων.

Ἡ ἐπιχώσις ἐνταῦθα ἦν, ὥς καὶ ἀλλαχοῦ εἵπομεν, μεγάλη, ὑπὲρ τὰ 7 μέτρα.

Ἡδη ὑπολείπεται νὰ ἀνασκαφῇ τὸ ἐμβαδὸν τοῦ μεσημβρινοανατολικοῦ μέρους τοῦ Ὡδείου, ἀλλ' ὁ τεράστιος ὄγκος τοῦ καλύπτοντος αὐτὸ χώματος, ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως, θέλει ἀπαιτήσῃ καὶ χρόνον μακρὸν καὶ δαπάνην οὐ σμικράν, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑψώσεως τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἐργα-

Εἰκ. 2. Λεπτομέρεια ἀνασκαφῆς τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους.

τῶν, διὰ τοῦτο ἀνεβάλομεν τὴν ἐργασίαν ταύτην δι' εὐθετώτερον χρόνον ὁπότε καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία διὰ γενναιοτέρας ἐπιχορηγήσεως θέλει βοηθήσει ἡμῖν εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Ὁδείου ἡμῶν.

Ἡμεῖς ἐπειγόμεθα νῦν νὰ ἀνακαλύψωμεν τὰς ἐξωτερικὰς πλευρὰς τοῦ οἰκοδομήματος, ἵνα γνωρίσωμεν τὸ ταχύτερον τὴν ἔκτασιν τούτου.

Περαιτέρω ἐξηρευνήσαμεν τὸν μεταξὺ τοῦ προπύλου (πρβ. σχέδιον *εἰκ. 2*) καὶ τῶν οἰκιῶν Ἀντωνικοπούλου καὶ Νάκου χώρον (ΑΕ 1922 σελ. 26 *εἰκ. 1*.) ἀνορύξαντες τάφρους ὀριζοντίως καὶ καθέτως μήκ. 6 μέτρων καὶ πλάτους 2 μέτρων, φθάσαντες δὲ μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Ἐν τοῖς ἄνω στρώμασι τούτων εὑρομεν ἐπίσης θεμέλια τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας χρόνων, ἔνθα, ὥς γνωστόν, ἦσαν καταφκημένα τὰ μέρη ταῦτα, λόγῳ τῆς λυμαιομένης τὴν χώραν πειρατείας, βαθύτερον δὲ ἄλλα κτίσματα τῶν τελευταίων ρωμαϊκῶν χρόνων, ὥς καὶ τεῖχος κροκαλοπαγῶν ἐιργασμένων ὀγκολίθων ἰσοδομικοῦ συστήματος (Breccia) πάχους $1\frac{1}{2}$ μέτρ., οὗ τὸ διάκενον ἦν πεπληρωμένον διὰ μικροτέρων λίθων. Ἐπίσης εὑρομεν θεμέλιον ἄλλου κτίσματος ἐκ μικρῶν λίθων μετ' ἀσβέστου ἡμικυκλικοῦ σχήματος, ὥσπερ ἐξέδρας (;) (*εἰκ. 2*).

Τὸ στερεὸν ἔδαφος, ὥς εἶδομεν, εἶναι κατωφερές, οὗτω δὲ συμφωνεῖ μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ μυστηρίων 38) λέγοντος: ὅτι ὁ δοῦλος, ὅστις κατὰ τὴν νύκτα τῶν Ἑρμοκοπιδῶν ἰδὼν τὰ γενόμενα διηγεῖται ὅτι ἐκ τοῦ περιβόλου τοῦ Διονύσου εἶδε τοὺς συνωμότας ἀπὸ τοῦ Ὁδείου εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου (τοῦ Διονύσου) *καταβαίνοντας*.

Ἐγγὺς ἐκεῖ νοτιοανατολικῶς τοῦ προπύλου εἰς βάθος 2 μέτρων συνηντήσαμεν ἐκ νέου τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς Ἐννεακρούνου (*εἰκ. 1*) ἥτοι τετράγωνον ὀχετὸν πῆλινον, καλυπτόμενον ἄνω δι' ὀριζοντίων πλακῶν ὕψ. 0.46 πλάτ. 0.30 πάχ. 0.05. Εἶναι τοῦτο συνέχεια τοῦ εὐρεθέντος κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Dörpfeld γενομένης ἀνασκαφῆς ἐν ἔτει 1902 (πρβλ. F. Graeber «Die Enneakrunos» AM 1905 σελ. 23) ὅπερ τότε ἀνεῦρον ὅτι κατήρχετο ἀπὸ τῆς Μ.Α. γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου· πρβλ. καὶ Κουρουνιώτην ΑΕ 1903 σελ. 107, ὅστις ἀναφέρει τοῦτο ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου πρὸς τὴν ΝΔ ἄκραν αὐτοῦ, οὐ μακρὰν τῆς σφωζομένης γωνίας τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τοῦ Διονύσου, ἐκ τυχαίας ἐκεῖ καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους, ὥς συνέχεια τοῦ ὑπονόμου, ὅστις φέρει εἰς τὴν ἐννεάκρουστον πρὸς Δ τῆς Ἀκροπόλεως.

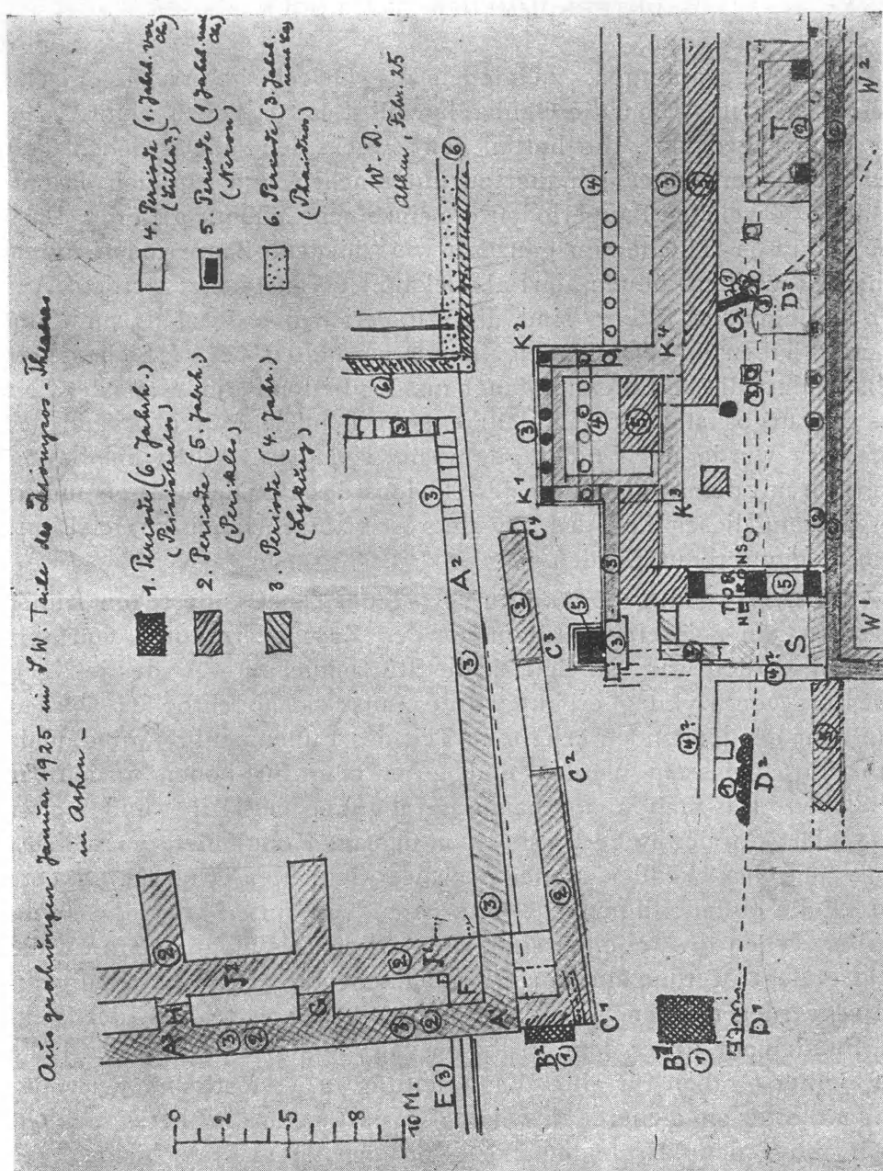
Τὸ αὐτὸ ὑδραγωγεῖον εὑρομεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν ἐν ἔτει 1914 κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Ὁδείου διερχόμενον κάτωθεν τοῦ βαλεριανείου τεύχους (ΑΕ 1914, σ.153 *εἰκ. 8*).

Τὰ ἄνωτέρω δημοσιευόμενα δύο σχέδια ἐξεπονήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. E. Gilliéron.

2. DIE IM JANUAR 1925 IM DIONYSOS-THEATER IN ATHEN
UNTERNOMMENEN GRABUNGEN

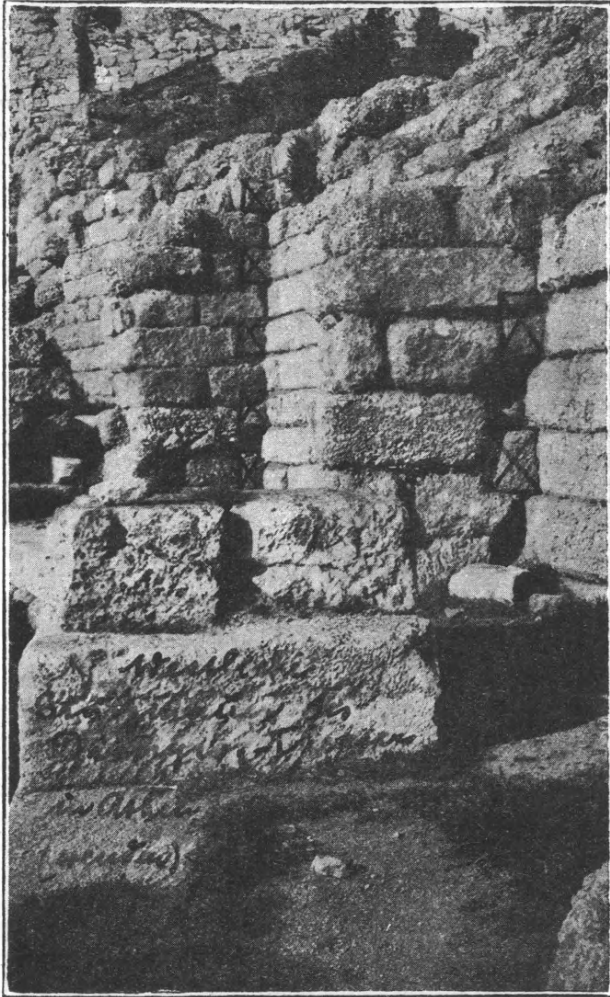
Die Ausgrabungen, zu denen die Griechische Archäologische Gesellschaft in Athen die Gelder bewilligt hatte, haben vom 22. bis 31. Januar gedauert. Sie hatten den Zweck, den südwestlichen Teil des Zuschauerraumes genauer zu untersuchen und zugleich festzustellen, zu welchen Bauperioden die einzelnen Mauern gehören. Dass am Dionysos-Theater im ganzen 6 verschiedene Bauperioden unterschieden werden können, darf als bekannt vorausgesetzt werden. Auf der beiliegenden Skizze sind diese 6 Perioden aufgezählt und alle Mauern haben die betreffenden Nummern erhalten. (Abb. 1) So bedeutet z. B. (3), dass die betreffende Mauer aus der dritten Periode, aus der Zeit des Lykurgos stammt. An dem entsprechenden östlichen Teil des Theaters wurde noch nicht gegraben, weil diese Arbeit am besten zugleich mit der Aufdeckung des Odeions des Perikles vorgenommen wird. Denn dieser Teil des Theaters ist wahrscheinlich zugleich mit dem Odeion erbaut worden.

Die Ausgrabung begann an der Mauer C¹—C³, die schon früher als Rest einer älteren Stützmauer des Zuschauerraumes von mir erkannt worden war. Zur Zeit als die Stützmauer A¹—A² des jetzigen Theaters von Lykurg erbaut wurde, muss sie abgebrochen worden sein; nur der jetzt noch erhaltene Teil des Fundamentes war damals unberührt gelassen worden und unter dem Fussboden unsichtbar geblieben. Das haben die neuen Grabungen bestätigt und weiter aufgeklärt. An der Ecke C¹ sind von der aus Konglomeratstein (ἀγροποιός λίθος) bestehenden Mauer noch vier Schichten erhalten, die eine gute Ecke bilden; (nur der zweite Stein von unten tritt etwas vor, weil er wegen des regelmässigen Fugenwechsels nicht genau an die Ecke gelegt werden durfte; das überstehende Stück hätte abgearbeitet werden müssen, was aber unterbleiben konnte, weil der Stein im Fundament unter dem Erdboden lag). Von oben ist an der Ecke ein kleiner Graben für eine Wasserleitung in westöstlicher Richtung eingearbeitet ein sicherer Beweis dafür, dass sogar die oberste Schicht noch unter dem Erdboden lag. Von den 4 Quaderschichten, die abwechselnd aus Läufern und Bindern bestehen, tritt die unterste sockelartig nach Süden vor. Sie hört ebenso wie die zweite Schicht nach Osten bei C² allmählich auf, weil der Fels dort höher erhalten

1. Planskizze des SW Teiles des Dionysos - Theaters.

ist. Von C³—C⁴ liegt nur die dritte Schicht und endet bei C⁴ mit einem kleineren blauen Kalksteine. Auch in diesem Stück ist eine

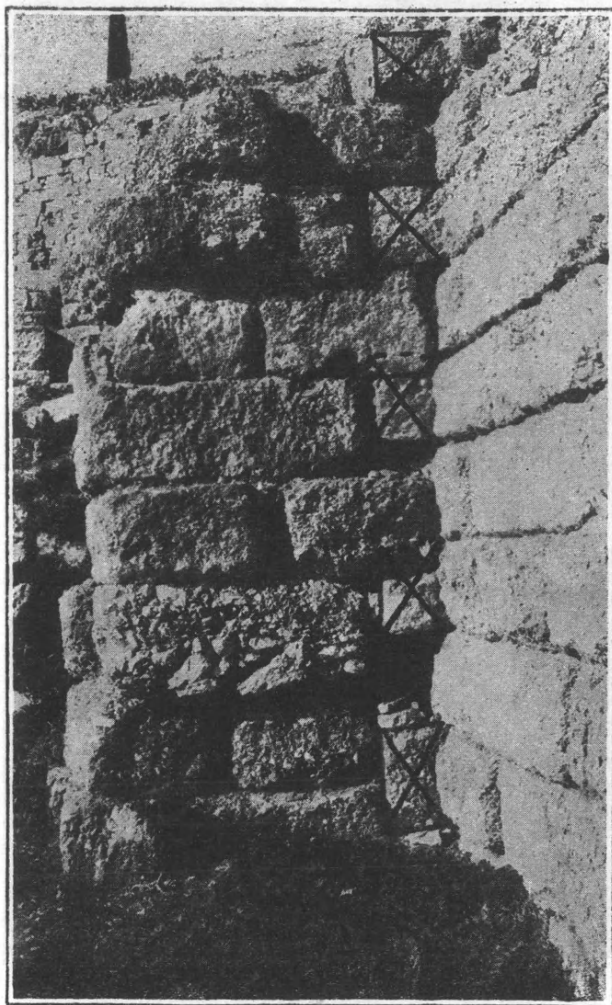

2. Westl. Stützmauer des Dionysos - Theaters.

Wasserrinne eingeschnitten, wodurch die allein vorhandenen Bindersteine in zwei Teile zerlegt sind.

Von der Ecke C¹ läuft die Mauer auch nach Norden. Hier hat sie zunächst einen aus hellem weissen Stein erbauetn älteren Pfeiler

B² abgeschnitten, den wir sogleich als Rest eines noch älteren Theaters kennen lernen werden, und ist dann bei Errichtung der Ecke A¹ des lykurgischen Theaters zum Teil abgebrochen worden. Weiter

3. Westl. Stützmauer des Dionysos - Theaters.

nach Norden ist sie noch als Konglomerat-Fundament unterhalb der aus Piräusstein erbauten Aussenmauer A¹—A³ erhalten. Die ihr parallele östliche Mauer J¹—J² gehört derselben 2. Periode an und

besteht auch aus denselben Konglomerat-Quadern; sie ist aber mehrere Meter hoch erhalten und hat nach Westen Ansätze für mehrere Strebepfeiler (z. B. für G und H), die aber erst in der folgenden dritten Bauperiode (im 4. Jahrhundert) wirklich gebaut worden sind. Sie passen daher zu den älteren Ansätzen nicht, wie die beiliegende Photographie zeigt, in der die älteren Ansätze mit (XX) bezeichnet sind (Abb. 2. u. 3). Da die Mauer J¹-J² in der zweiten Periode schon viele Schichten hoch gebaut war, so muss auch die Mauer C¹—C⁴ schon hoch gewesen sein, als sie behufs Verschiebung der südlichen Stützmauer abgebrochen und durch die neue Mauer A¹—A² ersetzt wurde.

Warum diese Verschiebung des Theaters um mehrere Meter nach Norden erfolgt ist, lässt sich noch deutlich erkennen. Die Skene des 4. Jahrhunderts sollte zwei weit vorspringende Paraskenien erhalten, von denen das westliche auf unserer Skizze mit den Buchstaben K¹—K⁴ bezeichnet ist. Zwischen diesem mit Säulen ausgestatteten Bau und der alten (XX) Stützmauer wäre kein Platz für den Zugang zum Theater geblieben; daher musste die Stützmauer um fast 2.50 m. nach Norden verschoben und die neue Mauer A¹—A² gebaut werden. Besonders wichtig ist die Ecke A¹ dieser Mauer der dritten Periode, weil dort ein besonders grosser quadratischer Eckstein aus Piräuskalk von c. 1,50 m. Breite als Fundament gelegt ist, für den die ältere Mauer, wie man an Ort und Stelle sieht, zum Teil entfernt und abgearbeitet worden ist. Genau datiert ist die neue Mauer durch die neben A¹ verbaute ältere Inschrift ΒΟΛΗΣ ΥΠΗΡΕΤΟΝ, die jetzt auf dem Kopf steht und durch die Marken OX an demselben Stein, die zu zwei anderen Marken OΩ an derselben Mauer weiter östlich gehören. Denn da die erstere Inschrift zu einem Theater aus dem Ende des 5. Jahrhunderts gehört, kann die Mauer A¹—A² erst in 4. Jahrhundert erbaut sein. Dazu passt die Marke Ω.

Die Grabungen haben also bestätigt, dass der jetzige Zuschauerraum erst von Lykurg im 4. Jahrhundert erbaut worden ist. Sie haben gelehrt, dass schon vorher ein Zuschauerraum bestand, der in unserer Skizze mit XX bezeichnet ist. Aus welcher Zeit stammt dieser Bau? Ich glaube, dass es von Perikles begonnen worden ist. Wie weit er im 5. Jahrhundert schon fertig gebaut war, wissen wir nicht. Es ist aber wegen der vorher erwähnten Paraskenien sicher, dass zu ihm noch kein steinernes Skenengebäude gehörte. Die Skene pflegte damals noch aus Holz errichtet zu werden. Einige Löcher für ihre starken Holzpfeiler sind noch erhalten.

Dass Perikles schon beim Bau des Theaters und des ganzen Dionysos-Heiligtums beteiligt war, hatten andere und ich früher schon vermutet, weil der jüngere Tempel des Gottes, in dem Alkamenes das Kultbild gemacht hatte, aus diesem Grunde noch dem 5. Jahrhundert angehören musste, und weil das Odeion, das den Namen des Perikles trug, offenbar ein Teil des grossen neuen Planes des Dionysos-Heiligtums war, den Perikles ebenso mit seinen Künstlern entworfen hatte, wie den Plan der neuen Akropolis. Die Auffindung des Odeions hat gezeigt, dass dieses überdeckte Theater zugleich mit dem grossen offenen Theater gebaut worden ist. Das letztere scheint unter Perikles nicht fertig geworden zu sein; jenes muss dagegen damals schon sein spitzes Dach gehabt haben, damit man, wie Plutarch überliefert hat, sagen konnte, das Perikles das Odeion auf dem Kopfe trage.

Die Ausgrabungen haben endlich auch noch Reste eines noch älteren Theaters zu Tage gebracht, die zwar früher schon sichtbar waren, aber nicht genauer untersucht worden sind. Allgemein bekannt war schon längst das Stück einer runden Mauer aus polygonalen Kalksteinen im östlichen Teile der Skene (Dörpfeld - Reisch, D. griech. Theater, S. 27). Es gilt als Rest der alten Orchestra, die wahrscheinlich unter Peisistratos im 6. Jahrhundert bei der Anlage des Dionysos-Bezirks erbaut worden ist. Zu demselben Orchesterkreise scheint der auf unserer Skizze bei Q gezeichnete, unter dem Fundament einer Innensäule des lykurgischen Skenengebäudes gelegene Rest zu sein; er besteht aus hochkantigen, weichen Kalksteinplatten, die mit Stücken von Burgkalkstein hintermauert sind. Dass der weiche Stein bei Bauten des 6. Jahrhunderts neben dem harten Kalkstein vorkommt, werden wir sogleich sehen. Warum er hier als hochkantige Platte verwendet ist, wissen wir nicht. Ich hatte vermutet, dass weicher Stein genommen werden durfte, weil die Mauer unter der Erde lag. Denn südlich von Q bei D³ schien die alte polygonale Kalksteinmauer D² an die alte Orchestra anzustossen. Wir haben dort jetzt gegraben, aber leider von einem Anschluss nichts gefunden. Alle Mauern sind dort zerstört. Unter der Mauer fanden wir den gewachsenen Fels, der nach Süden stark abfällt.

Die Stützmauer D² habe ich früher (D. griech. Theater, S. 28) entweder für die Stützmauer der westlichen Parodos, d. h. des westlichen Zugangsweges zur Orchestra, oder aber für die Stützmauer des westlichen Zuschauerraumes erklärt und mich mehr für das

erstere entschieden, weil die Mauer für einen hohen Sitzraum nicht dick genug sei. Diese Frage ist auch jetzt noch nicht entschieden. Ihre Beantwortung hängt von der Erklärung der beiden über zwei Meter starken Pfeiler B^1 — B^2 ab, von denen ich den letzteren oben bei der Ecke C^1 schon erwähnte. Beide Pfeiler bestehen aus Quadern weichen Piräuskalkes und aus kleinen Kalksteinen der Burg, die auch das Fundament D^1 bilden. Der Pfeiler B^1 ist auf 3 Seiten beendet, aber nach Süden abgebrochen, wo er bis zur Polygonal-Mauer D^1 — D^2 gereicht zu haben scheint. Am nördlichen Ende des Pfeilers B^1 sind oben noch Reste einer 5. Quadratschicht erhalten. Der Pfeiler B^2 , der in derselben Weise gebaut ist, scheint bei Errichtung der Mauer C des 5. Jahrhunderts abgeschnitten worden zu sein, wie oben schon gesagt wurde. Ursprünglich wird er wohl dieselbe Breite wie B^1 gehabt haben.

Was mögen diese beiden Pfeiler bedeuten? Zunächst scheint es mir sicher, dass sie nur Fundamente, keine sichtbaren Bauteile waren, denn ihr Material ist so weich, dass es an der Luft bald verwittert. Vielleicht waren sie Fundamente für ein hölzernes Theater, also für jene berühmten *ἔκρια* (Gerüste), die nach der Überlieferung für die Zuschauer aufgeschlagen wurden, aber im Anfange des 5. Jahrhunderts einmal zusammengebrochen waren (bei Suidas unter dem Wort *Pratinas*). Möglicherweise gehören sie aber auch zu dem festen Zuschauerraum mit hölzernen Sitzen, der nach diesem Unglück errichtet worden war. Hier können nur weitere Ausgrabungen Aufschluss geben. Es scheint mir deshalb wünschenswert, dass der ganze Platz zwischen dem Pfeiler B^1 und der alten Orchestra bei Q ausgegraben wird. Dort können noch weitere Stücke der Stützmauer D^2 oder auch noch weitere Pfeiler wie B^1 in Resten zum Vorschein kommen, die uns über die Bedeutung dieser ältesten Reste des Theaters weiter aufklären würden.

Dass die Pfeiler aus dem weichen Stein noch dem 6. Jahrhundert angehören können, ist dadurch gesichert, dass dasselbe Steinmaterial als Fundament der Fussbodenplatten in der von Peisistratos erbauten Ringhalle des Hekatompedons auf der Akropolis vorkommt. Sie können aber auch aus dem Anfang des 5. Jahrhunderts, aus der Zeit des *Pratinas* stammen.

Während unsere Grabungen zwar mehrere Reste eines Theaters des 6. Jahrhunderts aufgedeckt, seine Gestalt aber noch nicht ganz aufgeklärt haben, sind wir durch sie über ein Theater aufgeklärt

worden, das zwischen dem Theater des 6. und dem des 4. Jahrhunderts bestanden hat, nämlich über das von Perikles geplante und begonnene Theater des 5. Jahrhunderts. Wir haben die südliche und westliche Stützmauer seines Sitzraums oben kennen gelernt und erkannten aus der Höhe der letzteren Mauer, dass der Zuschauerraum schon bis zu einer gewissen Höhe vollendet war, als seine südliche Stützmauer abgebrochen und durch eine neue 2—3 m. nach Norden verschobene Stützmauer des Lykurgos ersetzt wurde.

Das Theatron des 5. Jahrhunderts ist, ebenso wie der jüngere Tempel des Dionysos und die wahrscheinlich aus derselben Zeit stammende Säulenhalle neben dem alten Tempel, aus Konglomeratstein erbaut, also aus einem Material das bei den Bauwerken des 5. Jahrhunderts auf der Akropolis noch nicht vorkommt, aber bei denen des 4. und der folgenden Jahrhunderte für Fundamente fast ausschließlich gebraucht wurde. Es wird, wie wir jetzt schliessen dürfen, im letzten Drittel des 5. Jahrhunderts für Fundamente üblich geworden sein.

Zu dem Theater vom Ende des 5. Jahrhunderts gehört natürlich auch eine Orchestra, die weder mit der des 6., noch mit der des 4. Jahrhunderts gleich sein kann. Sie war gegen die älteste Orchestra um etwa 8 m. nach Norden verschoben, weil nördlich von der damals entworfenen Säulenhalle des Dionyson-Bezirks ein Platz für die hölzerne Skene und weiter eine kreisrunde Orchestra als Spielplatz angelegt werden musste. Auf die hölzerne Skene des 5. Jahrhunderts und ihren Platz weisen noch die beiden Arten von Löchern hin, die in der Hintermauer der Säulenhalle W^1 - W^2 und in dem viereckigen Bau T in der Skene neben derselben Mauer erhalten sind. Von der Orchestra des 5. Jahrhunderts ist nichts mehr zu bemerken. Vielleicht können aber Grabungen im nördlichen Teile der lykurgischen Orchestra noch Spuren ihres Wasserkanals zu Tage fördern, weil sie etwa 2 m. südlicher als diese jüngere Orchestra gelegen haben muss. Lykurg hatte seine Orchestra noch um weitere 2 m nach Norden verschoben. Der Grund für diese Verschiebung des jüngeren Theaters wurde oben schon erwähnt. Die steinerne Skene Lykurgs sollte ausser dem Skenensaal noch zwei weit vorspringende Paraskenien erhalten, für die der Platz nur dadurch geschaffen werden konnte, dass der ganze Zuschauerraum noch etwas nach Norden verschoben wurde. Bei den späteren Umbauten hat die Orchestra ihren Platz nicht mehr verändert.

3. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΝ (1925)

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ χεიმάρρου ὄχθης ἐγένετο ἀνακάθαρσις καὶ μικρὰ σκαφικὴ ἔρευνα νοτόθεν τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου (ΑΕ 1917 ²³⁹ εἰκ. 1 1919 ¹⁰⁰ εἰκ. 2, Ν²⁶—Ν²⁸) καὶ δυσμόθεν τοῦ διπύλου (ΑΕ 1923 ¹⁶⁴ εἰκ. 2), ἔνθα καὶ παχίστη ἡ ἐπίχωσις. Τὰ νοτόθεν καὶ δυσμόθεν τῆς στοᾶς τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου μένουν ἡμισκαφῇ.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἡ ἐν τῷ ναῷ μεγάλη βάσις ΠΑΕ 1884 πίν. Ε α'' ἔφερεν, ὡς εἰκάσας, τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀμφιαράου, ἰδρυμένον ἐπὶ τῆς εὐρεθείσης μεγάλης λιθίνης πλίνθου, ἣτις φέρει εὐρὺ κοίλωμα χάριν κολοσσικοῦ ἀγάλματος.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀνεκαθάρθησαν τὰ τοῦ ἀνδρείου λουτρῶνος (ΑΕ 1923 ³⁶), ἐξεκαλύφθη δὲ μήκιστον μάρμαρον τῆς κρήνης (μ. 2 20, ὕψ. 0 485, πᾶχ. 0 39) πλησίον δεξαμενῆς (πρβ. περὶ τῆς σκαφῆς τοῦ 1924 ἄ. σ....) καὶ δύο πυάλων (πωρίνης καὶ μαρμαρίνης) ἐπὶ δαπέδου πλακῶν, αἵτινες φέρουσι παραλλήλους ἐντομὰς ποιηθείσας ὅπως εὐχερέστερος ἢ ὁ βαδισμὸς καὶ μὴ ὀλισθάνωσιν οἱ λουόμενοι.

Ἄλλαι ἐργασίαι καὶ διευθετήσεις ἐγένοντο πολλαχοῦ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Ἀνωρθώθησαν κίωνων σφόνδυλοι καὶ ἄλλοι μεγάλοι λίθοι εἰργασμένοι μετεκινήθησαν, ἔτι δὲ ἀνακάθαρσις ἐγένετο ἄλλοθί τε καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ στοᾷ, ἧς δυσμόθεν τε καὶ βορρᾶθεν ἡρευνήθησαν οἱ ὄχετοί. Καὶ ἐν μὲν τῷ δυσμικῷ διαδρόμῳ (πλ. 2 65) τὸ δάπεδον ὅλον εἶνε πλαξὶν ἐστρωμένον μεγάλαις, ὧν αἱ δυσμικαὶ εἰσιν ἅμα τοῦ δυσμικοῦ τῆς στοᾶς τοίχου ὑπόστρωσις, ἥγουν εὐθυντηρία τῶν τούτου ὀρθοστατῶν, διὰ μέσου δὲ τοῦ διαδρόμου τούτου αὐτὰς στενὴ ἐπὶ τῶν λίθων, βορρονότιος ἐκανόνιζε τὸν ροῦν τῶν ὀμβρίων ὕδατων, αἵτινα μετὰ τοῦτο διὰ βορρονοτίου ὑπονόμου ἐφέροντο πρὸς τὸν χείμαρον. Ἐν τῷ βορείῳ ἄκρῳ τοῦ διαδρόμου τὸ δάπεδον εἶνε καὶ διὰ παχέος κονιάματος ἐστρωμένον. Ἐν τῷ διαδρόμῳ κεῖνται μεγάλοι τινὲς λίθοι κυρτὴν ἔχοντες τὴν ἄνω στενὴν ἐπιφάνειαν, πεπτωκότες ἐκ τοῦ δυσμόθεν ἀνατολικοῦ θωρακείου τῆς εἰς τὸ θέατρον ἀναβάσεως.

Ὡσαύτως ἡρευνήθη ὁ μεταξὺ τῆς νοτόθεν τοῦ θεάτρου κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος καὶ τῆς στοᾶς κείμενος καὶ μετὰ τοῦ δυσμικοῦ συνεχόμενος βόρειος διάδρομος. Οἱ τοῦ ἀναλήμματος ἀναβασμοὶ ἦσαν ἀριθμὸν 10, ἔχουσι δὲ ἕκαστος ὕψ. 0 45, πλ. 0 25—0 28. Τοῦ βορείου διαδρόμου τὸ πλάτος δυσμόθεν μὲν, ἥγουν νοτόθεν τοῦ θεάτρου, ἔνθα τὸ ἀνάλημμα, εἶνε 2 10, ἀνατολόθεν δὲ ἔνθα στενοῦται ἕνεκα τοῦ βορρᾶθεν διήκοντος βράχου, 1 60. Κατὰ τὸ μέσον τοῦ διαδρόμου ἀνατολόθεν τοῦ θεάτρου ἀνοίγεται τὸ στόμιον τοῦ ἐκ τοῦ θεάτρου κατιόντος ὑπονόμου, ἐντεῦθεν δὲ τὰ ὀμβρῖα ὕδατα δι' ὄχετοῦ λατο-

μητοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου (διάρρου πλ. 0 45) ἀπωχετεύοντο κατὰ μήκος τῆς βορείου τοῦ διαδρόμου πλευρᾶς καὶ μετὰ τοῦτο διὰ τοῦ μεταξὺ τῆς στοᾶς καὶ τῶν θερμῶν διαδρόμων εἰς τὸν χεῖμαρρον. Τὸ δάπεδον τοῦ τε βορείου διαδρόμου καὶ τῆς στοᾶς κατὰ τὰ ἀνατολικά εἶνε ἰσόπεδον εἰργασμένον. Τῶν ἐσωτερικῶν τῆς στοᾶς βατήρων (□ 0 79), ἐφ' ὧν ἴσταντο οἱ κίονες (Ἰωνικοί), οἱ μὲν ἴδρυντο ἐπὶ τοῦ βράχου, οἱ δὲ ἐπὶ ἰδίων ὑποβάσεων, δύο, πῶρων παρ' ἀλλήλους κειμένων πλάτος μὲν ἐχόντων 0 64, μήκος δὲ διπλάσιον, 1 28, καὶ ἡ μὲν ἐκ δυσμῶν πρώτη ὑπόβασις ἔχει τοὺς πῶρους κατὰ πλάτος κειμένους, ἡγουν τὸν μὲν βορροᾶθεν τὸν δὲ νοτόθεν, ἡ δὲ 3^η καὶ ἡ 4^η καὶ ἡ 5^η καὶ καὶ ἡ 8^η τὸν μὲν ἔχει δυσμόθεν, τὸν δὲ ἀνατολόθεν.

Ἐν τῷ ἀνατολικῷ τῆς στοᾶς δωματίῳ τὸ βόρειον μέρος τοῦ δαπέδου ἀποτελεῖ ὁ ἐκ βορρᾶ προεκτεινόμενος βράχος, ἐπὶ τούτῳ ἰσοπέδως, ὡς εἴρηται, εἰργασμένος. Ἐν τῇ βορροανατολικῇ γωνίᾳ τοῦ δωματίου σφίζονται ἐπὶ μαρμαρίνων ποδῶν ἐρειδόμενα δύο ἐπιμήκη μαρμάρινα τμήματα θρανίου (πλ. 0 445), ἐπὶ τῆς δυσμικῆς ἐπιφανείας τοῦ αὐτόθι ἄνωθεν τῶν ὀρθοστατῶν ἐξ ὠμῶν, τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου ὡς εἰκάσαι, πλίνθων συγκειμένου μέρους διεσώθησαν λείψανα χρίματος ἐφ' οὗ ἔχνη γραπτοῦ σπειρομαϊάνδρου, ἐρυθροῦ καὶ πρασίνου (ΠΑΕ 1887 ⁶²). Ἐμπροσθεν δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ θρανίου κεῖνται δύο λίθιναι βάσεις (0 89 × 0 405), ἐφ' ὧν ἴδρυνται διὰ καθέτων πλακῶν, λεοντοπόδων ὡς εἰκάσαι, ἐρειδομένη τράπεζα· κεῖνται δὲ αἱ βάσεις αὗται ἐν τῷ βράχῳ ἐπιτηδὲς πρὸς τοῦτο τετμημένῳ· παρὰ τὰς βάσεις ταύτας ὁ βράχος εἶνε καὶ ἔμπροσθεν τοῦ βορείου μαρμαρίνου τμήματος λατομητός, ἐκ τούτου δὲ συνάγεται ὅτι πρότερον ἢ τράπεζα ἔμελλενὰ σταθῇ ἢ καὶ ἐστιάθῃ ἔμπροσθεν τῆς βορείου πλευρᾶς, εἴτα δὲ ἰδρύνθῃ ἔμπροσθεν τῆς ἀνατολικῆς. Τοιαύτη τράπεζα ὡς ἐξ ἄλλων δύο ὁμοίων βάσεων δηλοῦται, ἴστατο καὶ παρὰ τὸ νότιον τῆς ἀνατολικῆς τοῦ δωματίου πλευρᾶς. Ὅμοιαι δὲ τράπεζαι, ὡς ἐξ ἄλλης βάσεως (0 89 × 0 43, ὕψ. 0 26), οὐ κατὰ χώραν εὐρεθείσης, συνάγεται, ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ δωματίῳ, τῷ δυσμικῷ. Τοῦ προσώπου τῆς στοᾶς εὐρεθέντες οἱ σφόνδυλοι (Δωρικοὶ) νῦν εἰσι τεταγμένοι ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου, τὰ δὲ κίοκρανα καὶ τὰ ἐπιστύλια καὶ τὰ τούτων ἀντιθήματα καὶ τὰ τρίγλυφα καὶ τὰ γείσα ἐν τῇ στοᾷ παρὰ τὴν βορείου καὶ τὴν νοτίαν πλευράν· σφίζονται δὲ καὶ τινες ἄλλοι πῶροι, ὕψ. ὡς 0 425, πᾶχ. 0 305. Ἰσως κανονίδες (τοῦ τριγλύφου). Τῆς δὲ μέσης κιοστοιχίας (Ἰωνικῆς) οἱ σφόνδυλοι εἰσι νῦν τεταγμένοι ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν οἰκείων βάσεων. Ἐπὶ τοῦ Δωρικοῦ κιοκρανίου κεχάραται γράμμα Σ, ἐπὶ ἄλλου δὲ ΤΜ, ἐπὶ ἀντιθήματος ἐπιστυλίου Κ, ἐπὶ γείσου Κ. ἐπὶ δὲ μετόπης μέγα Θ (διαμ. 0 18), ἰσομέγεθες τοῖς ἐν IG VII 495 καὶ σ. 745 καὶ AE 1892 ⁵³ (82) γράμμασι· προστεθῆτω ὅτι τὸ ἐπιστύλιον καὶ τὸ τούτου ἀντίθημα καὶ ἄλλου ἀντίθημα ἔχουσι πάχος ποδὸς (0 305).

Νοτόθεν τῆς στοᾶς κατὰ μήκος σφύζονται ἐνιαχοῦ λείψανα τοῦ μαρμαρίνου ὀχετοῦ, δι' οὗ καὶ τὰ τῆς στέγης τῆς στοᾶς ὕδατα ἀπωχετεύοντο· τὰ μαρμάρινα τμήματα ἔχουσι πλάτος μὲν 0 755, διάρρουν δὲ 0 53, κατὰ τόπους δὲ (μετάκεντρον 9 20) φέρουσιν ἐνεγλυμμένην βαθεῖαν πύαλον. Νοτόθεν τοῦ μαρμαρίνου ὀχετοῦ σφύζονται λείψανα πηλίνου ὀχετοῦ πειοειδοῦς, ἀρχαιοτέρου, νοτόθεν δὲ τούτου λείψανα πωρίνου μετὰ πυάλων, προστεθήτω δὲ ὅτι ὁ ὀχετὸς οὗτος νοτόθεν τῆς ἐκ δυσμῶν 6^{ης} Ἰωνικῆς βάσεως τῆς στοᾶς δὲν φέρει πώρινον τμήμα, ἀλλ' αὐτὸς ὁ βράχος εἶνε ἐνταῦθα πρὸς τοῦτο ἐνεγλυμμένος.

400 κέ. Ἐν τῷ βορρᾶθεν τοῦ μουσείου ἀγρῷ, ὃν ἡ Ἀρχαιολογικὴ εἰταιρεία ἠγόρασε τῷ 1925 παρὰ τῶν κληρονόμων Δ. Λούπη, ἡ σκαφή ἐχώρησε βορρᾶθεν τοῦ τῷ 1924 ἀναφανέντος ἐπιμήκους βορρανατολικοῦ χώρου, ὅστις ἔφερεν ἐν διστοιχίᾳ ὀρθοστάτας, ὧν εἷς ἔχει ὕψ. 0 69, πλ. 1 30, παχ. 0 26, ἀποκαλύπτονται δὲ τέσσαρα δωμάτια, ὧν δύο μὲν ἐν τῷ μέσῳ (βόρειον καὶ νότιον, πλ. ἕνδον 4 71), κοινωνοῦντα διὰ θυρώματος (πλ. 1 20), ἐν δὲ ἑκατέρωθεν (ἕνδον μήκος βορρονότιον 5 75, πλ. 4 90). Τῶν εἰρημένων μέσων δωματίων τὸ μὲν νότιον ἔχει ἕνδον μήκος βορρονότιον 4 75, τὸ δὲ βόρειον (ἕνδον μήκος βορρονότιον 3 μ) εἶνε ᾠκωδομημένον διὰ πωρίνων ὀγκολίθων ἰσοδομικῶς (σφύζονται τρεῖς δόμοι, ὕψ. 1 50), ἐπικεχυμένων διὰ κονιάματος καλῶς σφυζομένου, καὶ διὰ τοίχων ἐνιαχοῦ λιθίνων μονοστοίχων ἢ διστοιχίων. Ἄλλα ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ οἰκοδομήματα μένουσιν ἄσκαφα.

Νομίσματα ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείου κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ Νομισματικῷ μουσεῖῳ τὰ μὲν 1770 (1768 χαλκᾶ καὶ δύο ἀργυρᾶ) ἐκ προτέρων σκαφειῶν, τὰ δὲ 1793, ὧν 23 (χαλκᾶ) ἐκ τῆς τοῦ 1925.

B. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

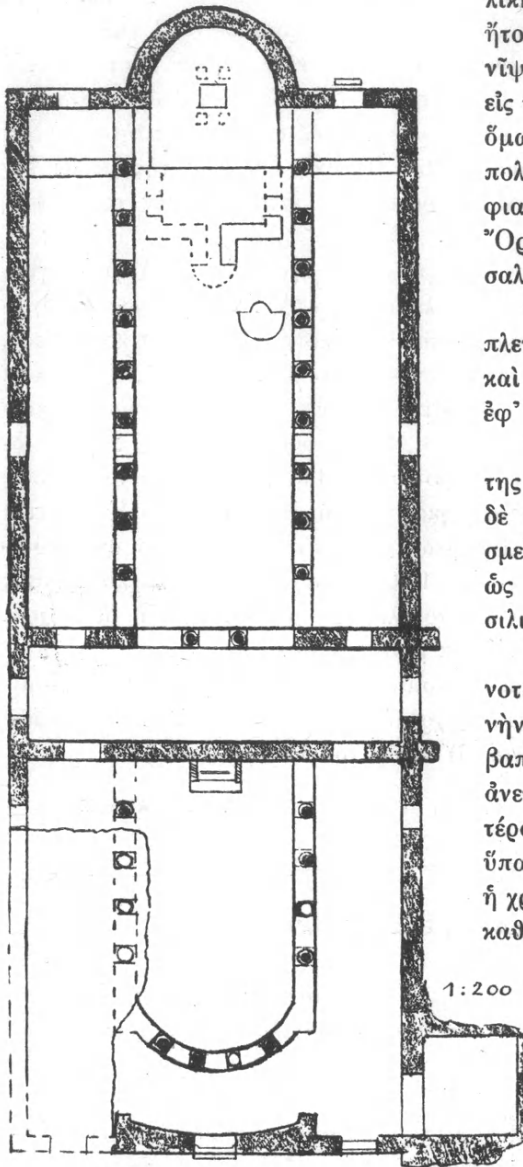
4. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΕΑΣ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Κατὰ τὰς ἐφετεινὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἐσυνεχίσθη ἡ ἔρευνα τῆς ἀνευρεθείσης πέρυσι μεγάλης χριστιανικῆς βασιλικῆς τῶν χριστιανικῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν, τὴν σημασίαν τῆς ὁποίας ἐξέθηκα ἤδη ἐν τῇ περυσινῇ ἐκθέσει μου.

Ἐφέτος περιωρίσθην ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀποχωμάτωσιν τοῦ αἰθρίου τοῦ ναοῦ, ὃπερ εἶχε καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπίχωσιν (μέχρι δύο μέτρων).

Ἡ ἔρευνα τούτου ἔφερεν εἰς φῶς οἰκοδόμημα ἰδιόρρυθμον καὶ πρωτότυπον. Ἐκτείνεται δηλαδὴ πρὸ τοῦ νάρθηκος τετραγώνον κτίσμα (20×20 μ.), ὃπερ ἔχει ἐν τῷ μέσῳ περιστύλιον σχηματίζον τοξοειδῇ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ

πλευράν. Τὸ περιστύλιον τοῦτο ἔχει 14 κίονας καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατο-

Διάγραμμα βασιλικῆς Ν. Ἀγχιάλου
κατὰ τὸ 1925.

λικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς τὴν φιάλην, ἥτοι κτίσμα προωρισμένον διὰ τὴν νύσιν τῶν χειρῶν πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν ναόν, δι' ἁγιασμόν κλπ., ὅπερ ὁμως ἔχει ἰδιάζοντα τύπον κατὰ πολὺ διαφέροντα τοῦ τῶν γνωστῶν φιαλῶν τῶν Καθολικῶν τοῦ Ἀγίου Ὅρους καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸ τοξοειδὲς σχῆμα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ περιστυλίου ἀκολουθεῖ καὶ ἡ δυτικὴ τοῦ αἰθρίου πλευρά, ἐφ' ἧς ἀνοίγονται τρεῖς πύλαι.

Κατὰ τὰ ἄκρα τῆς πλευρᾶς ταύτης ὁ τοῖχος συνεχίζεται, φαίνεται δὲ ὅτι ἡ πρόσσις τοῦ ναοῦ ἐκοσμεῖτο ἐκατέρωθεν διὰ δύο πύργων, ὡς παρατηρεῖται τοῦτο καὶ εἰς βασιλικὰς τῆς Συρίας.

Ὅμοιως ἡ συνέσις τῶν τοίχων νοτίως τοῦ νάρθηκος καθιστᾷ πιθανὴν τὴν ὑπόθεσιν ἀναζητήσεως τοῦ βαπτιστηρίου τοῦ ναοῦ, ὅπως καὶ ἀνευρεθεῖσαι πέρυσιν κλίμακες ἐκατέρωθεν τῆς ἀψίδος ὑποδηλοῦσι τὴν ὑπαρξιν ἐτέρων οἰκοδομημάτων, ὧν ἡ χρῆσις δὲν δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ καθορισθῇ.

Αἱ ἀνασκαφαὶ δηλονότι ἀπέδειξαν, ὅτι δὲν ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν μεμονωμένην τινὰ ἐκκλησίαν, ἀλλὰ σύμπλεγμα οἰκοδομημάτων περὶ τὸν ναόν, ὡς δύναται τις νὰ φαντασθῇ τὸ τοιοῦτον ἐκ τῶν διασωθεισῶν παλαιῶν ἀπεικονίσεων τοῦ ἁγίου Πέτρου

τῆς Ρώμης καὶ μεγάλων μνημείων τῆς Ἀνατολῆς.

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα ἐρμηνεύει ἡ συνημμένη κάτοψις τοῦ ναοῦ.

Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν ἀνευρέθησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τῶν κοσμοῦντων τὸ αἶθριον τοῦ ναοῦ, ἥτοι κυλινδρικοὶ κορμοὶ κιόνων, κιονόκρανα, ἐπιθήματα, γείσα, περιθυρώματα, τμήματα θωρακίων κλπ. μετὰ ἐπιμελῶς εἰργασμένων ἀναγλύφων διακοσμήσεων χαρακτηριστικῶν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγένοντο, τὸν Ε' δηλ. μ. Χ. αἰῶνα.

Κατὰ χώραν διεσώθησαν αἱ βάσεις τῶν κιόνων, τινὲς μάλιστα τῶν ὁποίων εἶχον μετατοπισθῇ. Παρατηρήθη δὲ καὶ ἐφέτος, ὅτι κατὰ τὴν περυσινὴν ἀνασκαφὴν, ἥτοι ἀσβεστοποίησις πολλῶν μαρμάρων ἔνεκα πυρκαϊᾶς καὶ συντριβῇ διὰ πελέκεων κιόνων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν.

Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀσφαλὲς τεκμήριον τῆς πυρπολήσεως καὶ καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ ὑπὸ βαρβάρων ἐπιδρομῶν κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνους.

Ἡ παρασχεθεῖσά μοι πίστωσις λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῶν ἡμερομισθίων δὲν ἐπῆρκεσε δυστυχῶς εἰς τὸν τελικὸν καθαρισμὸν τοῦ αἵθριου, ὥς ὑποδηλοῦται ἐν τῷ συνημμένῳ σχεδίῳ. Ἐλπίζομεν κατὰ τὰς προσεχεῖς ἀνασκαφὰς νὰ συντελεσθῇ ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἀποχωμάτωσις τοῦ ἀξιολογωτάτου τούτου μνημείου διὰ τὴν χριστιανικὴν καθόλου τέχνην ἐν Ἑλλάδι.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

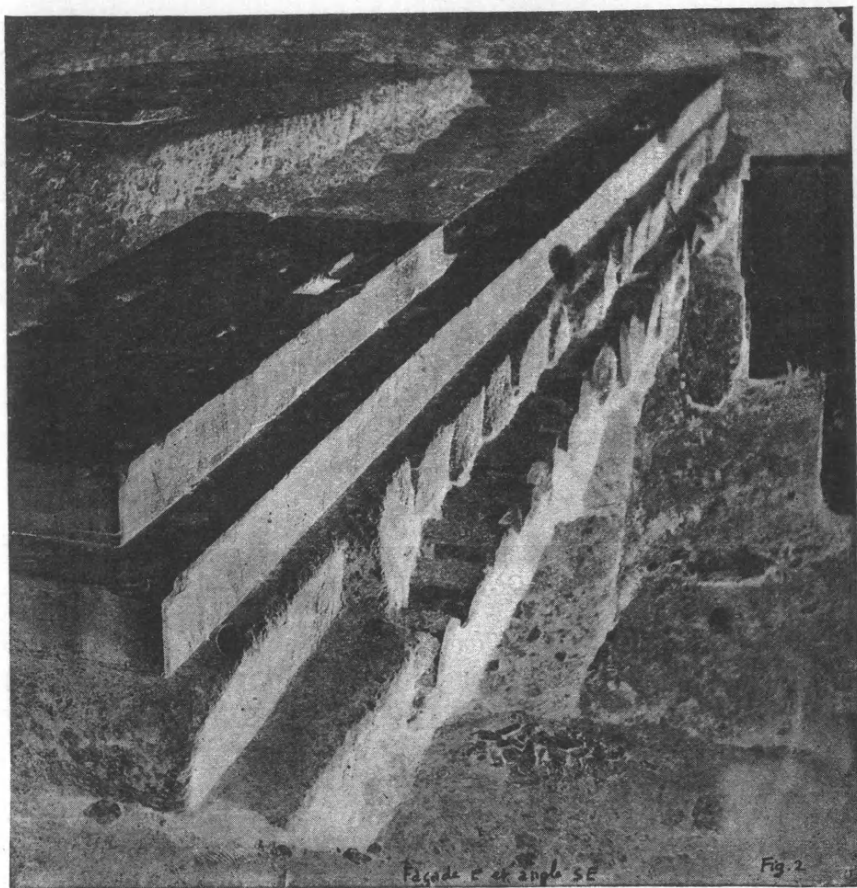
5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΙΕΡΟΥ ΘΑΥΛΙΟΥ ΕΝ ΦΕΡΑΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐδόθη ὅπωςδῆποτε γενναιοτέρα τις πίστωσις ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἡδυνήθη νὰ ἀνασκάψω ἐπὶ εὐρύτερου προγράμματος. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφετεινῆς ἐργασίας ἔχουσιν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὡς ἑξῆς:

1) Γεωμετρικῆς περιόδου νεκροταφεῖον. Ἠρεύνησα ἐφέτος τὸ πλεῖστον τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ συμπαγοῦς χώματος ἐρυθροκιτρίνου, ἔφερε δ' ἐνιαχοῦ τομὰς (κοψιές), τὰς ὁποίας παρακολουθήσας κατέληξα βαθύτατα εἰς εὐρεσιν τάφων τῆς πρωΐμου γεωμετρικῆς περιόδου, ἀμελέστατα πεποιημένων ἔξ ἀκατεργάστων λεπτῶν πλακῶν ἐκ τιτανολίδου, δύο ἢ τριῶν σπανίως μιᾶς ἐκατέρωθεν εἰς τὰς μακρὰς πλευρὰς καὶ μιᾶς εἰς τὰς στενάς, πολλῶν δὲ ὡς πώματος εὐρέθησαν ἐπὶ μὲ νεκροὺς ἰσαρίθμους, τεθαμμένους, πτωχοτάτους ἑλάχιστα καὶ μικρά τινα ἄγγεῖα εὐρέθησαν συντετριμμένα ἐκ τῆς πτώσεως τῶν πωμάτων καὶ ἐφθαρμένα, μὲ ζώνας γραπτὰς κυκλικὰς, καὶ σιδήριά τινα κατιωμένα. Ἀνήκουσι πιθανῶς τῷ 900 - 800 π. Χ. Τοῦναντίον τὰ πρὸ τοῦ ὑπάρχοντος στερεοβά-

του τῆς ΝΑ γωνίας τοῦ μεγάλου ναοῦ εὑρεθέντα ὀλίγα μυκηναϊκὰ τμήματα ἀγγείων καὶ ἀγαλματίων πηλίνων εἶναι ὥραιότατα καὶ πλουσίως βεβαμμένα.

2) Τρεῖς ναοί, τῶν δύο οὐδὲν ἔχνος. Δὲν ἐνεφανίσθη οὐδὲν ἔχνος θεμελίου παλαιότερου ναοῦ κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἀνασκαφὴν μέγα τμήμα οὐδὲ ἔχνη τομῶν θεμελιώσεως· διὸ ἐπέχωσα πάλιν αὐτό. Ἴσως ἐν μόνον ἐκ τῶν

Εἰκ. 1. Θεμέλια ναοῦ Διὸς Θαυλίου.

(φωτογραφία κ. Béquignon).

ἔξ εὑρεθέντων κτισμάτων ἔξω τοῦ μεγάλου ναοῦ, ἔξ ὧν τὸ ἐν ἀπεκαλύφθη καίτοι οὐχὶ πλήρως ἐφέτος, δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς στερεοβάτης ναοῦ· ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι οὐχὶ μετὰ βεβαιότητος. Τὰ εὑρήματα ὅμως ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὑπῆρξαν ἐκεῖ τρεῖς ναοί:

α' Ὁ **ἀρχαιότατος** ναῖσκος, τοῦ ὁποίου ἐν μόνον ἀρκούντως ἀσφαλὲς σημεῖον εὐρέθη, ἦτοι τμήμα δωρίου, ὅλως πρωτογενοῦς κιονοκράνου μὲ ἐλαχίστην ἀπόκλινιν πρὸς δὴλῳσιν ἐξίνου καὶ προχεῖρως γεγλυμμένας ταινίας· χρόνοι περὶ τὸ 700 - 650 π. Χ. Εἰς τὸν πρῶτον αὐτὸν ναῖσκον, ἴσως ξύλινον καὶ πλίνθινον κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀνήκει ἡ σωρεία τῶν χαλκῶν, ἐξ ὑαλομάζης καὶ ὁμοίων ὑλῶν ἀφιερωμάτων πρωτογόνου τέχνης, ἐκτεθειμένων ἤδη ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἀρχαιολ. Μουσείῳ Ἀθηνῶν.

β' Ὁ **ἀρχαῖκος** ὠραιότατος ναὸς, τοῦ ὁποίου κίονες μὲν πώρινοι, δῶριοι, ἠὲ λακωμένοι, ἀρκούντως μεγάλοι, ἔχουσι κτισθῆ ὑπὸ τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ στερεοβάτου τοῦ μεγάλου ναοῦ (εἰκ. 1), τμήματα δὲ κιονοκράνων μετὰ γλυπτῶν κοσμημάτων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν εὐρέθησαν πολλά· ἐποιήθη ἐν τοῖς περὶ τὸ 550 - 500 π. Χ. χρόνοις. Εἰς τοῦτον ἀνήκουσιν ἀγαλμάτια πῆλινα ἀρχαῖκα γυναικείου τύπου ποικίλων ἐμφανίσεων· τούτου τὰ χαλκᾶ καὶ μαρμάρινα ἀφιερώματα δὲν εὐρέθησαν εἰσέτι· πιθανῶς εἶναι σεσωρευμένα ἐν τινὶ ἀποθέματι ἢ βόθρῳ (βλ. κατωτέρω ἀριθ. 3).

γ' Ὁ **μέγας** ναὸς τῶν περὶ τὸ 425 πρὸ Χ. χρόνων, τοῦ ὁποίου σφύζεται ὁλόκληρος ἡ Ἀνατ. πλευρὰ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ ἐν μέρει μετὰ τοῦ δευτέρου ἀναβαθμοῦ (εἰκ. 1), ἐλλείποντος ἐντελῶς τοῦ τρίτου, ἦτοι τοῦ στυλοβάτου, καὶ μέρος τῶν παρακειμένων πλευρῶν μετὰ τοῦ πρώτου ἀναβαθμοῦ ἢ μόνον μετὰ τῶν θεμελίων ἐξ ἐγχωρίων μεγάλων παραλληλεπιπέδων ὀγκολίθων πωρίνων.

3) Δύο ἀποθέματα ἀφιερωμάτων ἐν βόθροις. Αἱ προγενέστεραι ἀνασκαφαὶ παρουσίασαν ἐν μέγα ἀπόθεμα ἀφιερωμάτων, τὸ ὁποῖον, ὥς ἀποδεικνύουσιν αἱ ἐφετεινὰ ἐργασίαι, ἐποίησαν οἱ κτίσαντες τὸν β', ἦτοι τὸν ἀρχαῖκόν ναόν. Οὗτοι δηλ. καέντος τοῦ ἀρχαιοτάτου ναῖσκου, κατεσκεύασαν ἐκ ξηροτοίχου ἀρκούντως παχέος καὶ ὑψηλοῦ, εἰδός τι ἀναλήμματος κατὰ τὰ ἔξω τῆς δυμικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, ὅπου τὸ ἔδαφος ἦτο ἐπικλινὲς καὶ ὁπόθεν σήμερον διέρχεται τὸ βαθὺ ποτάμιον, Μαχαλιόρρεμα καλούμενον· εἰς τὸ οὕτω σχηματισθὲν διάκενον ἔρριψαν πρὸς γόμωσιν κατωτάτω μὲν τὰ πυρίκαυστα ὑπολείμματα τοῦ ἀρχαιοτάτου ναῖσκου, ἦτοι τὰ ἄπειρα μικρὰ χαλκώματα ἀφιερωμάτων καὶ ἐκ πάσης ἄλλης ὕλης φύρδην μίγδην μετὰ χρωμάτων καὶ κοινῶν λίθων, ἀνωτάτω δὲ ἄλλα χρώματα, βεβαίως τοῦ ἀνοίγματος τῶν θεμελίων τοῦ ἀρχαῖκοῦ ναοῦ· ὁ βόθρος οὗτος εὐρέθη ἔχων βάθος ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους μέχρι τριῶν μέτρων.

Ἐφέτος ὁμως εὐρέθη βορειότερον καὶ περαιτέρω τοῦ βόθρου τούτου ἕτερος συνεχής, ὥς φαίνεται ἐν τῷ παρόντι, ὅστις ἐσχηματίσθη ἐκ βαθυτέρας εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο κλίσεως τοῦ ἐδάφους· παρηκολούθησα λοιπὸν καὶ τὸ ἀπόθεμα τοῦτο, ὅπερ βαίνει βαθύτατα καὶ ἐπικλινῶς εἰς τρία ἔτι καὶ πλέον μέτρα· ἀλλ' ὑπερβάντος τοιουτοτρόπως τοῦ ὀλικοῦ βάρους τὰ ἔξέτρα καὶ δυσχεραينوμένης τῆς ἐργασίας, ἥτις ἀπέβαινε καὶ ἐπικίνδυνος ἐκ τῶν ὑπερ-

κειμένων ὄγκων ἀσταθῶν χωμάτων, ἀπέσχον τῆς ἐρεῦνης. Κατὰ τὴν μικρὰν ἀνασκαφεῖσαν ἑκτασιν εὐρέθησαν τὰ ἴδια ἀρχαῖα χαλκώματα ἐλεφάντινα καὶ λοιπῶν ὑλῶν, καὶ ὑποθέτω ὅτι ὁ νεωστὶ εὐρεθεὶς οὗτος βόθρος εὐρημάτων θὰ καταστῇ «Ἀλκίνου ἀπόλογοι» καὶ ἀτελεύτητον ἔργον, ἐκτὸς ἂν σημαντικαὶ χρηματικαὶ δαπάναι τελευτήσωσι καὶ τοῦτο· διότι ἀπαιτεῖται ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῶν ἄνω ὄγκος χωμάτων ἐξ μέτρων βάθους. Δυνατὸν ὅμως εἶναι κατὰ τὴν μέλλουσαν ταύτην ἐρευναν νὰ ἀποζημιωθῶμεν, συναντῶτες ἐπὶ τέλους καὶ τὸ περιπόθητον τρίτον ἀπόθεμα, τὴν θέσιν δηλαδή, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ ποιήσαντες τὸν μέγαν ναὸν ἔρριψαν τὰ χαλκὰ καὶ λίθινα πλούσια ἀφιερῶματα τοῦ ἀρχαῖου λαμπροῦ ναοῦ. Τὸ ἀπόθεμα τοῦτο ἀναμένομεν ἰσάξιον τοῦ τῶν κορῶν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

4) Νέα εὐρήματα· ἐν ἔργον τοῦ Μύρωνος. Εὐρήματα ἔσχομεν ἐφέτος τὰ συνήθη χαλκώματα, πόρπας, κρίκους, περώνας, ζωαρία τινὰ καὶ σκεύη φιάλας σπονδικᾶς, τύπου χρυσῆς Κυψελιδῶν, ἔτι δὲ τμήματα πηλίνων ἀγαλματίων καὶ ἀγγείων γεωμετρικῶν, κορινθιακῶν καὶ ἀρχαῖκῶν μελανομόρφου καὶ ἐρυθρομόρφου ὕφους (ἐκ τῶν ὑπερκειμένων χωμάτων) ἐλεφάντινὰ τινὰ χάνδρας ἐξ ἡλέκτρον, ὑαλομάζης κλπ. Σημειωτέον ὅτι τοιαῦτα ἀρχαῖα, ἰδίως πόρπας καὶ ἱπάρια καὶ ζῶα, εἶδον ἀπὸ τριετίας ὑπάρχοντα παρ' ἰδιώταις καὶ χρυσοκόοις ἐν Βόλφ, ἐξ αὐτῶν δὲ ἢ ἄλλως καὶ ἀνὰ τὰ ἐμπορικὰ τῶν ἐν Ἀθῆναις ἀρχαιοπωλῶν καὶ ὑποθέτω ὅτι κατὰ τὴν βιαίαν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπομάκρυνσίν μου (1917 - 1921) οἱ ζητηταὶ τῶν τοιούτων ἠρεύνησαν κρυφίως τὸν μὴ ἐντελῶς τότε ἐρευνηθέντα βόθρον, εὐκόλον ἔργον, οὔσης δυσφυλάκτου τῆς θέσεως καὶ τῆς ἐργασίας παραμεληθείσης. Ἀρκούντως σημαντικὰ εὐρήματα ἔσχομεν ἐφέτος, τμήματα περὶ καυστα ἀγαλμάτων μαρμαρίνων περὶ τὸ ἥμισυ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους, λαμπρᾶς ἐργασίας τῶν περὶ τὰ Μηδικὰ καὶ ἐπέκεινα χρόνων, ἐν οἷς καὶ ἄκρος ποῦς γυμνὸς καὶ μέρος κορμοῦ γυναικείου μετ' ἐνδύματος ὥραιότητων πτυχώσεων τῆς τέχνης τοῦ ὀρίμου προφειδιακοῦ ἀρχαῖσμοῦ. Ἀλλ' ἔτι σημαντικώτερον εὐρημα ἔσχομεν μικρὸν ἀπόσχιμα βάθρον περικαύστου ἐκ μελανολίθου, ἄνω ἀκέραιον, ἐκ πασῶν τῶν λοιπῶν πλευρῶν ἀποκεκομμένον· ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει ἐπιγραφή διὰ μικρῶν καὶ λίαν ἀβαθῶς κεχαραγμένων γραμμάτων λόγῳ τῆς εὐλαβείας καὶ μετριοφροσύνης τοῦ πλάστου, ἢ αἰτία τῆς συγκαταβάσεως τοῦ ἀγοραστοῦ τῶν περὶ τὸ 450 π. Χ. χρόνων.... ΟΝΜΕΓΟΙΕ. Ἐπειδὴ πρὸ τοῦ Ο ὑπάρχει ἄνω ἀριστερὰ ἐμφανὲς καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον σωθὲν ἕτερον μικρὸν Ο, προερχόμενον ἐκ τοῦ γράμματος Ρ' (ἦττον R) προφανῶς θεωρῶ τὴν ἀνάγνωσιν:

ΜΥΡ]ΟΝ ΜΕΓΟΙ[ΕΞΕΝ

ὡς ἀσφαλῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἄλλου ἐπὶ πάντων τῶν ἐκ μελανολίθου βάθρων τῶν μέχρι τοῦδε εὐρεθέντων ἐν Θεσσαλίᾳ, ὑπῆρχον χαλκοὶ ἀνδριάντες, πρόδηλοι ἐκ τῶν βαθύνσεων τῶν ἄκρων ποδῶν πρὸς ἔγχυσιν μολύβδου καὶ στε-

ρέωσιν τοῦ χαλκώματος, εἶναι φανερόν ὅτι ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ἔκειτο χαλκοῦν ἔργον τοῦ Μύρωνος. Τέλος δέ, ἐπειδὴ τὸ σχίσμα τοῦτο εὗρέθη κατὰ τὴν ἀρχὴν που τοῦ δευτέρου, τοῦ βαθυτέρου βόθρου, εἶναι εὐλογον νὰ θεωρήσωμεν ὅτι τὸ ὡς ἄνω εὗρεθὲν (ἀριθ. 3) ἤδη ἀπόθεμα ἢ ἄλλο συνεχὲς περαιτέρω θὰ ἀποβῇ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λίαν εὐχάριστοι «Ἀλκίνου ἀπόλογοι», ἀνασκαπτομένου προσεχῶς.

2) Συμπέρασμα. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν προκύπτει ὅτι:

α) Ἐπὶ τοῦ χώρου, ἔνθα εὗρομεν τὸ ἱερόν τοῦ Διὸς Θαυλίου Φερῶν ὑπῆρχον ἀρχῇθεν οἰκηματὰ τινα πτωχὰ τῆς νεολιθικῆς περιόδου (ἴσως καὶ τῆς χαλκῆς) ἔτι δὲ πλουσιόν τι οἶκημα ἢ τάφοι τῆς ἀκμαίας μυκηναϊκῆς, καὶ πτωχότατοι ἀσήμαντοι τάφοι τῆς πρωΐμου γεωμετρικῆς περιόδου.

β) Περὶ τὸ 700 πρὸ Χ. ἐποιήθη ἐκεῖ πρόχειρός τις ναῖσκος ξύλινος καὶ πλινθόκτιστος μέ τινα ὑποστηρίγματα ἐγχωρίου μαρμάρου, ὅστις, συγκρατούμενος καὶ ἐπισκευαζόμενος, διετεθεῖτο μέχρι που τοῦ 550 πρὸ Χ. Εἰς τὸν ναῖσκον τοῦτον, θερμότητα λατρουόμενον, ἀνείθητο σωρεῖα μικρῶν χαλκῶν ἀφιερωμάτων, χρυσῶν τινων, ἀργυρῶν, ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, ἡλέκτρου καὶ ἄλλων ὑλῶν, τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος καὶ ἡ ποικιλία ὑπερβαίνει πάντα ἄλλον μέχρι τοῦδε ἐξερευνηθέντα τόπον τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἔτι δὲ καὶ αὐτὰ τὰ μεγάλα κέντρα, Ὀλυμπίαν, Δελφούς, Δωδώνην κλπ. Προσφέρονται δὲ ταῦτα εἰς γυναικεῖαν θεότητα· τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀντιπροσωπεύεται ἐξ ἐνὸς μικροῦ χαλκοῦ πλάσματος ἀνθρωπομόρφου.

γ) Καέντος τοῦ ναῖσκου τούτου περὶ τὸ 550 πρὸ Χ. ἀνηγέρθη ἐκεῖ λαμπρότατος ἀρχαῖκός ναός, δώριος, εὐμεγέθης, παρουσιάζων διὰ πρώτην φορὰν, ὡς πρὸς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, δώρια κιονόκρανα, τινὰ μετὰ γλυπτῶν διακοσμήσεων, καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ὥραιότατα καὶ λεπτότατα ἐξεργασμένα διὰ ποικίλων κοσμημάτων. Καίτοι εἶναι προφανές ὅτι θὰ ἐλατρεύετο καὶ οὗτος θερμότητα ὑπὸ τῶν πλουσιωτέρων καταστάντων κατοίκων, μόνον ὀλίγα τινὰ τμήματα ἀφιερωμάτων καὶ γλυπτῶν μελῶν τῆς ζωοφόρου καὶ τῶν μετοπῶν αὐτοῦ εὗρέθησαν, διότι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ ἐν ἔδαφ. δ' ποιήσαντες μεγαλύτερον ναόν, ἀπέκρυψαν ταῦτα καὶ κατέχωσάν που ἐκεῖ ἐξ εὐλαβείας· πάντως ὑπῆρχεν ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἀφιέρωμα χαλκοῦν, ἔργον τοῦ Μύρωνος, τῶν περὶ τὸ 450 πρὸ Χ. χρόνων δι' ἐπιγραφῆς μαρτυρούμενον.

δ) Περὶ τὸ 425 πρὸ Χ. καέντος καὶ τοῦ ὥραιου τούτου ναοῦ, ἐκτίσθη ἕτερος μέγας, ἐξάστυλος, περίπτερος, τοῦ ὁποίου ἐσώθη κατὰ χώραν ἡ Ἀνατολικὴ πλευρὰ καὶ μέρος τῶν παρακειμένων, ἀρχιτεκτονικὰ τινα μέλη, σπόνδυλοι δώριοι πώρινοι, ὧν πλεῖστοι διεσπαρμένοι εἰς μεγάλην ἑκτασιν ἀνὰ τοὺς πέριξ ἀγρούς καὶ κήπους. Ἐξ αὐτοῦ προέρχονται πολλαὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ μαρμαρίνων βάθρων καὶ στηλῶν, μετ' ἀφιερώσεων εἰς τὸν Δία Θαύλιον καὶ τὴν Ἐννοδίαν (ἀναγραφομένην καὶ ἐπὶ νομισμάτων τινῶν τῶν Φερῶν)

κατ' ἀναλογίαν δὲ πλεῖσται χαλκαῖ πλάκες, τινὲς εἰς προεγκλείδειον γραφήν, ἀναγράφουσαι ψηφίσματα προξενίας κυρίως καὶ ἄλλα, ἔτι δὲ ὀλίγα τινα χαλκώματα, ἰδίως ἐκ λίαν μεγάλων πορπῶν, ἀγαλματίων πηλίνων μικρῶν καὶ μεγάλων τμήματά τινα, μικραὶ τινες μαρμάριναι κεφαλαί, παρόμοια. Ὁ ναὸς οὗτος φαίνεται ἐκ θραυσμάτων ἀγγείων ὅτι ὑφίσταται μέχρι πού τοῦ ἔτους 200 μ.Χ.

ε) Περὶ τὸ 200 μετὰ Χ. ἐκὰ καὶ ὁ ναὸς οὗτος ἐπίτηδες καὶ συνετριβήσαν τὰ ἐν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτὸν μετὰ μανίας καὶ φανατισμοῦ ὑπὸ εἰσβαλόντων σιφῶν ἢ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἢ καὶ ὑπ' ἀμφοτέρων. Ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ἐλιθεύοντο κυρίως οἱ κάτοικοι, ποιοῦντες οἰκίας, μάνδρας, φράγματα ἀγρῶν καὶ κήπων. Ἀπὸ τοῦ 1000 περίπου μετὰ Χ. ἐθάπτοντο ἐπ' αὐτοῦ ἄνθρωποι πολλοί, τῶν θαπτῶν ἀγνοούντων τὰ ὑποκείμενα καὶ μεταχειριζομένων ὡς πλάκας ταφικὰς τὰς ὑπαρχούσας στήλας καὶ τὰ πρόσφορα μέλη τοῦ ναοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1500 μετὰ Χρ. κατ' ὥκνησάν τινες ἄνθρωποι ἐκεῖ, διότι εὗρήθησαν τμήματα Τουρκοπερσικῶν ἀγγείων καὶ πίθοι πρὸς ἐναπόθεσιν ὕγρων χρησίμων, κατόπιν δὲ πάλιν ἐτάφησαν ἄλλοι ἄνθρωποι. Ἀπὸ τοῦ 1800 μετὰ Χ. ὁ χώρος μετεβλήθη εἰς ἀγρὸν ἰσόπεδον καὶ σὺν τῷ χρόνῳ οὐδὲν ἔχνος ὑπελείφθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ ἀφωμοιώθη ἐντελῶς μὲ τοὺς παρακειμένους ἀγρούς· μόνον οἱ μακρὰν κείμενοι φράκται καὶ μάνδραι τινές, ἔτι δὲ σπόνδυλοι ἐπίσης μακρὰν κατεσπαρμένοι ἐπὶ ἐρειπίων οἰκιῶν καὶ καλυβῶν ἀσβεστοκτίστων, ὑπεδήλουν τὴν ἐν τοῖς πέριξ πού ὑπαρξιν ναοῦ, τοῦ ὁποίου πενταετῆς ἐπίμονοι ἔρευναί μου (1912-1917) δὲν ἐνεφάνιζον τὴν ἀκριβῆ θέσιν, ἕως ὅτου τῷ 1921 εὗρον τέλος αὐτήν.

Ἀναγκαία συμπλήρωσις. Εἰς τὴν πρώτην ἐκθεσί μου ἔγραψα ὅτι τὸ τμήμα· βάθρου χαλκοῦ ἀνδριάντος τὸ φέρον ἐπιγραφὴν καλλιτέχνου ἡδύνατο νὰ συμπληρωθῇ «Μύρων μ' ἐποίησεν», ὡς σφωζομένου ἔχρους τοῦ Ρ. Ἀκριβεστέρα ὅμως ἐξέτασις τῆς ἐπιγραφῆς, γενομένη ὑπ' ἐμοῦ νεωστί, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ γράμμα δὲν ἦτο Ρ. ἀλλὰ ἀσφαλῶς Ι. Κατὰ ταῦτα καθίσταται πιθανωτέρα ἢ ἐξῆς συμπλήρωσις.

ΣΤΡΟΓΓΥΛ]ΙΟΝ ΜΕΠΟΙΕΣ[ΕΝ

Οἱ χρόνοι δὲ αὐτῆς κεῖνται ἐντὸς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ βάθρου τοῦ χαλκοῦ δουρείου ἱππου τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, περὶ ἧς Πausanias Α' 23, 8

Χαιρέδemos Εὐαγγέλο ἐκ Κοίλε·

ἀνέθεκεν/ Στρογγυλίον ἐποίησεν·.

Οἱ χρόνοι ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν δὲν ἀπέχουσι πολὺ ἀλλήλων· τῆς δευτέρας κεῖνται περὶ τὸ 412 π. Χ. τῆς δὲ ἐκ Φερῶν εἶναι ὀλίγον προγενέστεροι τοῦ ἔτους τούτου ἕνεκα τῆς ἀρχαϊκωτέρας προσθήκης τοῦ ΜΕ.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

6. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΑΤΩ ΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Το πογραφία. Τὴν προσοχὴν τοῦ ταξιδεύοντος ἀπὸ Πατρῶν εἰς Καλάβρυτα διὰ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ μόλις φθάσῃ εἰς τὸ 70 χιλ. ἀποσπᾷ σειρὰ λόφων παλλεύκων συνεχομένων καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἐκτεινομένων μέχρι τοῦ 72 χιλ. ἔξωθι δηλ. τοῦ χωρίου τῆς κάτω Γουμένιτσης τῶν Καλαβρυτῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ.

Ἡ σύστασις τῶν λόφων τούτων εἶνε ἐξ ἀσβεστοβριθοῦς ψαμμίτου λίθου (ἀσπρόγεια κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν χωρικῶν), λίαν μαλακοῦ καὶ εὐκόλως τριβομένου) κατὰ συνέπειαν καταλληλοτάτου διὰ τὴν κατασκευὴν λαξευτῶν σπηλαιωδῶν τάφων, ὥς συνείθιζον νὰ κατασκευάζωσιν αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἀρχαιολογικὴν αὐτὴν περιοχὴν μετέρχεται εἰς τὸ 72 χιλ. τῆς δημοσίας ὁδοῦ εἰς τὴν θέσιν «κουδοννόμυλος» καταβαίνει εἰς μίαν χαράδραν καὶ ἀνέρχεται εἰτα εἰς τοὺς ἐκεῖθεν λόφους καὶ εἰς 10 λεπτῶν ἀπόστασιν φθάνει εἰς αὐτήν. Εἶναι μέγας λευκὸς λόφος, οὐτινος ἡ κορυφὴ ἔχει ἰσοπεδωθῇ πρὸ πολλοῦ χρόνου, ἵνα χρησιμοποιηθῇ εἰς παλαιότεραν μὲν ἐποχὴν διὰ τὴν φύτευσιν ἀμπέλων, εἰτα δὲ τῶν ἀμπέλων μὴ εὐδοκιμησασῶν, δι' ἁλώνια τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου μέχρι σήμερον.

Ὅταν τις σταθῇ εἰς τὸν χώρον αὐτὸν βλέπει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν ὁμαλώτατον δῆμον τῶν Λαπαθῶν, εἰς τὸ βάθος δὲ καὶ ἐγγύτατα τὸ χωρίον κάτω Γουμένιτσα, ἄνωθι τοῦ ὁποίου πρὸς ἀνατολὰς ὑψοῦνται τὰ ὑψώματα σκεπαστό, κάκαβο καὶ μαῦρο κούτσουρο.

Πρὸς βορρᾶν ὑψοῦται λόφος Παληομονάστηρο καλούμενος, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου ἀναφαίνονται αἱ κορυφαὶ ἄλλου βουνοῦ «Ρακίτα» ὀνομαζομένου, ὅπισθεν τῆς ὁποίας διακρίνονται αἱ ὑψισταὶ κορυφαὶ τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους.

Πρὸς δυσμὰς διακρίνει τις ὑψωμα καὶ δάσος καλούμενον «Κάνισκα», ἀριστερότερον δὲ καὶ εἰς τὸ βάθος ἔξέχει μεγαλοπρεπὴς ἡ ὑψίστη κορυφὴ τοῦ Ἑρυσμάνθου, «ἅγιος Ἡλίας» καλουμένη, ἐκτεινομένη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς δύσεως.

Πρὸς νότον ἐγγύτατα ὑπάρχει ὁ λόφος «Ἅγιοι Θεόδωροι» συνεχόμενος πρὸς τὸ χωρίον Σαραθῇ, ἀριστερότερον ἐν συνεχείᾳ τὰ ὑψώματα Κοκορέτσα, Ἀετοφαλητὰ καὶ Μπάγκα, ὅπισθεν τῶν ὁποίων καὶ εἰς ἀπόστασιν ὥρας ἀπ' αὐτῶν ὑψοῦται λόφος Κάστρον ὀνομαζόμενος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει φρούριον Φραγκικόν, ἔτι δὲ ἀριστερότερον ὁ λόφος Τοῦρλα, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου καὶ εἰς τὸ βάθος διακρίνεται ὁ λόφος τῆς Ἀγ. Λαύρας.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ αὕτη περιοχὴ περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ χαραδρῶν χωρίζουσῶν τὰς ποικίλας λοφοσειράς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὥς καὶ ἐντὸς τῶν

χαραδρῶν ἀναβλύζουσιν ἄφθονοι πηγαὶ ἀρίστων καὶ καθαρωτάτων ὑδάτων.

Οὕτω πρὸς Ν. ἐν ἀρχῇ ὀνομάζεται ἡ χαράδρα Κούβελος καὶ προχωροῦσα πρὸς Ν.Δ. ἐν συνεχείᾳ συναντᾷ τὰς πηγὰς «Τρανὴν βρύσιν, Ραῖκο καὶ Πλῦτρες, Κρύαν βρύσιν, Κορρεῖταν, Κουδονόμυλον, Λειβάδια (πέντε - ἕξ βρύσες), καὶ τὰς θέσεις Γολέμο, Καρπὸς καὶ Κενεβέζα.

Πρὸς Α. τοῦ χωρίου εἶναι αἱ πηγαὶ Τουρλίδι, Κάκαβο, Βασιλικόβρυσι, Βρυσάρι (τὸ κάλλιστον τῶν ὑδάτων τῆς περιφέρειας, ἀπέχον μόλις 1500 μέτρα

Εἰκ. 1. Ἀγγεῖα Κάτω Γουμενίτης.

τοῦ χωρίου) τὰ Χανδάκια, τὸ Κεραμιδάκι, τὰ Νεράγκαθα καὶ οἱ Βρυσοῦλες.

Κάτωθι τῆς θέσεως Παληομονάστηρο εἶναι ὁ κάτω μῦλος, δλίγον ἄνωθεν τοῦ οὐοίου ἔχει εὐρεθῇ μαρμαρίνη παραστὰς ἀπολήγουσα εἰς ἡμικίονα, ἀνήκουσα εἰς οἰκοδόμημα πιθανώτατα ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Πρὸς Δ. τοῦ ὄροπεδίου τῶν ἀνασκαφῶν εἶναι ἕτερον ὕψωμα ὀνομαζόμενον Πόβλες ἕξ ἀσβεστοβριθοῦς ψαμίτου λίθου χωριζόμενον ἀπὸ τὸν ἀγρὸν

τοῦ χωρίου καὶ πρὸς τὴν Μ.Α. διεύθυνσιν τῶν ἀνασκαφῶν ἕτερος ὁμοίως συστάσεως λόφος «πρινάκια» καλούμενος, ἐν ᾧ διέκρινα ἴχνη ὁμοίων λαξευτῶν τάφων, ὧν τὴν ἔρευναν ἀνέβαλον διὰ τὸ μέλλον.

Οἱ τάφοι καὶ τὰ εὐρήματα. Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ὁροπεδίου εἶναι λελαξευμένοι τάφοι.

Ἔνεκα δ' ὅμως τῆς ἱσοπεδώσεως τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ διὰ φυσικοὺς λόγους καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν χωρικῶν, ὡς εἶπον, ἐλεπτύνθη τοσοῦτον ὁ οὐρανὸς τῶν τάφων τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς, ὥστε κατέπεσεν οὗτος εἰς τινὰς τάφους σχηματισθέντων οὕτω λάκκων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὁροπεδίου.

Εὗρον γέροντας τοῦ χωρίου ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη γεγονότας, οἵτινες καλῶς ἐνεθυμοῦντο τὴν ὑπαρξιν τῶν λάκκων τούτων λέγοντες συγχρόνως ὅτι ἐκεῖ κατέφευγον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21 οἱ Ἕλληνες, φεύγοντες τὴν διώξιν τῶν Τούρκων καὶ ἐφύλαττον τὰ σπαθιά των.

Προφανῶς θὰ εἶχεν ἐρευνηθῇ εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν λάκκος τις καὶ θὰ ἦλθεν εἰς φῶς Μυκηναϊκόν τι ξίφος.

Οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι ἐκ τῶν γνωστῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐντὸς τοῦ βράχου λαξευτῶν θαλαμοειδῶν σπηλαιωδῶν μετὰ ἰδίου λαξευτοῦ δρόμου καὶ λαξευτῆς θυρίδος. Ἀνεῦρον κατὰ σειρὰν 10 τοιούτους τάφους. Τούτων ὁ εἰς εἶχε βυθισθῇ ἄνωθεν. Ἰδὼν δὲ τοῦ τάφου τούτου τὴν θυρίδα ἔσωθεν κεκλεισμένην κατενόησα τὴν διεύθυνσιν τῶν εἰσόδων καὶ ἀκολουθήσας αὐτὴν ἀνεῦρον εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν καὶ κατὰ σειρὰν 10 τάφων τοὺς δρόμους, οὓς κενώσας ἔφθασα μέχρι τῶν θυρίδων, δι' ὧν εἰσῆλθον εἰς τοὺς θαλάμους.

Δύο ἐκ τῶν τάφων τούτων εἶχον μὲν τὰς θυρίδας ἀθίκτους, ὥς ἦνοιξα, ἀλλ' ἦσαν βυθισμένοι καταπεσόντος τοῦ θόλου αὐτῶν καὶ ἔνεκα τούτου ἦτο ἀδύνατος ἡ ἔρευνα αὐτῶν. Ἠρεύνησα ὅμως τοὺς λοιπούς, οἵτινες ἦσαν ὅλως ἀνέπαφοι. Οὐδὲν εἶχε διαταράξει ἐπὶ 30 αἰῶνας τὴν ἡσυχίαν τῶν νεκρῶν, οὐδ' ὕδωρ εἶχε διεισδύσει εἰς αὐτούς, διότι οἱ σκελετοὶ τῶν νεκρῶν εὐρέθησαν ἐν τῇ θέσει, ἐν ᾗ εἶχον τοποθετηθῇ ἀδιατάρακτοι καὶ πάντες εἰς θέσιν πλαγίως ὀκλάζοντος.

Τὸ μήκος τῶν λελαξευμένων δρόμων τῶν τάφων ἦτο σχεδὸν τὸ αὐτὸ ἔχον διάμετρον ἀπὸ τριῶν μέχρι 4 ἢ 5 μέτρων καὶ ὕψος μέχρι 2 ἢ 3 εἰς τοὺς μεγαλυτέρους ὥστε νὰ ἴσταται τις ὄρθιος εἰς ὅλους τοὺς τάφους.

Αἱ θυρίδες ἦσαν μικραὶ, ἔχουσαι ὕψος καὶ πάχος περίπου ἐν μέτρον καὶ πλάτος κατὰ τι ὀλιγότερον, ὥστε νὰ εἰσέρχεται τις πρηνής.

Εὐρήματα εἰς ὅλους τοὺς τάφους ἦσαν σχεδὸν τὰ αὐτά, μικρὰ δηλαδὴ ἀγγεῖα τῶν γνωστῶν Μυκηναϊκῶν τύπων ἥτοι

τρίωτα λεβήτια

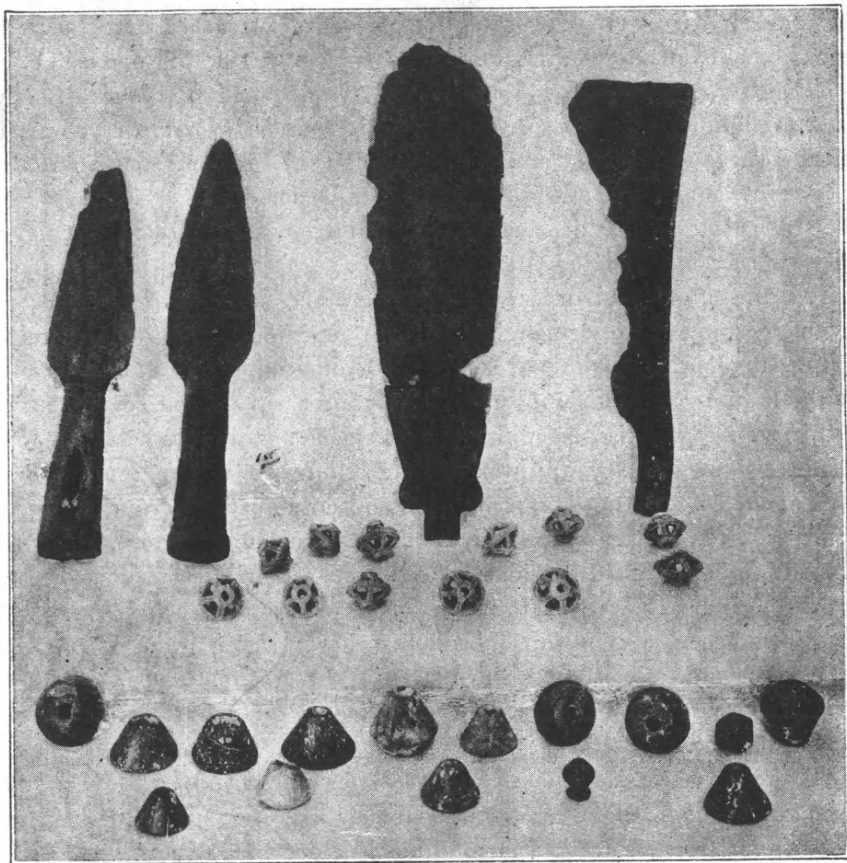
» κύπελλα

μόνωντα κύπελλα

εἷς εὐμεγέθης ἀμφορεὺς
 τυφλόστομον ἀμφορείδιον μόνον ἐν (εἰκ. 1).

ἔτι δὲ:

δύο λίθινα διάτρητα ἐργαλεῖα ἐν σχήματι μᾶλλον μικροῦ πελέκεως
 δύο αἰχμαὶ δοράτων χαλκαῖ, ἐντὸς μιᾶς τῶν ὁποίων σφύζεται ἡμισεσηπῶς
 καὶ ὁ κοντὸς τοῦ δόρατος

Εἰκ. 2. Εὐρήματα Κάτω Γουμενίτσας.

χαλκαῖ λεπίδες μαχαιρίων
 χαλκοῦς πέλεκυς
 σφονδύλια ἐκ ποικιλόχρου στεατίτου καὶ ἐξ ὀπτιῆς γῆς
 χάνδραι μικραὶ ἐκ πρασινοκυάνου ὑαλώδους μάζης.
 » ἐξ ἀγάλτου

κομβία διπλῶς κωνοειδῆ διάτρητα
καὶ τεμάχιον ὀψιανοῦ λίθου (εἰκ. 2).

Πάντα ταῦτα ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν Πατρῶν.

Ἐπὶ τῶν ἀγγείων, καίτοι δὲν ἐκαθαρίσθησαν εἰσέτι, ἐπικρατοῦσι τὰ γραμμικὰ κοσμήματα, κύκλοι, δικτυωτὰ τρίγωνα καὶ τὰ παρόμοια, ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς τὰ Κεφαλληνιακὰ ἀγγεῖα ὥς καὶ εἰς τὰ ἀγγεῖα τοῦ Λόπεσι καὶ τῆς Ἀγραπιδιάς τῶν Συχνῶν καὶ τὰ τῆς νῦν Πύλου.

Τὰ εὐρήματα ἐπομένως ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὸ τέλος τῆς μυκηναϊκῆς περιόδου (περὶ τὸ 1100 π. Χ).

Ἰχνη μυκηναϊκοῦ συνοικισμοῦ ἢ ἀκροπόλεως δὲν ἠδυνήθηεν νὰ εὕρω καίτοι περιηγήθην τὰ σπουδαιότατα τῶν πέριξ μερῶν.

Λαμβάνοντες τοῦτο ὑπ' ὄψιν ὥς καὶ τὸ ὕψος, εἰς ὃ εὐρίσκεται τὸ μυκηναϊκὸν αὐτὸ νεκροταφεῖον (850 μέτρα περίπου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης) δικαιούμεθα πιθανῶς νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ παραθεριζόντων κατοίκων νοτιωτέρων μερῶν.

Μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Λόπεσι καὶ τῆς Ἀγραπιδιάς τῆς Ἀχαΐας ἡ εὕρεσις καὶ αὐτοῦ τοῦ νεκροταφείου τῆς κάτω Γουμένισσας ἄγει πλέον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης τοῦλάχιστον ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένος καθ' ἅπασαν τὴν Δυτικὴν Πελοπόννησον καὶ δὴ ἐν Ἀχαΐᾳ, ὅπου ὑπῆρχε μέχρι σήμερον ἰδέα ὅτι δὲν θὰ εὕρισκοντο ἴχνη αὐτοῦ.

Ἐλπίζω ὅτι προσεχῶς καὶ ἀλλαχοῦ θὰ ἀναγγείλω τὴν ἀνακάλυψιν ἑτέρου μυκηναϊκοῦ νεκροταφείου.

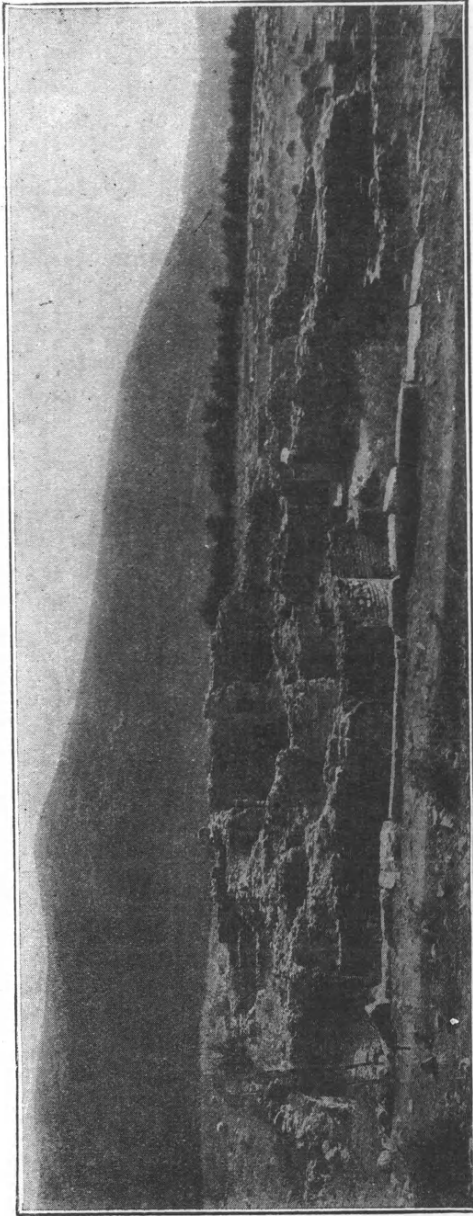
Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Ὁ περὶ τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1925 ἀνασκαφῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ λόγος, μὴ στηριζόμενος ἐπὶ ἀφθόνων ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων καὶ ἐπὶ φωτογραφικῶν ἀπεικονίσεων, εἶνε ἀτελής· διὰ τοῦτο διὰ βραχέων ἐκθέτω τὰ κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας.

Παρὰ τὴν μεγάλην ἐν τῷ Ἱερῷ δεξαμενὴν καὶ πλησίον τῶν δύο κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθέντων ρωμαϊκῶν λουτρῶν (θερμῶν) ἀνεκαλύφθησαν διὰ τάφρων οἱ τοῖχοι μεγάλου καὶ ὀχυροῦ κτίσματος κειμένου κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Ἱεροῦ. Τὸ πολυδαίδαλον καὶ παράδοξον τοῦτο κτίσμα, ὅπερ κεῖται ἀκριβῶς ἀπέναντι τῶν Προπυλαίων τοῦ Ἱεροῦ, ἀπέναντι δηλ. τῆς μόνης ἀπὸ τῆς πόλεως Ἐπιδαύρου εἰς τὸ Ἱερὸν ἀγοῦσης ὁδοῦ, φαίνεται ὅτι ἦτο, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ὀχυρωματικὸν ἔργον, χρησιμεῦον πρὸς ἀμυναν τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ κατὰ πολέμιων καὶ ἰδίως κατὰ τῶν ἀπὸ

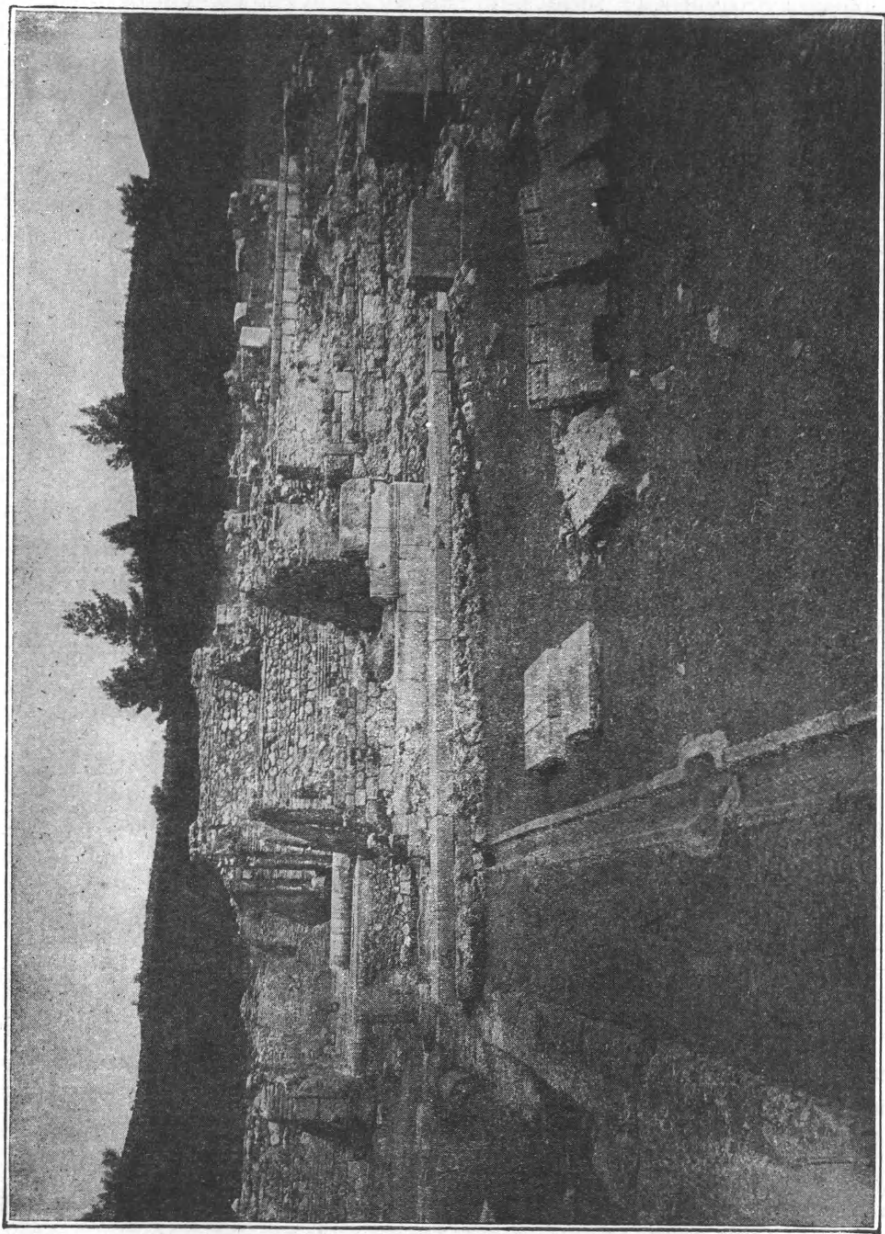
θαλάσσης ἐρχομένων πειρατῶν, οἵτινες πολλὰς ἐπήνεγκον τῷ Ἱερῷ συμφοράς.

Εἰκ. 1. Θέρμαι τοῦ ἐν Ἐπιδάφῳ Ἀσκληπείου.

Ἄλλ' ἡ κυρία ἐργασία τοῦ ἔτους ἦτο ἡ περάτως τῆς ἀνασκαφῆς καὶ ἐρεῦνης τοῦ ἀπὸ τῶν παλαιότερων ἀνασκαφῶν ἐν μέρει ἀνεσκαμμένου τρίτου ρωμαϊκοῦ βαλανείου, ὅπερ κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας τοῦ Ἱεροῦ καὶ εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ μεγάλης ἐξ ἑλληνικῶν χρόνων προερχομένης Στοᾶς. Εἶχε καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ὑπόκαυστα, ἦτο ἄρα θέρμαι καὶ ὁμοιάζει ἐν τοῖς πλείστοις πρὸς τὰς δύο ἀνωτέρω μνημονευθείσας θέρμας, διατηρεῖται ὅμως κάλλιον ἐκείνων, εἶνε ἀρχαιότερον καὶ παρέχει ἡμῖν πολλὰς περὶ τῶν καθ' ἕκαστα εἰδήσεις, δι' ὧν μεγάλως συμβάλλεται πρὸς ἐξακριβωσιν τῶν κατὰ τοὺς μ. Χ. χρόνους Ρωμαϊκῶν ἐν Ἑλλάδι λουτρῶν. Ἰδίως παρέχει ἡμῖν ἀκριβῆ, πλήρη καὶ λεπτομερῆ εἰκόνα τῶν ὑποκαύστων διὰ τῆς καλῆς τούτων διατηρήσεως, διότι ἐνιαχοῦ σφύζονται καὶ οἱ κιονίσκοι οἱ ὑποβαστάζοντες τὰ δάπεδα τῶν δωματίων καὶ αἰθουσῶν. Πολυτελὴς δ' εἶνε ἡ διακόσμησις τοῦ ἀνωγαίου. Τὴν μεγάλην αἰθουσάν ἐκόσμουσαν τέσσαρες μονόλιθοι ἐκ πορφυρίτου λίθου κίονες. Τὸ δάπεδον αὐτῆς καὶ τὰ τῶν παρακειμένων αὐτῇ

δωματίων εἶνε ἐπεστρωμένα διὰ μωσαϊκῶν. Τῶν ἄλλων δὲ διαμερισμάτων

Εἰκ. 2. Ἡ πρὸ τῶν Θερμῶν τῆς Ἐπιδαύρου στοά.

τὰ δάπεδα εἶνε ἐπεστρωμένα τὰ μὲν διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, τὰ δὲ διὰ τετραγώνων πλίνθων. Οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐπενδεδυμένοι διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν αἱ ἐπενδύουσαι τὸ κάτω μέρος αὐτῶν, ἔφερον καὶ γραμμικὰς γλυφάς. Πρὸς τοῖς μετὰ μωσαϊκῶν δωματίοις, ἐφάνη ἐφέτος ὅτι καὶ ἄλλο ἔχει μωσαϊκόν, ἐν ᾧ ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον ἐν τῷ προκειμένῳ οἰκοδομήματι καὶ χρῶμα κίτρινον.

Προχωρήσασα δὲ ἡ σκαφή πρὸς νότον ἔδειξεν ὅτι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος θέρμαι συνέχονται μετ' ἄλλων κτισμάτων, δεξαμενῶν, ὑδραγωγείων, κρήνης καὶ παντοίων κατασκευασμάτων, εἰς ἃ κατέρρεον τὰ ἐκ τοῦ Ἀραχναίου ὄρους ὕδατα, ἅτινα ἀπὸ μεγάλου ὑδραγωγείου διωχετεύοντο ἀνὰ τὸ Ἱερόν, κατὰ παντοίας διευθύνσεις, διὰ πολλῶν ὑποκειμένων, ὑπερκειμένων καὶ διασταυρουμένων λιθίνων καὶ χαλκῶν σωλήνων.

Περисπούδαστον δὲ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κατασκευασμάτων εἶνε ἡ κρήνη, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν δεξαμενῶν, ὧν ἡ μὲν προέρχεται ἐξ ἐλληνικῶν, ἡ δὲ ἐξ ἐλληνιστικῶν πιθανῶς ἢ ἐκ Ρωμαϊκῶν π. Χ. χρόνων, ἡ δὲ ἐκ μεταγενεστέρων, ὥς φαίνεται, Ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἐκ τῆς ἐργασίας πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς κρήνης εὐρέθη τριακοντάστιχος ἐπιγραφή, ἥς μεγάλη εἶνε ἡ σπουδαιότης ὑπὸ γεωγραφικὴν ἔποψιν. Περιέχει δηλ. αὕτη ἀναγραφὴν θεαροδόκων τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν πόλεσι τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ τῆς Θεσσαλίας. Εἰς τὰ ὑδραυλικά ταῦτα εἰς τὰς θέρμας καὶ εἰς τὴν κρήνην ἦγε μεγάλη στοά, ἣτις ἀρχομένη ἀπὸ τῆς στοᾶς Κότυος ἀνήρχετο εἰς μῆκος 40μ. ἔκαμπε εἴτα κατ' ὀρθὴν γωνίαν καὶ ἔβαινε πρὸς τὴν κρήνην, ἐφ' ἧς ἀνερχόμενός τις διὰ κλίμακος ἐκ 5 ἢ 6 βαθμίδων κατήρχετο πάλιν δι' ὁμοίας σφζομένης ἐν τῇ ἀντικειμένη πλευρᾷ κλίμακος εἰς τὴν στοὰν ἐκτεταμένην κατὰ μῆκος τῶν θερμῶν. Μῆκος εἶχεν ἐν ὅλῳ ἡ στοὰ πλεον τῶν 140 μ.

Αἱ θέρμαι καὶ τὰ συνεχόμενα αὐταῖς ὑδραυλικά ἔργα, κρήνη, δεξαμεναὶ καὶ ὑδραγωγεῖα, ἀπετέλουν σύνολον κτισμάτων, ὅπερ ἀσφαλῶς εἶναι αὐταὶ αἱ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Μικρασιάτου Μ. Ἰουλίου Ἀπελλᾶ ὀνομαζόμεναι *ἄκραι* (= aquae). Ἐκεῖ, «εἰς τὰ νερά» ἐποιοῦντο τὰς διατριβάς καὶ ἐλούοντο ἐν ταῖς θέρμασι οἱ ἐν τῷ ἱερῷ περιδιαβάζοντες καὶ οἱ ὑπὸ θεραπείαν διατελοῦντες ἀσθενεῖς. Τὸν Ἀπελλᾶν διέταξεν ὁ θεὸς «*πρὸς ταῖς ἀκράαις ἐν βαλανείῳ προστρέβεσθαι τῷ τοίχῳ*». Παρακατιὼν δ' ἀφηγεῖται ὁ Ἀπελλᾶς πῶς ἐθεραπεύθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ: «*ᾧμην*», λέγει, *(νά)πυϊ καὶ ἀλοῖν κεχρημένος ὅλος, ἐξιέναι ἐκ τοῦ Ἀβάτου, παιδάριον δὲ ἡγεῖσθαι θυμιατήριον ἔχον ἀτμίζον[ν] καὶ τὸν ἱερέα λέγειν «τεθεραπεῦσαι», χρὴ δὲ ἀποδιδόναι τὰ ἱάτρα*» (F. d'Epidaure σ. 33 ἀρ. 5).

Τοῖς εἰρημένοις προσθέτω ὅτι ὑπὲρ τὰς θέρμας καὶ ἐν συνεχείᾳ μετὰ τούτων, ἐγένοντο ὡσάντως σκαφικαὶ ἔρευναι ἐν οἰκοδομήματι ἐλληνικῆς ἢ ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς, οἰκοδομηθέντι καὶ διασκευασθέντι κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Αἱ ἐργασίαι αὗται ἄγουσί με εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ οἰκοδόμημα

εἶνε ἴσως τὸ Ἐπιδότειον, οὗτινος ἔχω εὐρεῖ πρὸ ἐτῶν ἐπιγραφὴν ἀναγράφουσαν τὰς δαπάνας τῆς τοιχοδομίας. Ἀλλ' ὁ Πausanias παραδίδει (II 27) ὅτι ὁ Ἀντωνῖνος ᾠκοδόμησεν ἐν τῷ ἱερῷ σὺν τοῖς ἄλλοις ἱερὸν θεῶν **Ἐπιδώ(sic)των**, συνάγεται δ' ἐκ τούτου, ὅπερ καὶ ὡς πρὸς τὴν στοὰν Κότυος συμπέρασμα, ὅτι δηλ. κατεστραμμένον ὄν τὸ Ἐπιδότειον ἀνῳκοδόμησε καὶ διέσκεύασεν ὁ Ἀντωνῖνος. Ἡ τοιχοδομία δὲ τῆς στοᾶς τοῦ Κότυος εἶνε ἀκριβῶς ὁμοία τῇ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος οἰκοδομήματος.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

8. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΤΥΜΦΑΛΩΙ (1925)

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1925 ἐνεργηθεῖσαι ἐν Στυμφάλῳ ἀνασκαφαὶ ἐστράφησαν ἀφ' ἑνὸς μὲν περὶ τὴν τελειότεραν διευκρίνησιν τῶν περὶ τὸν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποκαλυφθέντα πρόστυλον ναὸν (ΠΑΕ 1924) κτισμάτων τῆς ἀγορᾶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ τὴν ἀποκάλυψιν νέων οἰκοδομημάτων, συνταχθέντος καὶ τοῦ παρατιθεμένου ἐνταῦθα γενικοῦ τῆς ἀγορᾶς τοπογραφικοῦ διαγράμματος (παρένθετος πίν. 1).

Καὶ ἐκ μὲν τῶν κατὰ τὸ 1924 ἀποκαλυφθέντων κτιρίων ἡρευνήθη ἐφέτος λεπτομερέστερον:

1) Ἡ κρήνη, ἥς εὐρέθη καὶ δευτέρα, συμμετρικὴ κλίμαξ καθόδου εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ὑδροληψίας ὡς καὶ ἡ ἀρίστης ἐργασίας εὐθυντηρία τοῦ κρουνοφόρου παραφράγματος τῆς δεξαμενῆς, (*εἰκ. 1*), στοιχεῖα δι' ὧν καθωρίσθη τελείως τὸ σχέδιον τῆς κρήνης, τοῦλάχιστον ἐν κατόψει (*εἰκ. 2*).

2) Τὸ πρὸς Δ τῆς μεγάλης κατατομῆς κυκλοτερές κτίσμα, ὅπερ ἀπεδείχθη, ὅτι ἀπετέλει πύργον τοῦ περιβάλλοντος τὴν πόλιν τείχους, οὗτινος οὕτως ἀποκατέστη ἡ συνέχεια μέχρι τῆς συναντήσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ περιβάλλοντος τὴν ἀκρόπολιν φρουρίου (ὄρα γενικὸν διάγραμμα πίν. 1).

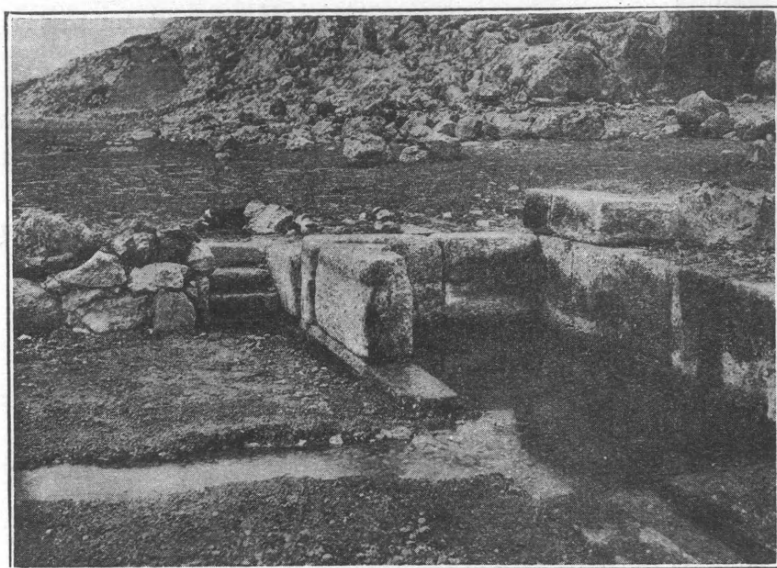
Νέα δ' εὐρήματα ἤγαγεν εἰς φῶς ἡ ἐφετινὴ σκαφὴ τὰ ἑξῆς:

1^{ον}) Τὴν πύλην εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἀπὸ Μαντινείας καὶ Φενεοῦ ἐρχομένων (πίν. 1).

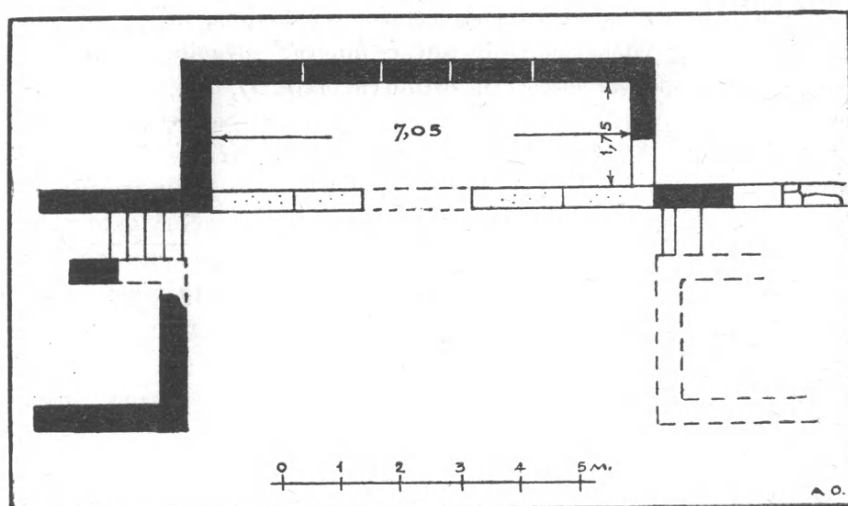
2^{ον}) Ὁρθογώνιον κτίσμα παραπλεύρως τοῦ ναοῦ, ἴσως περίβολον αὐλῆς προσηρτημένης τῷ ἱερῷ (πίν. 1).

3^{ον}) Τρία τετράγωνα βάθρα στοᾶς ἐκ τετραγώνων πεσσῶν, παρὰ τὴν Ν. γωνίαν τοῦ τείχους (πίν. 1).

4^{ον}) Μέγα ὀρθογώνιον, ἀγνώστου χρήσεως, οἰκοδόμημα, ἐντὸς τῆς μεγάλης κατατομῆς (πίν. 1). Ἡ ὀπισθία πλευρὰ τοῦ κτίσματος τούτου, ἀπέχουσα τοῦ βράχου 0.90 ἀπετέλει τὴν ἑτέραν τῶν παρειῶν δεξαμενῆς, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὑδραυλικοῦ ἐπιχρίσματος, ὅφ' οὗ καλύπτεται. Ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς

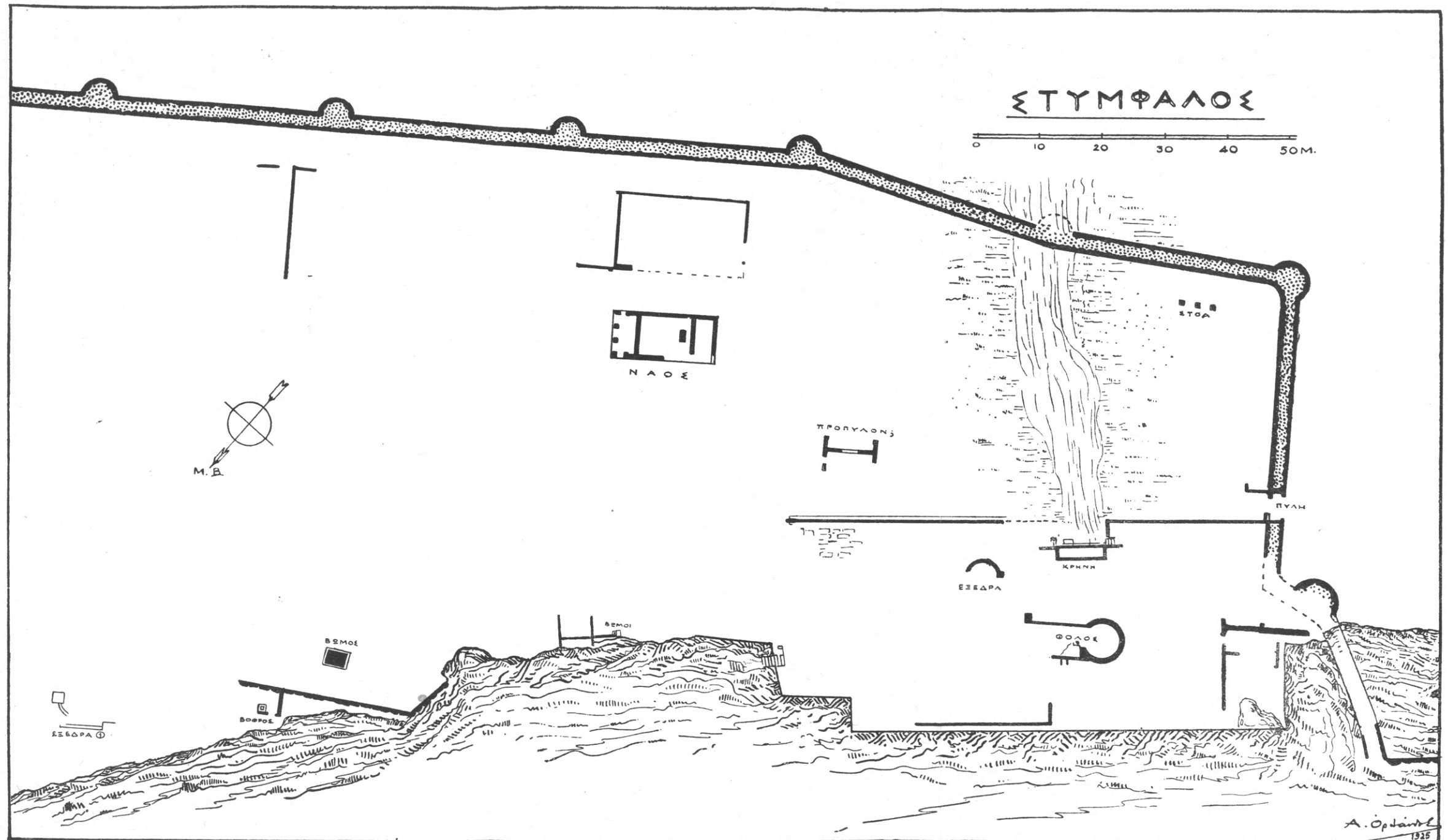

Εἰκ. 1. Ἡ κρήνη τῆς ἀγορᾶς ἀπ' ἀνατολῶν.

Εἰκ. 2. Κάτοψις τῆς κρήνης τῆς ἀγορᾶς.

ταύτης εὐρέθησαν α) κεφαλὴ λιθίνου ἀρχαῖζοντος εἰδωλίου, ἐγχωρίου ἀξέ-
στου ἐργασίας (εἰκ. 3 δεξιὰ κάτω) β) πήλινον εἰδῶλιον Ἀρτέμιδος βαι-

ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΣ ΠΙΝΑΞ 1. Τοπογραφικὸν διάγραμμα τῆς ἀγορᾶς τῆς Στυμφάλου περιλαμβάνον τὰ κατὰ τὰ ἔτη 1924 καὶ 1925 ἀποκαλυφθέντα κτίρια.

νούσης πρὸς τ' ἀριστερὰ καὶ κρατούσης διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς τόξον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς, κεκαμμένης πρὸς τὰ ἄνω, ἀνελκούσης βέλη ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ράχεως ἀνηρημένης φαρέτρης (εἰκ. 3 ἀριστερά· γ) κεφαλὴ πηλίνου εἰδωλίου Ἥρας (;) μετὰ πόλου (εἰκ. 3 κάτω ἐν τῷ μέσῳ)· δ) δύο κεφαλαι εἰδωλίων γυναικῶν τῶν ρωμακῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ὧς μαρτυρεῖ ἡ διάταξις τῆς κόμης (εἰκ. 3 ἐν τῷ μέσῳ) καὶ τέλος ε) πλῆθος θραυ-

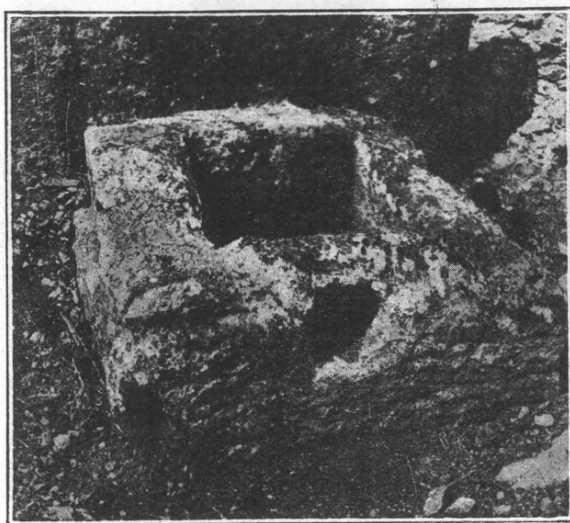
Εἰκ. 3. Πήλινα καὶ λίθινα εἰδώλια εὑρεθέντα ἐν τῇ κατατομῇ.

σμάτων εἰδωλίων τοῦ ὑπὸ στοιχεῖον β περιγραφέντος τύπου Ἀρτέμιδος.

Τὰ εἰδώλια ταῦτα πιθανώτατα κατέπεσον ἐκ τοῦ ὑπερθεν τῆς κατατομῆς ὑψώματος τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα ὑπάρχουσι θεμέλια ναῶν καὶ λαξεύματα μικροτέρων ἱερῶν. Λόγῳ δὲ τῆς μεταξὺ τῶν εἰδωλίων ὑπάρξεως καὶ μορφῆς Ἥρας, κρατύνεται καὶ ἡ γνώμη, ὅτι ὁ πέρυσιν ἀποκαλυφθεὶς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς ἀνήκει τῇ Ἥρᾳ λόγῳ καὶ τῶν μικρῶν του διαστάσεων, καθόσον ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐν Στυμφάλῳ τιμωμένη Ἀρτεμις θὰ εἶχε ναὸν μέγαν, οἷον περιγράφει αὐτὸν ὁ Πανσανίας.

Εἰκ. 4. Μέγα πώρινον βάθρον.

Εἰκ. 5. Βόθρος θυσιῶν.

5ον) Ναόσχημον κτίριον κατὰ τὸ κράσπεδον τῆς πρὸς τὴν κατατομὴν ἀγούσης ὁδοῦ καὶ παρ' αὐτὸ δύο τετραγώνους βωμίσκους.

6ον) Μέγα βάθρον πιθανῶς συμπλέγματος ἀγάλματος, πώρινον,

(*εἰκ.* 4) διαστάσεων $3.12 \times 2.25 \times 0.58$ μετὰ ἔξεχούσης μονοβάθμου κρηπίδος ὕψους 0.40 καὶ τέλος ὀλίγον περαιτέρω τοῦ βάθρου.

7^{ον}) Τετράγωνον βόθρον θυσιῶν (*εἰκ.* 5), ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου λελαξευμένον.

Παραλλήλως δὲ πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀγορᾶς ἔβαινε καὶ ἡ τοῦ κατὰ τὸ Β. ἄκρον τῆς περιοχῆς τῆς πόλεως κειμένου Φραγκικοῦ ναοῦ, οὗτινος ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρον τὸ βορείως τοῦ ἱεροῦ βήματος διαμέρισμα καὶ τμήμα τοῦ βορείου κλίτους. Ἐντὸς τῆς καλυπτούσης τὸ κλίτος ἐπιχώσεως εὐρέθη ἐν τορνέσιον καὶ μέγας ἀριθμὸς ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν — πολυμερῶν πεσσῶν, κιονίσκων, βάσεων, κιονοκρανῶν, πλαισίων παραθύρων, βεργίων (*pernures*) κλειδῶν σταυροθολίων κλπ.—δι' ὧν θὰ κατορθωθῇ ἡ ἀκριβὴς ἀναπαράστασις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας, ἐν κατόψει τε καὶ τομῇ. Τὸ ἀνασκαφὴν διαμέρισμα διεσκευάσθη εἰς πρόχειρον μουσεῖον, ἐν ᾧ ἀπετέθησαν μετ' ἐπιμελείας τὰ εὑρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.

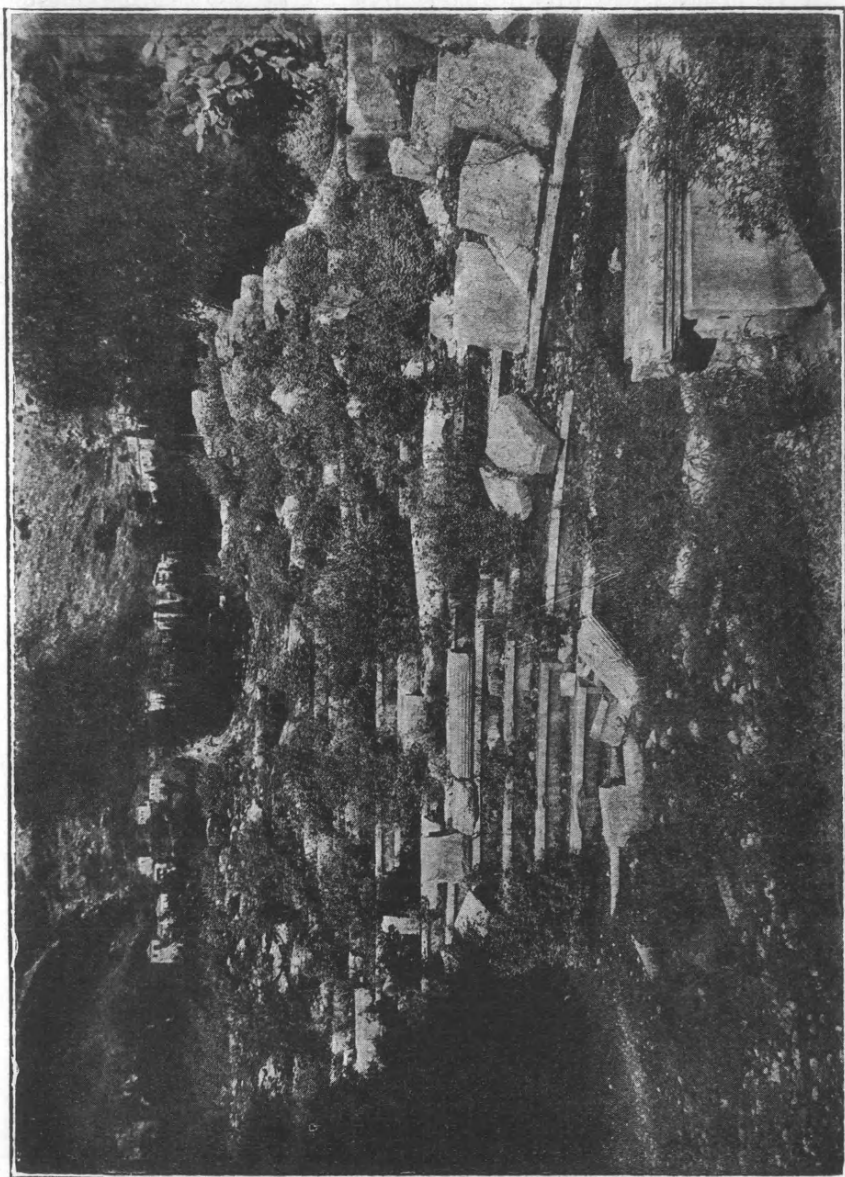
ΑΝ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

9. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΜΕΣΣΗΝΗΙ

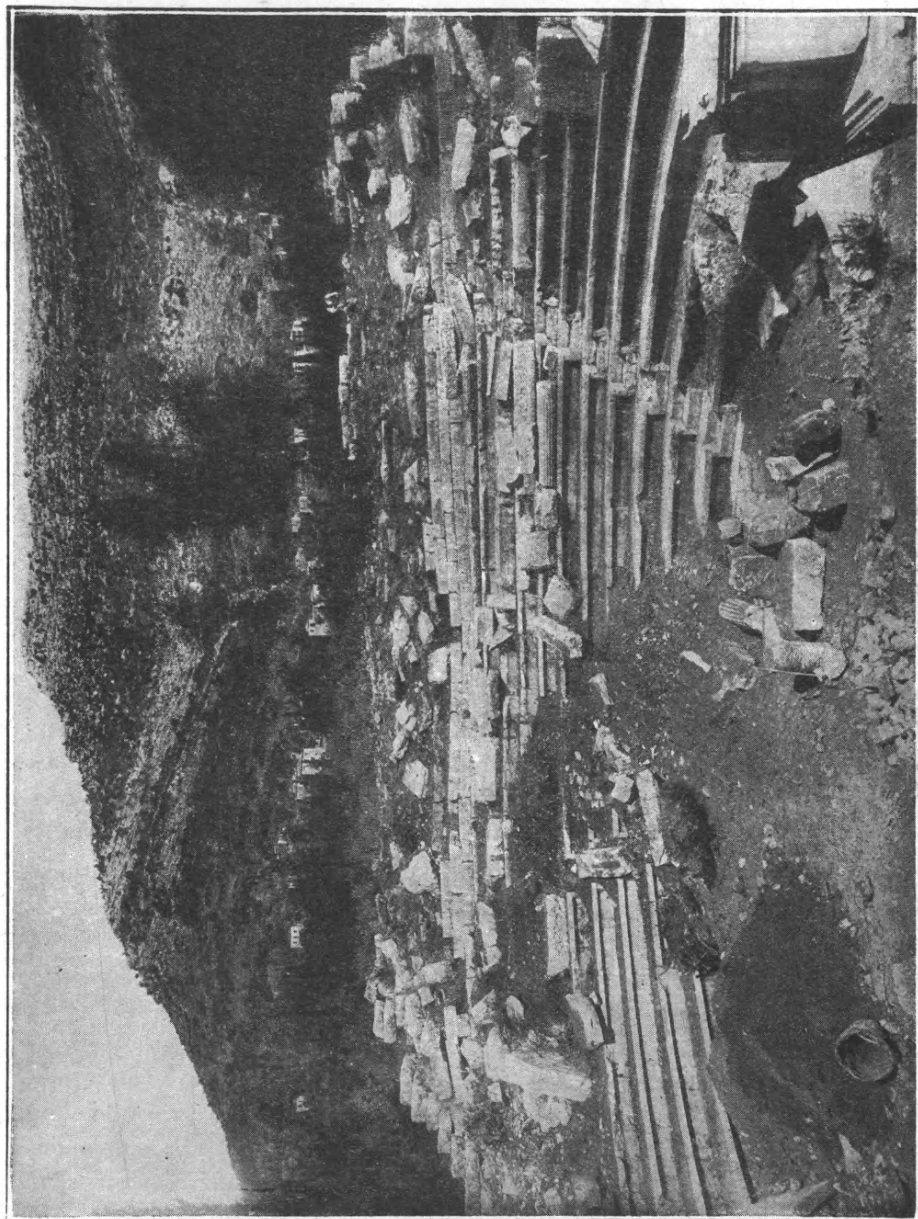
Αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1925, μετὰ μακροτέραν ἀπὸ τοῦ 1909 διακοπὴν, ἐπαναληφθεῖσαι ἐν Μεσσήνῃ ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι, σκοπὸν εἶχον τὴν ἀκριβεστέραν ἔξερεύνειν τοῦ συνεδρίου καὶ δὴ τοῦ κυρίου αὐτοῦ θεατροειδοῦς διαμερίσματος, τοῦ χρησιμεύοντος ὡς τόπου συνεδριάσεων τῶν συνέδρων τῆς Μεσσήνης. Ὅτε τὸ 1909 ἐπανάλαβεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία δι' ἐμοῦ τὰς ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ τούτῳ ἀρχαιολογικῷ τόπῳ ἐρεῦνας, ἡ ἐργασία εἶχε πρὸ αὐτῆς ἀνεωγμένον τὸ πεδῖον τῆς ἀνασκαφικῆς ἐξερευνησεως διὰ τῶν δοκιμαστικῶν σκαφῶν τοῦ Θ. Σοφούλη, τῶν γενομένων τῷ 1895 (Πρβ. Πρακτ. Ἀρχ. Ἑταιρείας 1895, 27 καὶ 1909, 201 ἔ.).

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1909 ἐξερεύνησιν τῶν συνεχομένων πρὸς τὸ θεατροειδὲς διαμέρισμα ἄλλων δύο διαμερισμάτων τοῦ ὅλου συγκροτήματος, τοῦ ἀπαρτίζοντος τὸ συνέδριον, ὑπελείπετο νὰ ἐξακριβωθῇ ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ αὐτὸ τὸ θεατροειδὲς ἐκκλησιαστήριον.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο ἱκανῶς ἐκφαινόμενον τοῦ ἐδάφους καὶ πρὸ τῶν πρώτων δοκιμαστικῶν σκαφῶν, παρέχον δὲ ἀσφαλῇ ἀφετηρίαν τῆς ἀνασκαφικῆς ἐργασίας τοῦ 1895, φαίνεται ὅτι εἶχε τύχει ἐρεῦνης τινός. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνασκαφὴ δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ — εἶχον δὲ παρῆλθαι ἔκτοτε πολλὰ ἔτη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἡ συμφόρησις τῶν χωμάτων καὶ ἡ ἀγρία βλάστησις κατεκάλυψαν τὰ ἀρχαῖα λείψανα (*εἰκ.* 1), παρέστη ἀνάγκη, ὅπως ἀναλαμβανομένη ἡ σκαφὴ ἀποκαλύψῃ ὁλοσχερῶς τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα καὶ καταστήσῃ τοῦτο προσιτὸν εἰς ἀκριβῆ μελέτην (*εἰκ.* 2). Τοῦτο δὲ καθί-

Εἰκ. 1. Κατάστας τοῦ συνεδρίου πρὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ 1925.

Εἰκ. 2. Ὀψις τοῦ συνεδρίου μετὰ μερικὴν ἀποκάλυψιν τῷ 1925.

στατο τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιτακτικόν, καθ' ὅσον δὲν ὑπῆρχε σαφὴς εἰκὼν τοῦ κτίσματος, ἀπορρέουσα ἐκ τῶν προγενεστέρων ἐργασιῶν.

Ἡ κατὰ τὸ 1925 παρουσία ἐν Μεσσήνῃ τοῦ σχεδιαστοῦ Γ. Εὐγενίου καὶ τοῦ φωτογράφου Πετρίτση διηκολύνε τὴν ἀποτύπωσιν καὶ διάσωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μηνιαίας ταύτης ἀνασκαφῆς.

Κατὰ τὸ 1925 ἡ ἀποχωμάτωσις προέβη εἰς τὴν σχεδὸν ὁλοσχερῇ ἀποκάλυψιν τοῦ κοίλου, τῆς ὀρχήστρας καὶ τοῦ σκηνικοῦ διαμερίσματος τοῦ οἰκοδομήματος ὡς καὶ τῶν ἐκατέρωθεν εἰς αὐτὸ προσόδων, αἱ ὁποῖαι, διὰ τὰ διάφορα ἐπίπεδα, εἶναι τοῦτο μὲν ἀπλῶς ἐπίπεδοι, τοῦτο δὲ κλιμακωταί.

Ἡ ὅλη ὄψις τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι πλήρως θεατροειδής, μόνον δὲ ἐν τῷ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου ἀντιστοιχοῦντι διαμερίσματι ἐλλείπουσι τὰ παρασκήνια.

Κατὰ ταῦτα δὲν εἶναι ἀπρόσφορος ἡ χρῆσις τῶν ὄρων τῶν εὐχρηστούντων διὰ τὰ διάφορα μέρη τοῦ θεάτρου.

Τὸ κοῖλον τοῦ συνεδρίου, ὡς ἀπεκαλύφθη διὰ τῆς τελευταίας ταύτης σκαφῆς, διαιρεῖται διὰ διαζώματος καὶ στενωτέρου τινὸς δρόμου εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ κατώτερον καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον (εἰκ. 3). Τὰ δύο ταῦτα μέρη εἶναι διάφορα κατὰ τὸ μῆκος τῆς ὑποτεινούσης, εἶναι δὲ τὸ μὲν κατώτερον μεγαλύτερον, τὸ δὲ ἀνώτερον μικρότερον.

Τὸ κατώτερον μέρος πρὸς τούτοις περιλαμβάνει ἐδώλια, ἐν ᾧ τὸ ἀνώτερον οὐδὲν παρουσιάζει λείψανον καθισμάτων. Ἐξ ἐνδείξεων τινων ὀρμώμενος πιστεύω ὅτι τὸ ἀνώτερον τοῦτο διαμέρισμα εἶχε πιθανῶς ξύλινα θρανία, ἐπιφυλάσσομαι δὲ νὰ διαλάβω περὶ αὐτοῦ ἐν λεπτομερεστέρῃ πραγματεία.

Τὸ κατώτερον μέρος, διατηροῦν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀρτίαν τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, εἶναι περίπου ἡμικυκλικόν, ἔχει ἔνδεκα σειρὰς λιθίνων ἐδωλίων καὶ διαιρεῖται διὰ δύο κλιμάκων εἰς τρεῖς κερκίδας. Κατὰ τὰ πέρατα τοῦ κοίλου ὑπάρχουσιν ἄλλαι δύο κλίμακες πλασιοῦσαι αὐτὸ καὶ διευκολύνουσαι τὴν κυκλοφορίαν.

Ἡ πρὸς τὴν ὀρχήστραν πρόσδος ἐπραγματοποιεῖτο ἐκ δυσμῶν μὲν, ὅπου τὸ ἐπίπεδον τῆς ὀρχήστρας ἦτο τὸ αὐτὸ περίπου πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἔξω τοῦ συνεδρίου χώρου, δι' ἀπλῆς θύρας πλάτους περίπου 2.00 μ. καὶ παρόδου, ἔξ ἀνατολῶν δέ, ὅπου τὸ ἐπίπεδον τῆς ἔξωθεν διερχομένης ποτὲ ὁδοῦ εἶναι ὑψηλότερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς ὀρχήστρας, διὰ θύρας καὶ κλίμακος, πλάτους περίπου 2.35, ἔχουσης δέκα βαθμίδας καὶ ἐπιμελῶς κατεσκευασμένης τὰς παρειάς (εἰκ. 4).

Εἰκ. 3. Διάζωμα, δρόμος καὶ ἄνω μέρος τοῦ κοίλου τοῦ συνεδρίου κατὰ τὸ 1925.

Ἡ εἰς τὸ ὑπὲρ τὸ διάζωμα ἀνώτερον ἥμισυ τοῦ κοίλου εἵσοδος συνετελείτο ἀπ' ἀνατολῶν μὲν δι' ἀπλῆς θύρας, καθ' ὅσον τὸ ἐπίπεδον τῆς ἔξωθεν ὁδοῦ συνέπιπτε πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ δρόμου τοῦ διαζώματος — ἀπὸ δυσμῶν δὲ διὰ κλίμακος ἐσωτερικῆς ἀρχομένης ἀπὸ τῆς δυτικῆς παρόδου καὶ κατεσκευασμένης ἐντὸς τοῦ σώματος τοῦ κοίλου καὶ κατὰ τὰ δυτικὰ αὐτοῦ κράσπεδα (εἰκ. 5). Παρὰ τὰς προσβάσεις ταύτας φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε κατὰ τὸ ΒΔ πέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ συνεδρίου καὶ ἑτέρα ἐξωτερικὴ κλίμαξ, ἄγουσα εἰς τὸ ἀνώτερον ἥμισυ τοῦ κοίλου. Ἀλλ' ἡ λεπτομέρεια αὕτη δὲν ἐξηκριβώθη ἀκόμη ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, ἔνεκα τῆς ἐν τῷ σημείῳ ἐκείνῳ συσσωρεύσεως μεγάλων ὀγκολίθων.

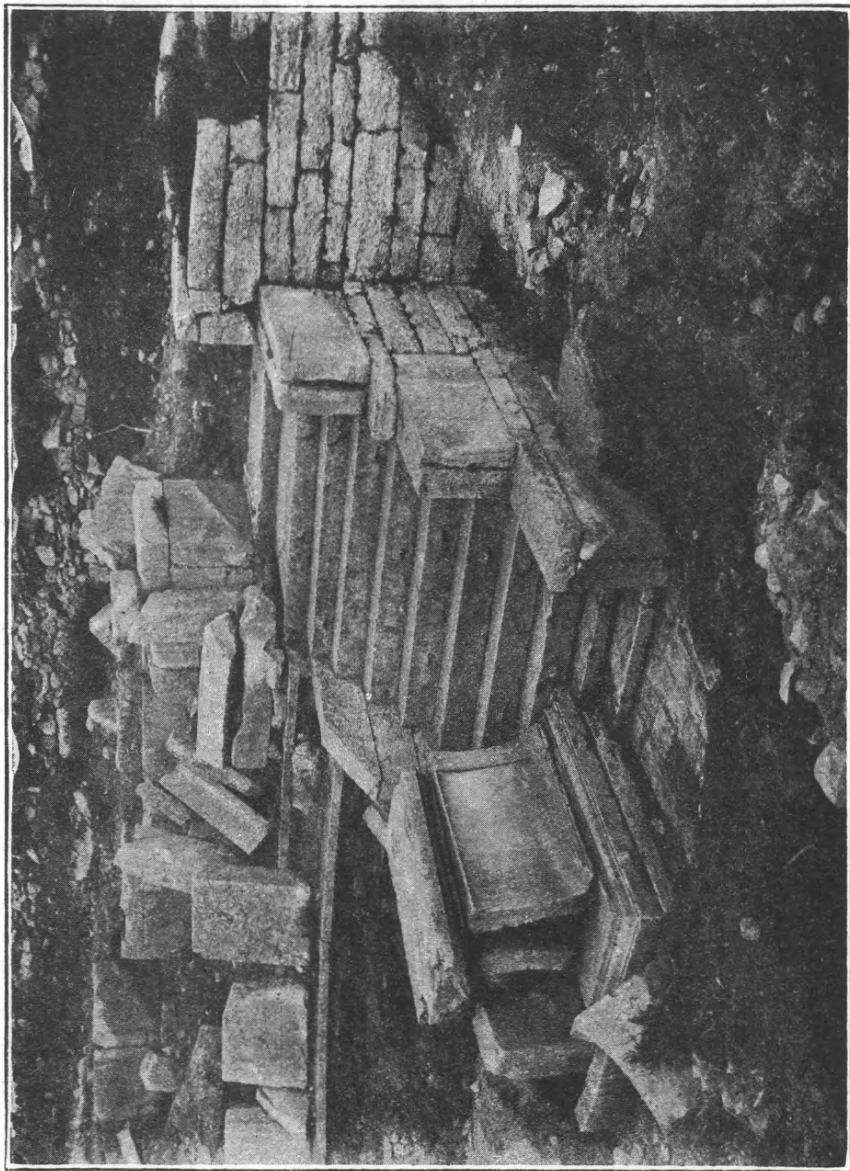
Ἡ ὀρχήστρα εἶναι τέλειος κύκλος, τοῦ ὁποίου ἡ περιφέρεια ἐφάπτεται τοῦ τοίχου τῆς σκηνῆς. Ἡ διάμετρος τῆς ὀρχήστρας εἶναι μ. 9.70. Τὸ δάπεδον αὐτῆς εὐρέθη ἐπεστρωμένον διὰ τετραγώνων πλακῶν λευκῶν, ὑπερύψων καὶ ὑποκυνάνων, κανονικῶς ἐναλλασσομένων, διαστάσεων δὲ ἐκάστης 0.39 μ.

Ἡ «σκηνή» χωρίζεται ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας διὰ προσκηניκοῦ τοίχου, ἀργολίθου κατασκευῆς, ἔχοντος τρεῖς θύρας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μεσαία ἔχει πλάτος 1.35 αἱ δὲ ἑκατέρωθεν ταύτης ἄλλαι δύο 0.05.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ προσκηνικοῦ τούτου τοίχου εἶναι οὕτω πρόχειρος, ὥστε δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἐπιμελῆ κατασκευὴν τοῦ ὑπολοίπου συνεδρίου. Ἀλλ' ἔὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἢ τε ἐξωτερικὴ καὶ ἢ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου ἦτο πάντως κεκαλυμμένη δι' ἐπιχρίσματος, τότε δυνάμεθα νὰ εἰκασώμεν ὅτι ἡ ὄψις αὐτοῦ δὲν θὰ εὐρίσκετο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄλλην παρὰστάσιν τοῦ οἰκοδομήματος. Ὅτι τὸ προσκήνιον τοῦτο ἦτο ἐν τῷ ἀρχικῷ σχεδίῳ τοῦ συνεδρίου καὶ δὲν προσετέθη μεταγενεστέρως, ὥστε ἐκ τούτου νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν πρόχειρον αὐτοῦ οἰκοδομίαν, ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τινος ἐξέχοντος λίθου τοῦ ἐξωτερικοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ συνεδρίου, συνδέοντος τοῦτον μετὰ τοῦ προσηνικοῦ τοίχου, ὥς καὶ ἐκ τῆς ἀρχῇθεν ὑπάρξεως ἰδίας κλίμακος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ συνεδρίου, ἡ ὁποία ὠδήγει ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν σκηνήν.

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1925 ἀπεκαλύφθη ὡσαύτως ὀλοσχερῶς καὶ μέγα βάθρον ὑστερογενῶς, ὡς εἶναι προφανές, προσιδρυθὲν κατὰ τὴν κάτω δεξιὰν παρεῖαν τῆς ἀνατολικῆς κλιμακωτῆς προσόδου εἰς τὴν ὀρχήστραν (πρβ. ἀνωτέρω τὴν εἰκ. 4).

Ὡς ἐκ τῶν σφζομένων κοιλωμάτων στερεώσεως ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς πλίνθου ἐξάγεται ὁ ἐπὶ τοῦ βάθρου ἀνιδρυμένος ἀνδριάς ἦτο ἐφιππος, ἡ δὲ θέσις τῆς ἀνιδρύσεως δεικνύει ὅτι περὶ ἐπιφανοῦς προσώπου πρόκειται.

Εἰκ. 4. Ἀνατολική πρόσοδος εἰς τὴν δεξιήσαν τοῦ συνεδρίου.

Ἡ προσθία ἐπιφάνεια τῆς πλίνθου εἶναι ὁλόκληρος ἀποκεκομμένη, ὥστε δὲν ἐσφύζετο οὐδὲν ἔχνος τῆς πιθανώτατα ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης εὕρισκομένης

ποτὲ ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀρμοδίων πρὸς τοῦτο ἐπιφανειῶν τοῦ βάθρου δὲν εὐρέθη ἵχνος τι ἐπιγραφῆς. Ἀπὸ τῆς λυπηρᾶς ταύτης ἐλλείψεως μὲ ἀπῆλλαξεν ἐν μέρει ἡ ἀνάμνησίς μου ὅτι κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1909 εἶχον ἀνεύρει πρὸς Α. τοῦ συνεχομένου διαμερίσματος τοῦ συνεδρίου τεμάχιον παρεμφεροῦς γείσου μετὰ λειψάνων ἐπιγραφῆς (ΠΑΕ 1909, 204). Ἡ προσκόμισις τοῦ λίθου ἐκ τοῦ μουσείου Μεσσήνης μᾶς παρέσχε τὴν εὐχάριστον ἐπικύρωσιν τῆς ὑπονοίας ὅτι τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο προήρχετο ἐκ τοῦ βάθρου, διότι προσαρμοσθὲν ἀκριβῶς ἐδείχθη ἀνῆκον εἰς τὴν δεξιὰν γωνίαν τῆς πλίνθου. Κατὰ ταῦτα ὁ ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ συνεδρίου σχετίζεται πρὸς τὸν *Τιβέριον Κλαύδιον Σαιθίδα* τὸν *Ἑλλαδάρχην*. Τὸ σφῆζόμενον τεμάχιον φέρει τὸ ὄνομα κατ' ὀνομαστικὴν, εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι ὁ Σαιθίδας εἶναι ὁ ἀναθέσας τὸν ἔφιππον ἀνδριάντα. Ὁ ἐκδότης τῶν Μεσσηνιακῶν ἐπιγραφῶν W Kolbe ἐν IG V 1, 1455a συμπληροῖ τὰ ἐλλείποντα κατὰ τὴν παρὰ τῷ Κυριακῷ τῷ ἐξ Ἀγκῶνος εὐρισκομένην Μεσσηνιακὴν ἐπιγραφὴν (IG V 1, 1455) ὡς ἑξῆς :

[Τιβ.] Κλαύδιος [Σαιθίδας ἀρχιερεὺς τῶν σεβαστῶν]
[καὶ] Ἑλλαδάρχης [ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν].

Ἐξακριβωθείσης νῦν τῆς θέσεως τοῦ τεμαχίου ἐν τῷ δεξιῷ πέρατι τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας ἐξάγεται ὅτι μετὰ τὸ *Ἑλλαδάρχης* ἡ οὐδὲν ὑπῆρχεν ἀναγεγραμμένον ἢ ἐλάχιστόν τι συμπλήρωμα οἶον π.χ. *ἀνέστησεν ἢ ἐκ τῶν ἰδίων*, ὅτι δὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ Σαιθίδα Τιβ. Κλαύδιος προηγεῖτο πιθανώτατα ἡ δήλωσις τοῦ δι' ἀνδριάντος τιμωμένου προσώπου. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἔφιππος οὗτος ἀνδριὰς παρίστα ἢ Ρωμαῖόν τινα αὐτοκράτορα ἢ καὶ πρόγονόν τινα τοῦ Σαιθίδα.

Περὶ τοῦ Σαιθίδα εἶναι ἀξία λόγου ἡ ἑξῆς πληροφορία τοῦ Πανσανίου IV, 32, 2 :

Σαιθίδα δὲ ἐμαντοῦ πρεσβύτερον ὄντα εὕρισκον, γενομένην δὲ οἱ χρήμασιν οὐκ ἀδυνάτω τιμαὶ παρὰ Μεσσηνίων ὑπάρχουσιν ἅτε ἡρωϊ. Εἰσὶ δὲ τῶν Μεσσηνίων οἱ τῷ Σαιθιδᾷ χρήματα μὲν γενέσθαι πολλὰ ἔλεγον, οὐ μέντοι τοῦτόν γε εἶναι τὸν ἐπαιρησμένον τῇ στήλῃ, πρόγονον δὲ καὶ δμώνυμον ἄνδρα τῷ Σαιθιδᾷ. Σαιθίδα δὲ τὸν πρότερον ἡγήσασθαι τοῖς Μεσσηνίοις φασίν, ἡνίκα ἐν τῇ νυκτὶ Δημήτριός σφισιν ὁ Φιλίππου μηδαμῶς ἐλπίσασιν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ λανθάνουσιν εἰσελθόντες ἐς τὴν πόλιν.

Σημειωτέον ὅτι παρὰ τῷ Πανσανίῳ ἡ γραφὴ τοῦ ὀνόματος εἶναι *Αἰθίδας*, ἀποκατέστησε δέ, ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν (CIG 1318 = IG V 1, 1451) ὁδηγούμενος, τὴν ὀρθὴν γραφὴν Σαιθίδας ὁ Hitzig ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πανσανίου

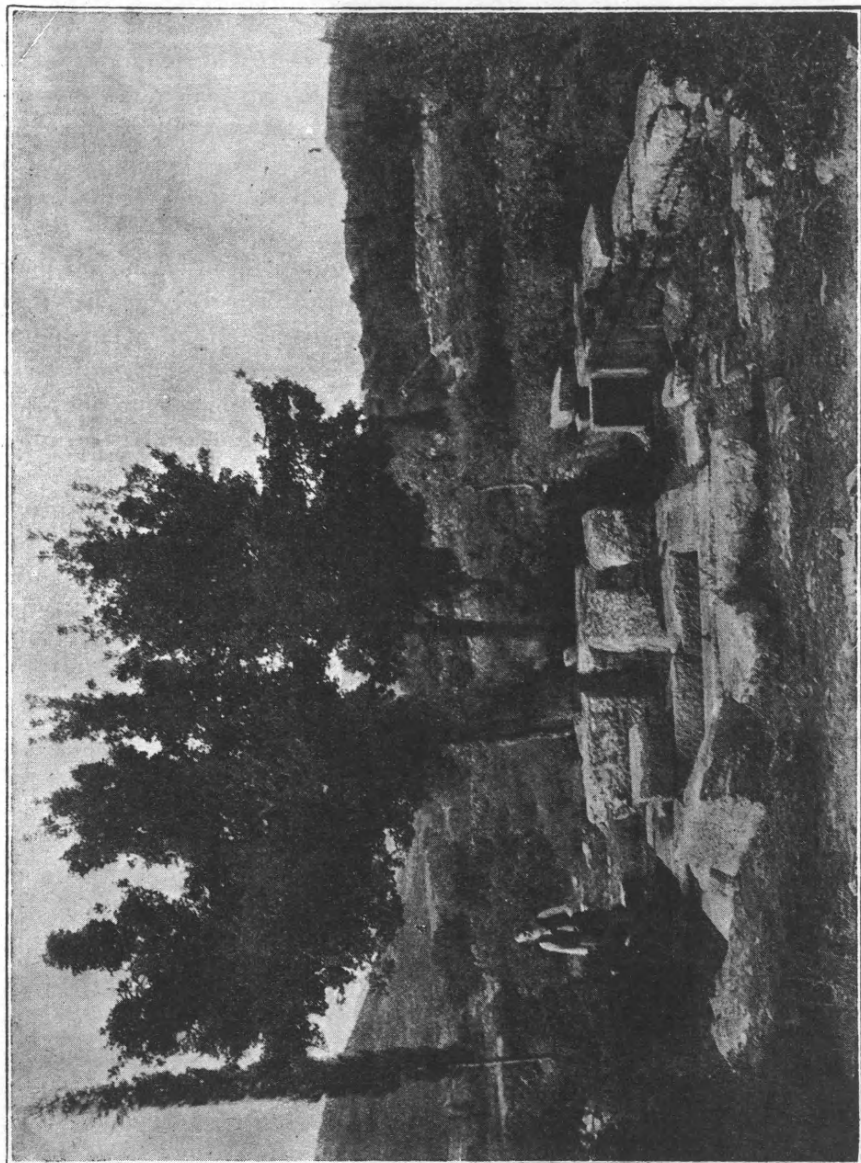
Εἰκ. 5. Κλίμαξ ἀπὸ τῆς δυτικῆς παρόδου εἰς τὸ ἀνώτερον ἥμισυ τοῦ κοίλου.

II 1,172. Ἐὰν ὁ ἔφιππος ἀνδριᾶς ἀνῆκεν εἰς τὸν πρότερον Σαιθίδα τὸν στρατηγόν, τότε πάντως τὸ μνημεῖον τοῦτο τοῦ συνεδρίου εἶναι διάφορον τοῦ παρὰ τῷ Πausanία μνημονευομένου, διότι, καὶ ἐὰν δεχθῶμεν ἐκεῖ σύγχυσιν βάθρου καὶ στήλης, ἀπομένει ἀσυμβίβαστος ὁ τόπος, καθ' ὅσον ὁ Pausanias ἀναφέρει τὸ ἱεροθεσίον ὡς τόπον ἰδρύσεως τῆς στήλης, ἢ ἦτο ἐπιγραφασμένος ὁ Σαιθίδας ἐκεῖνος.

Τὸ μῆκος τοῦ σφζομένου ἐπιγεγραμμένου τεμαχίου εἶναι 0.23. Τὸ δὲ ὅλον μῆκος τῆς προσθίας πλευρᾶς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἐπιγραφή, ἦτο ὅσον καὶ τὸ ὀλικὸν πλάτος τῆς πλίνθου ἦτοι 9.07. Τὸ σφζόμενον ἄρα τεμάχιον εἶναι περίπου τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ ὅλου ἐπιγεγραμμένου μήκους. Ἐπειδὴ δὲ εἰς μῆκος 0.23 ὑπάρχουσιν ὀκτὼ γράμματα (Κλαύδιος), εἰς μῆκος 0.97 ὑπολογιζομένων καὶ τῶν ἐκατέρωθεν τῶν περάτων τῆς ἐπιγραφῆς πιθανῶν περιθωρίων 0.02 περίπου, ἀνάγκη νὰ ὑπῆρχον 31 περίπου γράμματα ἢ δὲ ἐπιγραφή, ὡς θὰ εἴπω προσεχῶς ἀλλαχοῦ, εἶχεν ἄλλην σύνθεσιν.

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1925 ἐξηρεύνησα ὡσαύτως καὶ τι τετρατάφιον περὶ τὰ ἑκατὸν μέτρα ἀπὸ τοῦ θεατροειδοῦς συνεδρίου, πρὸς τὰ ΝΔ, κείμενον (εἰκ. 6). Καὶ ἡ θέσις καὶ ἡ κατασκευὴ ἐξαίρουσι τὸ μνημεῖον τοῦτο εἰς σημαντικὸν τῆς πόλεως τόπον, διότι βεβαίως ἡ ταφή ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς τῆς Μεσσηνίας δὲν δηλοῖ ἀναξίαν λόγου, ἀλλὰ τοῦναντίον σπουδαιοτάτην τὴν αἰτίαν τῆς ταφῆς καὶ τὰ τεθαμμένα ἐκεῖ πρόσωπα ὅλως ἐξαιρετικῆς σημασίας. Εἶναι δὲ προφανὲς ὅτι καὶ τὸ μνημα θὰ ἔλαβε τὴν ἔννοιαν τοῦ ἡρώου μετὰ τῆς συνήθους εἰς τὰ τοιαῦτα μνημεῖα ἡρωϊκῆς λατρείας.

Τὸ προμνημονευθὲν χωρίον τοῦ Pausanίου IV 32,2 λέγει ὅτι «Σαιθίδα δὲ ἐμαντοῦ πρεσβύτερον ὄντα εὗρισκον, γενομένη δὲ οἱ χρήμασιν οὐκ ἀδυνάτω τιμαὶ παρὰ Μεσσηνίων ὑπάρχουσιν ἅτε ἥρωι κλπ.». Κατωτέρω παρατηρεῖ, ὡς εἶδομεν, ὁ Pausanias ὅτι ὁ ἐπιγραφασμένος τῇ στήλῃ ἦτο πρόγονος καὶ ὁμώνυμος τοῦ Σαιθίδα γενόμενος στρατηγὸς τῶν Μεσσηνίων. Εἰς τοῦτον ἄρα πιθανώτερον ἀναφέρονται καὶ αἱ ἡρωϊκαὶ τιμαί. Ἀλλὰ δὲν ὁμιλεῖ ὁ Pausanias περὶ τάφου τοῦ Σαιθίδα ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἡ παράλειψις θὰ μᾶς ἐξέπληττεν ἂν ὁ Pausanias ἐν τῇ ὅλῃ περιγραφῇ τῆς Μεσσηνίας ἦτο ἀκριβέστερος καὶ πληρέστερος, ὥστε νὰ μὴ ἦτο δυνατόν νὰ διαφύγῃ αὐτὸν ἡ λεπτομέρεια αὕτη. Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ὁ Pausanias οὐδὲ τὸ συνέδριον ἀναφέρει. Ζήτημα εἶναι ἂν τὸ συνέδριον εἶναι νεώτερον τῆς περιηγήσεως τοῦ Pausanίου, ὥστε νὰ ἐρμηνεύσωμεν οὕτω τὴν παράλειψιν. Δὲν ἀποκλείεται ἄρα ἡ πιθανότης ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μνημεῖον ἀνήκει εἰς τὰ ἐπισημότατα μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Σαιθιδῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπενέμοντο ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ἡρωϊκαὶ τιμαὶ διὰ τε ἄλλας αἰτίας καὶ διὰ τὴν γενναίαν ὑπὲρ τῆς πόλεως διάθεσιν τῆς μεγάλης αὐτῶν περιουσίας.

Εἰκ. 6. Τάφος ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Μεσσήνης.

Ἄλλὰ καὶ τάφον τοῦ Ἀριστομένους μνημονεύει ὁ Πανσανίας IV 32, 3 ὡς ἑξῆς· *Καὶ Ἀριστομένους δὲ μνημεῖά ἐστιν ἑνταῦθα· οὐ κενὸν δὲ εἶναι τὸ μνήμα λέγουσιν, ἀλλ' ἐρομένου μου τρόπον τε ὄντινα καὶ ὁπόθεν Ἀριστομένους κομίσαιτο τὰ ὁσιᾶ, μεταπέμψασθαι μὲν ἐκ Ῥόδου φασί, τὸν δὲ ἐν Δελφοῖς θεὸν τὸν κελεύσαντα εἶναι. Διηγεῖται δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Πανσανίας καὶ περὶ τῶν εἰς τὸν Ἀριστομένη τελουμένων ἐναγισμῶν καὶ τῆς μετ' αὐτῶν συνδεομένης μαντείας (πρβ. Pfister Reliquienkult im Altertum 206 ἔ. 519.578).*

Λέγων δὲ ὅτι τὸ μνήμα τοῦ Ἀριστομένους εἶναι «ἑνταῦθα» νοεῖ ὁ Πανσανίας, ὥς ἐκ τῆς ὅλης συνεχείας τοῦ λόγου φαίνεται, μᾶλλον τὴν ἀγορὰν ἢ τὴν Μεσσήνην καθ' ὅλου.

Ἄλλὰ τὸ μνήμα τοῦ Ἀριστομένους φαίνεται ὅτι ἦτο μᾶλλον μονήρης τάφος, οὐχὶ δὲ πολυτάφιον οἰκογενειακόν. Διὰ τοῦτο δυσκόλως δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν πρὸς αὐτὸ τὰ εὐρεθέντα ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Μεσσήνης μνήματα. Ἀποκλείων ὅμως τὸ Ἀριστομένους μνήμα, δὲν ἐννοῶ νὰ θεωρήσω τὸ εὐρεθὲν μνημεῖον ὥς ἀναμφισβήτητον ἥρωον τοῦ Σαιθίδα, διότι πρὸς τοῦτο θὰ ἀπητοῦντο πλείονα τεκμήρια, τῶν ὁποίων, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, στερούμεθα.

Ἀνάλογον παράδειγμα τάφου ἐπισήμου εὐρεθέντος ἐν ἀγορᾷ πόλεως ἔχω πρόχειρον τὸ τῆς Μιλήτου, ἔνθα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 7.50 μ. ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς εὐρέθησαν τὰ λείψανα πολυτελοῦς τιμητικοῦ μνήματος (πρβ. Milet II Das Rathaus von Milet (1908) σ. 62. 73).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δωρεαί. Εὐχαρίστως ἀναγράφοντες κατωτέρω τὰ πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρείας εἶτε ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγραφέων εἶτε ὑπ' ἄλλων φίλων τῆς Ἑταιρείας ἀποσταλέντα κατὰ τὸ 1925 βιβλία, καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πρὸς πάντας τοὺς φιλόφρονας δωρητὰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

1. **Ἀλεξοπούλου, Ν. Κ.:** Ἡ ἀρχαία Μεσσηνία. Ἐν Καλάμαις 1925.
2. **Ἑλληνικά Ἀνέκδοτα.** Περισυναχθέντα καὶ ἐκδιδ. ὑπὸ Κ. Ν. Σάθα. Τ. 1 - 2. Ἀθήνησι 1867. (Δ. Παππούλιας).
3. **Ίόνιος Ἀνθολογία.** Φάκελ. 1 (—3). 4 (—5). Κερκύρα Ἰανουάρ. 1834 — Ἰανουάρ. 1835. (Δ. Παππούλιας).
4. **Arvanitakis, G. L.:** Golgotha et le Sépulcre. Alexandrie 1923. (Δ. Παππούλιας).
5. **Athanasiaides, A.:** Die Begründung des orthodoxen Staates. Leipzig 1902. (Δ. Παππούλιας).
6. **Besant, Annie.:** Ἡ ἀρχαία σοφία. (Ἀθῆναι) 1925.
7. **Βολονάκη, Μ. Δ.:** Ἡ Σαλαμίς τῆς Κύπρου διὰ τῶν αἰώνων. Ἐν Ἀθ. 1917. (Δ. Παππούλιας).
8. **Buschor, E.:** Grössenverhältnisse attischer Porosgiebel. Athen 1924.
9. **Χατζῆ, Ἀντ. Χ.:** Ἀθηναϊκὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα. Ἀθῆναι 1925.
10. » » : Νέαι παρατηρήσεις εἰς τὰ ἐν τῷ Ν. Ἑλληνομνήμονι, τ. 16, 1922, σ. 39 - 59 ἐκδοθέντα ἱαμβικὰ ποιήματα, 1925.
11. » » : Συμπλήρωσις ἀττικοῦ ψηφίσματος. Ἀθῆναι 1925.
12. **Dalleggio, A.:** Beiträge zur Psychologie J. J. Rousseau's. Jena 1902. (Δ. Παππούλιας).
13. **Δασκαλάκη, Ἀπ. Β.:** Ἡ Μάνη καὶ ἡ Ὄθωμανικὴ αὐτοκρατορία 1453 - 1821. Ἐν Ἀθ. 1923. (Δ. Παππούλιας).
14. **Délos.** VII (1). VIII (2). VIII (Planches). Paris 1923 - 4. (Γαλλ. Ἀρχ. Σχολή).
15. **Δελτίον** τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Τ. 8. Ἐν Ἀθ. 1922. (Δ. Παππούλιας).
16. **Δέφνερ, Μιχ.:** Ἡ σπηλιὰ τοῦ Ἀνδρειώτη. Ἐν Ἀθ. 1925.
17. **Διαγράμματα** τῆς ἐπιτροπῆς ἐκπονήσεως νέου σχεδίου Ἀθηνῶν. 1924. (Ἐπιτροπὴ ἐκπον. ν. σχ. Ἀθ.).
18. **Dörpfeld, W. - Rüter, H.:** Homers Odyssee. Bd 1 - 2. München (1925).
19. **Δραγάτη, Ίακ. Ν.:** Ἀθηνᾶ ἡ πρὸς τὸ Βαρβακείφ. Ἀθήνησι 1881. (Δ. Παππούλιας).
20. » » » Τὸ θέατρον τοῦ Πειραιῶς καὶ ὁ κωφὸς λιμὴν. Ἐν Ἀθ. 1882. (Δ. Παππούλιας).

21. **Eitrem, S.**: Papyri Osloenses. Fasc. 1 Oslo : 1925.
22. **Ἔκθεσις** τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκπονήσεως νέου σχεδίου Ἀθηνῶν. 1924. (Ἐπιτροπὴ ἐκπον. ν. σχ. Ἀθ.).
23. **Εὐρωπαϊκὸς Ἑρανιστής**. Ἔτ. 1: Τ 1 (—3). Ἔτ. 2: Τ. 1 (—2). Ἐν Ἀθ. 1840. (Δ. Παππούλιας).
24. **Errera, Isabella**: Dictionnaire répertoire des peintres καὶ Suppl. Paris 1923 - 24.
25. » » » : Collection d'anciennes étoffes égyptiennes. Bruxelles 1916.
26. » » » : Le tissu de Modène. Bruxelles 1903.
27. » » » : Les tissus reproduits sur les tableaux italiens du XIV au XVII siècle. Paris 1921.
28. » » » : Répertoire des peintures datées. Τ. 1-2. Bruxelles 1920 - 21.
29. **Expedition Ernst von Sieglin**. Bd 2, Τ. 2. Κεῖμ. καὶ Πίν. Leipzig 1924. (Ernst v. Sieglin).
30. **Fouilles de Delphes**. Τ. 2, Fasc. 1. Texte καὶ Pl. (Γαλλ. Ἀρχ. Σχολή).
31. **Hellenismus**. Jg 1, H, 1-4. Leipzig Oktober 1908 — Januar 1909. (Δ. Παππούλιας).
32. **Hiller V. Gärtringen F.-Klaffenbach, G.**: Das Münzgesetz des ersten athen. Seebundes. (Ἀπ.: Zeitschr. f. Num. 1925).
33. **Χίλλερ, Φρ.**: Ἀττικὸς νομισματικὸς νόμος ἐκ Σύμης. 2. Εἰς ἐπίγραμμα Ἀρχ. Ἐφημερίδος. 1925.
34. **Καβαλιεράτου, Μιλτ. Ἀννίνου**: Ἀγορεύσεις ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων 1918 - 24. Ἐν Ἀθ. 1924.
35. **Καλιτσουνάκι, Ι. Ε.**: Ἑπταδικαὶ ἔρευναι. Ἐν Ἀθ. 1922. (Δ. Παππούλιας).
36. **Καλογεροπούλου, Διον. Π.**: Ἡ Ἄνδρος κατὰ τὸν Τουρνεφόρτειον. Ἐν Ἀθ. 1925.
37. **Κανδηλάπτου, Γ. Δ.**: Ποντιακὰ ἱστορικὰ ἀνάλεκτα. Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει 1925.
38. **Κανδηλῶρες, Τάκης Χ.**: Ὁ ἀρματωλισμὸς τῆς Πελοποννήσου 1500 - 1821. (Δ. Παππούλιας).
39. **Kasasis N**: Griechen u. Bulgaren im 19. u. 20. Jahrh. Leipzig 1908. (Δ. Παππούλιας).
40. **Καστριώτου, Π.**: Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου κεφαλὴ. 1925. (Ἀπ. Α Ε 1923).
41. **Κατάλογος** τῶν φροντιστηριακῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθ. 1914. (Δ. Παππούλιας).
42. **Κωνσταντινίδου, Κ. Α.**: Καλλιόπολις. Ἐν Ἀθ. 1907. (Δ. Παππούλιας).
43. **Κουρουνιώτου, Κ.**: Ἑλευσινιακά. (Ἀπ.: Ἀρχ. Δελτ. 1923).
44. **Λεβίδου, Ν. Δ.**: Ὀμιλίαι Α) κατὰ τῆς Γερουσίας. Β) κατὰ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἐν Ἀθ. 1925.
45. **Λεονάρδου, Β.**: Ἡ Ὀλυμπία. Ἀθήνησι 1901. (Δ. Παππούλιας).
46. **Λεξικὸν** τῶν δήμων, κοινοτήτων καὶ συνοικισμῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπογραφῆς 1920. Ἐν Ἀθ. 1921. (Ἐπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας).
47. **Λούβαρι, Ν. Ι.**: Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς περὶ Παῦλον σπουδὰς. Θεσσαλονίκη 1919. (Δ. Παππούλιας).
48. **Μυλωνᾶ, Κ. Δ.**: Ἀντώνιος Οἰκονόμου ὁ ἐψηφισμένος καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ὑπὸ Κ. Δ. Μυλωνᾶ, 1887. (Δ. Παππούλιας).

49. **Μυθογράφοι**. Ed. Anton. Westermann. Brunsvigae 1843. (Δ. Παππούλιας).
50. **Negris, Ph.**: Glaciers et Atlantes. Athènes [1925].
Νέγρη, Φ.: Παγετώνες καὶ Ἀτλάνται. Ἀθῆναι 1925.
51. **Jules Nicole**, 1842-1921. Genève. (Δ. Παππούλιας).
52. **Οἰκονόμου, Α. Δ.**: Ἀπάντησις πρὸς τὸν λίβελλον τοῦ ὑπουργοῦ Βλάχου. Ἐν Ἀθ. 1895. (Δ. Παππούλιας).
53. **Οἰκονόμου, Γ. Π.**: Ἐκθεσις περὶ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1924 ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας πεπραγμένων. Ἐν Ἀθ. 1925.
54. **Ὀρλάνδου, Α. Κ.**: Αἱ Βλαχέρναι τῆς Ἡλείας. Ἀπ.: Α Ε 1923.
55. **Παπαμιχαήλ, Γρ.**: Ὁ Ἀγ. Γρηγόριος Παλαμᾶς. Πετρούπολις 1911. (Δ. Παππούλιας).
56. » » : Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον. Ἐκδ. 2. 1923. (Δ. Παππούλιας).
57. **Παπανδρέου Γ.**: Ἡ ἱστορία τοῦ Σκουπίου... Ἐν Ἀθ. 1925.
58. **Παρέργων Ἑλλήν. Βιβλιοθήκης**. Τ. 2: Μύθων Αἰσωπειῶν συναγωγή (Ἐκδ. Α. Κοραΐς). Ἐν Παρισίοις 1801. (Δ. Παππούλιας).
59. **Pascal, Th.**: Τὸ Α. Β. Γ. τῆς Θεοσοφίας (Μετάφρ. ἐκ τῆς 2^{ας} γαλλ. ἐκδ.) ὑπὸ Ἡβης Κούγια. 1925.
60. **Πασχάλη, Δ. Π.**: Ἡ Ἄνδρος. Τ. 1. Ἐν Ἀθ. 1925.
61. » » : Ἡ ἐν Κάτω Κάστρῳ τῆς Ἀνδρου σχολὴ ἑλλήν. γραμμάτων. Ἐν Ἀθ. 1925.
62. » » : Τζίας καὶ Θεομίων Νικόδημος Ροῦσσοι. Ἐν Ἀθ. 1925.
63. » » : Νομικὰ ἔθιμα τῆς νήσου Ἀνδρου. Ἐν Ἀθ. 1925.
64. **Pausaniae Descriptio Graeciae**. Recogn. I. H. Chr. Schubart. V. 1-2: Lipsiae 1862. (Δ. Παππούλιας).
65. **Πλάτων**. Ἐξ ἐρμηνείας καὶ διορθ. Σπ. Μωραΐτου. Τ. 1-3. Ἀθήνησι 1905-13 (Δ. Παππούλιας).
66. **Platons Philebos**. Griech. u. deutsch... hrsg v. N. Nagner. Leipzig 1857. (Δ. Παππούλιας).
67. **Γενικαὶ πληροφορίαι** ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920. Ἐν Ἀθ. 1923 (Υπουργεῖον Ἐθν. Οἰκονομίας).
68. **Πληθυσμὸς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος** κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τῆς 19^{ης} Δεκεμβρίου 1920. Ἐν Ἀθ. 1921 (Υπουργεῖον Ἐθν. Οἰκονομίας).
69. **Φιλαδελφῶς, Ἀλεξ.**: Ἡ Ἀρχαιολογία ἐν Ἑλλάδι. Ἀπ.: «Πανελλήνιον Λεύκωμα».
70. » » : Ἡ γραφικὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι. Ἐν Ἀθ. 1896. (Δ. Παππούλιας).
71. **Pindari carmina**. Rec. F. G. Schneidewin. Lipsiae 1862. (Δ. Παππούλιας).
72. **Πολυλά, Ἀντ.**: Ἡ Αἰσώπειος φιλοσοφία παρ' Ἑλλήσι. Μέρ. Α', τμ. Α': Βαβρίας. Κερκύρα 1859. (Δ. Παππούλιας).
73. **Putorti, N.**: Di un pavimento in mosaico scop. in Reggio di Calabria. Laureana 1919.
» Mosaici di Reggio-Calabria. 1917.
74. **Rados, C. N.**: La bataille de Salamine. Paris 1915. (Δ. Παππούλιας).
75. **Σάββα, Δ. Γ.**: Παρατηρήσεις εἰς τὸ »Βιβλίον καὶ Βιβλιοθήκη» (1922) Δ. Κ. Μάργαρη. Τχ. 2. Ἀθῆν. 1924.

76. **Σβορώνου, Ι. Ν.**: Φῶς ἐπὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν σκανδάλων. Ἀθήνησι 1896. (Δ. Παππούλιας).
77. **Φιλοσοφικὴ σχολή** τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου. Ἐκθέσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ πρακτικά τῆς Σχολῆς περὶ τῆς πληρώσεως τῆς ἔδρας δημοσίου καὶ ιδιωτ. βίου. 1923 (Δ. Παππούλιας).
78. **Φιλοσοφ. σχολή** τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου. Ἐκθέσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ πρακτικά τῆς Σχολῆς περὶ τῆς πληρώσεως τῆς ἔδρας ἀρχαίας ἑλλήν. φιλολογίας. 1923 (Δ. Παππούλιας).
79. **Seligmann, B.**: Der böse Blick und verwandtes. Bd. 1-2. Berlin 1910. (Δ. Παππούλιας).
80. **Νέα Σιών.** Ἔτ. IB', 1920, τχ. α', β', δ'-ζ'. Ἔτ. II', 1921, τχ. ιγ' (Ἀπρίλ.) - κα' (Δεκ.). Ἔτ. ΙΑ'. 1922. ΙΕ', 1923. ΙΣΤ' 1924, τχ. α' - στ'. (Δ. Παππούλιας).
81. **Σκιᾶ, Α. Ν.**: Ὁ ἀληθὴς χαρακτὴρ τοῦ λεγομένου γλωσσικοῦ ζητήματος. Ἐν Ἀθ. 1904. (Δ. Παππούλιας).
82. **Storia della R. Università di Napoli.** Napoli 1924. (Δ. Παππούλιας).
83. **Στρατῆ, Ε. Γ.**: Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος. Σέρραι 1924.
84. **Στρατοκόπου, Χρ.**: Ἡ Κεραταία τῆς Ἀττικῆς. Ἐν Ἀθ. 1925. (Δ. Παππούλιας).
85. **Strinopulos, G. P.**: Hippolyt's philosophische Anschauungen. Leipzig 1903. (Δ. Παππούλιας).
86. **Struck, Ad.**: Vier byzantinische Kirchen des Argolis. Athen 1919. (Δ. Παππούλιας).
87. **Studniczka, Fr.**: Συμπλήρωσις τῆς ἔκτης νοτίας μετόπης τοῦ Παρθενῶνος. Ἀθήναι. 1925.
88. **Thunell, K.**: Sitologen - Papyri ans dem Berliner Museum. Uppsala 1924.
89. **Vernadskij, G. V.**: O Znaceni naucnoj dejatel'nosti N. P. Kondakova. Praga 1924.
90. **Walston, Ch.**: The establishment of the classical type in greek art. 1924.
91. » » : Finger - prints as identification marks in ancient Greece. 1925.
92. **Watzinger, K.**: Griech. Vasen in Tübingen. Reutlingen 1924.
93. » » : Griech. Holzsarkophage. Leipzig 1905.
94. **Ξενοπούλου Στεφ.**: Ψηφιδωτὴ φορητὴ εἰκὼν «Ἡ Ἐπίσκεψις». Ἀθήναι 1925.
94. **Byzant. Zeitschrift.** Bd 21-22. Leipzig 1912-13. (Δ. Παππούλιας).
96. **Ζερβεῦ, Σκ.**: Ἱστορία τῆς ἱατρικῆς. Τ. 1. Ἐν Ἀθ. 1914. (Δ. Παππούλιας).

Β'. Δωρεὰ Πανεπιστημίου Σμύρνης.

97. **Abhandlungen** der histor. - philol. Klasse d. königl. Preuss. Akademie d. Wiss. 1818-19.
98. **Anderson, W. I.** — Spiers, R. Ph.: Die Architektur von Griechenland u. Rom. Leipzig 1905.
99. **Antiquités du Bosphore Cimmérien.** Bd 1-2 καὶ Planches. St Petersburg 1854.
100. **Wiener Ausstellung** 1906. T. 1-2. Leipzig 1906.
101. **Birt, Theod.**: Die Buchrolle in der Kunst. Leipzig 1907.
102. **Blau, O.**: Die Elymaeischen Pyraethen u. ihre Münzen. (Ἀπ.).

103. **Blau, E. O. F. H.** : De numis Achaemenidarum aramaeo-persicis. Lipsiae 1855.
104. **Bleibtreu, J.** : Persien. Freiburg im Breisgau 1894.
105. **Bode, W.** : Altpersische Knüpfteppiche. Aufl. 2. Berlin 1904.
106. **Bose, Kurt.** : Über arabisch-byzantinische Münzen. Grimma 1840.
107. **Brandt, P.** : Sehen und Erkennen. Stuttgart 1921.
108. **Bruns, Jvo** : Vorträge u. Aufsätze. München 1905.
109. **Buisson, E. W.** : Die äolisch-jonische Westküste Kleinasiens in Strabos Erdbeschreibung. Bonn. Leipzig 1917.
110. **Byvanck, A. W.** : De magnae Graeciae historia antiquissima. Hagae 1912.
111. **Cole, Erma E.** : The Samos of Herodotus (1912).
112. **Collections** scientifiques de l'Institut des banques orientales du Ministère des affaires étrangères. 2 : 1877.
113. **Collignon, M.** : Histoire de la sculpture grecque. T. 1-2. Paris 1892-97.
114. **Déchy, M.** : Kaukasus. Bd 1-3. Berlin 1905-7.
115. **Delbrück, Rich.** : Antike Porträts. Bonn 1912.
116. **Diehl, Ern.** : Inscriptiones latinae. Bonnae 1912.
117. **Diez, E.** : Churasanische Baudenkmäler. Bd 1. Berlin 1918.
118. **Dorow** : Die assyrische Keilschrift. Wiesbaden 1820.
119. **Ebert, Max.** : Südrussland im Altertum. Bonn. Leipzig 1921.
120. **Ewerbeck, Fr.**—Neumeister, A. : Die Renaissance in Belgien u. Holland. H. 1 : Leipzig 1883.
121. **Falke, Otto von** : Kunstgeschichte der Seidenweberei. Berlin 1921.
122. **Fechheimer, H.** : Kleinplastik der Ägypter. Berlin 1921.
123. **Frauberger, H.** : Antike und frühmittelalterl. Fussbekleidungen. Düsseldorf.
124. **Friedländer, L.** : Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms. Aufl. 9 Bd. 1-4. Leipzig 1919-21.
125. **Frobenius, L.** : Völkerkunde. Bd. 1 (-2). Hannover 1902.
126. **Furtwängler, Ad.** : Die antiken Gemmen. Bd 1-3. Leipzig 1900.
127. **Gardthausen, V.** : Handbuch der Wissenschaftl. Bibliothekskunde. Bd 1 (-2). Leipzig 1920.
128. **Gerkan, Armin v.** : Das Theater von Priene. München 1921.
129. **Ginzrot, J. Chr.** : Die Wagen und Fahrwerke der Griechen und Römer. Bd 1-4. München 1217-30.
130. **Grässe, J. G. Th.** : Handbuch der alten Numismatik. Leipzig 1854.
131. **Grævii, J. G.** : Thesaurus antiquitatum et historiarum Italiae. T. 2, 1 : Lugduni Batav. 1704.
132. **Grothe, H.** : Meine Vorderasien Expedition 1906 u. 1907. Bd 1-2. Leipzig 1911-12.
133. **Gurlitt** : Ueber die Mosaik. Magdeburg 1798.
134. **[Gutensohn-Knapp]** : Die Basiliken des christl. Roms. München.
135. **Hehn, V.** : Kulturpflanzen u. Haustiere. Aufl. 8. Berlin 1911.
136. **Heideloff, C.** : Die Ornamentik des Mittelalters. Bd 1 (-2), 3 (-4). Nürnberg 1844-52.
137. **Hofmann, Fr. H.** : Geschichte der bayer. Porzellan-Manufaktur Nymphenburg. Buch 1-2. Leipzig 1921-22.

138. **Hofmeister, Ad. - Stäbe, Rud.** : Quellenkunde zur Weltgeschichte. Leipzig 1910.
139. **Kaufmann, K. M.** : Die Menasstadt ... Bd 1. Leipzig 1910.
140. **Kiepert, H.** : Atlas antiquus. Berlin 1892.
141. **Kisa, A.** : Das Glas im Altertume. T. 1 - 3. Leipzig 1908.
142. **Koch, K.** : Die Bäume u. Sträucher des alten Griechenlands. Stuttgart 1879.
143. **Kolbenheyer, E.** : Motive der hausindustriellen Stickerei in der Bukowina. (1912).
144. **Kusejr Amra**. 1 - 2. Wiln 1907.
145. **Langenegger, F.** : Beiträge zur Kenntnis der Baukunst des Irák. Dresden 1911.
146. **Leidinger, G.** : Miniaturen aus Handschriften. München.
147. **Leonhard, Rich.** : Paphlagonia. Berlin 1915.
148. **Lepsius, C. R.** : Königsbuch der alten Ägypter. Berlin 1858.
149. **Lepsius, Rich.** : Die chronologia der Ägypter. Einleitung und 1er Theil. Berlin 1849.
150. **Lepsius, Rich.** : Älteste Texte des Tottenbuchs. Berlin 1867.
151. **Allgem. Lexikon** der bild. Künstler ... herg v. H. Thieme u. F. Becker. Bd 1 - 14. Leipzig 1907 - 14.
152. **Lüer, H. - Creutz, M.** : Geschichte der Metallkunst. Bd 1 - 2. Stuttgart 1904 - 09.
153. **Meyer, A. G.** : Tafeln zur Geschichte der Möbelformen. Text καὶ Taf. 1 - 2. Leipzig 1905 - 20.
154. **Meyer, Ed.** : Reich und Kultur der Chetiter. Berlin 1911.
155. **Miller, K.** : Itineraria romana. Stuttgart 1916.
156. **Morgenländische Motive**. Plauen i. V.
157. **Müller, H. A. - Singcr, H. W.** : Allgem. Künstler-Lexikon. Aufl. 5. Bd 1-5. Frankfurt a. M. : 1921.
158. **Neugebauer-Graul** : Handbuch der oriental. Teppichkunde. Leipzig. 1920.
159. **Pote, R. G.** : Nineveh. Ed. 4. London.
160. **Potterus, J.** : Archæologia græca. T. 1 - 2. Venetiis. 1738.
161. **Programm** des Gymnasiums zu Ploen. 1871.
162. **Promis, Dom.** : La zacca di Scio. Torino 1865.
163. **Reimpell, W.** : Geschichte der babylonischen u. assyr. Kleidung. Berlin (1916).
164. **Riegl, A.** : Altorientalische Teppiche. Leipzig 1891.
165. **Ropers, H.** : Morgenländische Teppiche, Berlin 1920.
166. **Rüdel, Alex.** : Die Kahrie - Dschamisi in Constantinopol. Berlin 1908.
167. **Salis, A. v.** : Die Kunst der Griechen. Aufl. 2. Leipzig 1922.
168. **[Salvator]** : Zante. Allgem. T. καὶ Speciel. T. Prag 1904.
169. **Salzenberg, W.** : Alt-christliche Baudenkmale von Constantinopol. [Κεῖμ. καὶ Πίτ.] Berlin 1854 - 55.
170. **Sammlung von Abbildungen** türkischer, arab., pers. Metallobjekte. Wien 1895.
171. **Sammlung Henri Moser**. Leipzig 1912.

172. **Sarre, Fr.**: Sammlung F. Sarre, Erzeugnisse islamischer Kunst. T. 1. Berlin 1906.
173. **Sarre, Fr.-Herzfeld, E.**: Archaeol. Reise im Euphrat- u. Tigris-Gebiet, Bd 1 - 4. Berlin 1911-1920.
174. **Sarre, Fried.**: Die Keramik im Euphrat- und Tigris-Gebiet, Berlin 1921.
175. **Schweiger-Lerchenfeld, A. v.**: Kulturgeschichte. Bd 1 - 2. Wien 1907.
176. **Schweitzer, B.**: Herakles. Tübingen 1922.
177. **Seunig, V.**: Die kretisch - mykenische Kultur. Graz: 1921.
178. **Sonnini, C. S.**: Voyage en Grèce et en Turquie. T. 1 - 2. Paris 1801.
179. **Steinwender, Th.**: Die Marschordnung des röm. Heeres. Danzig 1907.
180. **Orientalische Studien.** Theodor Nöldeke z. 60. Geburtstag gewidmet. Bd 1 - 2. Giessen 1906.
181. **Thraemer, Ed.**: Pergamos. Leipzig 1888.
182. **Toepffer, J.**: Beiträge zur griech. Altertumswissenschaft. Berlin 1897.
183. **Vasari, G.**: Leben der ausgezeichnetsten Maler. Bd 1 - 5 Stuttgart 1832-37.
184. **Visconti, E. Q.**: Iconographie grecque. T. 1 - 3: 1808.
185. **Werlhof, A. C. E. von**: Handbuch der griech. Numismatik. Hannover 1850.
186. **Willers, H.**: Studien zur griech. Kunst. Leipzig 1914.
187. **Winter, F.**: Die Kämme aller Zeiten. Leipzig 1906.
188. **Wroth, W.**: Catalogue of the greek coins of Galatia. London 1899.
189. **Zenker, J. Th.**: Ein Ausflug nach Kleinasien und Entdeckungen in Lycien. Leipzig 1853.

Ἀγοραὶ καὶ ἀνταλλαγαί. Δι' ἀγορᾶς ἐπρομηθεύθη ἡ βιβλιοθήκη
329 τόμους, δι' ἀνταλλαγῆς δὲ ἠϋξήθη κατὰ 96 τόμους.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚῃ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 14^ῃ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1927

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι Ἑταῖροι,

Κατὰ κρατήσαν καλὸν καὶ σεβαστὸν ἔθιμον, πρῶτον ἔργον τοῦ λογοδοτοῦντος ἐκάστοτε συμβουλίου εἶναι ἡ εὐλαβὴς ἀνάμνησις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες, ἀρχαιολόγοι τε καὶ φιλάρχαιοι, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως συνδεθέντες πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐξέλιπον κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος.

Τὸ μνημόσυνον τοῦτο ἐγκώμιον δὲν εἶναι μόνον ἐκπλήρωσις καθήκοντος τῶν ἐπιζώντων συναγωνιστῶν πρὸς τοὺς ἀναλώσαντας τὴν ζωὴν ἐν τῷ τιμίῳ ἀγῶνι τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' εἶναι καὶ πολῦτιμος ἀφορμὴ διδασκαλίας ἐκ τοῦ μεγάλου παραδείγματος τῶν ἐκλειπόντων ἐκάστοτε ἐπιφανῶν συναδέλφων.

Ἐκ τῶν ἐπιτιμίων αὐτῆς ἐταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν κορυφαῖον Γάλλον ἐπιγραφικὸν καὶ ἄλλοτε Διευθυντὴν τῆς ἐν Ἀθῆναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς **Παῦλον Foucart**, καθηγητὴν τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν.

Ἀποθανὼν ἐν ἡλικίᾳ ἐνενήκοντα περίπου ἐτῶν ὁ Foucart καταλείπει ὡς μνημεῖον ἐπίξηλον τὴν φωτεινοτάτην αὐτοῦ δρασίην ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν γονιμοτάτην διδασκαλίαν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ διδακτηρίῳ τῶν Παρισίων ὡς καὶ τὰς σοφὰς αὐτοῦ ἀνακοινώσεις ἐν τοῖς δημοσιεύμασι τῆς Ἀκαδημίας. Εὐτυχήσας νὰ δράσῃ

ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ ἐν οἷς ἀκόμη χρόνοις δὲν εἶχεν αὐστηρῶς παγιωθῇ ἡ κατεύθυνσις αὐτῆς, ἡδυνήθη διὰ τῆς αὐστηρῶς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ῥοπῆς καὶ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως νὰ καθορίσῃ ὁριστικῶς τὸν δρόμον τῆς Σχολῆς τὸν φέροντα πρὸς τὴν ἄοκνον ἐργασίαν καὶ τὴν σεμνὴν καὶ ἀθόρυβον ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν. Τὸ χεῖριστον ἔν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν τῇ καθόλου μορφώσει εἶναι ἡ συγκεχυμένη δραστηριότης καὶ τὸ σύστημα τοῦ ἄπτεσθαι τῶν πάντων. Εἰς τὸν Παῦλον Foucart παρ' ὅλην τὴν ἀποκλειστικότητα αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐπιγραφικῆς, ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ ὀφείλει ὅτι τὴν συνεκράτησε μακρὰν τῆς κατωφερείας ἐκείνης.

Τί δὲ ὀφείλει ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη καθ' ὅλου εἰς τὸν ἐπιφανέστατον ὄντως ἄνδρα παρὰ τὰς σοφὰς αὐτοῦ πραγματείας τὰς ἐρμηνευούσας νέας ἐπιγραφὰς ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, γινώσκει πᾶς ὅστις ἀσχολεῖται περὶ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, περὶ τὰς ἐν Θοράκῃ Ἑλληνικὰς ἀποικίας, περὶ τοὺς θρησκευτικούς θιάσους, περὶ τὸν Δίδυμον τὸν γραμματικόν, περὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Δελφῶν, περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφικὴν καθ' ὅλου καὶ ἰδίᾳ τὰς ἐπιγραφὰς ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐκδεδομένας ἤδη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Le Bas ἐσχολίασεν ἔπειτα πλουσιώτατα ὁ Παῦλος Foucart.

Ὁ μακρότατος ἐπιστημονικὸς καὶ διδακτικὸς βίος τοῦ Foucart ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν οὐχὶ μόνον νὰ γράψῃ ὁ ἴδιος πολῦτιμα συγγράμματα, ἀλλὰ νὰ παρασκευάσῃ καὶ ἄλλους ἱκανοὺς πρὸς τοῦτο, δι' ἀμφοτέρω δὲ εἶναι ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀξία πάσης εὐλαβείας.

Ἀλλὰ καὶ δεύτερον πλῆγμα ὑπέστη ἡ Γαλλικὴ Ἐπιγραφικὴ καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀπολέσασαι τὸν δεύτερον ἐπιφανῆ ἐργάτην τοῦ κύκλου τούτου, προσφιλῇ δὲ ὅπως καὶ ὁ πρῶτος διδάσκαλον, κύριον **Βερνάρδον Haussoullier**, παλαιὸν μαθητὴν τοῦ Foucart ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ καὶ πιστὸν αὐτοῦ φίλον καὶ συνάδελφον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Ἡ διδακτικὴ δρᾶσις τοῦ Haussoullier περιλαμβάνεται ἐν τῇ μακροχρονίῳ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ἐν τῇ προσηρητέμῃ εἰς τὴν Σορβόννην Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν. Ἡ Σχολὴ αὕτη καὶ τὸ

Κολλέγιον τῆς Γαλλίας παρασκευάζουσιν ἐναμίλλως πρὸς τὴν Σορβόννην καὶ τὴν Σχολὴν τοῦ Λούβρου τοὺς μέλλοντας ἀρχαιολόγους τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖ δὲ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν Foucart εἰσηγεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιγραφῶν ὁ ἀείμνηστος Haussoullier ὅσους ἠτύχησαν νὰ ἀκούσωσι τὰ μαθήματα αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλλην. ἐπιγραφικῆς καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων πολιτευμάτων, ἐλκύνον διὰ τε τῆς ἐμβριθείας τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς πραότητος τῶν τρόπων.

Ἡ συγγραφικὴ παραγωγὴ τοῦ διακεκριμένου ἀνδρὸς ὑπῆρξεν ἀνταξία τῆς διδακτικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος. Δεῖγμα τῆς γενικωτέρας αὐτοῦ ἀρχαιολογικῆς μορφώσεως ὑπῆρξεν ἤδη ἡ πρώτη αὐτοῦ Λατινικὴ πραγματεία περὶ τῆς διακοσμήσεως τῶν τάφων τῆς Τανάγρας. Σημαντικὴ δὲ ἡκολούθησεν ἔπειτα μελέτη περὶ τῆς ὁργανώσεως τῶν Ἀττικῶν δήμων, ἱστορικὴ τε καὶ ἐπιγραφικὴ ἔρευνα συγχρόνως.

Ἄλλ' ἐκ τῶν ὠφελιμοτάτων καὶ σπουδαιοτάτων ἐπιγραφικῶν δημοσιευμάτων τῆς παγκοσμίου ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς ὑπῆρξεν ἡ Συναγωγὴ τῶν νομικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ πολλοῦ νομικοῦ Dareste καὶ τοῦ Th. Reinach ἐδημοσίευσεν ὁ Haussoullier.

Τὸ τρίτομον τοῦτο σύγγραμμα εἶναι οὕτω πολύτιμον εἰς πάντα περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου διατρίβοντα, καὶ οὕτω γνωστόν, ὥστε περιτετεῖ πᾶς εὐρύτερος περὶ αὐτοῦ λόγος.

Ἀξία πάσης τιμῆς εἶναι ἡ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Pontremoli ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Haussoullier μεγάλη δημοσίευσις τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1895 καὶ 1896 γενομένων ἀνασκαφῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος.

Ἐκ τῶν ἐργασιῶν τούτων τοῦ Haussoullier περὶ τὰ Δίδυμα ἀπέρρευσε καὶ ἡ σημαντικὴ μελέτη αὐτοῦ *Etudes sur l'histoire de Milet et du Didymeion* ἡ ἐκδοθεῖσα ἐν ἔτει 1902.

Παρὰ τὰς ἀξιολόγους ταύτας πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην ἀτομικὰς συμβολάς, σπουδαίαν προσήνεγκεν εἰς τὴν καθόλου φιλολογίαν ὑπηρεσίαν ὁ Βερνάρδος Haussoullier ἐπὶ μακρὰν σει-

ρὰν ἐτῶν διευθύνας μετὰ τοῦ Chatelain τὴν Revue de Philologie καὶ συντηρήσας καὶ διὰ τῆς πείρας καὶ διὰ τῶν γνώσεων αὐτοῦ πολὺ ὑψηλὰ τὴν φήμην τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης παλαιστρας.

Τρίτον ἐκ τῶν ἐπιτιμίων αὐτῆς ἐταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία τὸν **Ἐδουάρδον Naville**, τὸν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης καρποφόρως ἄλλοτε διδάξαντα καὶ μεγάλης φήμης Ἑλβετὸν Αἰγυπτολόγον, ὅστις ἀπέθανεν ἐν Malagny ἐν ἡλικίᾳ 82 ἐτῶν. Τοῦ Naville τὸ ὄνομα εἶναι σταθμὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐξερευνήσεως τῆς Αἰγύπτου, διότι ἐπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ Αἰγυπτολόγου Flinders Petrie κορυφοῦται ἡ διὰ μεγάλων ἀνασκαφῶν ἐξερευνήσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ἐδάφους. Μεταξὺ δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ προέχει ἡ μεγάλη ἀνασκαφὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Deir - el - Bahari ἡ δημοσιευθεῖσα εἰς ἑπτὰ τόμους τῷ 1894, εἰς δύο δὲ τόμους τῷ 1905. Ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ δημοσιευμάτων ἄξια μνείας ἐνταῦθα εἶναι τὰ Textes relatifs au mythe d'Horus, La litanie du Soleil, La destruction des hommes par les dieux κ. ἄ.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐταίρων ἐξέλιπε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ὁ **Θρασύβουλος Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος**, παλαιὸς τοῦ ἡμετέρου ιδρύματος φίλος καὶ ὑποστηρικτῆς, διακεκριμένος δὲ νομικός, τιμήσας τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ ἐξαιρέτως προαγαγὼν τὴν περὶ τὴν δικονομίαν ἀσχολίαν διὰ τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ περιοδικοῦ «Θέμιδος», ἐφ' οὗ χαρακτηριστικῶς ἐπέγραψεν ὡς ἔμβλημα τὸ διὰ τὸν βίον αὐτοῦ σημαντικὸν ῥητόν: **vitam impendere vero** (ἀναλίσκετε τὴν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας).

Ὁ **Τιμολέων Ἀμπελαῖς**, ἐφέτης ἐν Ἀθήναις, διακριθεὶς ἐν τῷ δικαστικῷ κλάδῳ διὰ τὴν πρὸς τὸ καθήκον προσήλωσιν καὶ τὸν ἀκραιφνή ζῆλον περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς γενικωτέρας αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολῆς. Ἀλλὰ καὶ ὡς λογοτέχνης καὶ ποιητῆς διεκρίθη ὁ Τιμολέων Ἀμπελαῖς καταλαβὼν ἰδιάζουσαν θέσιν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν περίοδον τῆς Λογοτεχνίας τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ὁ **Ἀλέξανδρος Λυκάκης** ἀρχιτέκτων καὶ ἀπὸ τοῦ 1890

ἀφωσιωμένος ἐταῖρος τοῦ ιδρύματος, παρέσχε συχνότατα πολυτίμους εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας τῆς Ἑταιρείας ὑπηρεσίας διὰ τῆς συντάξεως πολλῶν τοπογραφικῶν σχεδίων τῶν διαφόρων ἀνασκαφῶν.

Ὅσαύτως ἐξέλιπε καὶ ὁ **Στυλιανὸς Παντερμαλῆς** ἐκ τῶν νεωτέρων ἐταίρων ἡμῶν.

Τελευταῖον ἀναφέρω, ἵνα ἐξάρω αὐτὸν περισσότερον, τὸν **Ἰωάννην Μαρκόπουλον**. Ἐκλεχθεὶς ἐταῖρος τῷ 1876 διετέλεσεν ἔκτοτε εἰλικρινὴς καὶ πιστὸς φίλος τοῦ ιδρύματος, ἀνελλιπῶς παριστάμενος εἰς τὰς σενελεύσεις καὶ τὰς διαλέξεις αὐτοῦ, οὐδεμίαν δὲ παραλείπων εὐκαιρίαν, ὅπως δεικνύῃ τὸ ζωηρὸν αὐτοῦ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας. Γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1837 ἐσπούδασεν ἐν τῇ Παρισινῇ Σχολῇ τῶν γεφυροποιῶν μηχανικῶν, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν ὡς ἀνθυπολοχαγὸς τῷ 1862. Τῷ 1878 ὁ Μαρκόπουλος μετέστη εἰς τὸ τότε συσταθὲν σῶμα τῶν πολιτικῶν μηχανικῶν, ἔκτοτε δὲ παρέμεινεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν δημοσίων ἔργων ἀνελθὼν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ. Τῇ 24^ῃ Μαρτίου 1926 ὁ Μαρκόπουλος ἔκλεισε τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς του ἐν ἡλικίᾳ ὀγδοήκοντα ἑννέα ἐτῶν, βιβλίον περιέχον πολλὰς καλὰς σελίδας. Ἀλλὰ τὴν λαμπροτάτην δι' ἡμᾶς σελίδα τοῦ βιβλίου τούτου ἐπεφυλάχθη νὰ προσθέσῃ ὁ ἀείμνηστος ἐταῖρος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ κατέστησε τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν κληροδόχον τεσσάρων χιλιάδων ὁμολογιῶν τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου τοῦ 1922, ἵνα ἐκ τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν ἐκτελῶνται ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἐν Ἀθήναις.

Πᾶσα τιμὴ καὶ εὐλάβεια πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἰωάννου Μαρκοπούλου. Ἡ γενναία αὐτοῦ προᾶξις ἔταξεν αὐτὸν εἰς τοὺς εὐεργέτας τῆς Ἑταιρείας, ἀποτελεῖ δὲ τίτλον τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ.

Κλείοντες τὸ μνημόσυνον τοῦτο ἐπὶ τῶν νεοσκαφῶν τάφων τῶν εὐεργετῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, εἵμεθα εὐτυχεῖς, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δυνάμεθα ἐφέτος νὰ προσθέσωμεν τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην καὶ πρὸς τὴν μνή-

μην τοῦ αἰοιδίμου Μακεδόνο^ς Βαρώ^νου **Κωνσταντίνου Μπέλιου**, ὅστις, γνωστότατος ἄλλως διὰ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος μεγάλας αὐτοῦ δωρεάς, συμφώνως πρὸς πρόσφατον ἀνακοίνωσιν τοῦ συναδέλφου κ. Χατζῆ, φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ σχὼν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἀπὸ τῆς 6^{ης} Ἰανουαρίου 1837 μέχρι τῆς 6^{ης} Ἰανουαρίου 1927 διέρρευσαν ἐνενήκοντα ὅλα ἔτη, ἔτη ἀγώνων καὶ ἐργασίας, συντελεσθείσης διὰ μέσου ἀντιθέσεων καὶ προσκομμάτων οὐχὶ σμικρῶν καὶ προσενεγκούσης ἱκανὰ πρὸς τε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν διεθνῇ ἐπιστήμην. Τὸ παραχθὲν καὶ εὐτυχῶς ἀκόμη παραγόμενον σημαντικὸν ἔργον τοῦ ιδρύματος τούτου εἶναι ὁ κάλλιστος στέφανος τῶν εὐγενεστάτων προσπαθειῶν τοῦ Κωνσταντίνου Μπέλιου καὶ τῶν προθυμότη^{τα} μετ' αὐτοῦ συνεργασθέντων ἐπιφανεστάτων Ἑλλήνων τῶν χρόνων ἐκείνων.

Τὸν διὰ τοῦ θανάτου ἀραιωθέντα κατάλογον τῶν ἐπιτιμίων ἐταίρων συνεπλήρωσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὸ Συμβούλιον ἐκλέξαν δύο ἐπιφανεῖς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἄνδρας, τὸν Οὐλερίχον **Wilcken** καὶ τὸν Ὄθωνα **Kern**, οὓς μάλιστα εἶχομεν τὴν τιμὴν νὰ φιλοξενήσωμεν ἐπὶ μακρότερον ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκ τούτων ὁ μὲν Wilcken, καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ἐγένετο ιδρυτῆς τῆς παπυρολογικῆς ἐρεῦνης ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀξιολογώτατος προβιβαστῆς τῶν παπυρολογικῶν μελετῶν ἐν τῇ διεθνῇ ἐπιστήμῃ, ὁ δὲ Kern, καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης, παρέσχε μέχρι τοῦδε σημαντικὰς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιγραφικὴν ὑπηρεσίας, ἐκορύφωσε δὲ τὸ ὅλον αὐτοῦ ἔργον διὰ πολυτιμοτάτου συγγράμματος περὶ τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας. Τιμῆσασα τοὺς ἄνδρας τούτους ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἠθέλησε νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν θαυμασμόν, ὅστις ὀφείλεται πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς κοινῆς ἐπιστήμης ἀκαμάτως ἐργαζομένους καὶ φωτίζοντας τὸν δρόμον τῶν ἐπερχομένων διὰ τοῦ πυρσοῦ τῆς ἀληθείας.

Τὴν αὐτὴν ἀνάντη ὁδὸν τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς μελέτης τῶν ἐθνικῶν μνημείων ὁδεύουσα πάντοτε καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία προσεπάθησε καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος νὰ φανῇ ἀξία τῆς ἱστορίας αὐτῆς καὶ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς. Ἐξακολουθοῦσα τὸ σημαντικώτατον ἀνασκαφικὸν αὐτῆς ἔργον ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐξετέλεσε πέρυσιν τὰς ἐξῆς ἀνασκαφάς:

1. Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησεν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ Ὠδείου τοῦ Περικλέους διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κυρίου Παν. Καστριώτου. Ἡ σκαφὴ εἶχε περιορισθῇ πέρυσιν εἰς τὴν μερικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἐξικνουμένης μέχρι σχεδὸν τοῦ βορειανατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Κατὰ τὸ 1926 ἐγένετο τοῦ τόπου τούτου ἐντελὴς ἀποκάθαρσις, ἀπεκαλύφθη δὲ ὁλόκληρος ὁ τοῖχος τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, ὥστε δυνάμεθα νῦν νὰ ἔχωμεν ἀσφαλῆ μίαν τῶν διαστάσεων τοῦ Ὠδείου. Τὸ μῆκος αὐτῆς ἦτο 61 μέτρων.

Ἡ ἐσκαφὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Ὠδείου διὰ τὸ ὑπερβαῖνον τὰ 7 μέτρα βάθος τῆς ἐπιχώσεως δὲν εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνατὴ, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἀπολύτως ἐπείγουσα. Ὅτι προέχει σήμερον εἶναι ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ μήκους καὶ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, ἵνα φανῇ σαφέστερον τὸ διάγραμμα τοῦ Ὠδείου. Εἰς τοῦτο δὲ καὶ ἀσχοληθεῖς ὁ κ. Καστριώτης ἀπεκάλυψε κατὰ τὸ 1926, εἰ καὶ οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀλλὰ κατὰ διαστήματα, μέγα τοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, ὅστις ἔχει ὡσαύτως τὴν κατωτάτην σειρὰν ἐκ λίθων Καρᾶ, ἀνάγεται ἄρα εἰς τὴν Περίκλειον περίοδον, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίχθη κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ὁ Ἀριοβαρζάνης ἐν ἔτει 54 π. Χ. — Ὁ ἀποκαλυφθεὶς δυτικὸς τοῖχος τοῦ Ὠδείου μέχρι τοῦ προτύλου ἔχει μῆκος μέτρων 47,50. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Πausanias διδάσκει ὅτι τὸ Ὠδεῖον ἦτο τετράγωνον, φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὁ δυτικὸς τοῖχος ἐξηκολούθει καὶ πέραν τοῦ προτύλου μέχρι συμπληρώσεως τοῦ μήκους τῶν 61 μέτρων. Εἰς τοῦτο θὰ ἀποβλέψῃ ἡ προσεχὴς ἐρευνα. Ἐκ τῶν κινητῶν εὗρημάτων ἄξιος μνείας εἶναι ἀνάγλυφος μικρὸς μαρμάρινος βωμὸς φέρων τὴν ἐπιγραφὴν: Φιλιστείδης εὐχὴν ἀνέθηκεν

Ἀσκληπιῷ Σωτῆρι. Ἡ ἐπιγραφή ἀνήκει εἰς τὸν 2^{ον} μ. Χ. αἰῶνα, κατέπεσε δὲ ἀσφαλῶς ἐκεῖ ἐκ τοῦ πλησίον κειμένου Ἀσκληπιείου, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ ἀνασκάπτων.

2. Ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Βασίλειος Λεονάρδος, εἰργάσθη δὲ κυρίως ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῇ στοᾷ μετὰ τῶν δεκατεσσάρων στύλων, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀνακάθαρσιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνασκαφέντος σημαντικωτάτου ἱεροῦ τοῦ Ἀμφιαράου, ἵνα καταστῇ εὐχερὴς ἡ τελειωτικὴ αὐτοῦ σχεδιογράφησις. Παρὰ τὴν πολὺν χρόνον ἀπαιτοῦσαν κάθαρσιν τοῦ χώρου, συντελεῖ ὁ κ. Λεονάρδος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν τακτοποίησιν καὶ ἐκθεσιν τῶν ἀξιολόγων ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων ἐκάστου κτίσματος τοῦ ἱεροῦ.

Καὶ ἐν μὲν τῷ θεάτρῳ ἀνεκαθάρθη ἡ ὀρχήστρα καὶ ἐξετέθησαν ἐν αὐτῇ τὰ σφζόμενα πολύτιμα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ προσκηνίου καὶ τῆς σκηνῆς. Εἶτα ἐκαθάρθη ἐξ ὀλοκλήρου ὁ ὑπόνομος τοῦ θεάτρου καὶ κατέστη δυνατὴ ἡ μελέτῃ τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ, ἣν καὶ περιγράφει λεπτομερῶς ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὁ κ. Λεονάρδος.

Ἐν δὲ τῇ δεκατετραστύλῳ στοᾷ ἐξηκολούθησεν ἡ κάθαρσις τῶν διαμερισμάτων αὐτῆς, κατὰ δὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην εὗρέθη μέγα χαλκοῦν στάθμιον, ὀλκῆς 850 γραμμαρίων, φέρον δὲ δι' ἐκτύπων γραμμάτων τὴν ἐπιγραφὴν Ἀμφιαράου.

Ἐκ τε τοῦ σταθμίου τούτου καὶ ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἐν τῇ αὐτῇ στοᾷ εὗρεθέντος ὁ κ. Λεονάρδος εἰκάζει πιθανώτατα ὅτι τὸ οἰκοδόμημα ἦτο τὸ ἀγ. ο. ρ. α. ν. ὁ μ. ι. ο. ν., ὅπερ πλείονες ἐπιγραφαὶ τοῦ ἱεροῦ ἀναφέρουσιν.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς σημαντικῆς ταύτης ἀνασκαφῆς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναφέρωμεν τὴν δυσκολίαν, τὴν ὁποίαν συναντᾷ τὸ Συμβούλιον περὶ τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου σχεδιαστοῦ πρὸς σύνταξιν τοῦ γενικοῦ σχεδίου τοῦ Ἀμφιαρείου. Ἐλπίζομεν ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἔχωμεν εὐρυτέραν τὴν ἐν τούτῳ συνεργασίαν τῶν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἀρχιτεκτονικῶν ὑπηρεσιῶν.

3. Ἐν Νέᾳ Ἀγγιᾷλῳ ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τῆς μεγάλης χριστιανικῆς βασιλικῆς διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας τοῦ 1926 ἦτο ἡ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως ἐκκαθάρισις τοῦ αἵθριου τῆς βασιλικῆς καὶ ἡ ἔρευνα τῶν κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν αὐτῆς προσκτισμάτων.

Ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ αἵθριου διηυκρίνησε τελείως τὰ πράγματα, ἐφάνη δὲ σαφῶς τὸ διάγραμμα αὐτοῦ. Εἶναι δηλ. τοῦτο μεγαλοπρεπὲς διαμέρισμα τετράπλευρον περιθεόμενον ὑπὸ στοῶν καταλειπουσῶν τὸ μέσον ὕπαιθρον. Κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὑπάρχει ἡ φιάλη, ἡ ὁποία ἐν ἄλλοις ὁμοίοις οἰκοδομήμασι κατέχει τὸ κέντρον τοῦ αἵθριου. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ εἶναι τοξοειδής, κατὰ δὲ τὸ ἀριστερόν αὐτῆς ἄκρον εὐρέθη φρέαρ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐκτισμένον. Ἡ μερικὴ κάθαρσις τοῦ φρέατος τούτου ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν ὅτι κάτωθεν ὁλοκλήρου τοῦ αἵθριου ὑπῆρχε δεξαμενὴ, ἐκ τῆς ὁποίας ἠντλεῖτο τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ φρέατος.

Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ αἵθριου ἀνευρέθησαν πάντα σχεδὸν τὰ τεμάχια, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ ἀναπαραστήσωμεν ἀκριβῶς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διάρθρωσιν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ αἵθριου. Κιονόκρανα, ἄνευ τρυπάνου κατεργασμένα, ἔχουσι ποικίλας μορφὰς καὶ διάφορα κεντρικὰ θέματα ἢ ἀμφορία μετ' ἐκφυομένης ἀκάνθης ἢ ἔλικα μετὰ ἡμιφύλλων ἀκάνθης ἢ τρίφυλλα ἢ ἄλλα τοιαῦτα διακοσμητικὰ θέματα. Τὰ ἐπιθήματα εἶναι ἀπλᾶ, φέρουσι δὲ ἐν τῷ μέσῳ τὸν οὐχὶ ὀρθῶς λεγόμενον λατινικὸν σταυρόν. Ὡσαύτως εὐρέθησαν καὶ πολλὰ τεμάχια θωρακίων διατρήτων ἢ ἀκεραίων, ἀναγλύφων πλαισίων εἰκόνων καὶ περιθυρωμάτων, ἅτινα πάντα ἐταξινομήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου ἐν τῷ σχηματιζομένῳ κατὰ μικρὸν ἀξιολόγῳ χριστιανικῷ μουσεῖῳ Ν. Ἀγγιᾷλου.

Μετὰ ταῦτα ἤρχισεν ἡ διευκρίνησις τῶν νοτίων προσκτισμάτων τῆς βασιλικῆς.

1) τετράγωνον διαμέρισμα συγκοινωνοῦν διὰ μιᾶς θύρας μετὰ τοῦ αἵθριου. Τοῦτο εἶναι πιθανώτατα ὁ δεξιὸς πύργος τοῦ ναοῦ.

2) Ἐπιμήκης αἶθουσα ἀπολήγουσα εἰς ἡμικύκλιον καὶ ἐπικει-

νωνοῦσα μετὰ τε τοῦ αἰθρίου καὶ τοῦ νάρθηκος. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο εἶναι πιθανῶς σκευοφυλάκιον.

4) Πρὸς Δ. τῆς πύλης τοῦ νάρθηκος εὐρέθη αὐλὴ μετὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου, ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους τοῦ ναοῦ.

Μικρὸν τετράγωνον διαμέρισμα δεξιὰ τῆς πύλης ἔχει μορφὴν χωνευτηρίου.

Κατὰ ταῦτα περὶ τὴν Βασιλικὴν ἔχομεν ὁλόκληρον συγκρότημα κτισμάτων, ἅτινα πάντα, ἐκ τοῦ 5^{ου} αἰῶνος ἀπορρέοντα, δὲν παρουσιάζουσι μεταγενεστέρας ἐπισκευὰς καὶ ἀλλοιώσεις, ἀποτελοῦσι δὲ διὰ τοῦτο σπουδαιότατον ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ μνημεῖον πρὸς μελέτην τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης.

4. Ἐν Φεραῖς ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς Θαυλίου ὁ καθηγητὴς κ. Ἀρβανιτόπουλος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς κ. Béquignon ἀναλαβόντος τὴν μελέτην τῶν ἀρχιτεκτονικῶν εὐρημάτων.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ἦτο κατὰ τὸ 1926 ἡ εὗρεσις τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ χώρου. Κατὰ τὴν πρὸς τοῦτο νοτίως τοῦ ναοῦ γενομένην σκαφὴν ἀνευρέθη μέγας ἀποθέτης ἦτοι λάκκος, ἐπίτηδες κατασκευασθεὶς ὑπὸ τῶν κτισάντων τὸν τελευταῖον ναὸν τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Ἐντὸς τοῦ ἀποθέτου τούτου, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἦτο 20 μέτρων, τὸ βάθος 2 μέτρων, τὸ δὲ μῆκος ὑπὲρ τὰ εἴκοσι μέτρα — εὐρέθη γόμωσις ἀνάμικτος ἐκ μικρῶν καὶ μεγάλων λίθων, ἀργῶν ἢ κατειργασμένων καὶ προερχομένων ἐκ τοῦ λαμπροῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς περιόδου μέχρι τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Ὡσαύτως εὐρέθησαν ἐκεῖ πολλὰ χαλκώματα τῶν γεωμετρικῶν χρόνων, ἐλάχιστα δὲ τῶν ἱστορικῶν — ἦτοι πόρπαι, βελόνας, περόνας, δακτύλιοι, μικρὰ κάτοπτρα, ζφάρια, σπονδικαὶ φιάλαι κ. ἄ. πάντα προερχόμενα ἐκ τοῦ πρώτου ναοῦ ἦτοι τοῦ ναοῦ τοῦ 7^{ου} αἰῶνος πλὴν ὀλίγων προερχομένων ἐκ τοῦ δευτέρου ναοῦ τοῦ 5^{ου} αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν δευτέρων τούτων ἐξαίρει ὁ κ. Ἀρβανιτό-

πουλος ὥραϊον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ὀπλίτου ἢ Ἄρεως τῶν ἀρχῶν τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ἐξαιρέτου ἀρχαϊκῆς τέχνης, καὶ κεφαλὴν γουπὸς χαλκῆν τῶν αὐτῶν χρόνων. Ὡσαύτως εὐρέθη ἀκεραία ἀσυνήθους πάχους στήλη, φέρουσα ὀλίγα μεγάλα καὶ ἀρχαϊκώτατα γράμματα.

Σκοπὸς τοῦ ἀποθέτου τούτου εἶναι κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα οὐχὶ μόνον ὅπως δεχθῇ τὴν εὐρεθεῖσαν γόμωσιν, ἀλλὰ καὶ ὅπως στερεωθῇ τὸ περὶ τὸν ναὸν ἔδαφος. Ἀλλὰ καὶ τὸν πρὸς δυσμὰς μέγαν ἀποθέτην ἐξηκολούθησεν ἐρευνῶν ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος, ἐξηκρίβωσε δὲ καὶ τὴν κατὰ τρία στρώματα διάταξιν αὐτοῦ ἀνταποκρινομένην πρὸς τὰς περιόδους τοῦ ἱεροῦ. Καὶ τοῦ ἀποθέτου τούτου ἡ μελέτη εἶναι διδακτικὴ καὶ διὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπάρχουσιν ἀκόμη δύο ἀποθέται κατὰ τὴν βορείαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ, μόνον ὑπὸ χριστιανικῶν τάφων ἴσως βλαβέντες. Πρὸς τούτοις ὑπάρχει ἐλπίς νὰ εὐρεθῶσιν ἐκεῖ ὑπὸ τὸ κατώτατον στρώμα καὶ ἄλλοι γεωμετρικοὶ τάφοι, ὅποιοι εὐρέθησαν κατὰ τοὺς ἄλλους ἀποθέτας, ἄθικτοι. Σημειώσεως ἀξία εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ εὕρεσις μικροῦ θολωτοῦ τάφου κοινοῦ Θεσσαλικοῦ τύπου, γνωστοῦ ἐκ Σέσκλου, Λεστιάνης καὶ ἄλλων τόπων.

Οὕτω κατὰ μικρὸν συμπληροῦται ἡ ἱστορία τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἱεροῦ, αἱ δὲ λεπτομέρειαι αὐτοῦ προσεκτικῶς μελετώμεναι καὶ ἀνασκαπτόμεναι θέλουσι διαφωτίσει οὐχὶ μόνον τὴν τοπικὴν Θεσσαλικὴν ἀρχαιολογίαν, ἀλλὰ πιθανώτατα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιολογίαν καθ' ὅλου.

5. Ἐν Σέρραις ἐνεκαίνισε κατὰ τὸ 1926 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία σκαφικὰς ἐρεῦνας Βυζαντινῶν μνημείων διὰ τοῦ Ἐφόρου τῶν Μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς Μακεδονίας κ. Ἀνδρέου Εὐγγουλόου.

Ὁ κ. Εὐγγούπουλος ἐξηρεύνησε τὸν ἐπὶ τοῦ Κάστρου τῶν Σεργῶν ναῖσκον τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ τὴν ἐν τῇ πόλει Μητρόπολιν.

Ὁ ἡρειπωμένος ναῖσκος τοῦ Ἀγίου Νικολάου διασφῶζει μὲν

τὴν βορείαν, τὴν νοτίαν ἐν μέρει καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ἀλλὰ δὲν ἦτο τελείως διηυκρινισμένον τὸ διάγραμμα αὐτοῦ, οὐδὲ ἡ ὑπ' αὐτὸν κρύπτη.

Ἡ ἐξέτασις ἔδειξεν ὅτι ὁ ναὸς ἦτο τρουλλωτὸς καὶ ἔφερε τρεῖς ἀψίδας ἡμιεξαγωνικάς κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, βορείαν, ἀνατολικὴν καὶ νοτίαν συμφώνως πρὸς τὸ Ἀγιορειτικὸν σύστημα. Διαφέρει ὁμοῦς ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῶν Σερρῶν ἀπὸ τῶν Ἀγιορειτικῶν ναῶν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς στηρίξεως τοῦ τρούλλου. Ὁ τρούλλος αὐτοῦ στηρίζεται ἐπὶ τυφλῶν τόξων εὐρισκομένων εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ ὁ τρούλλος τῶν ἁγιορ. ναῶν στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων κιόνων. Ἡ σκαφή ἔδειξεν ὡσαύτως τὸ πρὸς δυσμὰς μῆκος τοῦ ναοῦ καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ νάρθηκος στεγαζομένου διὰ τριῶν θολίσκων. Ὁ καθαρισμὸς τῆς κρύπτῃς ἀπεκάλυψεν αὐτὴν τῶν αὐτῶν καὶ ὁ ναὸς διαστάσεων καὶ ἔχουσιν τρία θολωτὰ διαμερίσματα ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ ἱερόν, τὸν κυρίως ναὸν καὶ τὸν νάρθηκα. Κατὰ τὴν Β καὶ τὴν Ν πλευράν ἠνοίγοντο τάφοι σήμερον κατεστραμμένοι. Καὶ ἐκ τούτου καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρωπίνων ὀστέων εἶναι σαφὲς ὅτι ἡ κρύπτη ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς νεκροταφεῖον. Ἡ ὅλη ἐκκλησία, ὡς ἐκ πολλῶν ἀσφαλῶν δεδομένων συνάγεται, ἐκτίσθη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 14^{ου} αἰῶνος.

Ἡ δευτέρα ἐν Σέρραις ἔρευνα ἐγένετο ἐν τῇ μητροπόλει τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1913 γενομένην μεγάλην πυρκαϊάν ἔπαθε μεγίστας βλάβας, νῦν δὲ εὐρίσκεται ἐν ἐρειπιώδει σχεδὸν καταστάσει. Εἶναι ἤδη γνωστὸν τὸ πολύτιμον ψηφιδωτὸν τῆς ἀψίδος τῆς μητροπόλεως τὸ παριστῶν τὴν μετάληψιν τῶν Ἀποστόλων. Ἡ ὅλη μητρόπολις ἔχει σχῆμα τρικλίτου ξυλοστέγου βασιλικῆς, ἡ δὲ ἔρευνα ἐσκόπει νὰ ἐξακριβώσῃ, ἂν τὸ μνημεῖον ἐκτίσθη ἐξ ὁλοκλήρου ἐν τῇ βυζαντινῇ περιόδῳ ἢ μήπως ἐπεσκευάσθη ἀπλῶς ἐν βυζαντινοῖς χρόνοις, ἦτο δὲ ἀρχῇθεν κτίσμα παλαιοχριστιανικόν. Ἡ μέχρι τῶν θεμελίων φθάσασα ἐνιαχοῦ σκαφή ἔδειξεν ἀναμφισβητήτως ὅτι ἡ μητρόπολις τῶν Ἀγίων Θεοδώρων ἀνήκει πράγματι εἰς τὴν βυζαντινὴν περίοδον, ἐκτίσθη δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{ου} ἢ κατὰ τὸν 12^{ον} αἰῶνα, ὡς νομίζει ὁ ἐρευνήσας.

Ὡσαύτως ἐμελετήθη ἡ βυζαντινὴ ὀχύρωσις τοῦ κάστρου, ἰδίᾳ δὲ ὁ πύργος «ὃν ἔκτισεν Ὁρέστης» κατὰ τὴν κεραμόκτιστον ἐπιγραφὴν, φαίνεται δὲ ὅτι ὁ πύργος ἐκτίσθη κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα ὡς καὶ ὁ ναῖσκος τοῦ Ἀγ. Νικολάου. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ εὐοίωνος αὕτη ἔναρξις συστηματικῆς μελέτης τῶν μνημείων τῶν βυζαντινῶν Σεργῶν θέλει ἐξακολουθήσει ἐν εὐρυτέρῳ κλίμακι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Ἡ Μακεδονία εἶναι σημαντικώτατος ἀρχαιολογικὸς τόπος ἐλάχιστα μέχρι τοῦδε ἐξερευνηθεῖς, τοῦ ὁποίου εἴτε ἀνασκαφικὴ εἴτε ἄλλη μελέτη θέλει ἀποδώσει γενναίαν ἀμοιβήν. Ἡ ἐξερεύνησις βεβαίως αὕτη δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε ἐν βραχεὶ νὰ συντελεσθῇ οὔτε δι' ὀλίγων μέσων. Θεμελιῶδες ζήτημα εἶναι καὶ ἐν προκειμένῳ νὰ προβαίνει σταθερῶς ἡ ἔρευνα ἔστω καὶ κατὰ μικρόν, ἀλλὰ κατὰ σύστημα καὶ ἐπιμονήν. Μέγα πρὸς τοῦτο εὐτύχημα εἶναι ἡ ἴδρυσις ἀνωτάτης πνευματικῆς ἐστίας ἐν τῇ περιβλέπτῳ Θεσσαλονίκῃ. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ὡς ἐπιστημονικὸν κατ' ἐξοχὴν ἴδρυμα, χαιρετίζει τὴν ἴδρυσιν τοῦ δευτέρου Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου μετὰ εἰλικρινοῦς χαρᾶς καὶ πέποιθεν ὅτι προστίθεται εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἐπιστημονικὸν ἀγρὸν ἀγαθὸς συνεργάτης λατρεύων τὰ αὐτὰ ἰδεώδη καὶ ἐπιδιώκων τοὺς αὐτοὺς ἐθνικοὺς σκοποὺς. Ἐπιθυμοῦν δὲ τὸ Συμβούλιον νὰ παράσχῃ καὶ ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ τούτων πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης ὁμοθυμῶς ἀπεφάσισεν, ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸ ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

6^{ην} ἀνασκαφὴν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Νικοπόλει ἐξακολουθοῦσα τὰς πρὸ ἐτῶν ἀρξαμένας ἐκεῖ ἀξιολογωτάτας ἐργασίας. Κατὰ τὸ 1926 συνειργάσθησαν ἐν Νικοπόλει μετὰ τοῦ κ. Ἀλεξ. Φιλαδελφέως καὶ οἱ κύριοι Γ. Σωτηρίου καὶ Ἀ. Ὁρλάνδος, ἡ δὲ συντελεσθεῖσα ἐργασία ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὁ μὲν κ. Ὁρλάνδος ἐμελέτησε καὶ ἐσχέδιασε τὰ βυζαντινὰ τείχη τῆς Νικοπόλεως, ὁ δὲ κ. Φιλαδελφεὺς καὶ ὁ κ. Σωτηρίου ἠσχολήθησαν περὶ τὸ ἀνασκαφικὸν μέρος. Ἡ ἀνασκαφικὴ ἐργασία ἐστράφη πρῶτον πρὸς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ πρὸ τῆς βασιλικῆς τοῦ

Δουμετίου χώρου καὶ ἀπεκάλυψεν ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς βασιλικῆς μετὰ τοῦ πυλῶνος τοῦ αἵθριου, καὶ σειρᾶς δωματίων ἐν εἵδει καταστημάτων, εὗρε δὲ καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλικὴν ἄγουσαν μεγάλην ὁδόν, ἣ ὁποία κατέληγεν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν νοτίαν πύλην τοῦ τείχους, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν πρὸς Β. κειμένην δεξιμένην. Πέραν τῆς ὁδοῦ εὐρέθησαν διάφορα διαμερίσματα ἐν συμπλέγματι ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ἄλλοτε ἀνασκαφέντος μεγάλου κτίσματος, τοῦ ἴσως μὲν ἀρχῇθεν χριστιανικοῦ, οὐχὶ δὲ ἀπιθάνως μᾶλλον ῥωμαϊκοῦ, μετατραπέντος εἰς χριστιανικόν.

Μετὰ ταῦτα ἡ ἀνασκαφὴ ἐστράφη εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου ἐν τῷ μεγάλῳ κτίσματι, ἔνθα ἡ ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Ἀλκίσιονος.

Κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ αἵθριου ἡ περιστυλίου εὐρέθησαν πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐπιμήκης πλάξ μετ' ἀναγλύφων κοσμημάτων, ὡσαύτως δὲ ἐν δευτέρῳ χρήσει στομίου φρέατος ἀρχαῖος ἑλληνικὸς βωμὸς κυλινδρικός καθιερωμένος εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ ὑπ' αὐτὸν βαθὺ φρέαρ. Ἐκ τῶν ποικίλων κινητῶν εὐρημάτων ἐξαίρουσιν οἱ ἀνασκάπτοντες 1) Ὀρειχάλκινον σταυρὸν φέροντα δι' ἀναγλύφων γραμμάτων τὸ ἐπιγραφ. σύμπλεγμα ΦΩΣ ΖΩΗ. 2) Μολυβδόβουλλον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Michaelia illustri* καὶ 3) Χαλκᾶ νομίσματα τεσσαρακοντανούμια τῶν παλαιῶν βυζαντινῶν χρόνων.

Ὁ ὀρειχάλκινος σταυρός, ὅστις εἶναι καὶ τὸ πολυτιμότερον τῶν εὐρημάτων τούτων, ἔχει ὕψος 0.16 καὶ πλάτος 0.105, ἔχει δὲ ἀλύσεις ἄνωθεν μὲν πρὸς ἀνάρτησιν αὐτοῦ, κάτωθεν δὲ πρὸς ἐξάρτησιν πολυκανδήλου. Οἱ σταυροὶ οὗτοι εἶναι σπανιώτεροι, ἀνήκουσι δὲ εἰς παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους.

Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ὁ χώρος ἐφάνη ἔχων σχῆμα αἵθριου, τοῦ ὁποίου ἐκτὸς τῆς βορείας καὶ ἡ κατὰ τὸ 1925 ἀποκαλυφθεῖσα δυτικὴ πλευρὰ εἶχε ψηφιδωτὸν δάπεδον μετὰ γεωμετρικῶν διακοσμήσεων. Ἄλλο ἐπίμηκες διαμέρισμα ἔχον κατὰ τὸ μέσον τῆς δυτ. πλευρᾶς ἡμικυκλικὴν ἀψίδα εὐρίσκεται πρὸς Α τοῦ αἵθριου. Παρὰ

τὴν ἡμικυκλ. ἀψίδα ὑπάρχει τετράγωνον διαμέρισμα μετὰ φρέατος καὶ ἀπέναντι τῆς ἀψίδος τοῦ παρεκκλησίου ὑπάρχει ὑπόγειος στοά, ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι ἦτο δεξαμενὴ. Πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἀναδεικνύουσι τὸ κτίσμα τοῦτο ὡς χριστιανικὸν βαπτιστήριον ἀξιολογώτατον, θὰ ἦτο δὲ πολύτιμος ἡ μελέτη τῶν λειψάνων πρὸς ἀναπαράστασιν πολυτιμοτάτου μνημείου τοῦ εἵδους τούτου. Παρὰ τὰς σημαντικὰς ταύτας ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐγένετο ἐν Νικοπόλει καὶ ἄλλη τις σπουδαία ὑπὲρ τῶν μνημείων αὐτῆς ἐργασία. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἔναρξις τῆς στερεώσεως τῶν ψηφιδωτῶν διὰ τοῦ κ. Στεφ. Ξενοπούλου. Ὅφειλομεν δὲ νὰ ἐξάρωμεν ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ τοῦ δήμου Πρεβέζης γενομένην πρὸς τοῦτο δωρεὰν 10000 δραχ. καὶ τὴν ἐκ δώδεκα χιλ. δραχ. δωρεὰν ἀνωνύμου ἐκ Πρεβέζης. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι παρὰ τὸ καθήκον τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀρχαίων μνημείων μέγιστον εἶναι τὸ καθήκον τῆς μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν συντηρήσεως αὐτῶν εἴτε κατὰ χώραν εἴτε ἐν μουσείοις. Προκειμένου δὲ ἐνδεχομένως νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ δευτέρου καθήκοντος, ἔχομεν ἐπιτακτικὸν καθήκον νὰ ἐμπιστεύωμεν τὴν φύλαξιν εἰς τοὺς φιλοστόργους κόλπους τῆς γῆς, μέχρις οὗ καταστῶμεν ἱκανοὶ νὰ συντηρῶμεν τὰ ἀνευρισκόμενα.

Διὰ τοῦτο χαιρετίζομεν τὴν ἐν Νικοπόλει γενομένην δευτέραν ἐργασίαν εὐγνώμονες πρὸς τοὺς ἐπιτοπίους χορηγούς, οἵτινες προθύμως ἐπεκούρησαν εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς Νικοπόλεως.

7. Ἐν Πελοποννήσῳ ἡ Ἀρχ. Ἐταιρεία ἐξετέλεσε καὶ κατὰ τὸ 1926 ἀνασκαφὰς ἐν **Κάτῳ Γουμενίτῃ** διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Νικ. Κυπαρίσση.

Εἰς τοὺς δώδεκα κατὰ τὸ παρελθὸν εὑρεθέντας σπηλαιώδεις λαξευτοὺς τάφους προστεθήσαν κατὰ τὸ 1926 ἄλλοι δέκα, τῶν ὁποίων δύο ἦσαν κατεστραμμένοι. Ἐν ἐνὶ τῶν ὑπολοίπων ὀκτὼ ὁ κυρίως τάφος ἦτο κατεσκευασμένος ἀριστερὰ τοῦ σπηλαίου διὰ μεγάλων πλακῶν, εἶχε δὲ μέρος τῆς μιᾶς τῶν μακρῶν αὐτοῦ πλευρῶν ἐκτισμένον διὰ μικρῶν ἀργῶν λίθων ἐν εἵδει θυρίδος. Διὰ τῆς θυρίδος ταύτης ἐρευνήθεις ὁ τάφος ἀπέδωκε μίαν μόνον ὑψίπουν μυκηναϊκὴν κύλικα.

Καὶ τῶν ἄλλων τάφων τὰ κινητὰ εὐρήματα ἦσαν ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἤτοι ἀγγεῖα πήλινα: λεβήτια, τυφλόστομα ἀμφορεΐδια, κρατηρίσκοι, ἔτι δὲ χάνδραι ἐξ ὑαλώδους μάξης ἢ ἀχάτου καὶ αἰχμὴ δόρατος, πελέκεως καὶ λεπίς ξίφους.

Καθ' ὅλου ἡ περίοδος τοῦ νεκροταφείου τούτου φαίνεται ὅτι ἀνάγεται εἰς τοὺς ὑστάτους Μυκηναϊκοὺς χρόνους.

8. Ἐν Στυμφάλῳ ἐξηκολούθησε τὰς ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐκτελουμένας ἐκεῖ ἐρεῦνας ὁ καθηγητὴς κ. Α. Ὁρλάνδος.

Πρῶτον πόρισμα τῆς σκαφῆς τοῦ 1926 εἶναι ὅτι προσδιωρίσθη ἀκριβῶς μέγα τμῆμα τοῦ ἀρχαίου περιβόλου πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς, εὐρέθη δὲ καὶ ἡ ἀνατολικὴ πύλη τῆς πόλεως, ὁμοιάζουσα πολὺ πρὸς τὴν ἀρκαδικὴν πύλην τῆς Μεσσήνης, ἀλλ' ἔχουσα μικροτέρας ἐκείνης διαστάσεις. Παραπλεύρως τῆς πύλης ἀνευρέθη οἶκημα Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἔχον τὸ δάπεδον ἐστρωμένον διὰ σκληροτάτου κονιάματος ἐξωγραφημένου, διαστάσεων 8×15 . 00 μ. Περαιτέρω δὲ πρὸς Β. ἀπεκαλύφθη στωϊκὸν οἰκοδόμημα ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν κατὰ χώραν σφρῳόμεναι δύο Ἰωνικαὶ βάσεις. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως συνεπλήρωσεν ὁ κ. Ὁρλάνδος τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ νομιζομένου ναοῦ τῆς Ἥρας, ἡ δὲ σκαφή τοῦ ὑπολειφθέντος ἄλλοτε μικροῦ μέρους παρὰ τὴν κατοικίαν τῶν ἱερέων, ἀπέδωκε καλὸν εὔρημα, ὁρόσημον λίθινον φέρον διὰ ὠραίων γραμμάτων τοῦ 4^{ου} αἰῶνος τὴν ἐπιγραφὴν ΠΟΛΙΑΔΟΞ. Δὲν ὑπάρχει ἄρα πλέον ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ τιμωμένης θεᾶς.

Ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνη ἀπεκαλύφθη ὁλοσχερῶς, ἐν μέρει δὲ καὶ ἀνεστηλώθη.

Τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας ἀνεσκάφη καὶ ἕτερον τμῆμα τοῦ βορείου κλίτους, ἀνευρέθησαν δὲ ἐν αὐτῷ πολλὰ τεμάχια γοτθικῶν κιονοκράνων, παραθύρων, τόξων, σταυροθολίων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτ. μελῶν. Παρὰ τὴν φραγκικὴν μητροπόλιν ἀνευρέθη ἀρχαῖον ἑλλην. βᾶθρον ἀνδριάντος φέρον τὴν ἐπιγραφὴν:

Ὁ Δᾶμος Στυμφαλίων | Ἔργιππον Λυσιμάχου.

Εἶναι δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἡ τετάρτη γνωστὴ ἐκ Στυμφάλου.

9. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἐπιδαύρῳ ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1926 τὰς ἐργασίας ὁ καθηγητὴς κ. Καββαδίας, ἀνεσκάφη δὲ κατ' αὐτὰς ὁ χώρος ὁ πρὸς βορρᾶν τοῦ Σταδίου καὶ ἀπεκαλύφθη ἐν αὐτῇ ὀλοσχερῶς καὶ ἐξηρευνήθη διπλῇ στοᾷ μήκους 27 περίπου μέτρων καὶ 9 μ. πλάτους. Ἐν τῇ προόψει εἶχεν ἡ στοὰ αὕτη ἑνδεκα πιθάνως δωρικοὺς κίονας, ἐσωτερικῶς δὲ ἄλλην σειρὰν Ἰωνικῶν κίωνων, τῶν ὁποίων σφύζονται αἱ βάσεις ἔχουσαι τὴν σπεῖραν ὁμοίαν τῇ ιδιορρύθμῳ σπείρᾳ τῶν Ἀθηναϊκῶν προπυλαίων. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ στοὰ αὕτη εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν στοάν, ἡ ὁποία εὐρέθη ὑπὸ τὰς θέρμας. Πλατεῖα δὲ καὶ στοὰ φαίνεται ὅτι ἀπετέλουν παλαιστραν, ἐν ᾗ ἐτελοῦντο πάντα τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα πλὴν τοῦ δρόμου, ὅστις διεξήγετο ἐν τῷ ἀμέσῳ συνεχομένῳ σταδίῳ.

Ὡσαύτως ἐξηρεύνησεν ὁ κ. Καββαδίας τὴν στοάν ἢ τὸν κυγκλιωτὸν δρόμον, ὅστις ἦγεν ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς στοᾶς τοῦ Κότυος χώρου εἰς τὰς θέρμας, ἐφάνη δὲ ὅτι διὰ τεσσάρων ἢ πέντε ἀναβαθμῶν, ὧν δύο σφύζονται, ἀνήρχετό τις εἰς τεχνητὸν ὀριζόντιον δάπεδον, εἴτα δὲ μετὰ τι διάστημα δι' ἄλλων τεσσάρων ἢ πέντε βαθμίδων ἔφθανεν εἰς ἄλλο ἐπίπεδον, δι' οὗ ἔβαινε πρὸς τὴν κρήνην καὶ ἐκεῖθεν κατήρχετο διὰ τεσσάρων βαθμίδων πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῶν θερμῶν.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων ἐξαίρει ὁ κ. Καββαδίας καὶ ἄλλο τεμάχιον ἐπιγραφῆς θεαροδόκων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναφέρονται θεαροδόκοι τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Μεγάροις, ἐν Θήβαις, ἐν Θεσπιαῖς καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐλπίζομεν ὅτι προσεχῶς αἱ σπουδαῖαι αὗται ἐπιγραφαὶ θέλουσι δημοσιευθῇ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι ἐν ἑκτενεστέρᾳ πραγματείᾳ τοῦ κ. Καββαδία περὶ τῶν τριῶν θερμῶν.

10. Δεκάτην ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν ἐξετέλεσεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Πύλῳ διὰ τοῦ τμηματάρχου κ. Κ. Κουρουνιώτου.

Πρὸς νότον τοῦ χωρίου Ὀσμάναγα τῆς Πύλου καὶ εἰς ἀπόστασιν 10' περίπου, μίαν δὲ καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ λοφίσκου, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ χωρίον,

εἶχεν ἀνακαλυφθῆ τυχαίως ὑπόγειος θολωτὸς μυκηναϊκὸς τάφος. Ἡ θέσις ἐσημειοῦτο δι' ἐλαφροῦς ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους, ἥτις ἦτο ὑπόλειμμα τοῦ τεχνητοῦ τύμβου, ὅστις καὶ ἐπὶ τῶν ὑπογείων θολωτῶν τάφων ἐξεῖχε πάντοτε καλύπτων τὴν κορυφὴν αὐτῶν. Παρὰ τὰς ἀρχικὰς ἐλπίδας ἡ σκαφὴ δὲν εὔρε τὸν τάφον ἀσύλητον, μόνον δὲ ἐλάχιστα ὑπολείμματα τῶν κτερισμάτων αὐτοῦ ἀνευρέθησαν. Ὁ τάφος εἶναι κατεσκευασμένος διὰ μικρῶν ἀκατεργάστων πλακωδῶν λίθων, ἔχει δὲ διάμετρον 6 μ. περίπου. Δρόμος, κτιστὸς τοῦλάχιστον, δὲν διακρίνεται. Τὸ ὕψος ἦτο περίπου ἴσον πρὸς τὴν διάμετρον. Ἡ εἴσοδος ἐκ ΒΑ ἔχει μῆκος 1,50 μ. πλάτος 1,95 καὶ ὕψος 2,75, καλύπτεται δὲ διὰ τριῶν ἀνωφλίων, μεγάλων διαστάσεων, ἀκατεργάστων. Εὐρέθη αὕτη καλῶς ἐκτισμένη διὰ μικρῶν ἀργολίθων. Ἡ σύλησις ἐγένετο ἄνωθεν. Τὸ ἔδαφος τῶν ταφῶν ἐσημειοῦτο διὰ λεπτοῦ στρώματος ὑπολειμμάτων πυρᾶς, ἦτο δὲ 1 περίπου μέτρον ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου τοῦ τάφου.

Ἐκ τῶν τεμαχίων ἀγγείων, ἅτινα εὐρέθησαν ἐν σχετικῇ ἀφθονίᾳ, κατορθώθη νὰ συγκολληθῶσιν ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ δύο μεγάλοι ἀμφορεῖς, ὀλίγον ἀσυνήθων σχημάτων μετὰ γραμμικῆς διακοσμήσεως, μία πρόχους μεγάλη γνωστοῦ παλαιομηκηναϊκοῦ σχήματος καὶ μία κύλιξ μετὰ ιδιορρυθμοῦ λαβῆς. Ὁ πηλὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν τῶν μυκηναϊκῶν ἀγγείων τοῦ Θέρμου. Ὀλίγα μικρὰ τεμάχια ἀργυρῶν σκευῶν καὶ τεμάχια μεγάλης γραπτῆς πυξίδος ἐξ αἰγυπτιακῆς πορσελάνης δεικνύουσιν ὅτι ὁ τάφος περιεῖχε πρὸ τῆς συλήσεως καὶ πολυτιμότερα κτερίσματα.

11. Ἐν Κρήτῃ εἰς Νίρου χάνι ἐξηκολούθησε τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ἑταιρείας ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε διευθύνοντος τὰς ἐργασίας καὶ ὑπὸ ἀσθενείας ἐμποδισθέντος Διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου κ. Στεφ. Ξανθουδίδου ὁ ὑπὸ τούτου ἐκθύμως συσταθεὶς Ἐφορος Κρήτης κ. Σπυρίδων Μαρινᾶτος.

Κατὰ τὸ 1926 αἱ ἐργασίαι ἐγένοντο ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Ἅγιοι Θεόδωροι, ἔνθα ἀπεκαλύφθησαν ὁλοσχερῶς τὰ παρὰ τὴν θάλασ-

σαν διαφαινόμενα σποραδικῶς ἐν τῇ ἄμμῳ λείψανα οἰκοδομημάτων, τῶν ὁποίων μέρος εἶχεν ἀνασκάψει ὁ κ. Ξανθουδίδης.

Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα ἀπέχουσι περὶ τὰ 500 μέτρα ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ Μινωϊκοῦ Μεγάρου, τὸ ὁποῖον ἀνεσκάφη πρότερον ὑπὸ τοῦ κ. Ξανθουδίδου.

Αἱ ἐργασίαι τῶν ἀγίων Θεοδώρων εἶχον νὰ παλαίσωσι καὶ κατὰ ἐκτάκτου τινὸς δυσκολίας προερχομένης ἐκ τῆς ἄμμου, ἣτις ὑπὸ σφοδρῶν ἀνέμων κινουμένη κατεκάλυπτεν ἐνίοτε διαρκούσης τῆς νυκτὸς τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἀποκαλυπτόμενα. Ἡ ἐπιτυχία ὁμως τῆς ἀνασκαφῆς ὑπῆρξε μεγάλη, διότι ἀνευρέθη ὁλόκληρον συγκρότημα παραθαλασσίων κτισμάτων.

Πρῶτον ἀπεκαλύφθη εἰδὸς τι ὑποστέγου, ἐπεστρωμένου διὰ μεγάλων πωρίων λίθων. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθησαν πολλὰ ὑστερομινωϊκὰ ἀγγεῖα καὶ διάτρητα πῆλινα σφαιροειδῆ ἀντικείμενα. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὑποστέγου τούτου εὐρέθησαν λείψανα δωματίων, ἀπέναντι δὲ αὐτῶν ἀνεκαλύφθη τὸ φρέαρ τοῦ συνοικισμοῦ μετὰ στρογγύλου εὐρέος στομίου καὶ τετραγώνου πέριξ λιθίνης ἐπιστρώσεως κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον σφζομένης. Τὸ φρέαρ, ἀναδίδον γλυκύτατον ὕδωρ, ἐξυπηρέτησε μετὰ τινὰς χιλιάδας ἐτῶν καὶ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1926.

Πρὸς Α τῶν κτισμάτων τούτων ἀπεκαλύφθη μέγιστος χῶρος, ὀρθογωνίου πιθανώτατα σχήματος, περικλειόμενος ὑπὸ 3 τοίχων ἐκ μεγάλων τιτανολίθων, πάχους 1 μέτρου. Ὁ τέταρτος τοῖχος εὐρίσκεται ἐντὸς γειτονικοῦ ἀγροῦ, ὅστις δὲν ἠδύνατο νῦν νὰ σκαφῇ. Μία τῶν πλευρῶν τοῦ τετραγώνου εἶχε μῆκος 35 μέτρων, ἡ δὲ ἀνατολικὴ αὐτοῦ γωνία εὐρίσκεται σήμερον εἰς βάθος 50 ἑκατ. ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἔνεκα τῆς ἐπελθούσης ἐκεῖ καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Κατὰ μῆκος τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου τούτου εὐρέθησαν ἱκανὰ διαμερίσματα, ἔχοντα ἐπίστρωσιν διὰ σχιστολίθου. Μεταξὺ τῶν εὐρεθέντων ἐνταῦθα τεμαχίων πίθων, ἐν ἐκ χείλους πίθου προερχόμενον φέρει καὶ Μινωϊκὴν ἐπιγραφὴν.

Βορείοτερον ἢ ἑξηρεύνησις ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος ἀπεκάλυψε λείψανα, τὰ ὁποῖα συνδυαζόμενα ἀποδίδουσι μέγα πῶρι-

νον οἰκοδόμημα πλάτους 18 περίπου μέτρων μετ' ἐσωτερικῆς κιο-
νοστοιχίας, τῆς ὁποίας σφύζονται δύο βάσεις.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Μαρινᾶτος ἠρεύνησε τὸ περὶ τὰ 100 μέτρα
εἰς τὴν θάλασσαν εἰσδύον ἀκρωτήριο, ὅπερ σχηματίζον φυσικὸν
κυματοθραύστην καὶ παρέχον ἄσυλον κατὰ τῶν βορείων καὶ βορειο-
δυτικῶν ἀνέμων ἦτο ἡ κυρία αἰτία τοῦ ἐνταῦθα ἰδρυθέντος παρα-
λίου συνοικισμοῦ. Ὑπὸ μικρὰν ἐπίχωσιν ἀνεκαλύφθησαν καὶ
ἐνταῦθα λείψανα οἰκιῶν, ὧν μία διετηρεῖτο ὁπωσδήποτε καλῶς.
Καθ' ὅλον δὲ τὸ ἀκρωτήριο ὑπάρχουσι τετράγωνα λαξεύματα,
σημεῖα ὑπάρξεως καὶ ἄλλων ἐνταῦθα οἰκιῶν.

Μεγάλῃν δ' ὅμως σπουδαιότητα ἐνέχει μέγα λάξευμα εὐρι-
ρισκόμενον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ἀγκῶνος, ὃν σχηματίζει ἡ παραλία
μετὰ τῆς χερσονήσου. Τὸ ὀρθογώνιον τοῦτο κανονικὸν λάξευμα
ἔχει μῆκος 40 περίπου μέτρων καὶ πλάτος 12, διαιρεῖται δὲ διὰ
τοίχου κατὰ μῆκος εἰς δύο ἄνισα μέρη.

Τὸ ὅλον εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εἰς
βάθος 1.80 μ., ὃ δὲ πυθμὴν αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου. Τίς ὁ
προορισμὸς τοῦ λαξεύματος δὲν εἶναι ἀμέσως σαφές, ἂν δὲν ἐξα-
κριβωθῇ πρότερον ὁ βαθμὸς τῆς καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Ἄν
μὲν ἦτο ὕφαλον πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἀγκυροβόλιον λέμβων,
ἂν δὲ ἦτο ἐκτὸς τῆς θαλάσσης ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ κατὰ τὸν κ.
Μαρινᾶτον ὡς Μινωϊκὸν νεώριον.

Ἐκ τῆς ὅλης ἐξετάσεως τῶν πορισμάτων τῆς ἀνασκαφῆς ταύ-
της διαφαίνεται ἡ μεγάλη σημασία τοῦ τόπου, διότι εἶναι οὗτος
ὁ πρῶτος εὐρισκόμενος Μινωικὸς λιμὴν, καὶ δὴ λιμὴν ἔχων
πιθανώτατα ἄμεσον σχέσιν μετὰ τῆς Κνωσοῦ.

12^{ην} σκαφικὴν ἔρευναν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Λέσβῳ
διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Εὐαγγελίδου.

Ἡ Λέσβος εἶναι σπουδαῖος ἀρχαιολογικὸς τόπος, οὗτινος ἡ
μέχρι τοῦδε σποραδικὴ καὶ κατ' ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα γενο-
μένη ἐξερεύνησις ἀπέδωκε μὲν ἀξιόλογα ἐπιγραφικὰ καὶ ἄλλα εὐρή-
ματα, μαρτυροῦντα περὶ τοῦ ἀκμάσαντος ἐκεῖ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ δὲν
ἔχει νὰ ἐπιδεῖξῃ εὐρεῖαν καὶ λεπτομερεῖ τούτου εἰκόνα.

Διὰ ταῦτα σκοπὸς τῶν κατὰ τὸ 1926 γενομένων ἐν Λέσβῳ σκαφῶν ἦτο ἡ κροῦσις τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἐπιλογὴ τόπων πρὸς ἐνδεχόμενον ἐντοπισμὸν εὐρυτέρας καὶ συστηματικωτέρας ἐρεῦνης.

Ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Μυτιλήνῃ, ὅπου εἶναι δύσκολον νὰ γίνωσιν ἀρχαιολογικαὶ ἐρευναι, διότι ἡ νέα πόλις καλύπτει τὴν ἀρχαίαν, μόνον ἡ οἰκοδομία ἢ ἄλλαι συναφεῖς εὐκαιρίαι δύνανται νὰ προσφέρωσι τυχαῖα εὐρήματα. Ἐκ τοιαύτης τινὸς εὐκαιρίας, ἐν τῷ προσφυγικῷ συνοικισμῷ Μυτιλήνης παρουσιασθείσης, ἀνεσκάφη μικρὸν Ῥωμαϊκὸν οἰκοδόμημα, οὗ ἔξωθεν εὐρέθη μαρμαρίνον ἀγαλμάτιον γυναικὸς παριστωμένης κατὰ τὸν τύπον περιπού τῆς λεγομένης Εὐτέρπης τοῦ Μουσείου τῆς Νεαπόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεγνωρίσθη ἀσφαλῶς ἄλλοτε παράστασις Ἀφροδίτης, ἠκάσθη δὲ πρὸ ὀλίγου χρόνου ἡ περίφημος Ἀφροδίτη ἡ ἐν Κήποις τοῦ Ἀλκαμένου.

Μικρὰ σκαφή ἔξωθεν τοῦ φρουρίου Μυτιλήνης ἀπέδωκε κυλινδρικοὺς ἐπιτυμβίους βωμούς, ἐπιχωριάζοντας ἐν Λέσβῳ.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μηθύμνῃ δοκιμὴ ἔφερεν εἰς φῶς κατεστραμμένον συνοικισμὸν εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ ἐδάφους βάθος, ἐν δὲ πρὸς Ν. πεδιάδι τάφους τῶν τελευταίων μετ' Ἀλέξανδρον καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Κατὰ τὸ ἀνατολ. μέρος καὶ εἰς ἱκανὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν εὐρέθη σαρκοφάγος τῶν Κλαζομενῶν εἰς τεμάχια μετὰ ἀπλῆς διακοσμήσεως γραμμικῆς, ἐκτὸς δὲ αὐτῆς σφραγιδόλιθος ἐπιμήκης μετὰ δύο ἀντιμετώπων περωτῶν δαιμόνων.

Ἐν Ἐρέσῳ πλὴν σαρκοφάγων τινῶν καὶ τάφων τῶν μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων τὸ κυριώτατον εὑρημα ἦτο ἡ διαπίστωσις μεγάλης παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς, τῆς ὁποίας τὸ δάπεδον εἶναι διὰ ψηφιδωτῶν κεκοσμημένον, ἀπαιτεῖ δὲ συσταματικὴν ὑπὸ εἰδικοῦ ἐφόρου ἐξερεύνησιν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν Ἐρέσῳ σφύζονται καὶ πολλὰ ἄλλα λείψανα παλαιοχριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, ἅξια ἰδίας ἐρεῦνης. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Εὐαγγελίδης θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰς προσπαθείας αὐτοῦ πρὸς ἐξεύρενησιν τῆς Λέσβου

Ἐν Ἀμοργῷ δὲν ἠδυνήθη κατὰ τὸ ἔτος 1926 νὰ ἐργασθῇ ὁ σεβαστὸς συνάδελφος κ. Ἰάκωβος Δραγάτης, διότι καίπερ μετα-

βάς ἐκεῖσε ὑπέστη ἅμα τῇ ἀποβιβάσει αὐτοῦ σοβαρὸν ἀτύχημα, δι' ὃ βαθύτατα ἐθλίβη τὸ συμβούλιον. Εὐχόμεθα ὀλοψύχως τῷ σεβαστῷ φίλῳ ταχίστην ἀποκατάστασιν τῆς υἱείας αὐτοῦ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ἐπιστημονικῶν ἡμῶν ἐργασιῶν.

Τοῦτο ὑπῆρξε, κυρίαι καὶ κύριοι, τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰ ἀξιολογώτατα αὐτοῦ πορίσματα.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνη ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα ἡ πληροῦσα τὴν ἀποστολὴν τοῦ ιδρύματος τούτου, οὐδ' ἔχει μόνον σκοπὸν ἡ Ἑταιρεία νὰ πληρώσῃ τὰ Μουσεῖα εὐρημάτων καὶ νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν δόξαν ταύτην.

Διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ἡ ἀνασκαφὴ εἶναι μόνον τὸ κυριώτατον μέσον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἄλλης σπουδαίας αὐτῆς ἀποστολῆς, τῆς μελέτης τῶν εὐρημάτων καὶ τῆς ἐντάξεως αὐτῶν ἐντὸς τοῦ συνόλου τῶν ἤδη κεκτημένων. Καλῶς γενομένη ἀνασκαφὴ ἀπόλλυται διὰ παντὸς διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἐὰν δὲν ὑποστῇ τὴν βάσανον τῆς μελέτης καὶ δὲν φθάσῃ εἰς τὴν λελογισμένην καὶ εὐσυνείδητον δημοσίευσιν. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία εἶναι καὶ θὰ παραμείνῃ σημαντικὸς σκοπὸς παντὸς ἐπιστημονικοῦ καθιδρύματος, εἶναι δὲ καὶ ἡ ἀναγκαία παλαιστρα πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν πραγματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰκανότητος ἐκάστου.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ ἤρξατο δρῶσα ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία εὐθὺς ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτῆς. Ἐν πνεύματι δηλαδὴ καθαρῶς ἀκαδημαϊκῷ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐθεωρήθη Ἀκαδημία ὁ Σύλλογος ἐκεῖνος τῶν βουλευομένων μελῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ἥτοι τῶν εἰδικῶν ἀρχαιολόγων, ὑπὸ τοῦ πολυτιμοτάτου ἐθνικοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Παγκαβῆ, ὅστις ἐν τούτοις ὑπέστη διωγμὸν, διότι ὠνειροπόλησε τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ὡς πυρῆνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας.

Τῷ πνεύματι τούτῳ πιστῶς στοιχοῦσα καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ Ἑταιρεία ἐξέδωκε καὶ ἄλλον τόμον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ὀφειλόμενον εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν κυρίων Studniczka, Ὁρλάνδου, Λεονάρδου, Χατζῆ, Οἰκονόμου, Χίλλερ,

Καστριώτου, Ἀρβανιτοπούλου καὶ Δέφνερ. Ἐντὸς μηνὸς δὲ θὰ ἔχῃ, ὡς ἐλπίζομεν, ἐκδοθῇ καὶ ἄλλος τόμος περιέχων πραγματείας τῶν κυρίων Σωτηρίου, Οἰκονόμου, West καὶ Meritt, Εὐαγγελίδου, Wilhelm, Ζέγγελη, Δέφνερ, Παπαδάκη, Ἀρβανιτοπούλου, Καραχάλιου, Γερογιάννη, Χατζῆ καὶ. Ἐκ παραλλήλου προχωρεῖ ἡ ἐκτύπωσις τῶν καθυστερούντων πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας.

Ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδαιότατον κέντρον τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς ἐργασίας, τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς, ἐπλούτισεν ἡ Ἑταιρεία διὰ πλείστων νέων καὶ παλαιότερων βιβλίων προσπαθοῦσα νὰ τηρῇ αὐτὴν ἐνήμερον τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς κινήσεως. Παρὰ τὴν δαπάνην 80000 περίπου δραχμῶν, σπουδαίως συνετέλεσαν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς βιβλιοθήκης καὶ αἱ δωρεαὶ τῶν ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν φίλων τῆς Ἑταιρείας καὶ αἱ διὰ τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν συντελούμεναι ἀνταλλαγαί.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐπετέλεσε, Κυρίαι καὶ Κύριοι, τὸ καθήκον αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἑταιρείαν τὸ Συμβούλιον. Ἐχει δὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει τὸ ἴδρυμα τοῦτο, σκοποῦ, ὅστις δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὰς εὐγενεῖς βλέψεις μικρᾶς τινος ομάδος ζώσης ἐκτὸς τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ σκοποῦ, ἐξ οὗ ἐκπορεύεται καὶ ὀφείλει νὰ ἐκπορεύηται φῶς ἐπὶ σύμπαν τὸ ἔθνος, σκοποῦ, ὅστις δικαιοῦται νὰ ἀξιοῖ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μέριμναν πάντων τῶν Ἑλλήνων, διότι καὶ εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἀνήκει ἡ ἱστορία, περὶ ἣν ἀσχολεῖται ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἱστορία, ἥτις λαμπρὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία, ἐλάμπρυνε καὶ λαμπρύνει καὶ πάντα, ὅστις εἰς τὴν μελέτην αὐτῆς ἀφοσιοῦται. Ἡ Ἑλλὰς ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀφετηρίαν τοῦ μεγαλείου αὐτῆς τὴν ἱστορίαν ταύτην. Ἡ Ἑλλὰς τότε μόνον θὰ γίνῃ κοσμοπολίτις, ὅταν ὁ κόσμος ὅλος γίνῃ Ἑλλὰς.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926

1. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΤΩ ᾠΔΕΙΩ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Αἱ ἀπὸ 12^{ετίας} ἀρξάμεναι ἀνασκαφαὶ ἡμῶν ἐν τῷ ᾠδείῳ τοῦ Περι-
κλέους κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐν μέρει ἀποκάλυψιν
τοῦ τοίχου τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἐξικνουμένης μέχρι σχεδὸν τοῦ
βορειανατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Ἐφέτος δὲ προέ-
βημεν εἰς τὴν ἐντελῇ τούτου ἀποκάθαρσιν.

Τοῦ θεάτρου χωρίζεται, ὡς εἶδομεν, διὰ μικροῦ μόνον κενοῦ διαστή-
ματος, ἥτοι στενωτάτης διόδου πλάτους 0,50 τοῦ μέτρου, τῆς λεγομένης
περιστάσεως.

Ἡ στενωτάτη αὕτη διόδος, ὡς ἐδείξαμεν ἐν δημοσιευθέντι ἐν τῇ ἀρχαιο-
λογικῇ Ἐφημερίδι (ΑΕ 1922 σελ. 25 ἔ.) ἄρθρῳ, ἐχρησίμευεν οὐχὶ πρὸς διόδον
ἄκροατῶν ἢ θεατῶν, ὡς θὰ ὑπέθετέ τις, ἀλλὰ πρὸς διέξοδον τῶν ἀπὸ τῆς
Ἀκροπόλεως κατερχομένων ὀμβρίων ὑδάτων, διὰ τὸ ἐπικλινὲς τοῦ ἐδάφους.

Ἡ διόδος αὕτη ἦτο ὑποχρεωτικὴ τοῖς οἰκοδομοῦσιν, ἀστυνομικῇ μάλιστα
διατάξει, ἐπιβληθείσῃ, ὡς μανθάνομεν ἐξ ἐπιγραφῆς διὰ τὰ ἐν Περιγὰμφ τῆς
Μ. Ἀσίας οἰκοδομήματα τῆς Ἀγορᾶς (πρβλ. Mittheilungen 1902 σελ. 47
καὶ ἐφεξῆς).

Ἡ ἀστυνομικὴ αὕτη διάταξις κατὰ τοὺς ἐλληνιστικὸς χρόνους ἴσχυε
καὶ ἐν Πριήνῃ ὡς καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ Στοᾷ τοῦ Εὐμένους. Νῦν δὲ βλέ-
πομεν τὸ πρῶτον διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν, ὅτι καὶ ἐν τῷ ᾠδείῳ τοῦ Περι-
κλέους ἀπὸ τοῦ Ε' ἤδη αἰῶνος π. Χ. φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐπιβληθῇ διὰ νόμου
ἡ ἀστυνομικὴ αὕτη διάταξις, ἥτις μέχρι τοῦδε ἠγνοεῖτο.

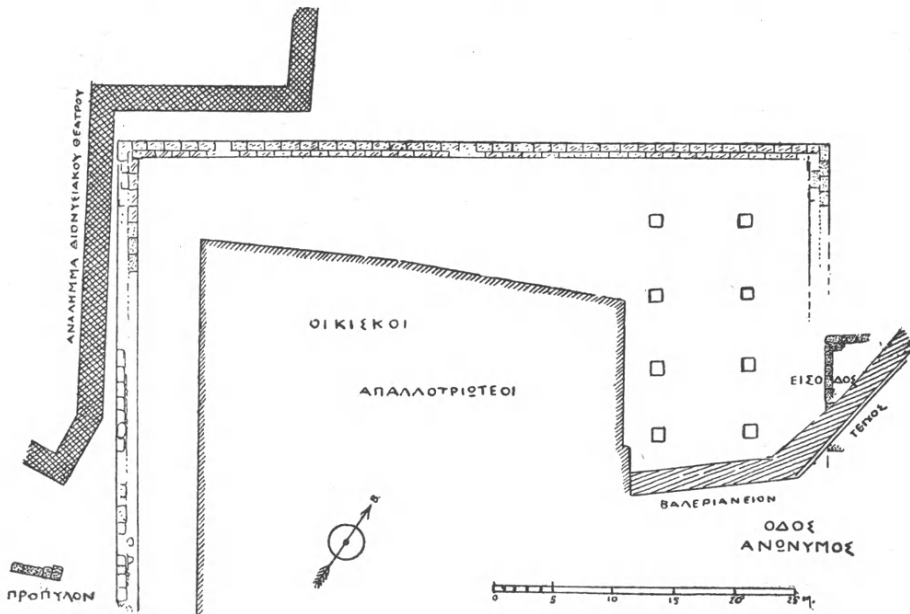
Ἡ ἀνασκαφὴ ἡμῶν ἐνταῦθα ἀπεκάλυπεν ἐφέτος ὁλόκληρον τὸν τοῖχον
μέχρι πέρατος τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος καὶ οὕτως ἐμάθομεν νῦν
μίαν τῶν διαστάσεων τοῦ ᾠδείου, ἥτις εἶχε μῆκος 65 μέτρ.

Τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ κτιρίου λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως
(ὑπερβαιγούσης τὰ 7 μέτρα), ἀλλὰ καὶ τῆς μεγάλης δαπάνης ἔνεκα τῆς ὑπερ-
τιμῆσεως τῶν ἡμερομισθίων, ἀναβάλλομεν καὶ πάλιν εἰς ἄλλην περιστάσιν,
περιοριζόμενοι ἐφέτος εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς

πλευρᾷ τοῦ οἰκοδομήματος, ἥτις πάντως θὰ διήρχετο κάτωθεν τῶν μήπω ἀπαλλοτριωθεισῶν οἰκιῶν τῶν κ. κ. Ἀντωνακοπούλου, Νάκη καὶ Ἀντωνίου.

Οὕτως ἔνεκα τῶν ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων τῶν ιδιοκτητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαγγελλομένων αὐστηρῶν οἰκονομιῶν τῆς παρούσης Κυβερνήσεως, ἀναβάλλεται πρὸς τὸ παρὸν οἰαδήποτε δαπάνη ἐκ μέρους τοῦ Δημοσίου.

Οὕτως ἀπελπίσαντες ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπαλλοτριώσιν διὰ τὸ παρὸν ἔτος, συνεννοήθημεν μετὰ τῶν ιδιοκτητῶν τῶν ἀνωτέρω οἰκιῶν, ὅπως ἐπιτρέψωσιν ἡμῖν, ἵνα διὰ δοκιμαστικῶν τάφρων ἐξερευνήσωμεν τὸν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν

Σχέδιον ἀνασκαφῆς Ὁδείου Περικλέους (ἀριθ. 5).

τούτων ἐλεύθερον χώρον, ἥτοι τὰς αὐλὰς τούτων, μὲ τὴν ἐλπίδα εὐρέσεως ὑλικοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὁδείου προσερχομένου, ὅπερ λόγῳ τοῦ ἐπικλινοῦς τοῦ ἐδάφους, ἐπόμενον εἶναι νὰ ἔχη καταπέσει.

Ἐντὸς τοῦ χώρου τούτου ὑπολογίζομεν ὅτι θὰ διήρχετο ὁ τοῖχος τῆς Μ. πλευρᾷ τοῦ Ὁδείου ἐνθα τοποθετοῦμεν καὶ τὴν κυρίαν εἴσοδον αὐτοῦ. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι καὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἡ κυρία εἴσοδος κεῖται πρὸς μεσημβρίαν.

Καὶ ἐπετράπη ἡμῖν προθύμως καὶ ἄνευ ἀξιώσεώς τινος ὑπὸ τῶν ιδιοκτητῶν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ ἐλευθέρου χώρου ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ φόβῳ συσχεθέντες μήπως ἐκ τῶν ἐκσκαφησομένων βαθειῶν τάφρων

διετρέχουμεν τὸν κίνδυνον καταπτώσεως τῶν οἰκιῶν τούτων, ὡς πεπαλαιωμένων καὶ ἐτοιμορρόπων, ἐγκατελείψαμεν τὴν ἐργασίαν ταύτην διὰ μέλλοντα εὐθαιώτερον χρόνον, ἐκτὸς ἂν τὴν ἐργασίαν ταύτην ἤθελε περιλάβει μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ χώρου ἔνθα τὸ Ὁδεῖον ἡμῶν καὶ τῆς περὶ αὐτὸ τοπογραφικῆς περιοχῆς ἢ ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῇ Ἀρχαιολογικῇ Σχολῇ, ἢ μέλλουσα νὰ ἐκτελέσῃ τὰς μεγάλας μερὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφάς. Τότε βεβαίως θέλει γίνεαι γενναία ἀνασκαφὴ ἀνασκαπτομένου τελείως ὀλοκλήρου τοῦ χώρου ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ΒΑ. ἄκρου τῆς Ἀκροπόλεως, ἥτοι ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου Ὁδείου μέχρι τῆς σημερινῆς λεωφόρου καὶ τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου ὅποτε θέλει ἀπαιτηθῇ μέγα ποσόν, ὅπερ ἀδύνατον εἶναι νὰ δαπανηθῇ παρὰ τοῦ Δημοσίου, ἢ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, καθότι ἐκτὸς τῆς δαπάνης τῆς ἀνασκαφῆς εἶναι καὶ ἡ δαπάνη τῆς ἀπαλλοτριώσεως μεγίστη λόγῳ τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν ἀστικῶν ιδιοκτησιῶν νῦν.

Ἡ ἔξαγορά τῶν οἰκιῶν τούτων ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς θὰ εἶναι νομιζομεν καὶ μέγα εὐεργέτημα διὰ τοὺς οἰκοῦντας τὰ οἰκήματα ταῦτα, ἅτινα νῦν περιτῆλθον εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, μὴ δυναμένων τῶν ιδιοκτητῶν λόγῳ ἀπαγορεύσεως οὐδὲ κἂν νὰ ἐπισκευάσωσιν αὐτά, πάντα ἐτοιμόρροπα ὄντα.

Ἡ μόνη ἐκεῖ πρὸ τριετίας περίπου ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ἀπαλλοτριωθείσα οἰκία τῶν κληρονόμων Ἀγαπίου, δυστυχῶς κεῖται ἐκτὸς τοῦ χώρου τοῦ Ὁδείου, σχεδὸν συνορεύει μὲ τὴν λεωφόρον Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἔναντι τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπεχειρήσαμεν ἐκεῖ νὰ σκάψωμεν.

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀποκαλύψεως τοῦ τοίχου τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος συνάγομεν τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ὁδείου ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀριοβαρζάνου 54 π.Χ. ἐτηρήθη τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τοῦ Ε' αἰῶνος, ὅπερ ἐφήρμοσεν ὁ Περικλῆς, ἀρχιτεκτονοῦντος πιθανῶς αὐτοῦ τοῦ Ἰκτίνου (πρβλ. Ὁρλάνδον ἐν ΑΕ 1922 σελ. 38). Τοῦτο δὲ συνάγομεν ἐκ τοῦ κρηπιδώματος τοῦ τοίχου τῆς βορείου πλευρᾶς, ὅπερ εἶναι ἐκ λίθου ὑμητίου, λατομείου Καρά, οὗ χρήσις, ὡς γνωστόν, ἐγένετο ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Κίμωνος καὶ Περικλέους, ὡς παρατηρήσαμεν τοῦτο ἐν τοῖς κατωτάτοις δόμοις τοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κτιρίου, ἐφ' ὧν ἀνφοκοδόμησεν αὐτὸ ὁ Ἀριοβαρζάνης. Ὁμοίους τοιοῦτους λίθους τοῦ Καρᾶ βλέπομεν καὶ εἰς τὸ κρηπίδωμα τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ὡς καὶ ἐν τῷ Ἑκατομπύδῳ καὶ ἄλλαχού. Ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος τοῦ οἰκοδομήματος βλέπομεν ὅτι ἐτηρήθη τὸ αὐτό.

Ἦτο δέ, ὡς βλέπομεν νῦν, τὸ μῆκος τοῦ τοίχου τῆς βορείας πλευρᾶς 65 μέτρ. συνεπῶς ἠλπίζομεν ὅτι καὶ ὁ τοῖχος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς θὰ εἴχε τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ὡς τετράγωνον οἰκοδόμημα καθ' ἃ ἀναφέρει ἡμῖν ὁ Παυ-

σανίας, ὅστις ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἐν Μεγαλοπόλει Θερσίλειου λέγει ὅτι τοῦτο ἦν τετράγωνον, κτισθὲν ἀκριβῶς κατὰ τὰ σχέδια τοῦ Περικλείου Ὁρδείου (Πανσ. 8. 32. 1—, ἀνασκαφαὶ Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς 1890-2—*Excavations at Megalopolis 1908-2—Suppl. Papers of the Journal of Hell. Studies—Dörpfeld-Reisch, Das Griech. Theater* σ. 133. εἰκ. 55) ὅπερ ἦτο καὶ τοῦτο μέγιστον οἰκοδόμημα 66 μ. μηκ. καὶ 52 βάθους.

Ποῖον ἦτο τὸ ἀκριβὲς μῆκος τῶν ἄλλων πλευρῶν τοῦ οἰκοδομήματος δὲν γνωρίζομεν εἰσέτι, καθόσον ὁ μὲν καθορισμὸς τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς προέβη μόνον εἰς μῆκος 30 μέτρων, ἀνακοπεῖς περαιτέρω ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Βαλεριανείου τείχους καὶ τοῦ ἐκεῖ διερχομένου τὴν σήμερον ἀνωνύμου δρόμου (πρβλ. σχέδιον ἀριθ. 5).

Μετὰ τὴν ὁλοσχερῇ ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἠρξάμεθα νῦν ἀποκαλύπτοντες τὸν τῆς δυτικῆς καὶ τούτου ἀπεκαλύψαμεν ἄρκετὸν μέρος παρ' ὅλην τὴν τερασίαν ἐπὶ τῶν ἐδάφους. Ἀπεκαλύφθη δὲ οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀλλὰ κατὰ διαστήματα καθότι εἰς πολλὰ μέρη ἔχει καταστραφῇ οὗτος ἀφαιρεθέντων τῶν λίθων κατὰ τὴν οἰκοδομὴν οἰκίσκων ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, οὓς εὗρομεν ἐφ' ὅλης τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ διήκει μὲν ὁ τοῖχος οὗτος κατὰ μῆκος τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου μέχρι τοῦ Προπύλου, ἦτοι εἰς μῆκος μέτρ. 47,50 οὐχὶ παραλλήλως τούτου, ἀλλὰ μὲ ἀπόκλινσιν τινα λόγῳ τοῦ λοξῶς προσανατολισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κτιρίου. Οὕτω βλέπομεν ὅτι τὸ ἀνάλημμα τοῦ Θεάτρου ἐν ᾧ εἰς τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν ἀπέχει τοῦ τοίχου τοῦ Ὁρδείου μόνον 0,50 τοῦ μέτρου, συμφώνως τῇ ἀστυνομικῇ διατάξει, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ βαθμηδὸν ἡ ἀπόκλινσις εἶναι μεγαλειτέρα καὶ εἰς ἀπόστασιν μετρ. 47,50, ἦτοι μέχρι τοῦ Προπύλου ἔχει ἐπὶ κλινσιν 1,50 μετρ.

Ἦδη μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος μέχρι τοῦ Προπύλου μανθάνομεν ὅτι εἶχε μῆκος ἢ πλευρὰ αὐτὴ οὐχὶ 61 μέτρ. ὥς ἀνεμένετο, ἀλλὰ 47,50, συνεπῶς ἐνομίσαμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι δὲν ἦτο τετράγωνον τὸ Ὁρδεῖον, ὥς παραδίδει ὁ Πausanias, ἀλλ' ὀρθογώνιον.

Φαίνεται λοιπόν, ὃ καὶ πιθανώτερον, ὅτι ὁ τοῖχος οὗτος δὲν ἐτερματιζέτο μέχρι τοῦ Προπύλου, ἀλλ' ἐπροχώρει καὶ πέραν τούτου μέχρι 65 μέτρ. ὅσον εἶναι τὸ μῆκος τῆς βορείου πλευρᾶς καὶ ὅπερ θὰ ἀποδείξῃ μέλλουσα ἀνασκαφή. Νῦν δὲν διακρίνεται ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ ὁ τοῖχος οὗτος καταστραφεὶς ἐνωρίτερον λόγῳ τῆς μικρᾶς ἐνταῦθα ἐπιχώσεως. Ἴσως βραδύτερον σκάπτοντες νὰ εὗρωμεν τὰ θεμέλια τούτου· ἀλλὰ περὶ τούτου τὸ ἐρχόμενον ἔτος.

Ἡμεῖς σκάπτοντες ἀναλόγως τῶν ὀλίγων χρηματικῶν μέσων, ἅτινα κατ' ἔτος διαθέτει ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρεία, δὲν κάμνομεν συστηματικὴν ἀνασκαφήν, ἀλλὰ περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως, πρὸς ἐξακρίβωσιν πρὸς τὸ παρὸν τοῦ

μήκους τοῦ κτιρίου, μέλλουσα δὲ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ θέλει ἐξακριβώσῃ τὸ μέχρι τοῦδε ἄλυτον τοῦτο ζήτημα.

Καὶ ὁ τοῖχος οὗτος ὁ ἐνιαχοῦ σφζόμενος διατηρεῖ ἐπίσης ἔσωθεν τὴν διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἐπένδυσιν.

Τὸ ἀνατολικὸν ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου, ὅπερ συνορεύει μὲ τὴν δυτικὴν

Εἰκ. 2. Ἐπιγραφή.

πλευρὰν τοῦ τοίχου τοῦ Ὁδείου καὶ εἶχε μῆκος 18 μέτρ. ἀνεσκάψαμεν εἰς βάθος 8 μ., ἀποτελεῖται δὲ τοῦτο ἐκ 12 δόμων κροκαλοπαγοῦς λίθου (conglomerat).

Ἐνταῦθα λοιπόν, ὥς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, κατὰ τὸ μέρος τοῦτο εἰσ-
εχώρει τὸ Ὁδεῖον ἐντὸς τοῦ Θεάτρου. Τιοαύτη τροποποίησις εἶχε γίνῃ
ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου τοῦ Θεάτρου τοῦ Διονύσου ἀφαιρεθεισῶν
τριῶν ὁλοκλήρων κερκίδων ὑπὸ τοῦ πρώτου σχεδιάσαντος ἀμφοτέρω τὰ οἰκο-
δομήματα Περικλέους, ὧν τὸ δεύτερον φαίνεται νῦν ὅτι ἀπεπεράτωσε μόνον

καὶ οὐχὶ ὡς ἀρχικῶς ἐσχεδιάσεν ὁ ρήτωρ Λυκοῦργος (πρβλ. Dörpfeld - Reisch: Das Griech Theater pl. I, Lykurgischer Bau καὶ ΑΕ 1922 σελ. 28).

Αὕτη καὶ μόνον ἡ μέχρι τοῦδε ἐντελὴς ἀκατανόητος καὶ διαφοροτρόπως ἐρμηνευομένη ἐντομὴ αὕτη τοῦ Ὁδεῖου ἐπὶ τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου δεικνύει ὁποῖαν ὑπερτέραν σπουδαιότητα ἀπέδιδεν ὁ Περικλῆς εἰς τὸ Ὁδεῖον αὐτοῦ διὰ τὴν πνευματικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν συμπολιτῶν του.

Ἐν τῇ τάφρῳ τῇ πρὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ Θεάτρου εἰς βάθος 2 μέτρων εὑρομεν τὴν κάτωθι ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν: (Εἰκ. 2).

ΦΙΛΙΣΤΕΙ/// Φιλιστίδης)

ΔΗC ΕΥ///

ΧΗΝ ΔΝ///

ΕΘΗΚΕΝ///

ΔCΚΛΗΓ///

ΩCΩΤΗΡ//

τῶν πρώτων Χριστιανικῶν χρόνων (2 μ. Χ. αἰῶνος), ὧν ἔχομεν πάνυ ὀλίγας, τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς λέξεως εὐχήν.

Ἡ ἄνω ἐπιγραφὴ εἶναι κεχαραγμένη ἐπὶ μικροῦ ἀναγλύπτου βωμίσκου πλαισιουμένου ἀριστερά· προέρχεται δὲ ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ ἐγγὺς κειμένου Ἀσκληπιείου.

Ἐν τέλει εἰργάσθημεν καὶ διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ ἤδη ὑφ' ἡμῶν ἀπὸ 12^{ετίας} ἀνεσκαμμένου χώρου τοῦ Ὁδεῖου ἀπὸ τοὺς ἀναφυνέντας θάμνους καὶ τῆς ἐκ νέου ἐπιχώσεως ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς βροχῆς παρασυρομένων ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως χωμάτων καὶ λίθων, οἵτινες εἶχον καλύψει τὰ ὑφ' ἡμῶν εἰς φῶς ἐλθόντα ἐρεῖπια τοῦ οἰκοδομήματος.

Ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐκθέσει ἡμῶν ἐπισυνάπτομεν καὶ πρόχειρον σχέδιον τῆς γενομένης ἐφετεινῆς ἐργασίας ἡμῶν ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ κ.Ε. Gillieron. (Εἰκ.1).

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

2. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΣΚΑΦΑΙ (1926).

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ χειμάρρου ὄχθης σκαφικὴ ἐργασία ἐγένετο ἐν τῇ τετρακαίδεκαστύλῳ στοᾷ τῇ ἐν ΑΕ 1922 ¹⁰² εἰκ. 2 περιγραφομένη. Σύγκειται δὲ ἡ στοὰ, καθ' ἣ ἐκεῖ εἴρηται, ἐκ τεσσαρεσκαίδεκα κίωνων (ἀρ. 111 ¹⁻¹⁴) περιβαλλομένων ὑπὸ τοίχων ΕΖΗΘΚΛ, ὧν σφύζονται τὰ θεμέλια καὶ (ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς ΗΘ) εἰς ὀρθοστάτης (ρ)· ὁ κεντρικὸς χώρος ὁ ὑπὸ τῶν κίωνων περιβαλλόμενος (112) ἦν ὑπαίθριος. Βορρᾶθεν τῆς βορείου κιοστοιχίας 1-4 ἐξεκαλύφθησαν ἐν 111 ἐν προτέρας ἐτείᾳ σκαφεῖα δύο φρέατα, δυσμικὸν

καὶ ἀνατολικόν, ὧν τὰ χεῖλη ἦσαν ἐπικεχρισμένα μετ' ἀβαθοῦς ἐντομῆς· τούτων τὸ δυσμικὸν εἶνε ἐν μέρει δι' ἀρχαιοτέρων εἰργασμένων λίθων φθοδομημένον, ἐσκάφη δὲ μέχρι βάθους 3 85· βορρᾶθεν δὲ τῶν φρεάτων τούτων ἐξεκαλύφθη ὑπὸ τοὺς τοίχους τοῦ 110^α-110^γ, ὑπολόξως πρὸς τὸν τοῖχον ΕΖ, στενὴ δεξαμενὴ δυσμανατολική, δυσμότην δὲ ταύτης ἄλλο φρέαρ, οὗ τὰ ἄνω δὲν σφύζονται. Οἱ εἰρημένοι τοῖχοι ΕΖΗΘΚΑ περιβάλλονται ὑπὸ ἄλλων τοίχων, ὧν ὁ μὲν νότιος, ἀντηρὶς ὧν τῶν νοτίων κτισμάτων 127-137, σφύζεται εἰς ὕψος 2 80, ὁ δὲ ἀνατολικὸς περικλείει τὸν ἐπιμήκη χώρον 123 καὶ τοὺς δι' ὑστέρων τοίχων σχηματισθέντας χώρους 122 καὶ 124. Διὰ τῆς ἐφ' ἑτος σκαφικῆς ἐρεῦνης ἐξεκαλύφθη ὁ χώρος 123· τὸ μέσον τοῦ

1 (0 076×0 076, πᾶχ. 0 017, χαλκώματος φωτογράφημα): σταθμίον χαλκοῦν.

Ἀμφια
ράου.

ἀνατολικοῦ τοίχου δὲν σφύζεται ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ σφύζονται θεμέλια μεσοτοίχου δυσμανατολικοῦ, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου βορρᾶθεν τοῦ μεταξὺ 123 καὶ τοῦ 126 θυρώματος καὶ βαίνοντα πρὸς δυσμᾶς, ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου τοῦ μεσοτοίχου φέρεται ὀρθογωνίως πρὸς νότον εἰς πῶρος, θεμέλιον ἄλλου τοίχου ἢ ἀντηρίδος. Ἐν τῇ δυσμοβορείῳ γωνίᾳ τοῦ 123 ἠϋρέθη χαλκοῦν σταθμίον τετράπλευρον 0 076 × 0 076, πᾶχους 0 018 ἄγον 851 γραμμ., κάλλιστα σφύζομενον, ἐφ' οὗ γράμμασιν ἐκτυπωτάτοις (ἐξοχή 0 003 ὕφεκ.) καὶ μεγάλοις (ὕψος ὡς 0 021) τὸ ὄνομα Ἀμφια₂ράου αἱ πλάγαι τοῦ σταθμίον πλευραι

μειοῦνται ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω, ἵνα ρᾶον συλλαμβάνηται (εἰκ. 1· κομισθὲν εἰς Ἀθήνας κατετέθη ἐν νομισματικῷ τῷ μουσεῖῳ)· παρεμφερὲς σταθμίον, ἐκτύπως ἐπιγεγραμμένον Ἀμφιαράου₃, κατὰ τὰ νότια τῆς αὐτῆς στοᾶς εὐρεθὲν εἰκονίζεται ἐν ΑΕ 1917, ²⁴² εἰκ. 7· εἰρήσθω καὶ ὅτι αὐτόθι που ἠϋρέθη καὶ ἄγνυς πηλίνη πλακουντοειδῆς ἢ φακοειδῆς φέρουσα ἐν σφραγίδι ἱππέα καλλίστης τέχνης (πρβ. Φιλίππου νομίσματα), μνημονευθήτω δ' ἔτι καὶ ὁ τῷ 1909 αὐτόθι εὐρεθεὶς χαλκοῦ ἀνδριάντος ποὺς ὁ νῦν ἐν τῷ Ἀθήνησι μουσεῖῳ ἀποκείμενος (ΑΕ 1922 ¹⁰⁶ εἰκ. 3· αὐτ. σ. 107₁₈ γρ. ἐν τῷ Ἀθήνησι περὶ ἀνασπάσεων καὶ ἀναγωγέων πρβ. Ἀθῆν. 543f, Αἴλιαν. ΠΙ θ' 11). Δυσμότην δὲ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς ΘΚ κατὰ τὰ νότια κεῖνται οἱ χώροι 109^ε-109^η, βορρᾶθεν δὲ τούτων ζητηθεὶς ἐφ' ἑτος ἀνηυ

ρέθη ἐν βάθει ἀντιστοίχως τῷ ἀνατολικῷ χώρῳ 123 ὁ δυσμικὸς τοῦ 109 τοίχου ὡς βόρειος προέκτασις τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ 108^α. Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου τοῦ 109η, 122 δυσμῶθεν τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου, ὑπάρχει θύρωμα πλάτ. 0.92, πρβ. καὶ τὸ πλησίον ἐπὶ τοῦ τοίχου ΘΚ θύρωμα θ, ἠϋρέθησαν δὲ καὶ ἐξ ἄλλων τοῦ οἰκοδομήματος θυρωμάτων λείψανα παραστημάτων. Τὸ οἰκοδόμημα ἐκ τῶν εἰρημένων σταθμίων δύναται νὰ κληθῇ ἀγορανόμιον (πρβ. IG II² 380₂₉, AE 1923 416 43αβ 1686, SIG² III σ. 149 153). Ἐκ τῶν δυσμικῶν τοίχων τῆς τετρακαίδεκαστύλου στοᾶς καὶ τῶν πρὸς τῇ ὁδῷ 108 ἠϋρέθησαν σποράδην περὶ τοὺς 70 εἰργασμένους λίθους μεγάλους καὶ μικροὺς καὶ ἐξετέθησαν εὐόρατοι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Ὁ δὲ χώρος 108, ὡς ἐν AE 1922 105^α εἴρηται, εἶνε ἡ βορρονότιος πομπικὴ ὁδός, ἣτις ἦγεν ἐκ τε τῆς δυσμικῆς ὁδοῦ 85 καὶ τῆς ἀνατολικῆς 138 εἰς τὴν ἐπὶ τῆς χαράδρας πάλαι κειμένην γέφυραν καὶ διὰ ταύτης εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς ἱερόν.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς ἐν τῷ ναῷ ἐπανελήφθη ἡ νοτόθεν τοῦ σηκοπροδομίου τοίχου ἔρευνα, ἐνθα σφύζονται ἐν τῷ βάθει δυσμῶθεν τῆς πηγῆς λείψανα τῆς κρηπίδος τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ ναοῦ. Ἐν ἀνακαθάρσει τοῦ ναοῦ ἠϋρέθη κατὰ τὸ νότιον τοῦ σηκοπροδομίου τοίχου κοχλιάριον ὄστινον (διαμ. 0.026), ἐλλιπὲς τὴν λαβήν.

Ἐν τῷ θεάτρῳ ἐγένετο συντονωτέρα ἐργασία. Ἀνεκαθάρθη ἡ ὀρχήστρα καὶ ἡ σκηνὴ καὶ αἱ πάροδοι (πρβ ΠΑΕ 1886 51-56 πίν. Γ', Dörpfeld-Reisch Das gr. Theater 100-109, Taf. VI) καὶ ἐξετέθησαν εὐόπτως τὰ ἀρχιτεκτονικὰ τῆς τε σκηνῆς καὶ τοῦ προσκηνίου τὰ μὲν νοτόθεν, τὰ δὲ βορροᾶθεν τοῦ στυλοβάτου τοῦ προσκηνίου. Καὶ τῆς μὲν σκηνῆς σφύζονται ὀκτὼ τμήματα, τρία μὲν τοῦ ἐπιστυλίου, πέντε δὲ τοῦ διαζώματος, τρία δὲ τοῦ γείσου· καὶ τοῦ μὲν ἐπιστυλίου, ὅπερ, ἔχον ὕψος 0.29, συνέκειτο ἐκ τεσσάρων τμημάτων, δύο μὲν ἀνατολόθεν (ἄνωθεν) τοῦ μέσου θυρώματος, δύο δέ, δυσμῶθεν, καὶ ἔφερεν ἐπιγραφὴν: 1-2 *δεῖνα δεῖνος ἱερεὺς γενόμενος τὴν σκηνὴν καὶ τὰ θυρώματα Ἀμφιαράωι* (IG VII 423 καὶ σ. 745), σφύζονται τρία λείψανα: τὸ δυσμικὸν ἥμισυ τοῦ δευτέρου τμήματος καὶ ὅλον τὸ τρίτον τμήμα καὶ τὸ δυσμικὸν ἥμισυ τοῦ τετάρτου· τοῦ δὲ διαζώματος (ὕψος ± 0.335) σφύζονται πέντε τμήματα, δύο μὲν τοῦ μετώπου, τρία δέ, ὡς ἐκ τοῦ πλάτους τῶν τριγλύφων καὶ μετοπῶν εἰκάσαι, τῶν πλαγίων πλευρῶν. Τῶν τοῦ μετώπου τμημάτων τὸ μὲν, δίχα τεθραυμένον, ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει τεκτονικὰ σήματα \perp (=Γ) καὶ \angle (=ἥμισυ τοῦ Δ), τὸ δὲ φέρει Ξ (=Ε), λείπει δὴλον ὅτι πρὸ τοῦ ΓΔ, ἦγουν ἀνατολόθεν αὐτοῦ, ἐν τμήμα (αβ) ἢ δύο τμήματα (α καὶ β)· τῶν δὲ τμημάτων τῶν πλαγίων πλευρῶν ἐν μὲν φέρει σῆμα Θ , τὰ δὲ ἄλλα δύο δὲν φέρουσι μὲν σῆμα κληθῆτωσαν ζ καὶ η, ἀλλά, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τόρμων

καὶ ἐκ τοῦ πλάτους τῶν ἀκραίων μετοπῶν εἰκάσαι, ἔκλειντο παρ' ἄλληλα· ἡ γὰρ δεξιὰ μετόπη τοῦ ἀριστεροῦ τμήματος καὶ ἡ ἀριστερὰ τοῦ δεξιοῦ τμήματος, ἡμίσει ἐλάττους τῶν ἄλλων μετοπῶν οὔσαι, ἀποτελοῦσι μίαν συναμφοτέρα μετόπην (πλ. $0\,147 \times 0\,142 = 0\,289$). Καὶ τὸ μὲν τμήμα ΓΔ (μ. 1 955) φέρει τέσσαρας τριγλύφους ($0\,19\ 0\,197\ 0\,19\ 0\,202$) καὶ τέσσαρας μετόπας ($0\,273\ 0\,277\ 0\,276\ 0\,35$), ὧν ἡ τελευταία εἶνε πλατυτέρα τῶν ἄλλων· τοῦ δὲ τμήματος Ε (ἐλλιποῦς δεξιὰ, σφζ. μ. 0 88) σφίζονται δύο τρίγλυφοι ($0\,195$ καὶ $0\,192$) καὶ δύο μετόπαι ($0\,278$ καὶ $0\,215$ [ῥσον σφίζεται]). τὸ δὲ τμήμα ζ (μ. 0 707) φέρει μίαν μετόπην ($0\,366$) καὶ μίαν τρίγλυφον ($0\,194$) καὶ ἡμισυν μετόπης ($0\,147$)· τὸ δὲ τμήμα η (μ. 1 33) φέρει ἡμισυν μετόπης (ἦγουν, ὡς ἄνω ἠκάσθη, τὸ δεξιὸν ἡμισυν τῆς δευτέρας μετόπης τοῦ ζ· $0\,142 =$ τὸ ὅλον $0\,289$) καὶ τρίγλυφον ($0\,216$) καὶ μετόπην ($0\,287$) καὶ τρίγλυφον ($0\,192$) καὶ μετόπην ($0\,283$) καὶ τρίγλυφον ($0\,21$)· τὸ δὲ τμήμα Θ (μ. 1 78) φέρει τρεῖς καὶ ἡμισυν μετόπης ($0\,343\ 0\,323\ 0\,325\ 0\,185$) καὶ τρεῖς τριγλύφους ($0\,202\ 0\,20\ 0\,202$), φέρει δὲ καὶ ἔντομήν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας καθ' ἅπαν τὸ ὕψος ($0\,335$), μήκους ἐκ μὲν ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ $0\,32$, ἐκ δὲ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω $0\,086$, ἐπὶ δὲ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει αὐτόθι τόρμον, δι' οὗ συνεδεῖτο πάλαι ἑτέρω τμήματι, ὀπισθεν κατὰ τὸ ἀριστερὸν ὀρθογωνίως προσκειμένω· τοῦ δὲ γείσου τὰ σφζόμενα τρία τμήματα, ὡς ἐκ τῆς περὶ τὰς προμόχθους ἀνισότητος εἰκάσαι, δὲν εἶνε πάντα τοῦ μετώπου. Τοῦ δὲ προσκηνίου τὸ μὲν ἐπιστύλιον, ἔχον ὕψος $0\,22$, ἀπετελεῖτο ἐξ ἑννέα τμημάτων καὶ ἔφερεν ἐπιγραφὴν: 1-3 δεῖνα δεινός ἀ₄γωνοθετήσας τὸ προσκήνιον κα₇λ τοὺς πίν₈[ακας Ἀμφιαράω IG VII σ. 745 [εἰς ἀριθ. 423]), σφίζονται δὲ τούτου τέσσαρα τμήματα: τὸ 4ον, τὸ 5ον (ὑπέρθυρον), τὸ 6ον καὶ τὸ 7ον (τὸ 1ον α τοῦ πίν₈[ακας ἦν ὅλον ἐπὶ τοῦ 8ου τμήματος κεχαραγμένον), λείπουσι δὴλον ὅτι τὰ πρῶτα τρία (ἀνατολικά: 1ον, 2ον, 3ον) καὶ τὰ τελευταῖα δύο (δυσμικά: 8ον, 9ον) τμήματα· τὸ δὲ διάζωμα ἀποτελεῖται ἐκ κοινῶν, σὺν τῷ γείσῳ μονολίθων, ἀνισομήκων τμημάτων, τριγλυφογείσων ὡς εἰπεῖν (ὕψ. $0\,294$), ἀριθμὸν ἑννέα, α καὶ ἠυρέθησαν ἅπαντα, ἔφερε δὲ 37 τριγλύφους καὶ 36 μετόπας· τῶν τριγλυφογείσων δύο μὲν τμήματα φέρουσιν ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τόρμον, δι' οὗ συνεδέοντο ἑκάτερον τῷ ὑποκειμένῳ τοῦ ἐπιστυλίου τμήματι, δύο δὲ φέρουσιν ὀπισθεν τεκτονικὰ σήματα, τὸ μὲν Δ, τὸ δὲ Γ, δύο δὲ ἔχουσιν ὑποκάτω κοινὴν ἐκ τῶν πρόσθεν πρὸς τὰ ὀπίσω ἔντομὴν μεγάλην, δι' ἧς διήρχετο μία τῶν ἐπικαρσίων τοῦ προσκηνίου δοκῶν. Ἐτέθησαν δὲ ἐν τῇ τῆτες κατατάξει πρῶτον μὲν, ἦγουν ἀνατολικόν, τὸ ἔτερον τῶν φερόντων ὑποκάτω τόρμον καὶ τὰ $\frac{4}{5}$ τῆς εἰρημένης ἔντομης, δεῦτερον δὲ τὸ ἔχον τὸ ὑπόλοιπον ($\frac{1}{5}$) τῆς ἔντομης, πέμπτον δέ, τὸ καὶ μήκιστον ($1\,70$), ἐτέθη τὸ φέρον τὸ σῆμα Δ, ἑβδομον δὲ τὸ φέρον τὸ σῆμα Γ,

ἕνατον δέ, ἤγουν ἔσχατον ἢ δυσμικώτατον, τὸ καὶ ἐλάχιστον (0 786), ἐτέθη τὸ ἄλλο τῶν φερόντων ὑποκάτω τὸρμον.

Ἔτι δὲ σφύζονται Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα: ἡμικιόνων ἀποκόμματα καὶ βάσεις, ἐπιστυλίου τμήμα μ. 3 175, ἐπιστυλίου ἀπότμημα (δίχα τεθραυμένον), γείσων δύο τμήματα καὶ ἀπότμημα (δίχα τεθραυμένον). Περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν θυρωμάτων τοῦ προσώπου τῆς σκηνῆς καὶ τῶν τοῦ νοτόθεν τούτου τοίχου πρὸ E. Fiechter Baugesch. Entwick. des ant. Theaters σ. 1-4, Abb. 1-5 64a 64b.

Πρὸς δὲ τούτοις ἐκαθάρθη ἅπας ὁ τὰ τοῦ θεάτρου ὕδατα ἀποχετεύων ὁχετὸς (πρὸ ΠΑΕ 1903₃₃), ὅστις πρὸς τῇ βορροανατολικῇ γωνίᾳ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου ἀρχόμενος ἐφέρετο διὰ ταύτης πρὸς τὸν βορρᾶθεν τῆς στοᾶς διάδρομον· καὶ ἐν μὲν ἀρχῇ εἶνε ὑπόνομος, ὠκοδομημένος ἰσοδομικῶς δι' ἑκκαίδεκα πωρίνων ὀγκολίθων ἐκατέρωθεν ἐν δυσι δόμοις κειμένων, δύο καὶ τριάκοντα τῶν συμπάντων, κρυπτός, πωροστεγής, φέρων τεσσαρεσκαίδεκα πωρίνους ὀγκολίθους, καλυπτῆρας καταλαμβάνοντας μῆκος 9 35, ἔχει δὲ διάρρουν πλάτους μὲν 0 62, ὕψους δέ, μετὰ καταφορᾶς πρὸς ἀνατολὰς, ἐν μὲν τῷ δυσμικῷ ἄκρῳ 1 12, ἐν δὲ τῷ ἀνατολικῷ 1 25· ἐντεῦθεν δὲ ὁ ὁχετὸς δι' εὐρέων πηλίνων σωλῆνων κυλινδρικῶν καὶ διὰ τοῦ βράχου πάλοι διήκων ἐξέβαλλεν, ὡς εἴρηται, εἰς τὸν βορρᾶθεν τῆς στοᾶς διάδρομον· τῶν σωλῆνων ἕκαστος εἶχε διάμετρον 0 91, μῆκος 0 65, συνέκειτο δὲ ἐκ τριῶν τμημάτων κοιλοκύρτων καὶ ἔφερεν ἐπὶ μὲν τοῦ χεῖλους χαρακτὰ στοιχεῖα τῆς ἀλφαβήτου χάριν τῆς συναρμογῆς, ἐπὶ δὲ τῆς κοιλίας ἡμικύκλιον τρῆμα, ὡς τὰ ἐν τοῖς φρέασι πρὸς καταβάσιν χρήσιμα, ἐκ τούτου δὲ δηλοῦται ὅτι οἱ σωλῆνες οὗτοι πρὸ τῆς ἐνταῦθα χρήσεως ἦσαν εἰς φρέατος ἐπένδυσιν προωρισμένοι· ἔκειντο δὲ οἱ σωλῆνες κατὰ μῆκος ἰσοπέδως παρ' ἀλλήλους ἐν τῷ βράχῳ, τετμημένῳ εἰς πλάτος \pm 0 35—1 00, ὅστις εἶτα συριγγωδῶς τετρημένος ἀναέγετο διὰ στομίου (ὑψ. 1 00, πλ. 0 60) εἰς τὸν διάδρομον, \pm 55" ἀνατολόθεν τοῦ δυσμοβορείου ἄκρου τῆς στοᾶς· ἐπλάττετο δὲ ὑπὸ τοῦ πλινθουργοῦ ὁ σωλὴν ἕκαστος, ὡς ἐκ τῶν πλαγίων χειλέων τῶν τμημάτων συνάγεται, ἐπὶ μήτρας καὶ διηρεῖτο ἔπειτα διὰ μαχαίρας καθέτως εἰς τμήματα χάριν τῆς μεταφορᾶς· ἐνταῦθα μέντοι ὁ ὁχετηγός, ὡς ἐκ τοῦ ἀσυναρτήτου τῶν τε ἀλφαβητικῶν γραμμάτων καὶ τῶν κόψεων τῶν πλαγίων χειλέων τῶν κατὰ χώραν εὐρεθέντων τμημάτων δηλοῦται, χρώμενος τοῖς τμήμασιν ἐτίθει αὐτὰ εἰκῇ καὶ ὡς ἐτύγχανε (πρὸ ΠΑΕ 1903₃₃). Ἐπὶ τοῦ ὁχετοῦ τούτου, 1 92 ἀνατολόθεν τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ πωροστεγοῦς τμήματος, ἐπεκάθητο καθέτως φρεατία, ἣτις συγκεκριμένη ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων ἄνευ τρημάτων σωλῆνων, ἑλαττόνων τὴν διάμετρον (διάμ. ἔσωτ. 0 63), οἱ συνέκειντο ἐκ δύο τμημάτων φερόντων ἀνὰ ἐν ἀλφαβητικὸν στοιχεῖον, ἐδέχετο τὰ ὑπὲρ τὴν ἀνατολικὴν ἀπόδοον ὕδατα· τῶν σωλῆνων τούτων ὁ μὲν μέσος εἶχε διὰ βλάβην τὸ

ἕτερον τῶν τμημάτων πάλαι μολυβδόδετον, ἤγουν διὰ πέντε μολυβδῶν συναμμάτων συνδεδεμένον, ὃ δὲ κατώτατος εἶχε τὰ κάτω ἐκατέρωθεν, ἐπὶ τε τῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀχετοῦ βλεπούσης πλευρᾶς καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου, ἡμικυκλωδῶς ἵπως τετμημένα, ὅπως ἐφαρμόττωσιν ἐπὶ τοῦ ἐπικλινῶς, ὡς εὖρηται, χωροῦντος ὀχετοῦ (πρβ ΠΑΕ 1903₃₃). Ἀπὸ δὲ τοῦ στομίου ὃ ὀχετὸς ἐπικαμπτόμενος διῆκεν ἐν καταφορᾷ διὰ ρεῖθρου πλ. \pm 0 45 πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τῷ βράχῳ, καθέτως τε καὶ τοῖς σωλῆσιν ἰσοπέδως τετμημένῳ, ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ εἰρημένου, τοῦ βορρᾶθεν τῆς στοᾶς διήκοντος, διαδρόμου (πλ. διαδρόμου 1 60 [ἀνατολόθεν]—2 10 [δυσμόθεν])· ἐκ δὲ τῆς βορρανατολικῆς τῆς στοᾶς γωνίας τὰ ὕδατα ἀπωχετεύοντο ἐν πηλίνῳ πειοειδεῖ ὀχετῷ κρυπτῷ διὰ τοῦ μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς στοᾶς καὶ τῶν θερμῶν διαδρόμου εἰς τὸν χείμαρρον. Τὰ δὲ δυσμόθεν τοῦ στομίου ὕδατα ἀπωχετεύοντο, ἐν ἀντιθέτῳ καταφορᾷ, διὰ τοῦ βορείου τῆς στοᾶς διαδρόμου πρὸς δυσμὰς καὶ εἴτα διὰ τοῦ δυσμικοῦ διαδρόμου πρὸς νότον εἰς τὸν χείμαρρον.

Νομίσματα ἠϋρέθησαν 32 χαλκᾶ, ἃ καὶ Ἀθήναζε κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ νομισματικῷ μουσεῖῳ.

B. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

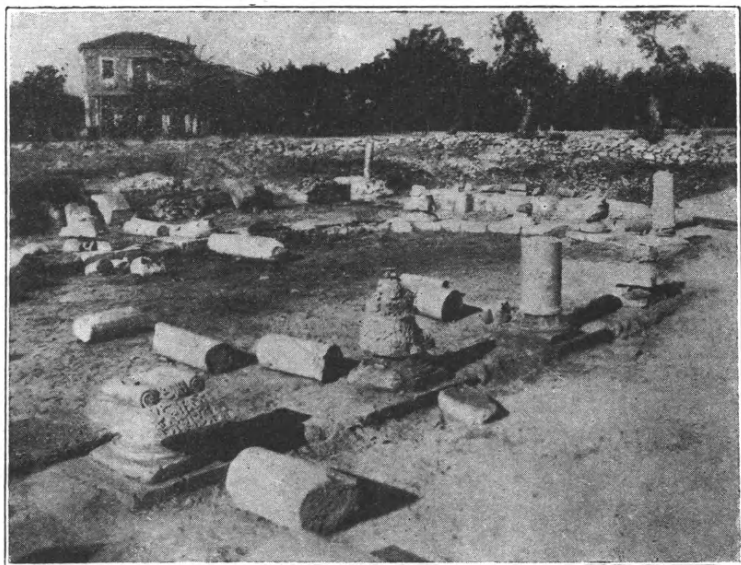
3. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΝΕΑῖ ΑΓΧΙΑΛΩ

Σκοπὸς τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ ἦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἐκκαθάρισις ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως τοῦ ἀναφανέντος κατὰ τὰς περυσινὰς ἀνασκαφὰς Αἰθρίου τῆς πρὸ τῆς ἀγορᾶς τῆς κωμοπόλεως ἀνευρεθείσης χριστιανικῆς Βασιλικῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἔρευνα τῶν προσκτισμάτων τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ.

Καὶ πρῶτον ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ Αἰθρίου, ὅπερ ἐφέτος τελείως διηυκρινίσθη (εἰκ. 1), ἔφερεν εἰς φῶς τὰ θεμέλια μεγαλοπρεποῦς κτίσματος ἔχοντος ἐν τῷ μέσῳ τὸν ὑπαιθρον χῶρον μετὰ τῆς φιάλης εἰς τὸ βάθος, εἰς τὸ μέσον δηλονότι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ἐν ᾧ συνηθεστέρα θέσις τῆς φιάλης εἶναι εἰς τὸ μέσον τοῦ Αἰθρίου· περὶ τὸν χῶρον δὲ τοῦτον στοᾶς, ἐξ ὧν ἡ δυτικὴ σχηματίζεται ἡμικυκλικῶς, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῷ συνημμένῳ σχεδίῳ (εἰκ. 2). Κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς ἡμικυκλικῆς ταύτης στοᾶς ἀνευρέθη φρέαρ ἐπιμελῶς ἐκτισμένον· μετὰ τὴν μερικὴν ἐκκαθάρισίν του (ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνη τελεία ἐκκαθάρισις ἔνεκα τοῦ ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχοντος σωροῦ ἐκ λίθων καὶ κονιαμάτων) παρέχει τὴν ἐντύπωσιν Κιστέρνας, ἐκτεινομένης κάτωθεν ὁλοκλήρῳ πιθανώτατα τοῦ ὑπαίθρου χώρου τοῦ Αἰθρίου.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀνεῦρον εὐτυχῶς ὁλόκληρον τὸ ὑλικόν, δι' οὗ ἦτο

τὸ Αἶθριον τοῦτο κεκοσμημένον, ἦτοι τὰς βάσεις, τοὺς κορμούς, τὰ κιονόκρανα, τὰ ἐπιθήματα καὶ τὰ γεῖσα. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ταῦτα μέλη ἐνέχουσι μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὸν γλυπτικόν των διάκοσμον, τὰ θέματα καὶ τὴν ἐπιμελῆ των ἐργασίαν· τὰ κορινθιάζοντα κιονόκρανα ἄνευ τρυπάνου κατεργασμένα ἔχουσι ποικίλην τὴν μορφήν· εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν κάτωθεν τῆς ἐν τῷ μέσῳ μαστοειδοῦς ἀποφύσεως σχηματίζεται ἀμφορεύς, ἐξ οὗ φύεται ἄκανθα, εἰς ἕτερον τὴν θέσιν ταύτην κατέχει ἑλιξ μετὰ ἡμιφύλλων ἀκάνθου, εἰς ἕτερα τρίφυλλα καὶ οὕτω καθεξῆς (βλ. εἰκ. 3 καὶ 4). Τὰ ἐπιθήματα εἶναι ἀπλᾶ μὲ

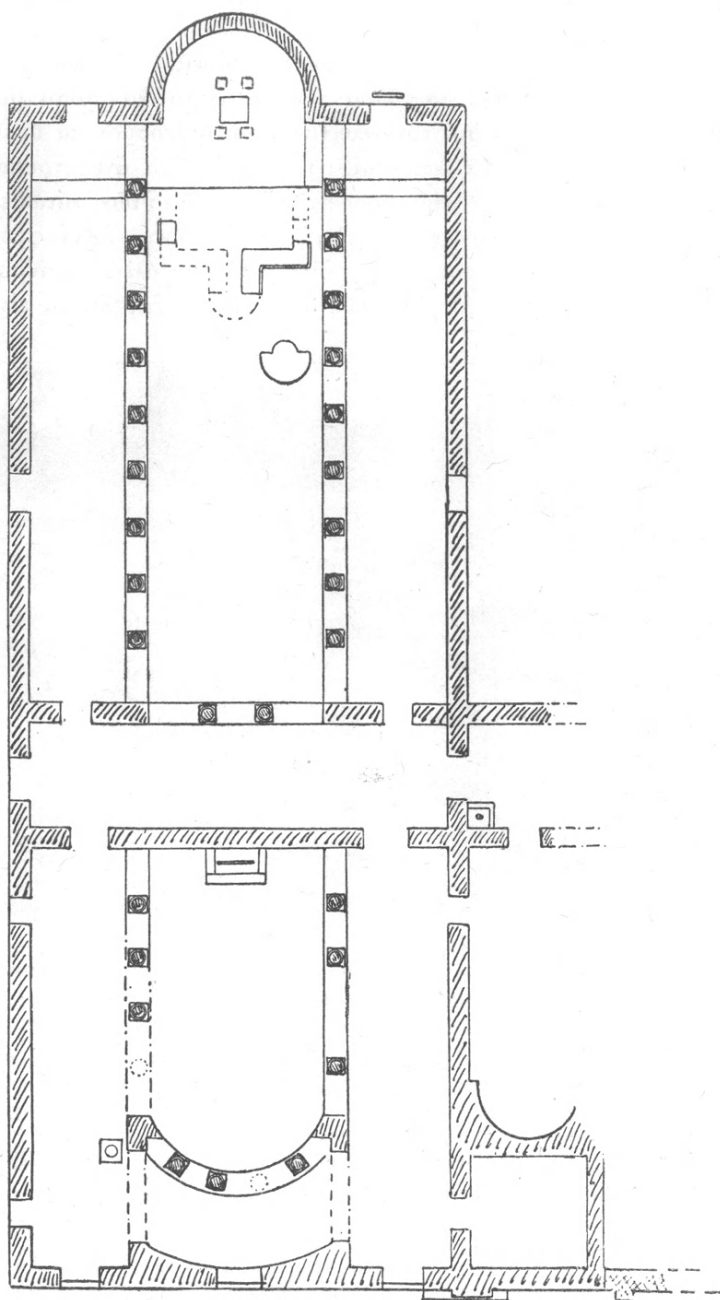

Εἰκ. 1. Ἀποψὶς τοῦ ἀνευρεθέντος Αἰθρίου τῆς χριστ. Βασιλικῆς
(ἡ φωτογραφία εἰλημμένη ἀπὸ τοῦ νάρθηκος).

τὸν λεγόμενον λατινικὸν σταυρὸν ἐν τῷ μέσῳ, ἀνεῦρον δὲ καὶ τμήματα γείσων μετὰ γλυφῶν τῆς ἡμικυκλικῆς στοᾶς τοῦ Αἰθρίου.

Πλὴν τούτων ἀνεῦρον καὶ πλῆθος τμημάτων ἐκ διακοσμητικῶν μελῶν τοῦ ναοῦ (διατηρήτων ἢ ἀπλῶν μετὰ σταυρῶν καὶ φύλλων κισσοῦ) ἐξ ἀναγλύφων πλαισίων εἰκόνων, ἐκ περιθυρωμάτων καὶ ἄλλων (εἰκ. 5).

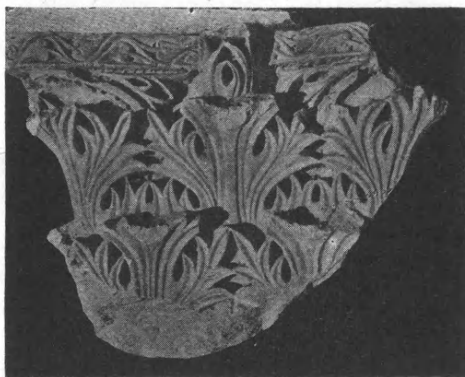
Πάντα ταῦτα συνέλεξα καὶ ἐταξινόμησα εἰς τὸ καταρτιζόμενον ὑπ' ἐμοῦ Μουσεῖον Νέας Ἀγχιάλου, ἀνέβηκα δὲ εἰς τὸν ἄλλοτε συγκολλητὴν καὶ ἤδη φύλακα τοῦ Μουσείου Βόλου Ἰπποκρ. Γιαρλέην τὴν συγκόλλησιν αὐτῶν, προτείνω δὲ τὴν ἐν καιρῷ ἀποστολὴν εἰδικοῦ συγκολλητοῦ διὰ τὴν ἀπαραίτητον συγκόλλησιν τῶν τεθραυσμένων ἰδίᾳ κιονοκρανῶν.

Εικ. 2. Κάτοψις τοῦ Αἰθρίου καὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντων μερῶν
τῆς μεγάλης χριστιανικῆς Βασιλικῆς.

Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ Αἰθρίου ἤρχισα τὴν διευκρίνισιν τῶν προσκτισμάτων τῆς νοτίας πλευρᾶς, ἣν δὲν ἡδυνήθην ἐφέτος νὰ περατώσω, ἐλπίζω ὁμως νὰ συνεχίσω αὐτὴν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Κατὰ μῆκος τῆς νοτίας πλευρᾶς ἀπεκαλύφθη ἐφέτος σύμπλεγμα οἰκοδομημάτων ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ ναοῦ στηριζομένων· ἐκ τούτων τὸ μὲν δυτικὸν εἶναι τετράγωνον διαμέρισμα καὶ συγκοινωνεῖ διὰ μιᾶς θύρας δεξιὰ τοῦ Αἰθρίου εὐρισκομένης, εἶναι δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ δεξιὸς πύργος τῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ, ὡς ἐν τῇ περυσινῇ ἐκθῆσει μου ἀνέφερον, τὸ δὲ ἀνατολικῶς αὐτοῦ ἐκτεινόμενον κτίσμα εἶναι ἐπιμήκης αἵθουσα ἀπολήγουσα εἰς ἡμικύκλιον καὶ συγκοινωνοῦσα διὰ δύο θυρίδων: ἐκ μὲν τοῦ Αἰθρίου διὰ τῆς Β. πυλίδος τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, ἐκ τοῦ Νάρθηκος δὲ διὰ πυλίδος

Εἰκ. 3. Κορινθιάζον κιονόκρανον παραστάδος (ἀνευρεθὲν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Αἰθρίου ἀνήκον ὁμως πιθανῶς εἰς τὸν κυρίως ναόν).

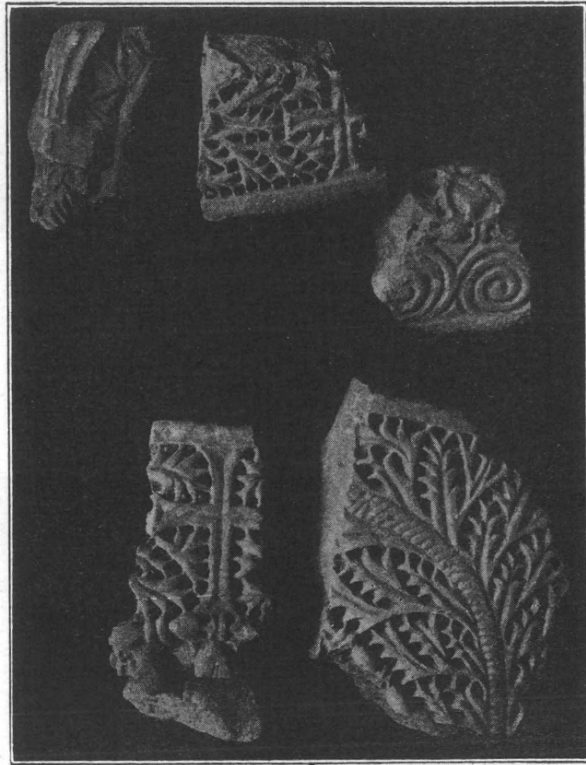

Εἰκ. 4. Κορινθιάζοντα κιονόκρανα τοῦ Αἰθρίου.

ἀνοιγομένης εἰς ἐγκάρσιον τοῖχον διαμερίσματος μὴ διευκρινισθέντος εἰσέτι (βλ. κάτωσιν ἐν εἰκ. 2). Ὑπετέθη κατ' ἀρχὰς ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Βαпти-

στηρίου τοῦ ναοῦ, ἡ ἀνεύρεσις ὅμως ἐν αὐτῷ πίθων κατὰ χώραν εὗρισκομένων ἀφῆκε νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι πρόκειται πιθανώτατα περὶ σκευοφυλακίου. Ἡ τελεία ὁπωσδήποτε ἀποχωμάτως τοῦ χώρου τούτου μέλλει νὰ διευκρινίσῃ τὸ κτίσμα.

Τέλος ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ πρὸ τῆς δεξιᾶς πύλης τοῦ Νάρθηκος χώρου ἔφε-
ρεν εἰς φῶς αὐλὴν μετὰ μωσαϊκοῦ δαπέδου σχηματιζομένου διὰ μαρμαροθε-

Εἰκ. 5. Διακοσμητικά μέλη ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Αἰθρίου.

τημάτων ὅμοιον δάπεδον εὗρέθη καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν κλίτος τοῦ ναοῦ, δεξιὰ δὲ τῆς πύλης μικρὸν τετράγωνον κτίσμα μετ' ὁπῆς ἐν τῷ μέσῳ ἔχον τὴν μορφήν τοῦ χωνευτηρίου. Τὴν ὁπὴν ἐκάλυπτε θωράκιον, τέχνης τοῦ τέλους τοῦ 6^{ου} ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 7^{ου} αἰῶνος, ἀξιόλογον διὰ τὴν συνέχισιν τῆς γλυπτικῆς, ἐπομένως καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἐξαφανισθείσης μεσαιωνικῆς πόλεως μέχρι τοῦ 7^{ου} αἰῶνος. (εἰκ. 6).

Οὕτως ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Βασιλικῆς συνετελέσθη μὲν ἐφέτος ὅσον ἀφορᾷ εἰς ὁλόκληρον τὸν ἐσωτερικὸν χώρον τοῦ ναοῦ, ἀρχεται δὲ ἤδη νὰ γίνεται ἐνδιαφέρουσα διὰ τὰ περὶ τὸν ναὸν προσκτίσματα, ἥτοι τοῦ Σκευοφυλακίου, τοῦ Βαπτιστηρίου, τῆς Αὐλῆς, τῶν οἰκημάτων τῶν ἱερέων κ. ἄ. καὶ συνεχιζομένη θὰ παρουσιάσῃ συγκρότημα κτισμάτων μὲ κεντρικὸν κτίσμα τὴν ἀνευρεθεῖσαν Βασιλικήν.

Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ὅλου χώρου, ὃν κατεῖχεν ἡ ἀνασκαπτομένη χριστιανικὴ Βασιλικὴ τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος ἄνευ μεταγενεστέρων ἐπισκευῶν καὶ

Εἰκ. 6. Θωράκιον ἀνευρεθὲν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ δεξοῦ προπύλου τοῦ νάρθηκος ἐπὶ τοῦ μικροῦ τετραγώνου κτίσματος.

ἀλλοιώσεων εἶναι εὐνόητον ὅτι ἔχει ὑψίστην σημασίαν διὰ τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης, παρουσιάζεται δὲ ἤδη μοναδικὴ εὐκαιρία πρὸς μελέτην καὶ διευκρίνησιν ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς, σπανιώτατα δυναμένης ν' ἀνευρεθῇ εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν ἡ Βασιλικὴ τῶν χριστιανικῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας ἀνευρίσκεται.

Πλὴν τῆς συστηματικῆς ἀνασκαφῆς τῆς Βασιλικῆς προέβην καὶ ἐφέτος εἰς δοκιμαστικὰς ἐρεῦνας τῶν κηρυχθέντων ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ ἀρχαιολογικῶν χώρων διὰ τοῦ Π. Διατάγματος τῆς 23 Μαΐου 1925 δημοσιευθέντος ἐν τῷ

ὑπ' ἀριθ. 138 φύλλω τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῇ 4 Ἰουνίου 1925.

1) Περὶ τὰ 50 μέτρα νοτίως τῆς ἀνασκαπτομένης Βασιλικῆς ἐνήργησα δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν εἰς ἀναφανέντα θεμέλια κυκλικοῦ κτίσματος· ἡ ἔρευνα ἀπέδειξεν ὅτι τοῦτο εἶναι ὑπόκαυστον ρωμαϊκῶν πιθανώτατα χρόνων (ἀνεῦρον τοὺς κτιστοὺς διὰ στρογγύλων καὶ τετραγώνων πλίνθων μικροὺς πεσσούς, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο τὸ δάπεδον τοῦ ὑποκαύστου), συνέχεται δὲ πρὸς τοῦτο δεξαμενὴ καὶ ἄλλα κτίσματα, ἅτινα δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐρευνήσω ἐφέτος.

2) Βορείως τῆς περιοχῆς τῆς ὑποτιθεμένης Ἀγορᾶς τῶν χριστιανικῶν

Εἰκ. 7. Ἰωνικὸν κιονόκρανον μετ' ἐπιθήματος· ἀνευρεθὲν κατὰ τὰς δοκιμαστικὰς ἀνασκαφὰς τῶν οἰκοπέδων Ζορμπᾶ.

Θηβῶν (εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 918, 920 καὶ 929 οἰκόπεδα τοῦ Ἰ. Ζορμπᾶ) ἐνήργησα δαπάναις τοῦ ἰδιοκτητοῦ ἔρευναν, ἥτις ἀπέδειξεν, ὅτι τὰ μὲν ὑπ' ἀριθ. 918 καὶ 920 οἰκόπεδα ἐλαχίστας ἀρχαιότητος ὑποκρύπτουν, τοῦναντίον δὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 929 οἰκόπεδον κεῖται ἐπὶ ἀξιολογωτάτου κτίσματος, οὗτινος ἀνευρέθησαν θεμέλια ἐπιμελῶς ἐκτισμένα καὶ τινὰ ἀξιόλογα γλυπτὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη (εἰκ. 7). Παρακαλῶ ὅθεν, ὅπως τὰ μὲν δύο πρῶτα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιβλέψεως, νὰ προταθῇ δὲ εἰς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον Γεωργίας ν' ἀνταλλάξῃ δι' ἑτέρου τὸ ὑπ' ἀριθ. 929 οἰκόπεδον.

3) Εἰς τὸ οἶκημα καὶ τὰς ἀποθήκας τοῦ ἰδίου Ἰ. Ζορμπᾶ (οἰκόπεδα ὑπ' ἀριθ. 947-950) ἐξήτασα καὶ ἐφέτος σημεῖα τινὰ, ἐπέισθην δὲ ὅτι ὑπ' αὐτὰ ἐκτείνεται εἰς τῶν κυριωτέρων χριστιανικῶν ναῶν τῶν θεσσαλικῶν Θηβῶν, ἔχων

δύο ἐπάλληλα μωσαϊκὰ δάπεδα (πιθανῶς ρωμαϊκὸν κτίσμα μετατραπὲν εἰς χριστιανικοὺς χρόνους εἰς ἐκκλησίαν)· πλῆθος γλυπτῶν (κιονοκρανῶν, κορμῶν κιώνων, θωρακίων κ.ἄ.) εὐρίσκεται εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν οἰκοπέδων τούτων καὶ διὰ τοῦτο προτείνω τὴν καθ' οἷονδῆποτε τρόπον ἀπαλλοτριώσιν τοῦ χώρου.

Σημ. Αἱ αἰτήσεις ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον Παιδείας.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

4. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΤΩ ΙΕΡΩ ΤΟΥ ΔΙΟΣ ΘΑΥΛΙΟΥ

Ἐν Φεραῖς ἐξηκολούθησα τὰς ἀνασκαφὰς τῶν προηγουμένων ἐτῶν· ἐξετέλεσα δὲ αὐτὰς ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ καὶ Αὐγούστῳ, ἤτοι κατὰ τὴν χειρίστην περίοδον τοῦ ἔτους, τοῦτο δ' ἔνεκα τυπικῶν λόγων περὶ τὴν ἔγκρισιν τῆς αἰτήσεως ἀδείας καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐντάλματος τῆς προκαταβολῆς.

Σκοπὸν τῆς ἐφετεινῆς ἐργασίας ἔθηκε τὴν εὑρεσιν τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ χώρου, ὃ ὁποῖος, ὡς ἤδη ἐκ τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἐξηκριβώσα καὶ ἐξέθηκα, περιεῖχε πολλὰ οἰκοδομήματα.

Ἐσκαψα λοιπὸν εὐρύτατα κατὰ τὴν Νοτίαν πλευρὰν ἐπὶ μῆκος ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ 40 περίπου μέτρων· κατ' αὐτὸν τὸν χώρον εὗρον μέγαν ἀποθέτην, τὸν ὁποῖον κατεσκεύασαν ἐπίτηδες οἱ κτίσαντες τὸν τελευταῖον ναὸν τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος, ὡς ἐξῆς: Ἐπὶ πλάτος 20 περίπου μέτρων καὶ παραλλήλως πρὸς τὸν ναὸν ἔσκαψαν ἐπίτηδες οἱ ἀρχαῖοι τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἐκ μαλακοῦ συγκείμενον χώματος ἀργίλου καὶ πώρου σεσηπότος, ἐπὶ βάθος 2 περίπου μέτρων καὶ μῆκος μὴ ἑξακριβωθὲν εἰσέτι, ἀλλ' ἀνώτερον τῶν 20 μέτρων. Σκάψαντες δὲ οἱ ἀρχαῖοι τὸν χώρον τοῦτον, ἄγνωστον διὰ τίνα σκοπὸν, μὴ ἐκτελεσθέντα, ἐγόμωσαν αὐτὸν πάλιν, ῥίψαντες ἐπὶ βάθος μὲν ἑνὸς μέτρου λίθους μικροὺς καὶ μεγάλους, τινὰς μεγίστους, ὀγκώδεις, ἀκατεργάστους· τινὲς ἦσαν ἐξειργασμένοι καὶ εἰς τμήματα, προέρχονται δ' ἐμφανῶς ἐκ τοῦ λαμπροῦ ἀρχαῖκου ναοῦ τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος· ἐντὸς τῆς γομώσεως ταύτης ὑπῆρχον καὶ πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων καὶ κεράμων ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς περιόδου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος, τινὰ κορινθιακὰ καὶ αἰττικὰ ὠραιότατα. Ἐπίσης ὑπῆρχον ἐντὸς τῶν πετρῶν τούτων καὶ πολλὰ χαλκώματα τῶν γεωμετρικῶν, ἐλάχιστα δὲ τῶν ἱστορικῶν χρόνων· ἦσαν ἐκ τῶν ἤδη γνωστῶν καὶ συνήθων πορπῶν, βελονῶν, περονῶν, κρίκων, δακτυλίων, ψελίων, μικρῶν κατόπτρων, ἐλίκων, ζφαρίων, σπονδικῶν φιαλῶν καὶ ὁμοίων, ἅτινα προέρχονται ἐξ ἀναθημάτων τοῦ πρώτου ναοῦ τοῦ 7^{ου} π. Χ. αἰῶνος καὶ ὀλίγα ἐκ τοῦ δευτέρου, τοῦ μνημονευθέντος λαμπροῦ ἀρχαῖκου ναοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἀποθέτου εὐρέθη ὠραιότατον χαλκοῦν ἀγαμάτιον ἄρτιον, ὀπλίτου ἢ Ἀρεως, ἐξαιρέτου ἀρχαϊκῆς τέχνης τῶν ἀρχῶν τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος, καὶ κεφαλὴ γρυπὸς χαλκῇ ἐξαιρετος ἐπίσης τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων.

Ἐπίσης εὐρέθῃ καὶ χονδροειδῆς ἀκεραία στήλῃ ἀσυνήθους πάχους, φέρουσα ὀλίγα μέγιστα καὶ ἀρχαϊκώτατα γράμματα. Καὶ ταῦτα μὲν ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς λιθίνης ταύτης γομώσεως· ἐπ' αὐτῆς δὲ ἔρριψαν οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἐσκαφὲν παρθένον χῶμα οὕτως, ὥστε ἐν ἀρχῇ σκάπτων τις θὰ ἠδύνατο νὰ νομίσῃ ὅτι εὐρίσκεται ἐπὶ παρθένου καὶ ἀνεπάφου φυσικοῦ ἔδαφους, χωρὶς νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ὁλόκληρος ὄγκος λιθίνων ἀπορριμμάτων ὑπῆρχεν ὑπὸ τὸ ἔδαφος τοῦτο· διέκρινα ὁμως τοῦτο ὡς μὴ παρθένον· διότι διέφερε τοῦ παραπλευρώως τῆς τομῆς ἐκατέρωθεν κατὰ τὴν σκληρότητα· ἐκ τῆς διαφορᾶς δὲ ταύτης εὗρον καὶ τὴν τομὴν, κοινῶς ὑπὸ τῶν ἐργατῶν «κοψιὰν» λεγομένην, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν· εἶναι δὲ «κοψιὰ» τὸ σημεῖον σκαφέντος καὶ πάλιν γομωθέντος χώρου, ὁπόθεν ἀρχεται ἀφ' ἐνὸς τὸ ἄτμητον ἔδαφος, ἀφ' ἐτέρου τὸ τμηθέν.

Τίς δὲ ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῆς σημαντικῆς ταύτης τῶν ἀρχαίων ἐργασίας; ἴσως ἐθεώρησαν τὸ ἔδαφος τὸ πέραξ τοῦ ναοῦ ὡς οὐχὶ στερεόν, ὅπερ καὶ πράγματι συμβαίνει, ὑπέσκαψαν δὲ καὶ ἐγόμευσαν αὐτὸ διὰ λίθων πρὸς στερέωσιν τῶν πέραξ τοῦ ναοῦ· ἴσως ἐπίσης ἠθέλησαν νὰ θεμελιώσωσιν ἐκεῖ ἄλλο τι οἰκοδόμημα, ἀλλὰ μετέγνωσαν. Ἡ πρώτη ὑπόθεσις φαίνεται πιθανώτερα, τούτου δ' ἔνεκα ἐλπίζομεν ὅτι καθ' ἅπασας τὰς πλευρὰς τοῦ ναοῦ θὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλοι ἀποθέται μεγάλοι καὶ βαθύτεροι, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι κατὰ τὰς λοιπὰς πλευρὰς ἐπικλινέστερον καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ μᾶλλον ἀδύνατον. Ἐκ τούτου ἐρμηνεύεται τὸ ὅτι ἡ ἔξω τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς μεγάλη ἐπίχουσις ἐπὶ βάθος 2-4 μέτρων, τὴν ὁποίαν εὗρον πρῶτην πρὸ ἐτῶν, καὶ ἡ ὁποία περιεῖχε πλεῖστα ἀφιερώματα ποικιλώτατα, ἦτο μέγας ἐπίσης ἀποθέτης, ποιηθεὶς οὐχὶ ἀπλῶς, ἵνα ἀποκρυβῶσι τὰ λείψανα τοῦ καέντος λαμπροῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ σκοποῦ τούτου ἵνα στερεωθῇ τὸ ἐκατέρωθεν ἔδαφος τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος, καὶ μὴ πάθῃ καθίζησιν ἐκ τῶν πέραξ μεταβολῶν τῶν ἐδαφῶν.

Κατὰ ταῦτα ἔχομεν πλέον καὶ πλουσιώτατον Δυτικὸν ἀποθέτην, ὅπου κυριωδέστατα εἶχον ἐκτελέσει ἐρεῦνας ἐπὶ πολλὰ ἔτη, χωρὶς νὰ ἔξαντλήσω αὐτόν. Ἐσκαψα λοιπὸν καὶ ἐφέτος ἐπ' αὐτοῦ καὶ δὴ περὶ τὴν θέσιν, ὅπου πέρυσιν εὗρον τὸ τμήμα βάθρου, φέροντός ποτε χαλκοῦν ἀνδριάντα καὶ ἐπιγραφὴν «ἰων μ' ἐπόεσεν» πιθανῶς «Στρογγυλίων». Ἐχει δὲ σήμερον ὁ τελείως ἔξακριβωθείς Δυτικὸς οὔτος ἀποθέτης, τὴν ἐξῆς ὑπόστασιν: ἀνωτάτω ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἔδαφους καὶ ἐπὶ βάθος πλέον τι τοῦ ἐνὸς μέτρου ὑπάρχει στρώμα τοῦ τρίτου ναοῦ, καέντος καὶ τούτου κατὰ τὸν 3^{ον} ἢ 4^{ον} μ. Χ. αἰῶνα· ἐντὸς τοῦ στρώματος τούτου ὑπάρχουσιν ἄφθονοι κεραμίδες τῆς στέγης τοῦ ναοῦ τούτου καὶ θραύσματα ἀρχιτεκτονικῶν καὶ γλυπτῶν μελῶν αὐτοῦ, οἰκτρῶς κεκαυμένα, τμήματα ἀγγείων μεταγενεστέρων, ἀπὸ τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος μέχρι τῶν Βυζαντινῶν καὶ Τουρκικῶν χρόνων, ἔτι δὲ τάφοι χριστιανικοὶ πτωχοί, ποιηθέντες ἐκ μελῶν καὶ ἀναθηματικῶν πλακῶν τοῦ ναοῦ, ἐκ

τῶν ὁποίων εὐρομέν τινες ἐνεπιγράφους· μία φέρει ἀνάθεσιν τοῖς «Ὀλυμπίοις» θεοῖς, ἕτεραι τῇ γνωστῇ ἤδη «Ἐννοδίᾳ», θραύσματα δέ τινα ἀναφέρονται πιθανῶς καὶ εἰς ἄλλας θεότητας. Μετὰ τὸ στρῶμα τοῦτο ἄρχεται τὸ δεύτερον μὲ διάμεσον μικρὰν ζώνην, πλήρη τέφρας καὶ ἀνθράκων, τὸ ὅποιον διήκει μέχρι μὲν βάθους ὀλιγωτέρου κατὰ τι τοῦ μέτρου, περιέχον ἐπίσης ἡμίκανστα χῶματα, κεράμους, ἄγγεῖα, ἐλάχιστα χαλκώματα, ἐν οἷς πλάκες χαλκαὶ ἐπιγεγραμμέναι καὶ φιάλαι μετ' αὐτὸ ὑπάρχει στρῶμα, βάθος ἔχον κατὰ τι ὀλιγώτερον τοῦ μέτρου, ἐπίσης περιέχον ἐρυθρὸν καὶ πωρῶδες χῶμα σχεδὸν παρθένον· τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἔσκαψαν ἐπίτηδες οἱ ἀρχαῖοι, καθ' ἃ ἐν τῷ Νοτίῳ ἀποθέτη· διότι μετὰ τὸ τοιοῦτον χῶμα ὑπάρχουσι λίθοι μικροὶ καὶ μεγάλοι· ὁμοίως περιέχονται θραύσματα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ λαμπροῦ ἀρχαῖοῦ ναοῦ καὶ πληθὺς χαλκωμάτων μετὰ ἄγγείων ἀρχαϊκῶν πηλίνων καὶ χαλκῶν καὶ ἀγαματίων πηλίνων ἀρχαϊκῶν. Μετὰ τοὺς λίθους τούτους ὑπάρχει τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἐξ ἁμμου καὶ χαλίκων συνιστάμενον, κοινῶς «μπαλάστρο» διὰ τῆς γνωστῆς ἰταλικῆς λέξεως ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ὀνομαζόμενον.

Ἄλλ' ἐφέτος, ἐπιλιπόντων τῶν χρημάτων, δὲν ἡδυνήθην νὰ ἐρευνήσω τὸ καθαρισθὲν τμήμα τοῦ Νοτίου ἀποθέτου μέχρι τοῦ τέρατος, ἀλλ' ἀφῆκα αὐτὸ μέχρι τοῦ ἐκ χωμάτων παρθένων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ριφθέντων, ἐπιστρῶματος. Τὰ πολυάριθμα ἐφετεινὰ εὐρήματα, ὅκτω μὲν κιβώτια χαλκωμάτων καὶ πηλίνων ἐκόμισα εἰς Ἀθήνας πρὸς καθαρισμόν, ἱκανὰ δὲ μαρμάρινα μετεκόμισα εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου, τὰ δὲ ὀγκωδέστερα ἀφῆκα κατὰ χώραν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν τὸ σοβαρώτατον συμπέρασμα, τὸ ὅποιον προέκλυεν ἐκ τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὸ ὅποιον διαφωτίζει πλέον τελείως τὸ ζήτημα· ἐβεβαιώθη ἡ ὑπαρξὶς ἀποθετῶν ἐπίτηδες ποιηθέντων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ Νοτίου ἀποθέτου ἐξηρευνήθη ἐντελῶς, ἔτι δὲ τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τοῦ Δυτικοῦ. Ὑπάρχει κατὰ ταῦτα μεγάλη πιθανότης τοῦ ὅτι ἔχομεν δύο εἰσέτι ἀποθέτας ἐντελῶς ἀνεπάφους, τὸν Βόρειον καὶ τὸν Ἀνατολικόν, ἐκτὸς μόνον ἐφ' ὅσον ἦσαν αὐτῶν ἐν μέρει οἱ χριστιανικοὶ τάφοι. Διότι οἱ πολυάριθμοι γεωμετρικοί, οἱ εὐρεθέντες ἐντὸς τε καὶ ἐκ τοῦ ναοῦ κατὰ τοὺς ἀποθέτας, ἐν οἷς ἐφέτος εὐρέθη καὶ εἰς θολωτὸς μικρὸς τοῦ κοινοῦ τύπου τῶν ἐν Σέσκλῳ, Λέστιανῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Θεσσαλίας γνωστῶν, ἦσαν ἄγνωστοι εἰς τοὺς ποιήσαντας τοὺς ναοὺς ἤδη ἀπὸ τοῦ πρώτου, κτισθέντος, ὥς εἵπομεν, κατὰ τὸν 7^{ον} π. Χ. αἰῶνα· μόνον δὲ ἐκ παραδόσεως θὰ ἦσαν γνωστοὶ οἱ τάφοι οὗτοι, ἐλάχιστους δὲ αὐτῶν συνήντησαν καὶ ἐτάραξαν οἱ ποιήσαντες τοὺς τρεῖς ναοὺς· οἱ λοιποὶ εἶναι ἀδιатάρακτοι.

5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ

Δύο ἦσαν κυρίως τὰ μνημεῖα, ἅτινα ἐνόμισα σκόπιμον νὰ ἀνασκάψω ἐν Σέρραις. Ὁ ἡρειπωμένος ναῖσκος τοῦ ἁγ. Νικολάου ἐπὶ τοῦ Κάστρου καὶ ἡ Μητρόπολις ἐν τῇ κάτω πόλει.

Ὁ ναῖσκος τοῦ ἁγ. Νικολάου εὐρίσκεται εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ βυζαντινοῦ κάστρου καὶ εἶναι ἡρειπωμένος, διασφoζομένης μόνον τῆς βορείας,

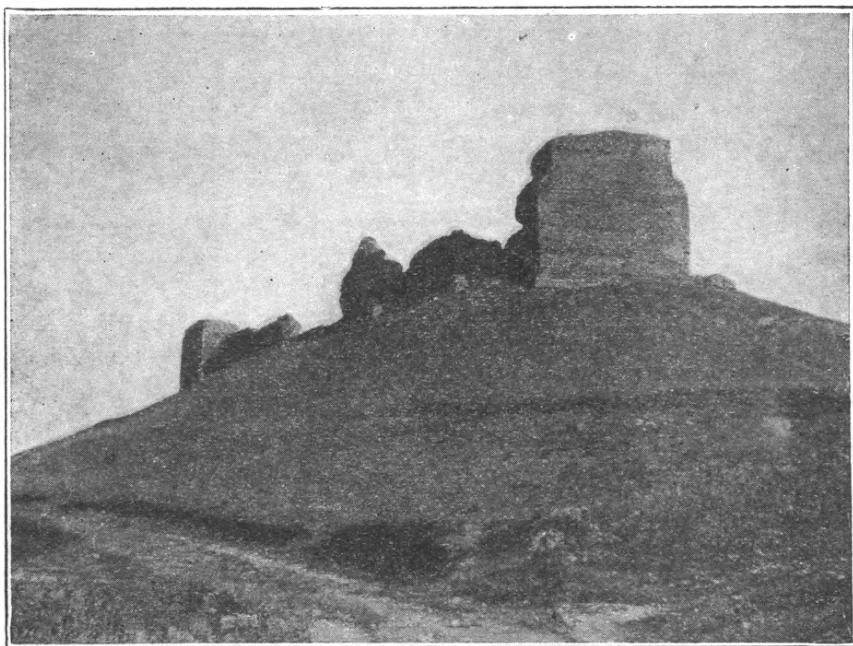
Ἀκρόπολις Σερρῶν. Πύργος τοῦ Ὁρέστου.

ἀνατολικῆς καὶ μέρους νοτίας αὐτοῦ πλευρᾶς. Ἡ ἐν αὐτῷ σκαφικὴ ἔρευνα εἶχε διπλοῦν τὸν σκοπόν, ἅφ' ἑνὸς τὸν πλήρη καθορισμὸν τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ αὐτοῦ διαγράμματος, ἄλλως ἀρκούντως ἀξιολόγου καὶ οὐχὶ συνήθους, καὶ ἅφ' ἑτέρου τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ὑπ' αὐτὸν κρύπτεις, ἧς ἡ εἴσοδος διεκρίνετο κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ μνημείου.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ σχῆμα ἀπεδείχθη μετὰ τὴν ἀνασκαφήν, ὅτι ὁ ναὸς ἦτο τρουλλωτὸς καὶ ἔφερε τρεῖς ἀψίδας ἡμιεξαγωγικὰς κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς Β. Α. καὶ Ν. κατὰ τὸ λεγόμενον ἀγιορειτικὸν σύστημα, διαφέρων ὅμως οὐσιωδῶς τῶν ἀγιορειτικῶν ναῶν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς στηριξεως τοῦ τρούλλου, ὅστις δὲν ἐβασίζετο ἐπὶ τεσσάρων κίωνων, ὡς εἰς ἐκεῖνους,

ἄλλ' ἐπὶ τυφλῶν τόξων εὗρισκομένων ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ μνημείου. Διὰ τῆς ἀνασκαφῆς καθωρίσθη ἐπακριβῶς τὸ πρὸς Δ. μῆκος τοῦ ναοῦ καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ νάρθηκος αὐτοῦ στεγαζομένου διὰ τριῶν πιθανῶς ἡμισφαιρικῶν ὀροφῶν (calottes) ἢ μικρῶν τρουλλίσκων.

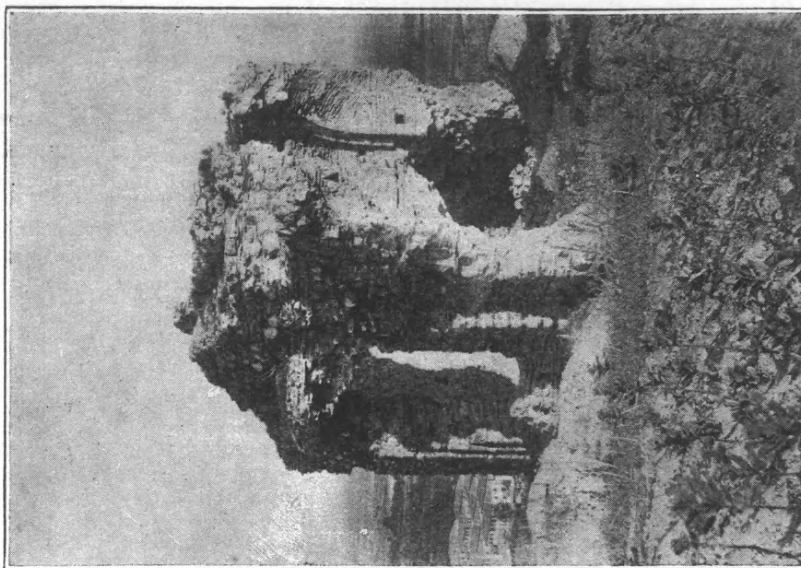
Συγχρόνως ἔβαινε καὶ ὁ καθαρισμὸς τῆς Κρύπτης. Αὕτη ἔχει τὴν ἰδίαν ἦν καὶ ὁ ναὸς ἔκτασιν καὶ τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν θολωτῶν διαμερισμάτων ἀντιστοιχούντων πρὸς τὰ τρία μέρη τοῦ ναοῦ,

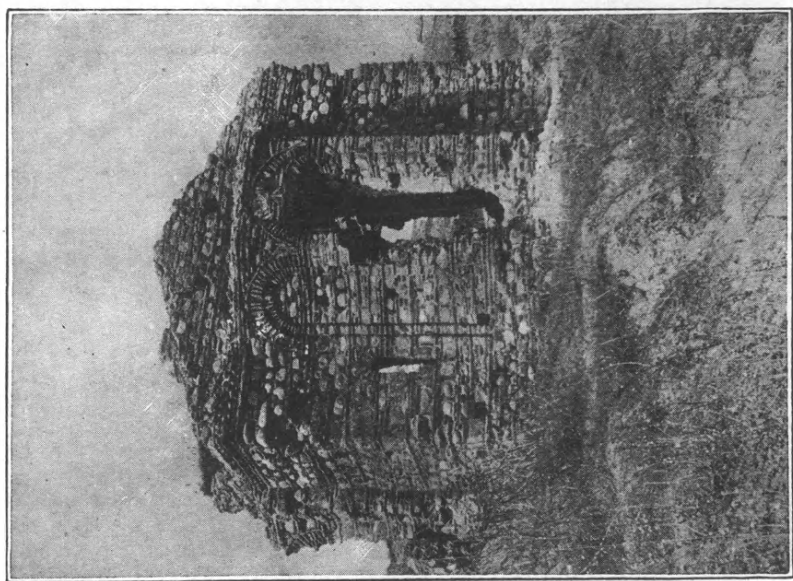
Ἀκρόπολις Σερρῶν· δυτικὴ πλευρὰ μετὰ τοῦ Πύργου τοῦ Ὁρέστου.

ιερόν, κυρίως ναόν, Νάρθηκα. Κατὰ τὴν Β. καὶ Ν. πλευρὰν παρὰ τοὺς τοίχους ἠνοίγοντο τάφοι ἐντελῶς σήμερον κατεστραμμένοι. Ἡ πτωσίς τοῦ τρούλλου τοῦ ναοῦ παρέσυρε καὶ τὴν μεσαίαν καμάραν τῆς Κρύπτης, ἥς σήμερον ὀλίγιστα λείψανα διακρίνονται, ἱκανὰ πάντως διὰ τὴν γραφικὴν ἀναπαράστασιν αὐτῆς.

Ἡ κάθοδος εἰς τὴν Κρύπτην ἐγίνετο διὰ μικρᾶς κλίμακος ὁδηγούσης εἰς θύραν εὗρισκομένην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς. Ἡ Κρύπτη αὕτη φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ταφῆς, ὡς τοῦτο συνάγεται ὄχι μόνον ἀπὸ

Ἐρείπια ναοῦ Ἀγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως
Σερρών· ΒΔ. ἄποψις.

Ἐρείπια ναοῦ Ἀγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως
Σερρών· ΝΑ ἄποψις.

τὰ λείψανα τῶν τάφων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρωπίνων ὀστέων, τὰ ὅποια εὗρέθησαν μεταξὺ τῶν χωμάτων.

Κινητὰ εὐρήματα ἐλάχιστα εὗρέθησαν κυρίως τμήματα κονιαμάτων μετὰ τοιχογραφιῶν καὶ ὀλίγα τινὰ θραύσματα βυζαντινῶν ἀγγείων, καὶ φωτιστικῶν ὑέλων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρονολογίαν τοῦ μνημείου ἐκ πολλῶν δεδομένων δύναται νὰ ἐξαχθῇ, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 14ου αἰῶνος.

Μητρόπολις Σερρῶν.

Ἡ ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγ. Θεοδώρων τιμωμένη Μητρόπολις τῶν Σερρῶν ἔχει σχῆμα τρικλίτου ξυλοστέγου βασιλικῆς καὶ διασφᾷ ἐν τῇ ἀψίδι αὐτῆς πολύτιμον ψηφιδωτὸν παριστάνον τὴν Μετάληψιν τῶν Ἀποστόλων. Κατὰ τὴν μεγάλην ἐν ἔτει 1913 πυρκαϊὰν τῶν Σερρῶν τὸ μνημεῖον ἔπαθε μεγάλας βλάβας, καείσης τῆς στέγης αὐτοῦ καὶ τῶν γυναικωνιτῶν, νῦν δὲ εὐρίσκεται ἐν ἐρειπιώδει σχεδὸν καταστάσει.

Σκοπὸς τῆς ἐν αὐτῇ ἐρεῦνης ἦτο κυρίως ἡ διευκρίνησις τοῦ ζητήματος ἂν τὸ μνημεῖον εἶναι παλαιοχριστιανικόν, ἐπισκευασθὲν εἰς βυζαντινοὺς χρόνους, ἢ ἂν ἐκτίσθῃ κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον.

Ἡ μέχρι τῶν θεμελίων εἰς πολλά σημεῖα ἐξερευνήσας αὐτοῦ ἀπέδειξεν ὅτι τοῦτο ἐκτίσθη πράγματι εἰς βυζαντινοὺς χρόνους καὶ δὴ περὶ τὰ τέλη τοῦ 11ου ἢ τὸν 12ον αἰῶνα.

Πλὴν τῶν δύο τούτων κυρίων σημείων ἐμελέτησα καὶ τὴν σπουδαιοτάτην βυζαντινὴν ὀχύρωσιν τοῦ Κάστρου καὶ μάλιστα τὸν γνωστὸν μέγαν πύργον, ὃν κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ διὰ κεράμων ἐπιγραφὴν, «ἐκτίσεν Ὁρέστης». Ἐκ τῆς ἐρευνῆς ταύτης ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ πύργος οὗτος ἐκτίσθη τὸν 14ον αἰῶνα καὶ εἶναι σύγχρονος πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ κάστρου ναῖσκον τοῦ ἁγ. Νικολάου.

Ταῦτα τὰ πορίσματα τῶν ἐν Σέρραις ἐρευνῶν μου, ἐξ ὧν πολλὰ ζητήματα τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς δύνανται νὰ διευκρινισθῶσι.

Περαίνων τὴν ἔκθεσιν ταύτην αἰσθάνομαι ἐπιβεβλημένον τὸ καθήκον νὰ εὐχαριστήσω τὸ Σ. Διοικητικὸν Συμβούλιον διὰ τὴν παρασχεθεῖσάν μοι ὑλικὴν ἐνίσχυσιν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων.

Α. ΕΥΓΓΟΠΟΥΛΟΣ

6. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

Παρέχω ἐνταῦθα ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐνεργηθεισῶν ἐφέτος ἀνασκαφῶν ἐν Νικοπόλει, περὶ τῆς στερεώσεως τῶν ἐκεῖ ψηφιδωτῶν δαπέδων καὶ περὶ τῆς καταστάσεως καθόλου τῶν ἀρχαιοτήτων Νικοπόλεως, ὅπου μετέβην μετὰ τῶν Α. Ὁρλάνδου καὶ Α. Φιλαδελφέως, συμφώνως τῇ ὑπ' ἀριθ. 89/27.5-26 ἐντολῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τῇ ὑπ' ἀριθ. 22450/27-5-26 διαταγῇ τοῦ Σ. Ὑπουργείου Παιδείας.

Ἄμα τῇ μεταβάσει μας εἰς Νικόπολιν καὶ κατόπιν μελέτης τῶν μέχρι τοῦδε ἐνεργηθεισῶν ὑπὸ τοῦ Α. Φιλαδελφέως ἀνασκαφῶν, ἀπεφασίσσαμεν ὁμοφώνως, κατόπιν προτάσεώς μου, ν' ἀνασκάψωμεν ἐφέτος τὸν πρὸ τοῦ πυλῶνος τῆς χριστιανικῆς Βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου χώρον, ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν διευκρινισθῇ τὸ δυτικῶς τοῦ ναοῦ ἐκτεινόμενον τμήμα καὶ ἀφ' ἑτέρου γίνῃ ἡ ἔνσους τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Βασιλικῆς μετ' ἄλλης ἀνασκαφῆς ἀπεχούσης περὶ τὰ 25 μόλις μέτρα ἀπὸ τῆς Βασιλικῆς καὶ εὐρισκομένης ἐν κακῇ καταστάσει, λόγῳ τῆς πυκνοτάτης ἀγρίας βλαστήσεως, τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀνευρεθέντων ψηφιδωτῶν δαπέδων καὶ τῶν σωρῶν ἐκ λίθων, οἵτινες καλύπτουσι σπουδαιότατα αὐτῆς σημεῖα. Ἡ διευκρίνησις τοῦ ἀφεθέντος μεταξὺ τῶν δύο ἀνασκαφῶν χώρου καὶ ἡ ἐκκαθάρισις καὶ προφύλαξις τῆς παλαιοτέρας μὴ διευκρινισθείσης εἰσέτι ἀνασκαφῆς θὰ συνετέλει νὰ παρουσιάσωμεν

ἐφέτος μίαν συνεχῇ ἀνασκαφὴν ἔχουσιν ἐνιαίαν ὄψιν, νὰ προβῶμεν δὲ καὶ εἰς λεπτομερεστέραν δημοσίευσιν τῆς ἀνευρεθείσης ἀξιολογωτάτης χριστιανικῆς Βασιλικῆς μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν κτισμάτων.

Ἀφοῦ συμφωνήθη τοῦτο, ἤρχισεν ἡ ἀνασκαφὴ καὶ ἐκκαθάρισιν ἀπὸ τῆς Δευτέρας — 5ης Ἰουλίου ἔ. ἔ. — παρηκολουθήσαμεν δὲ ταύτην μέχρι τέλους τῆς ἐβδομάδος — 10ης Ἰουλίου — ἐναλλὰς ὁ κ. Φιλαδελφεὺς καὶ ἐγώ. Ὁ κ. Ὁρλάνδος εἰργάσθη ἐπὶ πέντε ἡμέρας εἰς τὴν σχεδίασιν τοῦ βυζαντινοῦ Κάστρου τῆς Νικοπόλεως, μετὰ τὸ πέρασ δὲ τῆς ἐργασίας του ἀνεχώρησε.

Κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν τὴν πρώτην ἐβδομάδα ἀνασκαφὴν ἀπεκαλύφθη καὶ ἐκαθαρίσθη ἐκ τῶν σωρῶν λίθων καὶ τῶν χωμάτων ὁλόκληρος ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς Βασιλικῆς μετὰ τοῦ πυλῶνος τοῦ Αἰθρίου, διηυκρινίσθη ἡ πρὸ τοῦ ναοῦ ὁδός, ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν νοτίαν πύλην τοῦ Κάστρου, ἤρχισε δὲ ν' ἀποκαλύπτεται καὶ σύμπλεγμα διαμερισμάτων, ἀνῆκον προφανῶς εἰς τὸ παλαιότερον ἀνασκαφὴν μέγαρον, τὴν μετὰ τοῦ ὁποίου ἔνωσιν εἶχεν ὡς σκοπὸν καὶ ἡ ἐνεργουμένη ἀνασκαφή.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ὅμως τῆς πρώτης ἐβδομάδος ὁ κ. Φιλαδελφεὺς προέτεινε τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἀνασκαπτομένου χώρου μὲ τὴν πρόφασιν τῆς μὴ ἀνευρέσεως *κινητῶν ἀρχαίων* καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν εἰς ἕτερον μακρυνὸν σημεῖον, ἔνθα εἶχε καὶ ἄλλοτε ἀνασκάψει καὶ ἀνεύρει σύμπλεγμα οἰκοδομημάτων καὶ ψηφιδωτὴν ἐπιγραφὴν ἀναγράφουσαν τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Ἀλκίσονος, τφόντι ἀξιολογωτάτων, ὧν ὅμως ἡ διευκρίνις ἡδύνατο καὶ βραδύτερον νὰ γίνῃ, ἐφ' ὅσον εἴχομεν ἤδη ἀρχίσει ἑτέραν ἀνασκαφὴν. Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς ἐν τούτοις τοῦ κ. Φιλαδελφέως καὶ διὰ νὰ μὴ δώσω λαβὴν εἰς ἀσκόπους ἔριδας συγκατετέθη τὸ τέλος καὶ ἐγὼ εἰς τοῦτο.

Οὕτω κατὰ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα (12-17 Ἰουλίου) ἀνεσκάφη ὁ κεντρικὸς πιθανώτατα ᾠδὸς συμπλέγματος κτισμάτων, ὧν τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἀριστερὰ τοῦ χώρου τούτου προγενεστέρως ἀνευρεθὲν παρεκκλήσιον μετὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου.

Ὁ ἀνασκαφεὶς ᾠδὸς ἀπεδείχθη μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ἔχων σχῆμα Αἰθρίου κοσμουμένου κατὰ τὴν Ν. καὶ Δ. αὐτοῦ πλευρὰν διὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου μετὰ γεωμετρικῶν διακοσμήσεων (τὸ ψηφιδωτὸν τῆς Δ. πλευρᾶς ἀπεκαλύφθη ἐφέτος). Εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ Αἰθρίου ὑπάρχει φρέαρ, τὸ μαρμάρινον στόμιον τοῦ ὁποίου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: *Ἀσκληπιοῦ*, τεθραυσμένον εἰς δύο τεμάχια, εἶχε προηγουμένως ἀνευρεθῇ πιθανώτατα εἶναι ἀρχαῖος βωμὸς λαξευθεὶς καὶ χρησιμοποιηθεὶς εἰς χριστιανικοὺς χρόνους διὰ στόμιον φρέατος.

Οἱ ἐν τῷ κεντρικῷ τετραγώνῳ κίονες εὐρίσκονται μόνον κατὰ τὰς πλευράς, ἔνθα ὑπάρχει τὸ μωσαϊκὸν δάπεδον, ἐν δὲ αἱ λοιπαὶ πλευραὶ, ὡς καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κεντρικοῦ χώρου, εἶναι πλακόστρωτος.

Ἀνατολικῶς τοῦ Αἰθρίου τούτου ἐκτείνεται ἐπίμηκες διαμέρισμα ἔχον ἐν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς δυσμὰς ἐστραμμένην Ἀψίδα ἡμικυκλικὴν εἰς σχῆμα ἡμικυκλικῆς Ἐξέδρας, ἀριστερὰ τῆς ὁποίας καὶ εἰς ἀπόστασιν 1 1/2 μέτρων περὶ-που εὐρίσκεται τετράγωνον διαμέρισμα μετὰ φρέατος ἢ μικρᾶς δεξαμενῆς, εἰς τὴν ὁποίαν χύνεται τὸ ὕδωρ διὰ πηλίνου ὀχετοῦ· ἀριστερὰ τέλος τοῦ ὅλου διαμερίσματος τοῦ σχηματίζοντος εἶδός τι *νάρθηκος* καὶ ἀνατολικῶς τῆς Ἀψίδος τοῦ παρεκκλησίου ὑπάρχει ὑπόγειος στοά, εἰς ἣν κατέρχεται τις διὰ βαθμίδων καὶ ἥτις ὡς ἀποθήκη ὕδατος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ.

Τὰ γνωρίσματα ταῦτα τοῦ τελευταίου διαμερίσματος ἀναδεικνύουσι τοῦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα χριστιανικὸν Βαπτιστήριον μᾶλλον ἢ ἀπλὴν ἔξεδραν οἰκήματος μετὰ λουτήρος. Δυστυχῶς πολλὰ σημεῖα τοῦ κτίσματος τούτου ἔχουσι κατὰ τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς ἐξαφανισθῇ καὶ τὸ ἀνευρεθὲν ὕλικόν εὐρίσκεται διεσκορπισμένον, ἐπειδὴ δὲ τὸ οἰκοδόμημα φαίνεται ὅτι κατεστράφη ἐκ πυρκαϊᾶς πλεῖστα ἐκ τῶν ἀσβεστοποιημένων μελῶν ἀποσυνετέθησαν ἤδη κακῶς προφυλαχθέντα ἢ τοποθετηθέντα καὶ σήμερον εἶναι δύσκολος ἡ ἀποκατάστασις ἑνὸς τῶν πολυτιμωτέρων ἴσως μνημείων τοῦ εἶδους τούτου. Πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἀνασκαφῆς προέβην εἰς ταξινόμησιν τина ὁλοκλήρου τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου.

Ἀνατολικῶς τοῦ περιγραφέντος διαμερίσματος ἐξετείνεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παλαιοχριστιανικὸς ναὸς μᾶλλον ἢ οἴκημα, οὗτινος ὅμως τὸ σχῆμα δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ, αἱ δὲ κατὰ καιροὺς εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀνοιχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνασκάψαντος δοκιμαστικαὶ ὀπαὶ ἐπιφέρουσι σήμερον μεγάλην σύγχυσιν εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἐρευνήσῃ τὸ μνημεῖον¹.

Ὅτι τέλος τὸ μνημεῖον τοῦτο ἦτο πολυτελέστατον ἀποδεικνύει ἡ δυτικῶς αὐτοῦ καὶ παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἀνευρεθεῖσα στοὰ μετὰ κιονο-

¹ Οἷοσδήποτε βεβαίως προσδιορισμὸς τοῦ κτίσματος τούτου πρὸ τῆς τελείας ἀνασκαφῆς του οὔτε σκόπιμος εἶναι οὔτε καὶ δυνατός. Τὰ μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντα καὶ ἰδίᾳ τὰ διαμερίσματα κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ ὕψ' ἡμῶν ὑποτιθεμένου ὡς κτίσματος λατρείας πείθουσιν, ὅτι ἐνώπιον ἡμῶν ἔχομεν οἴκημα, ἥτοι κοσμικὸν κτίσμα. Ἐν τούτοις ἡ διάταξις τοῦ Αἰθρίου μετὰ τῶν ἐκατέρωθεν διαμερισμάτων του, ὁμοίαν εἰς Αἶθρια παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν Συρίας καὶ Παλαιστίνης, ὁ νάρθηξ, γνωρίσματα Βαπτιστηρίου, ἡ ἀνευρεθεῖσα ἐπιγραφὴ τοῦ ἀρχιερέως Ἀλκίσσινος καὶ τὰ κατωτέρω μνημονευόμενα εὐρήματα (οἶον σταυροὶ καὶ ἄλλα), γεννῶσι τὴν ὑπόνοιαν περὶ μεταγενεστέρας μετασκευῆς χριστιανικῆς βασιλικῆς καὶ χρησιμοποίησεως δι' ἄλλους σκοποὺς κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὡς οἴκημα ἀποδεχθῇ τὸ ἀνασκαπτόμενον κτίσμα, τοῦτο εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διάταξιν τῶν σπανιωτάτων κοσμικῶν κτισμάτων τῆς παλαιοχριστιανικῆς ἐποχῆς εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας, πιθανώτατα δὲ ἡ ἐρευνα αὐτοῦ ν' ἀποδείξῃ τοῦτο καὶ *φιλανθρωπικόν τι ἴδρυμα* ἐκ τῶν ἐν πηγαῖς ἀναφερομένων πανδοχείων ἢ Ξενῶνων, Ὁρφανοτροφείων καὶ τῶν τοιούτων, ἅτινα διηύθυνον αὐτοπροσώπως οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας.

στοιχιῶν παρὰ τοὺς τοίχους, ἥτις πιθανῶς περιβάλλει τὸ ὅλον σύμπλεγμα.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἀνεφάνησαν ἀξιολογώτατα παλαιοχριστιανικὰ εὐρήματα. Οὕτως ἀνευρέθησαν δύο ὀρειχάλκινοι σταυροί, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἀνευρεθεὶς ὑπ' ἑμοῦ σταυρὸς (ὕψους 0,16 καὶ πλάτους 0,10 1/2 μ. πλάχ. 0,007 μ.)

ἐκ τῶν γνω
σταυρῶν, ὡς
συμπλέγματος

φέρει τὸ ἐπιγραφικὸν σύμπλεγμα (=Φῶς - Ζωή),
στῶν παλαιοχριστιανικῶν μετὰ γραφικῶν ρήσεων
ὁμοιος μικρὸς σταυρὸς μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιγραφικοῦ
ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ Βυζαντινῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν.

Ἐπίσης ἀνεῦρον μολυβδόβουλλον μετὰ λατινικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ κατόχου Michailia illustrin, βαρὺ ἔλασμα στρογγύλλον (0,05 μ. διαμ.) (πιθανῶς ἐκ τῶν ρωμαϊκῶν σταθμίων) με ἐπιγραφὴν Γ. S. (ζυγίζον 6 οὐγγίας), νομίσματα (40 νοῦμια παλαιῶν βυζαντινῶν χρόνων) μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν Φωκά, Φωκά καὶ Λεοντίας, ἀναγόμενα εἰς τὸν 7^{ον} αἰῶνα κ. ᾠ.

Ἐν τέλει προσθέτω 1) τὴν κατάστασιν τῶν ἀνασκαφέντων χώρων ἐν Νικοπόλει, 2) τὴν συμβολὴν τοῦ Δήμου Πρεβέζης διὰ τὰς ἐν Νικοπόλει ἐργασίας καὶ 3) τὴν συντελουμένην στερέωσιν τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου διὰ τοῦ κ. Στεφάνου Ξενοπούλου.

Α'. Ἐν Νικοπόλει ἡρευνήθησαν μέχρι τοῦδε δύο κυρίως μέρη:

1) Τὸ προμνημονευθὲν νοτίως τοῦ βυζαντινοῦ Κάστρου κτίσμα, ἥτοι ἡ χριστιανικὴ Βασιλικὴ ἡ ἰδρυθεῖσα κατὰ τὰς ἀνευρεθείσας ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου ἐπιγραφὰς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Δουμετίου τὸν Ε' πιθανῶς αἰῶνα (δημοσιευθεῖσα ἤδη ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι) καὶ τὸ περὶ τὰ 25 περίπου μέτρα ἀπέχον οἰκοδόμημα, ἐνθα εὐρίσκεται πιθανώτατα τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον, καὶ

2) τὸ κατὰ τὸ μέσον τοῦ Κάστρου ἐπίσης ἀνωτέρω μνημονευθὲν σύμπλεγμα ἐξ οἰκοδομημάτων εἶτε ὡς φιλανθρωπικοῦ τινος ἰδρύματος δυναμένου νὰ ἐρμηνευθῇ εἶτε καὶ ὡς ἀρχαιοτέρου κτίσματος, μέρη τοῦ ὁποίου ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀναγραφομένου ἐν ψηφιδωτῇ ἐπιγραφῇ ἐπισκόπου Νικοπόλεως Ἀλκίσονος τοῦ μαρτυρουμένου ὡς ἀκμάσαντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6^{ου} αἰῶνος.

Πλὴν τούτων ἡρευνήθησαν καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἔξω τοῦ βυζαντινοῦ Κάστρου, οἷον τάφοι, τὸ ὀνομασθὲν Βαπτιστήριον κ. ᾠ.

Τελειότερον ὁπωσδήποτε ἡρευνήθη μόνον ὁ ἐσωτερικὸς χώρος τῆς Βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου, ἐκ τῶν λοιπῶν δὲ μνημείων ἀνεσκάφησαν τμήματα κτισμάτων μὴ δυνάμενα νὰ ἐρμηνευθῶσιν. Ὁ ἐπισκεπτόμενος σήμερον τὴν Νικόπολιν παρατηρεῖ μετὰ λύπης, ὅτι τὰ ἀνευρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη εὐρίσκονται συσσωρευμένα εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε, σωροὶ ἐκ λίθων καλύπτουσι σπουδαιότατα σημεῖα τῶν ἀνασκαφέντων μνημείων, συνήθως τὰ χῶματα τῆς ἀνασκαφῆς εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν ἀνασκαφέντων χώρων, ἀνευρεθέντα δάπεδα μετ' ἐπι-

γραφῶν ἀποσυνετέθησαν ἤδη καὶ ἡ πλημμελὴς φύλαξις συνετέλεσε νὰ καλυφθῶσι τὰ πάντα μὲ πυκνοτάτην ἀγρίαν βλάστησιν.

Β'. Ἡ παρουσία δύο ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων μετὰ τοῦ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀνασκάπτοντος τὸν ἀρχαιολογικὸν χώρον κ. Φιλαδελφῆς ἐν Πρεβέζῃ διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἰδυνόντων τὸν Δῆμον καὶ τῇ προτάσει των ἐχορηγήθη ποσὸν ἐξ 22 χιλιάδων δραχμῶν (10 χιλ. ἐκ μέρους τοῦ Δήμου καὶ 12 χιλιάδες ἐκ μέρους τῆς λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς) πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν Νικοπόλει ἐργασιῶν. Διὰ τῆς τελευταίας ἀνακοινώσεως τοῦ Δημάρχου τὸ ποσὸν διατίθεται διὰ τὴν στερέωσιν καὶ στέγασιν τῶν ψηφιδωτῶν δαπέδων, τοῦ τρόπου τῆς στερεώσεως καὶ στεγάσεως ἀφιεμένου εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

Γ'. Ὡς πρὸς τὴν συντελουμένην τέλος στερέωσιν τῶν ψηφιδωτῶν δαπέδων τῶν μνημείων τῆς Νικοπόλεως ὑπὸ τοῦ κ. Στ. Ξενοπούλου, τὴν προταθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ, ἀναφέρω τὰ ἑξῆς: Ὁ κ. Στ. Ξενοπούλος, οὗτινος τὴν ἐργασίαν παρηκολούθησα ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, ἀφαιρεῖ τὰς ἐκατέρωθεν τῶν ρηγμάτων τοῦ δαπέδου ψηφίδας, ἀνανεώνει τὸ κάτωθεν τῶν ψηφίδων κονίασμα διὰ μίγματος ἐκ τσιμέντου, κορασάνιου, ἀσβέστου καὶ ἄλλης τινὸς κολλητικῆς οὐσίας καὶ ἐπὶ τοῦ νέου τούτου κονιάματος τοποθετεῖ τὰς ἀφαιρεθείσας ψηφίδας, προσπαθῶν νὰ ἰσοπεδώσῃ, ὅσον δύναται, τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δαπέδου. Ὅπου αἱ ψηφίδες ἐξέλιπον καὶ ἔχουσι σχηματισθῇ ὀπαί, συμπληροῖ ταύτας διὰ λευκῶν ψηφίδων—καὶ μόνον, ὅπου γεωμετρικαὶ διακοσμήσεις ὑπάρχουν, συμπληροῖ τὴν γραμμὴν δι' ἀναλόγων ἐγχρῶμων ψηφίδων. Ἐπειτα προβαίνει εἰς τὸν ὀριστικὸν καθαρισμὸν ὁλοκλήρου τοῦ τμήματος διὰ πλύσεων, παρουσιάζεται δὲ οὕτω τὸ ψηφιδωτὸν εἰς τὴν προτέραν του λάμψιν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τοιαύτη μέθοδος ἀπαιτεῖ μακρὸν χρόνον, ὑπέδειξα νὰ διαιρέσωμεν τὰ στερεούμενα τμήματα τῶν μωσαϊκῶν δαπέδων εἰς δύο κατηγορίας: 1) εἰς τὰ ἔχοντα ἐπιγραφὰς καὶ προσωπογραφίας καὶ 2) εἰς τὰ ἔχοντα κοσμήματα. Τὰ πρῶτα νὰ στερεωθῶσι μετὰ πάσης δυνατῆς ἐπιμελείας κατὰ τὴν πρῶτην μέθοδον, τῶν δὲ δευτέρων νὰ συμπληρωθῶσιν ἀπλῶς αἱ ῥωγμαὶ διὰ μίγματος.

Τὸ πρόβλημα ὅμως εἶναι ἡ στέγασις τοῦ δαπέδου πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Πρὸ ἐτῶν ἔχουσιν ἀνυψωθῇ ἐπὶ τῶν διαχωριστικῶν τοίχων ἐκατέρωθεν τοῦ Βήματος ἀκαλαίσθητα παραπήγματα μετὰ ξηρολιθιάς, ἐστεγασμένα διὰ τσίγκων, ἅτινα παρεμόρφωσαν τὸ ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον τῆς ἀνευρεθείσης Βασιλικῆς καὶ ἐμποδίζουσι σήμερον τὸν μελετῶντα αὐτὴν νὰ διῶδῃ τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν αὐτῆς καὶ ἰδιαιτάτα τοῦ ἱεροῦ Βήματος. Τὸ ζήτημα ἐπομένως εἶναι ἂν καλύτερον διαμορφωμένα παραπήγματα πρέπει νὰ τοποθετηθῶσιν εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ναοῦ, ἔνθα εὐρίσκονται τὰ ἀληθῶς πολυτιμότερα ψηφιδωτὰ δάπεδα. Ἡ γνώμη

μου, ἣν ὑποβάλλω, εἶναι νὰ τεθῶσι ξύλινα στεγάσματα ἐπενδεδυμένα μὲ κατραμόπανα (δουμπερόιτ) μετὰ καταλήλων ἀνοιγμάτων, ἐξ ὧν νὰ δύνανται οἱ ἐπισκεπτόμενοι νὰ βλέπωσιν ἢ νὰ μελετῶσιν αὐτά. Πρέπει ὅμως πρὸ τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν νὰ ληφθῇ ἀπαραιτήτως μέριμνα περὶ τῆς διοχετεύσεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

6^α. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

Κατὰ τὸ παρὸν ἔτος τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας συναπέστειλε μετ' ἐμοῦ δύο ἐγκρίτους συναδέλφους μου, τοὺς κ. κ. Ἀναστ. Ὁρλάνδον, καὶ Γεώργ. Σωτηρίου. Καὶ ὁ μὲν κ. Ὁρλάνδος, κατὰ παράκλησίν μου ἀνέλαβε νὰ μελετήσῃ καὶ σχεδιάσῃ τὰ τεῖχη τῆς Νικοπόλεως, θὰ συντάξῃ δὲ περὶ τούτων ἔκθεσιν ἰδιαιτέραν, εἴτα δὲ θὰ δημοσιεύσῃ τὴν περὶ τούτων μελέτην του, ὁ δὲ κ. Σωτηρίου συνειργάσθη μετ' ἐμοῦ κατὰ τὴν δεκαπενθήμερον ἐν Νικοπόλει ἐφετινὴν ἀνασκαφὴν.

Καὶ ἡ μὲν δοθεῖσα ἡμῖν διὰ ταύτην πίστωσις ἀνῆρχετο εἰς 10.000 δρ., ἡ δ' ἀνασκαφὴ ἤρξατο τὴν 5 Ἰουλίου καὶ ἐτερματίσθη τὴν 19 τοῦ ἰδίου, ἀνεσκάψαμεν δὲ κατ' ἀρχὰς τὴν πρὸ τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου ὁδόν, ἣτις διασχίζουσα τὴν καλουμένην «ὥραϊαν Πύλιν» τοῦ τεύχους, κατευθύνεται εἴτα πρὸς Β., κατερχομένη πρὸς τὴν δεξαμενὴν.

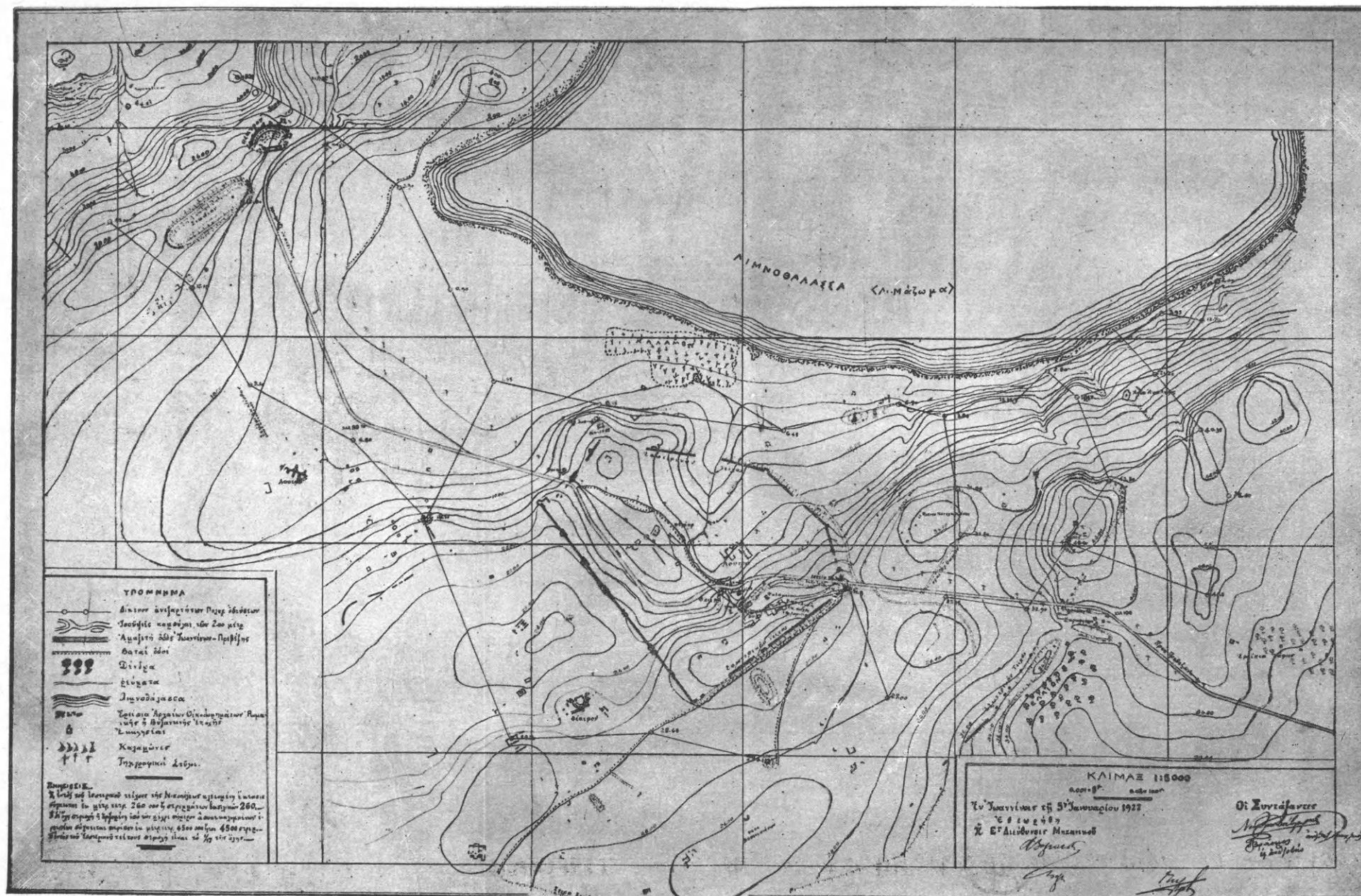
Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἐκαθαρίσθη καλῶς ἡ ὁδός, ἀπεκαλύφθησαν δὲ ἀφ' ἐνὸς ὁλόκληρον τὸ πρὸ πύλιν τῆς Βασιλικῆς, ὅπερ καὶ πρὸ ἐτῶν εἶχον ἐκσκάψῃ καὶ συμπεριλάβῃ εἰς τὴν κάτοψιν ταύτης, ἀφ' ἐτέρου δὲ σειρὰ δωματίων, στηριζομένων ἐπὶ τοῦ δυτ. τοίχου τοῦ ἐξωνάρθηκος καὶ ἀνεωγμένων πιθανῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐν εἵδει καταστημάτων.

Εἴτα ἀνεσκάψαμεν τὴν ἀπέναντι τῆς ὁδοῦ πλευράν, ἐφ' ἣς καταλήγει τὸ μέγα περιστύλιον, ὅπερ πρὸ δωδεκαετίας περίπου εἶχον ἀποκαλύψῃ ἐν τῷ χώρῳ τὸ κοινῶς «Βασιλόσπιτο» καλουμένῳ. Τοῦτο εἶνε τετράγωνον παμμέγιστον σχηματίζον ἐν τῷ κέντρῳ μέγα περιστύλιον, πέριξ δὲ πλείστα δωμάτια, στοὰς καὶ αἰθούσας, πάσας ἐπεστρωμένας διὰ ψηφιδῶν, ἄλλων μὲν ἀπλῶς γεωμετρικῶν, ἄλλων δὲ παριστάντων παντοίας μορφάς, οἷον ἀνθρωπίνας κεφαλὰς, τρίτυνας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐντὸς δὲ κύκλου, ἐν τῇ μεσημβρ. στοᾷ τοῦ περιστυλίου, ἀναγινώσκεται ἡ μᾶλλον ἀνεγινώσκετο, διότι πάντα τὰ ψηφιδωτὰ ταῦτα ἐκ τῆς ἀκηδίας τῶν ἀρχῶν ἐξηφανίσθησαν, τὸ ἐξῆς: † ΕΠΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΚΔΙΚΟΥ, ὥστε πρόκειται περὶ ἐκκλησιαστ. ἰδρύματος. Δυνατὸν ὅμως ἀρχικῶς τοῦτο νὰ ἦτο μέγα ῥόντιωμαῖκόν, μετασχηματισθὲν κατόπιν εἰς χριστιαν. ἱδρυμα, οἷον εἰς μητροπολιτικὸν μέγαρον ἢ τι τοιοῦτον. Καὶ ταῦτα μὲν εἶχον ἀποκαλυφθῇ πρὸ διετίας καὶ πλέον,

ἤδη δὲ κατὰ τὸ παρὸν θέρος ἀπεκαλύφθησαν τοῖχοί τινες καὶ διαμερίσματα πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς προμνημονευθείσης ὁδοῦ ἀνατολ. πλευρὰν τοῦ οἰκοδομήματος, πρὸς δὲ τὴν ΒΑ γωνίαν μικρὰ ἡμικυκλικὴ κόγχη, ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον ποτὲ ἐκεῖ κατασκευασθεῖσα. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὕτη δὲν παρουσίαζε πλέον τι τὸ ἐνδιαφέρον, παρεκάλεσα τὸν κ. Σωτηρίου νὰ ἐργασθῶμεν εἰς τὸν χώρον κάτω, παρὰ τὴν μεγάλην ἀμαξιτὴν ὁδὸν Πρεβέζης - Ἰωαννίνων καὶ πλησίον τοῦ 99 χιλιομέτρου, ὅπου πρὸ τριετίας εἶχον ἀποκαλύψει μέγα χριστιανικὸν ἱδρυμα, περὶ οὗ ἔγραψα ἤδη ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἑταιρείας. Οὕτως δὲ ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡρξίσαμεν ἐκεῖ τὴν σκαφικὴν ἔρευναν, ἥτις παραταθεῖσα ἐπὶ ἑπτὰ περίπου ἡμέρας μὲ λίαν ἐντατικὴν ἐργασίαν ἔφερεν εἰς φῶς λίαν σπουδαῖα εὐρήματα, ἱκανοποιήσαντα τοὺς ἡμετέρους κόπους καὶ τὰς προσδοκίας. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ πρὸ τριετίας ἀποκαλυφθέντος κατὰ τὸ πλεῖστον περιστυλίου, ὅπερ πιθανὸν νὰ ἦτο «αἶθριον» χριστιανικοῦ ναοῦ κατὰ τὸν κ. Σωτηρίου, πολλοὶ κιονίσκοι, βάσεις κιόνων, θωράκια καὶ ἄλλα πολλὰ μάρμαρα, ἐν οἷς καὶ στήλη ἐπιμήκης μαρμαρίνη (μῆκ. 1,18 καὶ πλ. 0,30), διακεκοσμημένη διὰ ραβδωτῶν καὶ ἐλικοειδῶν ἀναγλύπτων κοσμημάτων. Ἐπιστέφεται δὲ αὕτη ἄνωθεν δι' ἀκάνθης, ἐξ ἧς ἐκφύεται ἐκ τοῦ μέσου ἄνθος ἐν σχήματι στροβύλου. Συγχρόνως δ' ἀνευρέθη καὶ περιφερικὸς βωμὸς ἀρχαῖος φέρων ἐγκεκαραγμένον τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ Ἀσκληπιοῦ. Οὗτος μετασχηματισθεὶς ὑπὸ τῶν χριστιανῶν εἰς στόμιον φρέατος ἐτοποθετήθη ἐπ' αὐτοῦ, ὥντως δὲ ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐδάφους ἀπεκαλύφθη βαθυτάτον φρέαρ πλήρες διανογῶν ὕδατος· φέρει δὲ τὸ στόμιον τοῦτο βαθείας αὐλακας ἐκ τῆς συνεχοῦς χρήσεως τοῦ πρὸς ἀντλησιν σχοινίου. Ὁ βωμὸς οὗτος εἶνε τεθραυσμένος ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον κατακορύφως.

Ἐντὸς τῶν χωμάτων ἀνευρέθησαν πολλὰ τεμάχια χονδρῆς ὑέλου μὲ χρωματισμοὺς ποικίλους, ἐπίσης δὲ καὶ ἡλοὶ πολλοὶ σιδηροῖ, πρὸς δὲ καὶ ἔλασμα μὲ ὀπὰς, λείψανα ἀρχαίου κλείθρου, ἐπίσης δὲ καὶ ῥάβδος σιδηρᾶ, 0,82 μήκους μετὰ κρίκου. Αὕτη ὥς καὶ ἄλλη εὐρεθεῖσα βραδύτερον ἀνῆκον ὥς κιγίλδες εἰς τὰ ἀποκαλυφθέντα παράθυρα τοῦ κτιρίου τούτου. Κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ἀνευρέθησαν τέσσαρα σπουδαίотата εὐρήματα, πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ περίπου χώρῳ, ἥτοι κατὰ μῆκος τῆς προμνημονευθείσης δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ περιστυλίου, ἥτις, ὥς καὶ ἡ πρὸ διετίας ἀποκαλυφθεῖσα μεσημβρινή, εἶναι πᾶσα κεκαλυμμένη διὰ θανμαστοῦ ψηφιδωτοῦ, ἀποτελουμένου ἐκ συμπλεκομένων κύκλων, ἐκ φολίδων καὶ παντοίων ἄλλων γεωμετρικῶν σχημάτων· τὰ δὲ τέσσαρα ἀνευρεθέντα ἀντικείμενα εἶνε τὰ ἑξῆς:

1^{ον}) *Χαλκοὺς σταυρὸς* μετ' ἀλύσεως ἐξηρτημένης ἄνωθεν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ, ὕψ. 0,16, πλ. 0,105 καὶ πᾶχ. 0,007. Ὁ σταυρὸς οὗτος εἶνε κατὰ τὸ

ἔσωτερικὸν διάτρητος (à jour), φέρει δὲ κατὰ τὰ τέσσαρα ἄκρα τῶν κεραίων τὰ στοιχεῖα Φ , Z , H καὶ C , ἐν δὲ τῷ μέσῳ Ω , οὕτως ὥστε καθέτως μὲν ἀναγινώσκεται ἡ λέξις $\Phi\Omega C$, ὀριζοντίως δὲ $Z\Omega H$. Ὡς δὲ ἐκ τοῦ ὅλου σχήματος καὶ ἐκ τοῦ τῶν γραμμάτων οὗτος ἀνήκει ἀναμφισβητήτως εἰς τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας ἥτοι *εἰς τὸν Ε' περίπου*. Οἱ σταυροὶ οὗτοί εἰσι σπανιώτατοι, ἐν Ἑλλάδι δὲ μοναδικός, διότι τὸ Βυζ. Μουσεῖον δὲν ἔχει ὅμοιον. Ἡ διατήρησίς του εἶνε ἀρίστη, ἡ δὲ κατίσως σμαραδόχρους. Ἐκ τῆς κάτωθεν ἀλύσεως ἐξήρητο *πολύμιξος λυχνία* (πολυκανδύλου), ὡς εἴθιστο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

2^{ον}) *Χαλκοῦς σταυρὸς* ἐπίσης φέρων ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἀλύσεις διὰ τὴν αὐτὴν χρῆσιν ὡς τοῦ προηγουμένου, ὕψ. 0,19 πλ. 0,122 πᾶχ. 0,005. Τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ τούτου εἶνε διάφορον, διότι αἱ κεραφαὶ βαίνουν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ κέντρου εὐρυνόμεναι πρὸς τὰ τέσσαρα τέρματα, ὥστε αὐταὶ ἔχουσί πως σχῆμα τριγωνοειδές. Καὶ ἡ μὲν ἄνω ἄλυσις ἔχει μῆκος 0,35, ἡ δὲ κάτωθεν 0,135.

3^{ον}) *Μολυβδόβουλλον* καλῶς διατηρούμενον, διάμ. 0,028 καὶ 0,023, Ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψεως ἀναγινώσκεται ἡ λέξις *mich* αἰ<ια, ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέτου <[ΙΛ]ΟΥΣΤΡΙΟΥ.

4^{ον}) *Σταθμίον χαλκοῦν*, ζυγίζον ἕξ οὐγγίας, σχήματος στρογγύλου ὡς μεγάλου νομίσματος, φέροντος πέριξ ἐγχάρακτον κύκλον ὡς πλαίσιον, ἐντὸς δὲ τούτου ἐγχάρακτα ἐπίσης: σταυρόν, κάτωθεν δὲ τὰ γράμματα ΙΣ. Διάμ. 0,053, πᾶχ. 0,015. Ἐκτὸς τούτων ἀνευρέθησαν ἐπίσης πολλὰ *ἐπιθέματα* ἢ *ἐπίκρανα* κιονοκράνων μετ' *ἀναγλύφων σταυρῶν*, χωρίσματα παραθύρων, κιονόκρανα κορινθιακὰ καὶ παντοῖα ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἐν οἷς καὶ τινα νομίσματα βυζαντινὰ τὸ πλεῖστον¹.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ περιστυλίου ἀνεκαλύφθησαν καὶ δύο ἐπιμήκη *παράθυρα*, 2 μ. μήκους, ἐκατέρωθεν *θύρας ἀψιδωτῆς*, ἧς ἐσώθησαν μόνον τὸ κατώφλιον καὶ μέρος τῶν τοίχων.

Συγχρόνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας ἐγένετο καὶ σπουδαῖον ἐκ μέρους καὶ τῶν τριῶν ἡμῶν διάβημα πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον ὑπὲρ τῆς στερεώσεως καὶ συντηρήσεως τῶν περιφρήμων καὶ θαυμαστῶν ψηφιδωτῶν τῆς τε Βασιλικῆς Δουμετίου καὶ τοῦ νῦν ἀνασκαπτομένου χριστιαν. ιδρύματος τοῦ ἀρχιερέως *Ἀλκύωνος*, οὗ εἶχεν ἀνευρεθῇ πρὸ τριετίας ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ πιστοποιοῦσα ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ιδρυτὴς τοῦ κτιρίου.

Πρὸς τοῦτο ἐτηλεγραφήσαμεν πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον ἵνα ἀποσταλῇ εἰς Νικόπολιν ὁ καλλιτέχνης κ. *Στέφ. Ξενοπούλος*, ὅστις ἡσχολήθη κατὰ τὰ

¹ Τὴν ἀνάγνωσιν, καταμέτρησιν καὶ περιγραφὴν τῶν δύο τούτων (3ου καὶ 4ου) εὐρημάτων ὀφείλω εἰς τὸν ἡμέτερον συνάδελφον κ. Κωνσταντόπουλον, ὃν θερμότητα εὐχαριστῶ.

τελευταία ἔτη περὶ τὴν ψηφοθετικὴν, μεταβὰς ἐπὶ τούτῳ καὶ εἰς Ἰταλίαν. Ὁ κ. Ξενοπούλος ἔλθων μετὰ τινας ἡμέρας εἰς Νικόπολιν ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου ἐπελήφθη ἀμέσως τῆς στερεώσεως καὶ καθαρίσεως τῶν ψηφιδωτῶν, ἀρχίσας ἀπὸ τῆς μεγάλης *ψηφιδωτῆς ἐπιγραφῆς*, τῆς πρὸ τοῦ οὐδοῦ τοῦ «Καθολικοῦ» ἐν τῇ Βασιλικῇ Δουμετίου. Ταύτην ἐστερέωσε καὶ ἀνεκαίνισε μετὰ πολλῆς ἐπιτηδειότητος, μεθ' ὃ ἐκαλύψαμεν ταύτην διὰ ξυλίνων καλυμμάτων, ὥστε νὰ μὴ βλάπτηται οὔτε ὑπὸ τῶν βροχῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν ἐπισκεπτῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶνε ὄντως σωτηρία, διότι μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ διασωθῶσιν ἐκ τελείας καταστροφῆς τὰ μοναδικὰ ταῦτα τῆς χριστιανικῆς τέχνης τῶν πρώτων αἰώνων καλλιτεχνικὰ μνημεῖα. Εὐχομαι ὁλοψύχως, ἵνα ἡ ἐργασία αὕτη συνεχισθῇ!

Ἐν τέλει ἐπισυνάπτομεν ὧδε *τοπογραφικὸν χάρτην τῆς Νικοπόλεως* ἐκτελεσθέντα τῷ 1922 ὑπὸ δύο ἐφέδρων ἀξιωματικῶν τοῦ Μηχανικοῦ τοῦ Ε' Σώματος στρατοῦ Ἡπείρου, τῶν κ. κ. Δούβλερη καὶ Γ. Βράσκου, ἀλλ' εἰς μικρότερον σχῆμα, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν τοῦτον βραδύτερον εἰς τὸ μέγεθος τοῦ πρωτοτύπου σχεδιαγράμματος.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Κατὰ τὸ λῆξαν θέρος ἐξηκολούθησα τὴν ἐρευναν τοῦ ἐν Κάτω Γουμενίτῃ Μυκηναϊκοῦ Νεκροταφείου, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνασκαφὴν ἤρχισα δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὅτε ἀνεκάλυψα αὐτό.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀνακαλυφθέντων πέρυσι δώδεκα λαξευτῶν σπηλαίων συνεχίσας τὴν ἐρευναν, ἀπεκάλυψα ἕτερα δέκα, ὧν τὰ δύο δὲν ἠρεύνησα, διότι οἱ θόλοι αὐτῶν εἶχον καταπέσει, τοῦθ' ὅπερ ἀντελήφθη, ἀφ' οὗ ἀνασκάψας ὅλην τὴν εἴσοδον αὐτῶν ἐφθασα μέχρι τῆς κεκλεισμένης εἰσέτι θυρίδος, ἣν ἀνέφξα.

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν τάφων εὗρον ἓνα εἰς ἀρίστην κατάστασιν, ἀλλ' ἀνευ σκελετῶν, προφανῶς ἀχρησιμοποίητον. Εἰσελθὼν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο παρετήρησα ἀριστερὰ λιθόκτιστον θυρίδα, ἣν, ὑποθέσας ὡς διαμέρισμα τοῦ ἰδίου τάφου, ὡς συνήθως, ἤνοιξα. Τὸ λιθόκτιστον ὅμως ἐκεῖνο μέρος δὲν ἦτο θυρίς, ἀλλὰ μέρος τῆς μακρᾶς πλευρᾶς κιβωτισοσκήμου Μυκηναϊκοῦ τάφου, τοῦ ὁποίου πᾶσαι αἱ πλευραὶ ἦσαν διὰ πλακοειδῶν λίθων ἐκτισμέναι καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχον ἐπιτεθῇ μεγάλαι πλάκες καλύπτουσαι ὅλον τὸν τάφον. Ἐκ τῆς θυρίδος ταύτης ἐρευνήσας αὐτὸν εὗρον μίαν μόνον ὑψίπουν Μυκηναϊκὴν κύλικα.

Ὁ τάφος οὗτος ἢ εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ σπηλαίου, ὃν συναντήσαντες οἱ κατασκευασταὶ αὐτοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ καταλείπωσιν ἀχρησιμοποίητον ἢ

εἶναι ὄντως διαμέρισμα τοῦ σπηλαίου καὶ τάφῳ τοῦ πρώτου νεκροῦ ἐγένετο ἐν τῷ διαμερίσματι καὶ οὐχὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ. Ἡ πρώτη δ' ὅμως εἰκασία ἀποκλείεται, διότι ἄνωθεν τοῦ τετραπλεύρου κιβωτιστήμονος τάφου εἶναι βράχος, κατ' ἀκολουθίαν αἱ τέσσαρες πλευραὶ αὐτοῦ ἐκτίσθησαν ἐκ τῆς ὁπλῆς τοῦ σπηλαίου.

Τὰ εὐρήματα γενικῶς τῶν λοιπῶν σπηλαίων ἦσαν ὡς καὶ τῶν περυσινῶν, εἰς τὴν περὶ τῶν ὁποίων ἐκθεσιν παραπέμπω, δηλ. μικρὰ Μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα διαφόρων τύπων, λεβήτια, τυφλόστομα ἀμφορεῖδια, κρατηρίσκοι κ.λ.π., ἔτι δὲ χάνδραι μικραὶ ἐξ ὑαλῶδους μάξης ἢ ἀχάτου καὶ μία αἰχμὴ δόρατος, μία αἰχμὴ πελέκews καὶ μία λεπίς ξίφους.

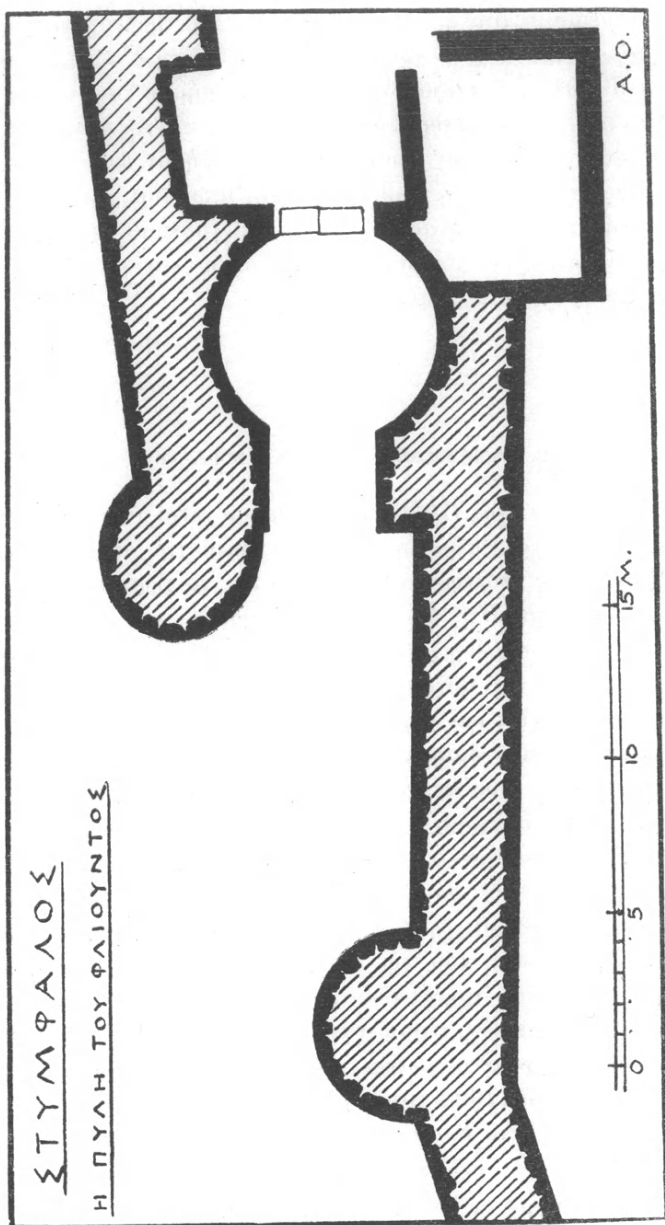
Ν. ΚΥΤΑΡΙΣΣΗΣ

8. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΤΥΜΦΑΛΩ.

Αἱ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος (1926) ἐνεργηθεῖσαι περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἐν Στυμφάλῳ ἀνασκαφαὶ ἐστράφησαν κυρίως περὶ τὴν ἐξερευνήσιν: 1) τοῦ περιβάλλοντος τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ 2) τῆς κατὰ τὸ βόρειον κράσπεδον τῆς Στυμφαλίας πεδιάδος μεγάλης Φραγκικῆς ἐκκλησίας.

Ὡς καὶ ἐν προηγουμένῃ μου ἐκθέσει ἀνέφερα ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν διαδρομὴν τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ εἴτε ἐν θεμελίῳ εἴτε καὶ μέχρις ὕψους 2.50μ. ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, καθόσον πολλὰ αὐτῶν τμήματα διαφαίνονται ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς λίμνης σχηματιζομένων ἐλῶν καὶ ὑπὸ τοὺς πυκνοὺς καλαμῶνας καὶ ἀραβοσιτῶνας, ὅφ' ὧν καλύπτεται ὅλη σχεδὸν ἡ περιοχὴ τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἰδιαζόντως εὐκρινῆς παρουσιάζεται ἡ συνέχεια τῶν τειχῶν κατὰ τὴν δυτικὴν καὶ τὴν νότιον κλιτύν τῆς ἀκροπόλεως, αὐτὴν δὲ μόνην εἶχον παρατηρήσει οἱ ἀρχαιότεροι ἐρευνῆται¹. Λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς ἐφετείνῃς ξηρασίας, ἐπιτρεψάσης τὴν σκαφικὴν ἐρευναν καὶ ἐν τῇ πεδιάδι πρὸ τῆς μεγάλης κατατομῆς, κατέστη ἐφικτὴ ἡ παρακολούθησις καὶ καταμέτρησις τῶν τειχῶν, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς μεγάλης κατατομῆς, ἣς τὸ δυτικὸν τέρμα ἐγγίζει σχεδὸν τὸ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως πρὸς τὴν πεδιάδα κατερχόμενον σκέλος τοῦ τείχους. (Ὅρα τοπογρ. διάγραμμα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1925 πίν. 1). Πύργον κυκλοτερεῖ τοῦ εἰρημένου σκέλους σφῆζόμενον παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς κατατομῆς εἶχον ἐκλάβει, πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, ὡς ἴδιον κυκλικὸν κτίσμα. Ὀλίγῳ νοτιώτερον τοῦ πύργου τούτου ἐβεβαιώθη πέρυσιν ἡ ὑπαρξίς πύλης, δι' ἣς οἱ Στυμφάλιοι ἐπεκρινώοντο πρὸς τοὺς Ὁρχομενίους καὶ τοὺς Φενεάτας. Δι' ἄλλης δὲ πάλιν πύλης ἀποκαλυφθείσης ἐφέτος πολὺ ἀνατολικώτερον, ἐτελείτο ἡ μετὰ τοῦ Φλιούντος

¹ Curtius Peloponnesos Gotha 1851 I, πίν. IV.

Εἰκ. 1. Ἡ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου τῆς Στυμφάλου «πύλη τοῦ Φλίουντος».

ἐπικοινωνία. Ἡ δευτέρα δ' αὕτη πύλη εἶναι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πρώτην, στρατηγικώτατα ὠχυρωμένη διὰ δύο στρογγύλων πύργων, ἐνὸς προκεχωρημένου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐβάλλετο ἡ ἀκάλυπτος πλευρὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου, καὶ

ἐτέρου τοποθετημένου ἔναντι τοῦ πρώτου καὶ ἀμέσως πρὸ τῆς κυκλικῆς αὐλῆς, μεθ' ἣν ἠκολούθει ἡ κλειομένη θύρα (εἰκ. 1). Ἡ διάταξις τῆς στυμφαλίας πύλης ὡς πρὸς μὲν τὴν θέσιν καὶ τὴν μορφήν τῶν πύργων ὁμοιάζει πρὸς τὴν πύλην τῶν τειχῶν τῆς Μαντινείας¹, ὡς πρὸς δὲ τὸ κυκλοτερές τῆς αὐλῆς σχῆμα πρὸς τὴν ἀρκαδικὴν πύλην τῶν τειχῶν τῆς Μεσσήνης², μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι αἱ διαστάσεις τῆς ἀρκαδικῆς πύλης εἶναι πολὺ μεγαλύτεραι τῶν τῆς στυμφαλίας.

Κατ' ἀποστάσεις σχεδὸν κανονικὰς (35 - 40 μ.) ἔφερον τὰ τεῖχη ἐξωτερικῶς ἡμικυκλικοὺς πύργους διαμέτρου 6.00 μ. ἔκτισμένους διὰ πολυγώνων

Εἰκ. 2. Κυκλικὸς πύργος τῶν τειχῶν τῆς Στυμφάλου μετὰ κλίμακος ἀνόδου.

λίθων. Ἡ εἰς τοὺς πύργους τούτους ἀνοδος ἐτελεῖτο διὰ κλιμάκων, ὧν μίαν ἀποκαλυφθεῖσαν παρέχει ἡ εἰκ. 2.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν τὰ τεῖχη τῆς Στυμφάλου ἀκολουθοῦσι τὸν γενικὸν κανόνα κατασκευῆς τῶν ἀρχαίων φρουρίων. Ἀποτελοῦνται δηλονότι ἐξ ἑνὸς χωματίνου πυρῆνος πάχους 1.50 ἐπενδεδυμένου ἐκατέρωθεν διὰ τοίχων οὕτως, ὥστε τὸ σύνολον ν' ἀποτελῇ ὀγκῶδες τεῖχος πάχους ποικίλλοντος ἀπὸ 2.80 μέχρι 3.20 μ.

Παρὰ τὴν πύλην τοῦ Φλιοῦντος, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἀπεκαλύφθη ἐφέτος ῥωμαϊκῶν χρόνων οἶκημα, οὗτινος μέγα (8.00 × 15.40 μ.) διαμέρισμα εἶχε τὸ

¹ Fougères: Mantinée et l'Arcadie orientale 1898 σελ. 155 εἰκ. 29.

² Perrot-Chipiez. H. A. τόμ. VI πίν. XII. Expédition Scientif. de Morée τόμ. II πίν. 53. Marquand: Greek architecture εἰκ. 341.

δάπεδον ἐστρωμένον διὰ σκληροτάτου ἐρυθροῦ κονιάματος. Ἔτι δὲ περαιτέρω πρὸς Βορρᾶν ἀπεκαλύφθη στωϊκὸν οἰκοδόμημα μετὰ δύο ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτοῦ κατὰ χώραν σφζομένων ἰωνικῶν βάσεων κιόνων διαμέτρου 0.41.

Ἐτέρα σκαφή ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἥτοι ὑπεράνω περίπου τῆς ἀγορᾶς καὶ παρὰ τὸν προπέρυσιν ἀνασκαφέντα ναὸν (ΠΑΕ 1924). Τοῦ τεμένους τούτου, ὅπερ ὑπετίθετο μέχρι τοῦδε τῆς Ἡρας (ΠΑΕ 1925 σ. 53), εἶχε μείνει τὸ 1924 ἄσκαφον μικρὸν τμήμα παρὰ τὸ «οἶκημα τῶν ἱερέων». Ἐν τῷ τμήματι λοιπὸν τούτῳ εὗρέθη πεπτωκὸς ὄρος λίθινος, ἀποκεκρουμένος κατὰ τὸ ἐν ἄκρον, διαστάσεων $0.21 \times 0.29 \times 0.56$. Ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ὁ λίθος φέρει δι' ὠραίων γραμμάτων τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὴν ἐπιγραφὴν

ΠΟΛΙΑΔΟΣ

(ὑψ. γραμμάτων 0,035 μ.). Τὸν λίθον τοῦτον, ὅστις διδάσκει ἡμᾶς τὸ πραγματικὸν ὄνομα τῆς ἐν τῷ ναῷ λατρευομένης θεότητος, μετεκόμισα χάριν ἀσφαλείας, εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον Κιόνια, ἔνθα νῦν φυλάσσεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Δημ. Ἀθ. Ξερνοῦ.

Ἔτερον δ' ἐπιγραφικὸν εὔρημα τῆς ἐφετεινῆς περιόδου ἐγένετο ὀλίγα μέτρα ἀνατολικῶς τῆς Φραγκικῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Δημ. Ξερνοῦ. Ἦτο δὲ τοῦτο βάθρον ἀνδριάντος παρακεχωσμένον εἰς τὴν γειτονικὴν αὐλάκα ἐκ λίθου σκληροῦ ὑποκυάνου διαστάσεων $1.23 \times 0.50 \times 0.57$. Ἡ παρὰ τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν τῆς προσθίας ὀψews τοῦ λίθου κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ λέγει:

Ο ΔΑΜΟ[Σ
ΣΤΥΝΦΑΛΙ[ΩΝ
ΕΡΓΙΠΠΟΝ
ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ

ὑψ. γραμμάτων 0.025. Τὸ μετὰ τεθλασμένης ἐσωτερικῆς γραμμῆς ἄλφα, οὐτίνος ἐγένετο χρῆσις ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, καθιστᾷ φανερόν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε μεταγενεστέρα τῶν ἀρχῶν τῆς Γ' π. Χ. ἑκατὸνταετηρίδος.

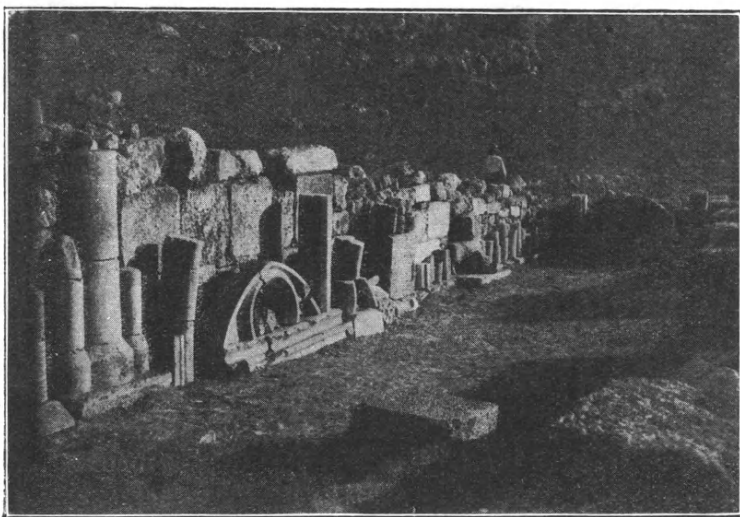
Μνημονεύομεν ἐν τέλει καὶ μικροῦ μαρμαρίνης πλακὸς ἀποκόμματος ἐνεπιγράφου, ἀναφερομένου εἰς ρωμαῖόν τινα αὐτοκράτορα, φυλασσομένου δὲ νῦν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βλ. Παπαναγῆ (ὑψ. 0.13, πᾶχ. 0.02 γράμματα μετ' ἀκρεμόνων ὑψ. 0.04)

ΡΑΤΟ αὐτοκ[ράτο]ρα
Α α . . .

Τῆς δὲ φραγκικῆς ἐκκλησίας ἀνεσκάφη, ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ περυσινόν, ἕτερον τμήμα τοῦ βορείου κλίτους, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνευρέθησαν πολλὰ τεμάχια γοθικῶν κιονοκράνων, παραθύρων, τόξων, σταυροθολίων

κλπ. δι' ὧν ἀπηρτίσθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ πρόχειρον ὑπαιθρον ἄρχιτεκτονικὸν μουσεῖον περιλαμβάνον τὴν πλουσιωτέραν ἐν Ἑλλάδι συλλογὴν γοτθικῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν (εἰκ. 3).

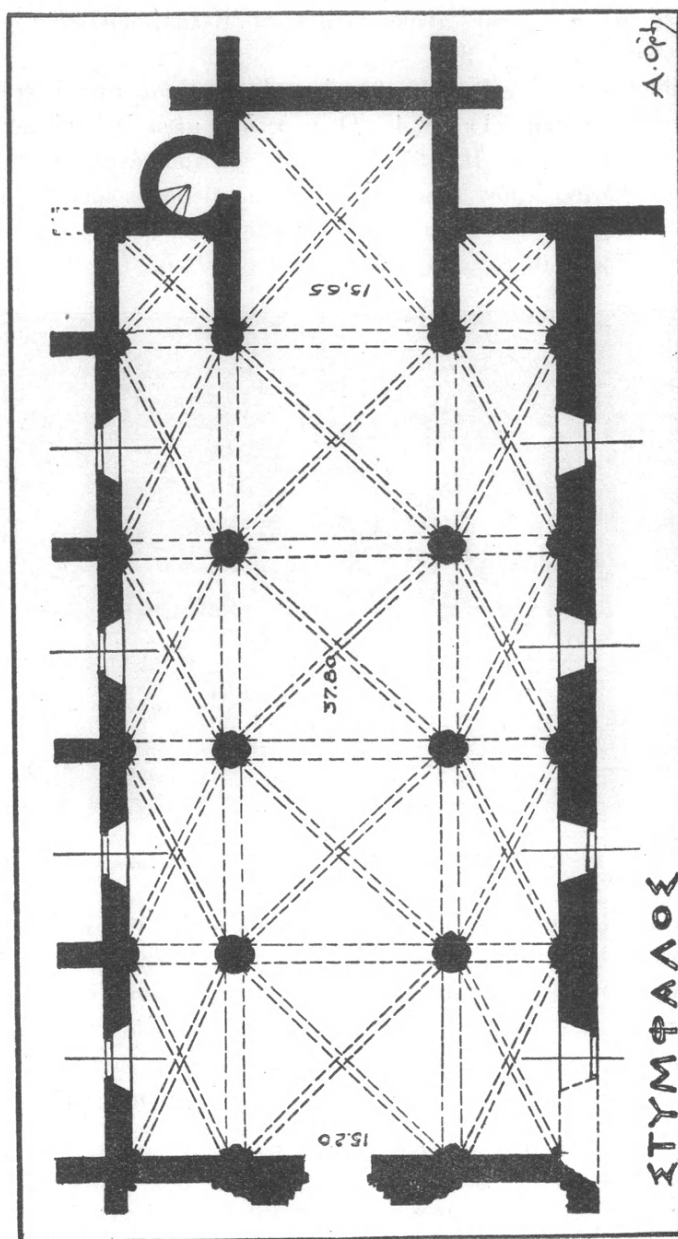
Τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ ἐξακριβωθὲν ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις παρέχει ἢ παρατιθεμένη εἰκὼν 4. Ὁ ναὸς ἦτο μέγα ὀρθογώνιον κτίσμα, ἐξωτερικῶν διαστάσεων (17.70×35.10), καταλήγον πρὸς ἀνατολὰς εἰς ἐξέχον (4,30 μ.) τετράγωνον ἱερὸν βῆμα, φέρον πρὸς βορρᾶν προσκεκολλημένον στρογγύλον πύργον, προφανῶς τοῦ κωδωνοστασίου. Ἐντὸς τοῦ πύργου τούτου διετηρήθησαν αἱ τρεῖς πρῶται βαθμίδες λιθίνης ἐλικοειδοῦς κλίμα-

Εἰκ. 3. Τὸ ἐν τῇ φραγκικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπαιθρον μουσεῖον.

κος. Ὁ βόρειος ἐξωτερικὸς τοῖχος τοῦ ναοῦ ἔχει πᾶχος 1.00 μ. ἐνισχύεται δὲ δι' ἐξωτερικῶν ἀντηρίδων ἐξοχῆς 1.60 διηκουσῶν μέχρις ὕψους 6 μ. Ὁ νότιος τοῖχος τοῦναντίον στερεῖται ἀντηρίδων, κατεσκευάσθη δὲ τούτου ἕνεκα πολὺ παχύτερος τοῦ βορείου (1,40 μ.) Ἀντηρίδας κατ' ὀρθὴν γωνίαν τεταγμένας φέρουσι καὶ αἱ γωνίαὶ τοῦ ἱεροῦ βήματος. Οἱ τοῖχοι τοῦ ναοῦ ἐκτισμένοι ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δι' ἀρχαίων καλῶς ἐργασμένων λιθοπλίνθων ¹

¹ Πλὴν τῶν λιθοπλίνθων (Quader) ἔχουσιν ἐντοιχισθῇ καὶ τεμάχια σφονδύλων δορικῶν κιόνων, ἐπικραντίδες δορिकाί, βαθμίδες κρηπίδος μεθ' ὑποτομῶν, μαρμάρينوι στρωτῆρες κέραμοι κλπ. προερχόμενα ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VIII, 27,7) μνημονευομένου ναοῦ τῆς Στυμφαλίας Ἀρτέμιδος, οὗτινος τὴν ἐνταῦθα τοποθέτησιν ἐπεκύρωσεν ἡ ὑπὸ Martha ἐν BCH, 1883, 486 δημοσιευθεῖσα ἐνεπίγραφος στήλη (IG V, 2, 1913).

Εἰκ. 4. Κάτοψις τῆς ἐν Στυμφάλῳ φραγματικῆς ἐκκλησίας.

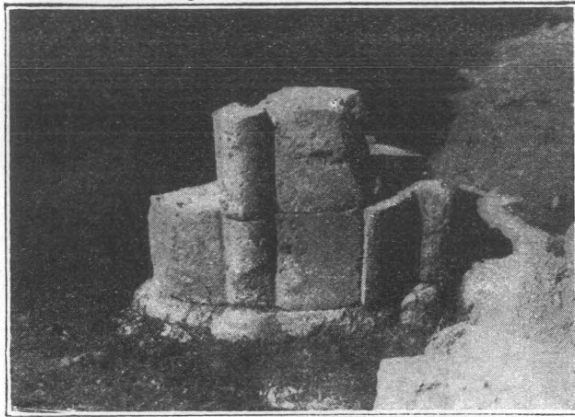
τοποθετημένων ἑξωτερικῶς, ἔχουσιν ὥς πυρῆνα χυτὴν τοιχοποιΐαν, ὥς οἱ ῥωμαῖκοί, διατηροῦνται δέ μέχρι σήμερον εἰς ὕψος φθάνον ἐνιαχοῦ τὰ 7 μέτρα. (εἰκ. 5).

Ἐσωτερικῶς ὁ ναὸς διηρεῖτο διὰ δύο στοίχων ἐκ τριῶν πολυμερῶν πεσσῶν εἰς τρία κλίτη, ὧν τὸ μέσον ἔχει ἀκριβῶς τὸ διπλάσιον πλάτος τῶν

Εἰκ. 5. ΝΑ γωνία τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας τῆς Στυμφάλου.

πλαγίων. Ἀντιστοιχῶς πρὸς τοὺς ἑλευθέρους πεσσοὺς ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν τοίχων πολυμερεῖς παραστάδες, ὧν σφύζονται τμήματα τῶν σφονδύλων καὶ τὰ ὠραῖα διὰ φυλλωμάτων καὶ σταυρῶν κεκοσμημένα κιονόκρανα. Ἐπὶ τῶν κιονοκρανῶν δὲ τούτων καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν τῶν πεσσῶν ἔβαινον τὰ καλύπτοντα τὸν ναὸν ὀξυκόρυφα σταυροθόλια, ὧν εὗρέθησαν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν πλεῖστα τεμάχια τῶν βεργίων (pernures) ὥς καὶ τινες τῶν κατὰ τὴν συνάντησιν τούτων ἐν τῇ κορυφῇ ῥοδακοειδῶν κλειδῶν. Καὶ τὰ μὲν τοῦ μέσου

Εἰκ. 6. Ἀναστηλωθὲν τμήμα πολυμεροῦς πεσσοῦ τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας,

Εἰκ. 7. Ὁ πυργωτὸς πυλὼν τῆς ἐν Στυμφάλῳ φραγκικῆς μονῆς.

κλίτους, ὅπερ ἦτο καὶ ὑψηλότερον τῶν ἄκρων, σταυροθόλια ἐκάλυπτον χώρους τετραγώνους ἐν κατόψει, τὰ δὲ τῶν πλαγίων ἐπιμήκεις ὀρθογωνίους, ὡς συμβαίνει εἰς πολλοὺς γοτθικοὺς ναοὺς τῆς Δύσεως. Διὰ τετραγώνων δὲ σταυροθολίων ἐκαλύπτετο καὶ τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ οἱ δύο ἐκατέρωθεν αὐτοῦ χῶροι οἱ ἐπέχοντες τόπον προθέσεως καὶ διακονικοῦ. Φωτογραφίαν ἀναστηλωθέντος κατὰ χώραν τμήματος πολυμεροῦς πεσσοῦ παρέχει ἡ **εἰκὼν 6**.

Ὁ ναὸς εἶχεν ἐν μόνον πλουσίως διαμεμορφωμένον θύρωμα εἰσόδου, κατὰ τὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς. Τὸ θύρωμα δὲ τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων ὀξυκορῦφων τόξων βαινόντων ἐπὶ κιονίσκων, ὧν εὐρέθησαν κατὰ χώραν αἱ βάσεις. Παράθυρα δ' ὑπῆρχον κάτω μὲν μόνον ἐπὶ τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ, ἄνω δὲ ὑπεράνω τῆς πεσσοστοιχίας, ἴσως δὲ καὶ ἄνωθεν τοῦ θυρώματος. Ἀναμφιβόλως δὲ καὶ τὸ ἱερὸν θὰ ἐφωτιζέτο δι' ἐνὸς μεγάλου πρὸς ἀνατολὰς παραθύρου, ὅπερ δὲν ἐσημειώθη ἐν τῇ παρατιθεμένῃ κατόψει (**εἰκ. 4**), ἐπειδὴ τοῦ ἱεροῦ οἱ τοῖχοι εἰς μικρὸν μόνον ὕψος διετηρήθησαν.

Τὰ παράθυρα ἐφράσσοντο διὰ μαρμαρίνων φραγμάτων σχηματιζομένων δι' ὀξυκορῦφων τοξυλλίων ἢ τριφύλλων (**εἰκ. 3**).

Ὁ περιγραφεὶς ναὸς ἀπετέλει τὸ καθολικὸν μονῆς, ἧς διακρίνονται τὰ θεμέλια κελλίων, καὶ ὁ καλῶς διατηρηθεὶς πυλὼν τῆς εἰσόδου (**εἰκ. 7**). Ὁ πυλὼν δ' οὗτος ἔχει σχῆμα τετραγώνον (7.30×7.60) καλυπτόμενον διὰ καμάρας, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ὑψοῦτο ὄχυρὸς πύργος.

Ἄν κρίνῃ τις ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν κιονοκρανῶν διακοσμητικῶν θεμάτων καὶ ἐκ τῆς μορφῆς τῶν πολυμερῶν πεσσῶν δύναται νὰ χρονολογήσῃ τὸν ναὸν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος.

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

9. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφαὶ περιστράφησαν περὶ τὸν χῶρον τὸν πρὸς βορρᾶν τοῦ Σταδίου, ἔνθα ἡ παρὰ τὸ βόρειον ἀνάλημμα τοῦ Σταδίου δίοδος, ἣν διερχόμενός τις καὶ στρέφων δεξιὰ εἰσέρχεται διὰ τῆς καμαρωτῆς εἰσόδου εἰς τὸν στίβον τοῦ Σταδίου. Ὑπὲρ τὴν δίοδον (δρόμον) ταύτην ἐκτείνεται εὐρεῖα πλατεῖα· εἰς τὸ βάθος δὲ ταύτης ἀπεκαλύφθη νῦν καὶ ὁλοσχερῶς ἐξηρηνήθη **διπλῇ Στοᾷ** μήκους 27 περίπου μέτρων καὶ πλάτους 9 μ. Ἐν τῇ προσόψει εἶχεν αὕτη 11 δωρικοὺς πιθανῶς κίονας, ἔνεκα δὲ τοῦ μεγάλου πλάτους αὐτῆς εἶχε καὶ ἐσωτερικῶς, πρὸς ὑποβάστασιν τῆς στέγης, στίχον κίωνων Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ὧν σφύζονται αἱ βάσεις. Χαρακτηριστικὸν τῶν κίωνων τούτων εἶνε ὅτι ἡ σπεῖρα ὁμοιάζει τῇ ἰδιορρυθμῷ

σπεῖρα τῶν Ἀθηναϊκῶν Προπυλαίων, ὡς πρὸς τὴν καθόλου δὲ διάταξιν ὁμοιάζει ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος Στοᾷ τῇ κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου τοῦ Ἱεροῦ Στοᾶ, ἐφ' ἧς ἔχουσι κτισθῇ αἱ θέρμαι. Πλατεῖα καὶ Στοᾶ ἀπετέλουν, ὡς φαίνεται, *παλαιστραν* συνδεομένην μετὰ τοῦ Σταδίου καὶ χρησιμεύουσαν, ὅπως ἐν αὐτῇ τελοῦνται οἱ λοιποὶ (πλὴν τοῦ δρόμου) ἄγῶνες.

Ἐγένετο δὲ καὶ σκαφή πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς κληθείσης Στοᾶς ἢ κυκλιδωτοῦ ἴσως δρόμου, ὅστις ἦγεν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ μετὰ τὸ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Στοᾶς Κότυος εἰς τὰς θέρμας. Ἐκ τῆς γενομένης σκαφῆς ἐξήχθη ὅτι διὰ τεσσάρων ἢ πέντε βαθμίδων (δύο σφύζονται) ἀνήρχετό τις εἰς τεχνητὸν ὀριζόντιον δάπεδον, βαίνων δὲ ἐπὶ μακρὸν ἔστρεφε πρὸς βορρᾶν καὶ διὰ κλίμακος ἐκ τεσσάρων ἢ πέντε ὡσαύτως βαθμίδων ἀνήρχετο εἰς ἄλλο τεχνητὸν ὀριζόντιον ἔδαφος, δι' οὗ ἔβαινε κατ' εὐθείαν ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς Κρήνης, ἀφ' οὗ κατήρχετο διὰ σφύζομένων τεσσάρων βαθμίδων εἰς κατώτερον τεχνητὸν ὀριζόντιον δάπεδον, ἐφ' οὗ προχωρῶν κατὰ μῆκος τῆς προσόψεως τῶν θερμῶν εἰσήρχετο εἰς αὐτάς.

Εὐρήματα ἔσχομεν ἐφέτος καὶ ἄλλην στήλην (τεμάχιον) θεαροδόκων. Ἐν αὐτῇ ἀναγράφονται θεαροδόκοι τοῦ Ἱεροῦ ἐν Μεγάροις, ἐν Ἀθήναις, ἐν Θήβαις, ἐν Θεσσαλίᾳ κλπ. Ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν σὺν τῇ ἄλλῃ τῇ πέρυσιν εὐρεθείσῃ ἐπὶ τῆς Κρήνης, τῇ ὑπὸ γραφικὴν καὶ ἱστορικὴν ἔποψιν σημαντικωτάτῃ, συμπεριλαμβάνω ἐν τῷ παρασκευαζομένῳ διὰ τὴν Ἐφημερίδα ἄρθρῳ περὶ τῶν τριῶν θερμῶν.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

10. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΛΩΤΟΥ ΤΑΦΟΥ ΟΣΜΑΝΑΓΑ ΠΥΛΟΥ

Πρὸς νότον τοῦ χωρίου Ὀσμάναγα τῆς Πύλου, 10' περίπου μακρὰν τούτου καὶ περὶ τὴν 1½ ὥραν μακρὰν τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως, παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ λοφίσκου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ χωρίον, ἐπὶ τοῦ ὁρίου τῶν σταφιδαμπέλων τοῦ Νικ. Ἀδαμοπούλου καὶ Χαρ. Χριστοφιλοπούλου ἀνεκαλύφθη τυχαίως ὑπόγειος θολωτὸς μυκηναϊκὸς τάφος. Ἡ θέσις ἐσημειοῦτο δι' ἐλαφροῦς ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους, ἣτις ἦτο ὑπόλειμμα τοῦ τεχνητοῦ τύμβου, ὅστις καὶ ἐπὶ τῶν ὑπογείων θολωτῶν τάφων ἐξεῖχε πάντοτε καλύπτων τὴν κορυφὴν αὐτῶν. Τὸν τάφον ἀνεκάλυψαν οἱ προμνημονευθέντες χωρικοί, οἵτινες καὶ ἐπεχείρησαν ματαίως νὰ ἀνασκάψωσιν αὐτόν, εἰσχωρήσαντες ὅμως εἰς ἱκανὸν βάθος ἐντὸς αὐτοῦ. Τῇ ὑποδείξει τούτων ἐγένεε κατόπιν δαπάνη τῆς ἑταιρείας ἢ ἀνασκαφῇ του. Δυστυχῶς παρὰ τὰς ἀρχικὰς ἐλπίδας τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Κουρουνιώτῃ καὶ ἐπιμελητοῦ Φ. Σταυροπούλου ὁ τάφος

ἦτο συλημένος καὶ ἐλάχιστα καὶ ἀσήμαντα ἦσαν τὰ ὑπολείμματα τῶν κτερισμάτων του. Εἶναι κτισμένος, ὅπως οἱ περισσότεροι τῶν θολωτῶν τάφων διὰ μικρῶν ὅλως ἀκατεργάτων πλακωδῶν λίθων· δρόμον δὲν εἶχε κτιστὸν τοῦλάχιστον, ὥστε νὰ διακρίνεται μέχρι σήμερον. Ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 6 μ. περίπου δ' ὅμοιον ἦτο τὸ ὕψος. Ἡ εἴσοδος πρὸς ΒΑανατολικά ἔχει μῆκος 1.50 περίπου, πλάτος 1.95 καὶ ὕψος 2.75 καὶ καλύπτεται διὰ τριῶν ἀνωφλίων μεγάλων διαστάσεων, ἀκατεργάστων ὅμως καὶ τούτων· εὐρέθη δὲ ἡ εἴσοδος ἀποφραγμένη στερεώτατα καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ ἄνοιγμα διὰ συνφυκοδομημένων μικρῶν λίθων.

Τὸ ἔδαφος τῶν ταφῶν εὐρεθὲν σχεδὸν ἀνέπαφον ἐσημειοῦτο διὰ λεπτοῦ στρώματος ἐξ ὑπολειμμάτων πυρᾶς καλύπτοντος ὅλην σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν, παραδόξως δὲ εὐρίσκετο 1 περίπου μέτρον ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου τοῦ τάφου. Δυστυχῶς τὰ κυριώτερα κτερίσματα ἔλειπον καὶ ἐκ τῶν σκελετῶν ἐλάχιστα μόνον σποραδικὰ τεμάχια ὁστῶν ὑπελείποντο.

Ἐκ τῶν τεμαχίων ἀγγείων, ἅτινα εὐρέθησαν κόπως ἀφθονώτερα, κατωρθώθη νὰ συγκολληθῶσιν ἐν τῷ Μουσείῳ δύο μεγάλοι ἀμφορεῖς ὀλίγον ἀσυνήθων σχημάτων μὲ γραμμικὰς διακοσμήσεις, μία πρόχους μεγάλη γνωστοῦ Παλαιομυκηναϊκοῦ σχήματος, καὶ μία κύλιξ, ἐπίσης ὀλίγον παραδόξου μορφῆς ὡς πρὸς τὴν λαβὴν τοῦλάχιστον. Ὁ πηλὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς ἐνθυμίζουν τὰ μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα τοῦ Θέρμου. Ὅτι ὁ τάφος περιεῖχε πρὸ τῆς συλήσεώς του καὶ πολυτιμότερα κτερίσματα δεικνύουσιν ὀλίγα μικρὰ τεμάχια ἀργυρῶν σκευῶν, καὶ τεμάχια μεγάλης γραπτῆς πυξίδος ἐξ αἰγυπτιακῆς πορσελάνης.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

11. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος εἰς Νίρου Χάνι γενομένη ἀνασκαφὴ σκοπὸν εἶχε κυρίως τὴν ἀποκάλυψιν μερικῶν παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκοδομημάτων, ὧν λείψανα σποραδικῶς ἐφαίνοντο ἐν τῇ ἄμμῳ, μέρος δὲ τούτων εἶχεν ἀνασκάψει τῷ 1918 ὁ κ. Σ. Ξανθουδίδης (Ἰδ. Ἀρχ. Δελτ. 1918, παραρτ. σελ. 19). Ἡ τοποθεσία καλεῖται ἀκριβέστερον Ὑγιοι Θεόδωροι, ἀπέχει δὲ περὶ τὰ 500 μ. πρὸς Δ. τοῦ μέρους ἐνθα τὸ γνωστὸν Μινωϊκὸν Μέγαρον ἀνεσκαφῇ ὑπὸ τοῦ κ. Ξανθουδίδου.

Ἡ κυριώτερα δυσκολία τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἦτο ὅτι εἰχομεν νὰ ἀπομακρύνωμεν τὴν ἐξ ἄμμου ἐπύχωσιν, ἥτις μετακινουμένη διαρκῶς ὑπὸ τῶν ἀνέμων κατέχωνε πολλάκις διαρκούσης τῆς νυκτὸς ὅ,τι τὴν ἡμέραν εἰχομεν ἀνασκάψει. Διὰ τοῦτο ἤρchiσεν ἡ ἀνασκαφὴ δι' ὅσον ἔνεστι πλειόνων ἐργα-

τῶν, οἵτινες ἡλαττώθησαν τὸν ἀριθμὸν βραδύτερον, ὅτε ἡ ἄμμος ἀπεμακρύνθη ἀρκούντως (εἰκ. 1 - 2).

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀνασκαφῆς ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητος εἰς οἰκοδομήματα, κινητῶν ὅμως εὐρημάτων παντελὴς σχεδὸν ἐσημειώθη ἀπουσία. Ἡ ἀνασκαφή ἀπέδειξεν ὅτι εὕρισκόμεθα πρὸ ομάδος παραθαλασσίων οἰκοδομημάτων, τὰ ὅποια προχωροῦσι πρὸς Ν. κυρίως τοῦ μέρους, τὸ ὁποῖον ἀρχικῶς εἶχεν ἀνασκάψει ὁ κ. Ξανθουδίδης. Συνεχόμενον μετὰ τοῦ διαμερίσματος τοῦ τότε ἀποκαλυφθέντος εὐρέθη εἶδος ὑποστέγου μετὰ πλακοστρώσεως ἐκ μεγάλων πώρων λίθων, ἐν ᾧ εὐρέθησαν πολλά, ἀλλ' ἀσήμαντα Υ.Μ. ἀγγεῖα, ἰδίως ἄωτα κύπελλα καὶ σφαιροειδῆ διάτρητα πήλινα ἀντικείμενα (βάρη δικτύων

Εἰκ. 1. Ἀποψὶς τοῦ ὁρίσκου τῶν ἁγίων Θεοδώρων μετὰ τοῦ προφυλάσσοντος τοῦτον ἀκρωτηρίου. Εἰς τὸ βάθος ἡ νῆσος Δία.

κατὰ τὸν κ. Ξανθουδίδην ἐ.ἀ.). Ἀνατολικῶς τοῦ ὑποστέγου τούτου εὐρέθησαν τὰ λείψανα ἐτέρων δωματίων λίαν κατεστραμμένα, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἀνεκαλύφθη τὸ φρέαρ τοῦ συνοικισμοῦ, μετὰ στρογγύλου εὐρέος ἐκ τιτανολίθων στομίου καὶ τετραγώνου πέριξ λιθοστρώσεως κατὰ τὸ ἥμισυ σφζομένης. Σημειώσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι καίπερ δεκάδα μόνον μέτρων ἀπέχον τῆς θαλάσσης τὸ φρέαρ, εὐρέθη ἀναδίδον γλυκὺ ὕδωρ, ὅπερ προϋτίμων πρὸς πόσιν οἱ ἐργάται ἀπὸ τὰ ὕδατα τῶν πανδοχείων, κειμένων ἐν τούτοις πολὺ μακρότερον τῆς θαλάσσης. (Ἰδ. εἰκ. 3).

Ἀνατολικώτερον τῶν κτισμάτων τούτων ἀπεκαλύφθη μέγιστος περικλεισμένος χώρος, ὀρθογωνίου πιθανῶς σχήματος. Τρεῖς τοῖχοι πάχους 1 μ. συγκείμενοι ἐκ μεγάλων τιτανολίθων, λατομηθέντων ἐκ τοῦ παρὰ τὴν ἀνασκαφὴν Κακοῦ Ὄρους σχηματίζουνσι τὰς τρεῖς πλευρὰς τετραγώνου ἔχοντος

πλευρὰν 35 μ. περίπου, ὃ δὲ τέταρτος τοῖχος δὲν εὗρέθη, διότι ὑπερβαίνων τὰ ὅρια τῆς ἀμμώδους παραλίας ἐξαφανίζεται ἐντὸς παρακειμένου ἀγροῦ, ἐν ᾧ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ σκάψωμεν. Τοῦ τετραγώνου ἡ Ἀνατ. γωνία εὐρίσκεται σήμερον ἐντὸς τῆς θαλάσσης εἰς βάθος 0,50 περίπου, ἔνεκα τῆς καθιζήσεως, ἣν τὸ ἔδαφος ἔχει ὑποστῇ (εἰκ. 3).

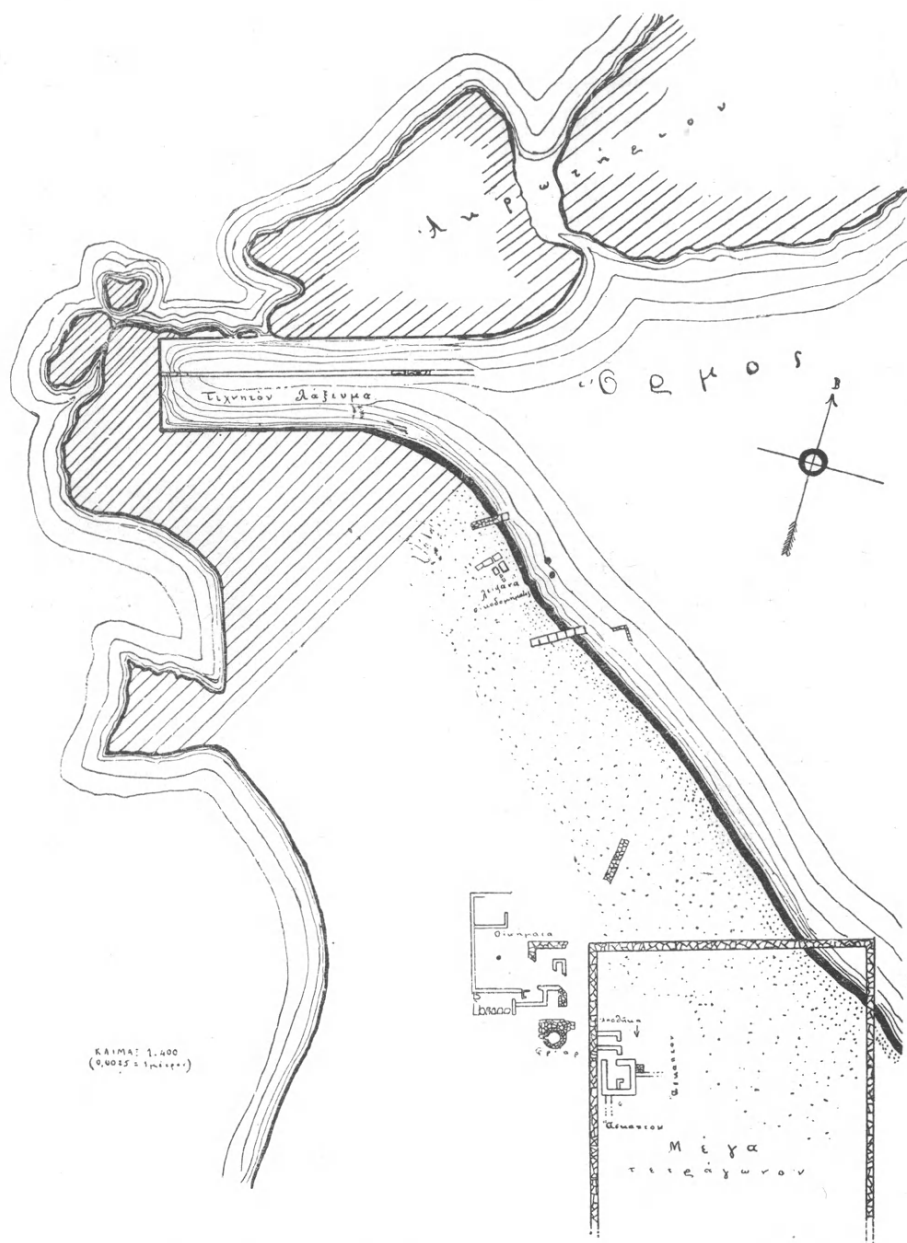
Εἰς τὸ κέντρον τοῦ περιβόλου τούτου ἦνοιξα μεγάλην τάφρον ἐλαθεῖσαν εἰς βάθος μέχρι 4 μ. ἀλλ' οὐδὲν ἀπεκαλύφθη. Κατὰ μῆκος ὅμως τοῦ Δυτ. τοίχου εὗρέθησαν ἀρκετὰ διαμερίσματα, μετὰ τῶν τοίχων ἐπιμελῶς ἐκτισμέ-

Εἰκ. 2. Γενικὴ ἄποψις τῆς ἀνασκαφῆς.

νων, ἀλλὰ σφζομένων εἰς ἐλάχιστον ὕψος 0,20-0,30, τὰ δὲ δάπεδα σφζουσι λείψανα πλακοστρώσεως διὰ σχιστολίθου. Ἐν αὐτοῖς εὗρέθησαν τεμάχια πίθων καὶ ἄλλων ἀγγείων, ἐν δὲ πίθου χεῖλος φέρει καὶ ἐφθαρμένην Μινωϊκὴν ἐπιγραφὴν.

Βορειότερον τοῦ μνημονευθέντος τετραγώνου ἐφαίνοντο ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὅσας τὰ κύματα ἀπέσυρον τὴν ἄμμον, αἱ βάσεις δύο κιόνων, ἡμέραν δὲ τινα κατόπιν μεγάλης τρικυμίας ἐφάνησαν καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος παρὰ τὸν αἰγιαλὸν θεμέλιά τινα, ἅτινα παρακολουθήσας εὔρον ὅτι ἀπετέλουν τοῖχον ἐπιμελοῦς ἐργασίας ἐκ μεγάλων λαξευτῶν πώρων, μήκους 6 μ. περίπου, διότι τοὺς ἄλλους λίθους εἶχον ἀφαιρέσει κατὰ καιροὺς οἱ χωρικοί. Ὑπολογίσας

Εἰκ. 3. Τοπογραφικὸν σχέδιον τοῦ Μινωικοῦ λιμένος Ἀγίων Θεοδώρων
μετὰ τῶν ἀποκαλυφθέντων οἰκοδομημάτων.

(τὸ σχέδιον ὀφείλεται εἰς τὴν εὐγενῆ προθυμίαν τοῦ Νομομηχανικοῦ ἐν Ἡρακλείῳ κ. Ι. Χρυσικοπούλου).

τὴν ἀπόστασιν καὶ σκάψας καὶ πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος τῶν μνημονευθεισῶν βάσεων τῶν κιόνων, εὗρον καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἄμμον τὰ λείψανα τοῦ τοίχου τῆς ἀπέναντι πλευρᾶς, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι οἱ κίονες εὗρίσκοντο ἐν τῷ μέσῳ οἰκοδομήματος ἔχοντος πλάτος 18 μέτρων. Δυστυχῶς κατὰ τὸ μέρος τοῦτο εἶναι πολὺ μικρὰ ἡ ἐπίχωσις τῆς ἄμμου, ὥστε καὶ οἱ λίθοι σχεδὸν πάντες ἔχουσιν ἀφαιρεθῆ, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον καὶ ἡ ἀκτὴ ἐκεῖ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐλατομεῖτο (εἰκ. 3).

Ἐπὶ τοῦ προέχοντος περὶ τὰ 100 μ. εἰς τὴν θάλασσαν βραχάδους ἀκρωτηρίου, ὅπερ σχηματίζον κυματοθραύστην καὶ παρέχον ἄσυλον κατὰ τῶν βορείων καὶ ΒΑ ἀνέμων ἦτο ἡ κυρία αἰτία τῆς ἐνταῦθα ἰδρύσεως τοῦ περιγραφέντος συνοικισμού, ἔσκαψα ὡσαύτως, εὗρέθησαν δ' ὑπὸ τὴν μικρὰν ἐπί-

Εἰκ. 4. Μόνωτοι Υ Μ Ι κύαθοι εὗρεθέντες ἐντὸς κτιστοῦ θησαυροῦ μιᾶς οἰκίας ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου.

χωσιν τὰ λείψανα οἰκῶν, ὧν μία διετηρεῖτο ὅπως δὴποτε καλῶς. Πρὸς Α. εἶχε μικρὸν ὑπόστεγον μετὰ τῆς ἐστίας, ὅπου εὗρέθη ἄφθονος τέφρα καὶ λείψανα οἰκιακῶν σκευῶν. Κατὰ τὸ Ν. μέρος εἶχεν ὑπόγειον μικρὸν θησαυρὸν, ἐν μέρει κτιστὸν ἐν μέρει λαξευτόν, εὗρεθέντα πλήρη μελανοῦ χρώματος προελθόντος ἐκ σήψεως ὀργανικῶν οὐσιῶν. Ἐντὸς αὐτοῦ εὗρέθησαν ἀνεστραμμένοι ὁ εἰς παρὰ τὸν ἕτερον δύο μόνωτοι κύαθοι (εἰκ. 4). Ὁλόκληρος ὁ χώρος τοῦ ἀκρωτηρίου φέρει τετράγωνα λαξεύματα, ὅπου ὠρθοῦντό ποτε οἰκίαι, ἔτι δὲ καὶ ἄλλα στρογγύλα καὶ τετράγωνα πρὸς ἄλλας χρείας. Ἐκεῖ εὗρέθη καὶ λίθινος μέγας λύχνος κολοβός.

Μεγάλης σπουδαιότητος εἶναι, ὥς νομίζω, ἐν μέγα λάξευμα κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ἀγκῶνος ὃν σχηματίζει ἡ παραλία μετὰ τοῦ ἀκρωτηρίου (εἰκ. 1 καὶ 5). Εἰς

τὸ βάθος τοῦ ὁρμίσκου τούτου ἔχει σκαφή ἐντὸς τοῦ πάρου λίθου ἐπιμήκης ὀρθογώνιος κοιλότης. Τὰ τοιχώματα εἶναι ἐντελῶς κάθετα, ὁ δὲ πυθμὴν ἐπίπεδος καὶ ὀριζόντιος, καθ' ὅσον δύναται τις νὰ συμπεράνη, διότι καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου. Τὸ λάξευμα ἔχει μῆκος 40 μ. περίπου καὶ πλάτος 12. Διὰ τοίχου διαιρεῖται κατὰ μῆκος εἰς δύο μέρη, τὸ ἐν κατὰ τι πλατύτερον τοῦ ἄλλου. Ὀλόκληρον τὸ κατασκεῦασμα εὐρίσκεται σήμερον ὑπὸ τὴν θάλασσαν, εἰς βάθος 1,80 μ. περίπου. Ἐξαιρετος θέσις οὕσα πρὸς ἀσφαλὲς λουτρὸν ἀνθρώπων καὶ προβάτων ἀποκαλεῖται ὑπὸ τῶν χωρικῶν κολύμπα (εἰκ. 5). Τὶ ἦτο τὸ κατα-

Εἰκ. 5. Τελευταῖον λάξευμα κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁρμίσκου. (Εἴσοδος δεξιὰ.
Ὅπισθεν τοῦ ἱσταμένου ἀνθρώπου φαίνεται τεμάχιον τοῦ μεσοτοίχου
ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος).

σκεῦασμα τοῦτο θὰ ἡδυνάμεθα μετὰ τινος ἀσφαλείας νὰ ἀποφανθῶμεν μόνον ἂν ἐξηκριβοῦτο ὁ βαθμὸς τῆς καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Ἄν ἀνέκαθεν ὁ πυθμὴν τοῦ λαξεύματος ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἦτο ἐξαιρετον ἀγκυροβόλιον διὰ τὰς λέμβους, ὧν πολλὰς δεκάδας ἡδύνατο νὰ περιλάβῃ. Ἄν τοῦναντίον ὑπῆρξέ ποτε ἐκτὸς τοῦ ὕδατος (πάντως ὅμως εἰς ἐλαχίστην ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν), θὰ ἡδυνάμεθα βασίμως νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο Μινωϊκὸν νεώριον, μέρος ὅπου ἐναυπηγοῦντο τὰ πλοῖα τῶν σπουδαίων ἐκείνων θαλασσοπόρων. Ὅπως δῆποτε, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὰ παραθαλάσσια ἐκεῖνα ἔργα ἔχουσι

μεγάλην σπουδαιότητα, διότι εἶναι ὁ πρῶτος εὐρισκόμενος *λιμὴν* τῶν Μινωϊκῶν Κρητῶν, εἶναι δ' εὐνόητου σημασίας ἡ τοιαύτη ἀνακάλυψις, προκειμένου περὶ λαοῦ, ὅστις τότε κατεῖχε τὰ σκῆπτρα τῆς θαλασσοκρατορίας. Τὴν εὐρεσιν ἐνὸς Μινωϊκοῦ λιμένος ἐπιδιώκει μετὰ μεγάλου ζήλου ὁ Sir A. Evans, ἐξετάζων ὅλας τὰς Κρητικὰς παραλίας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, τοσοῦτον δὲ μεγάλοι καὶ ἐπιμελεῖς ἐγκαταστάσεις δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἀνῆκον εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Κνωσόν. Βεβαίως ἡ τοποθεσία τῶν Ἀγίων Θεοδώρων κεῖται μακρὰν τῆς Κνωσοῦ, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὰ Μάταλα, τὸ ἐπίνειον τῆς Φαιστοῦ ἢ ὁ Λεβήν, τὸ ἐπίνειον τῆς Γόρτυνος ἔκειντο εἰς μακροτέραν καὶ πολλῶν δυσβατοτέραν ἀπόστασιν, οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι εἶναι καὶ τὸ μόνον μέρος τῆς Βορ. παραλίας τῆς Κρήτης ἀπὸ Ἀγίας Πελαγίας μέχρι Χερσονήσου, ὅπερ, χάρις εἰς τὸν μνημονευθέντα βραχίονα τοῦ βραχώδους ἀκρατηρίου σχηματίζει ἄσυλον κατὰ τῶν Βορ. καὶ ΒΔ ἀνέμων, τῶν καὶ μόνων ταρασσόντων τὸ Κρητικὸν πέλαγος ἐπιφόβως. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο τελεῖ ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν προορισμόν, ὃν ἐπιδιώκει σήμερον ἡ ἐκτέλεσις τῶν μεγάλων λιμενικῶν ἔργων ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἑρακλείου· δεδομένου δ' ὅτι προτοῦ γίνῃ ἡ καθίζησις καὶ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν λατόμων τὸ μικρὸν ἀκρωτήριον ἵστατο πολὺ ὑψηλότερον, δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἐδημιούργει ἐξαιρετόν λιμενίσκον, ἀφ' οὗ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων ἐπιπροσθέτως ἀνέκοπτε καὶ ἡ νῆσος Δία. Τὸ μικρὸν τμήμα τῶν κτισμάτων, ὅπερ εἶχεν ἀποκαλύψει ὁ κ. Ξανθουδίδης τῷ 1918 ἐχαράκτηρισεν ἀλιευτικὸν συνοικισμόν. (Α.Δ. ἐ.ἀ.). Ἦδη ὅμως μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν μεγάλου μέρους τῶν ῥεπειῶν εἶναι προφανὲς ὅτι οἰκοδομήματα ἐκτισμένα ἐκ λαξευτῶν μεγάλων πωρολίθων μετὰ κιόνων, μετὰ πλακοστρώσεων ἐκ σχιστολίθου, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ καλύτερα κτήρια τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀνήκωσιν εἰς ἀλιεῖς, ἀλλ' εὐρισκόμεθα προφανῶς πρὸ σοβαρῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων.

ΣΠΥΡ. Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

12. ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΛΕΣΒΩΙ

1. ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗΙ

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐνήργησα δοκιμαστικὰς σκαφὰς εἰς πλείονα σημεῖα τῆς νήσου Λέσβου.

Ἐν τῇ πόλει λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ νέας ὁδοῦ κατασκευαζομένης ἐν τῷ παρὰ τὸ Τσινὰρ Τζαμί προσφυγικῷ συνοικισμῷ ἔσκαψα κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς σημεῖον ὅπου εὐρέθη κατ'ὀφλιον θύρας μαρμαρίνου. Ἐκεῖ ἀπεκαλύφθη στενὸς τοίχος ἐξ ἐρυθρωποῦ πωρολίθου, ὑπὲρ τὸν ὁποῖον ὑπῆρχον μαρμαρίνοι δόμοι, κείμενοι μόνον εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ τοίχου. Εἰς τὸ δυτικὸν αὐτοῦ ἄκρον εἶχε κτισθῇ μεταγενεστέρως πρόσθετος τοίχος καμπτόμενος

εἰς γωνίαν ἀμβλεῖαν ὥστε νὰ σχηματίζῃ τὴν ἀψίδα ἐκκλησίας καὶ ἐκτισμένος διὰ κουρασάνιου. Παραλλήλως τοῦ τοίχου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 4.50 μ. πρὸς ν. ἔξετείνεται ἕτερος τοῖχος, τοῦ ὁποίου ἐσφύζετο μικρὸν μόνον τμήμα μήκ. 2.20 μ. Πρὸς β. καὶ ἔξω τοῦ μνημονευθέντος κατωφλίου εὐρέθη

Εἰκ. 1. Ἀγαλμάτιον ῥωμαῖν κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐν Κήποις Ἀφροδίτης τοῦ Ἀλκαμένους.

μικρὸν μαρμάρινον ἀγαλμάτιον (εἰκ. 1) ὕψ. 0,58. Ἐλλεῖπει ἡ κεφαλή, ἡ ἄκρα δεξιὰ χεὶρ καὶ ἡ ἀριστερὰ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ πήχεως. Ὁ δεξιὸς βραχίον ἐστὶν ἐξ ἰδιαίτερου τεμαχίου κατεσκευασμένος καὶ συνδέεται πρὸς τὴν μασχάλην διὰ σφζομένου σιδηροῦ συνδέσμου. Οὕτω συνδέετο καὶ ἡ ἑλλείπουσα ἀριστερὰ χεὶρ. Ἐπίσης ἑλλεῖπει καὶ μέρος τῆς βάσεως ἔμπρός. Ὁ τύπος τῆς εἰκονιζομένης γυναικὸς εἶναι ὁ τῆς λεγομένης Εὐτέρπης, τῆς ὁποίας εἰκόνα βλ. Schrader, Phidias εἰκ. 185 - 188., καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Schrader ἐνθ. ἀν. 207 μετονομάζει Ἀφροδίτην ἀναγνωρίζων τὴν Ἀφροδίτην ἐν Κήποις τοῦ Ἀλκαμένους. Πρβλ. καὶ Gnomon I σ. 13. Ἦδη πρὸ πολλοῦ ὁ Schweizer εἶχεν ἀναγνωρίσει εἰς τὸν τύπον τοῦτον Ἀφροδίτην τοῦ τέλους τοῦ ε'. π. Χ. αἰῶνος. Πρβ. R. M. 33, 1918 σ. 60. Βεβαίως τὸ ἡμέτερον ἀγαλμάτιον μόνον τὸ γενικὸν σχῆμα ἀποδίδει, διότι ἐν τῇ διασκευῇ αὐτοῦ παρουσιάζει πλείστας διαφορὰς. Τὸ σῶμα ἔχει γίνεи λεπτόν καὶ ῥαδινὸν ἀντὶ τοῦ εὐτραφοῦς καὶ μεστοῦ τῆς Ἀφροδίτης (Εὐτέρπης) τοῦ Λούβρου π.χ. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν χειρῶν δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ποία ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν τοῦ ἀρχικοῦ ἀγάλματος, ἀφοῦ καὶ τὰ διάφορα σωθέντα ἀντίγραφα διαφέρουν μεταξύ των εἰς τοῦτο. Ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς διαθέσεως

τοῦ ἐνδύματος καὶ μάλιστα τοῦ ἱματίου καὶ ἡ τέχνη αὐτοῦ προσδίδουν ἐντελῶς διάφορον πνεῦμα καὶ ἐμφάνισιν εἰς τὸ ἀγαλμάτιον. Τὸ ἱμάτιον ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς μασχάλης ἀναβαίνει ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ, ὅστις συγκρατεῖ αὐτὸ ἀπὸ τῆς κατολισθήσεως καὶ συμπτυσσόμενον κατέρχεται διαγωνίως

πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ὁσφύος, ὅπου συναντᾷ τὸ ὀπισθεν ἐρχόμενον τμήμα, τὸ ὁποῖον πάλιν βαίνει ἐμπρὸς καὶ διαγωνίως πρὸς τὸν ἀριστερὸν μηρόν. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαθέσεως τοῦ ἱματίου λίαν ἐπιτηδευμένος πρὸς ἀνάδειξιν ὀρισμένων καμπυλοτήτων τοῦ γυναικείου σώματος εἶναι δύσκολον νὰ ἀνάγεται εἰς πρότυπον τοῦ δ' . π. Χ. αἰῶνος, ὥς θέλει ὁ Neugebauer εἰς τὴν ἐκ Μιλήτου Μοῦσαν τοῦ Μουσείου Κωνσταντινουπόλεως (Milet I, 9 πίν. 34 σ. 112/113 = Mendel, Catalogue de Sculptures... du Musée de Con/ple I, 320 ἀρ. 115 (1993), μᾶλλον δὲ θὰ εἶναι ἐπινόημα ἐλληνιστικῆς τέχνης θηρουούσης ἡδυπαθεῖς στάσεις καὶ μορφάς. Οὕτω σχηματίζονται διὰ τῆς διαθέσεως αὐτῆς τοῦ ἱματίου καὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἀντιθετικαὶ κινήσεις εἰς σχῆμα ζιγ - ζάγ. Ἡ ἐργασία εἶναι ἐπιμελής, ἀλλὰ ξηρά, χωρὶς ἀπλότητα καὶ ἐλευθερίαν, δὲν ἔχει ἐπίσης τὴν τελειότητα τῶν αὐγουστειῶν χρόνων, φαίνεται μοι δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ β' . μ. Χ. αἰῶνος.

Τὸ δὲ ἀνωτέρω περιγραφὲν κτίσμα, τοῦ ὁποίου μόνον μέρος τῶν δύο παραλλήλων μακρῶν τοίχων ἐσώθη, προέρχεται ἴσως ἀρχικῶς ἐξ ἐλληνιστικῶν χρόνων, ἀλλὰ καταστραφὲν βραδύτερον ἐπεσκευάσθη κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ μαρμαρίνοι δόμοι, λίαν ἀμελοῦς ἐργασίας. Μεταγενέστερον πάλιν ἐκτίσθη ἐκεῖ ἐκκλησίαι τις.

2. EN MHΘYMNHI

Δοκιμαστικὴν σκαφὴν ἐπεχείρησα μετὰ ταῦτα ἐν Μηθύμνῃ. Πρὸς δ. καὶ ἔξω τοῦ σημερινοῦ νεκροταφείου ὠρυξα μικρὰν τάφρον, ὥς καὶ παρὰ τὴν οἰκίαν καὶ β. αὐτῆς τοῦ Ἰω. Κράλλη, ὅπου εὗρέθησαν κατεστραμμένα λείψανα τοιχαρίων διὰ μικρῶν λίθων ἐκτισμένων. Εἰς τὴν μικρὰν ἐπὶ χώσιν ὑπῆρχον ὅστρακα ἄφθονα ἐλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων ἀγγείων.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου μάλιστα τοῦ περιβόλου τῆς ρηθείσης οἰκίας εἶδον ἐντετειχισμένον καὶ τεμάχιον μαρμάρου (0,40 × 0,30) σῶον μόνον δεξιὰ καὶ φέρον τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν διὰ γραμμάτων ρωμαϊκῶν χρόνων :

Φ]ΙΛΩΝΙΔΗΣ ΧΑΡΣΙΟΥ
ΘΕ]ΟΦΑΝΗΣ ΘΕΟΤΙΜΟΥ
ΤΕ]Ρ[Π]ΑΝΔΡΟΣ ΔΗΙΛΟΧΟΥ
ΠΑ]ΡΜΕΝΙΣΚΟΝ ΒΑΚΧΙΟΥ

*

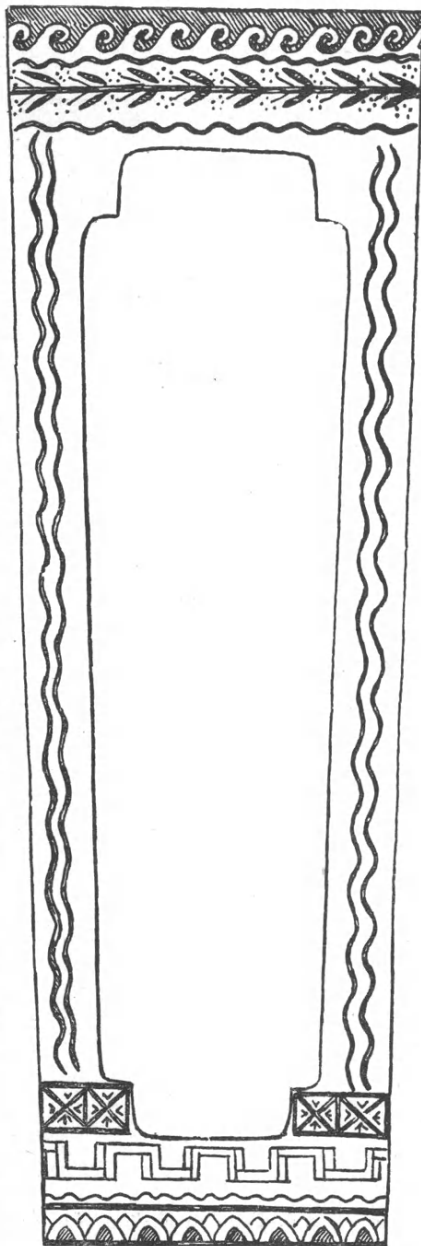
Εἰς μικρὰν σκαφὴν ἐν τῇ πεδιάδι ἐν τῷ κήπῳ τῷ λεγομένῳ τοῦ Ἀχμέτ Ἐφέντη, νῦν Σαρῇ, πρὸς ν. τοῦ μαγγανοπήγαδου καὶ εἰς βάθος 3 μ. περίπου εὗρον μεγάλην σαρκοφάγον μονόλιθον ἐκ λίθου γρανιτώδους. Ὑπεράνω αὐτῆς διήρχετο ἄλλοτε χεῖμαρρός τις, ὅστις παρωχετεύθη ἀλλαχοῦ μετὰ ταῦτα, ὥς φαίνεται ἐκ τῶν ἐπαλλήλων στρωμάτων χώματος, ἄμμου, χαλίκων. Ἀμέ-

σως ἐπὶ τῆς σαρκοφάγου ὑπῆρχε σωρὸς λίθων ἀκατεργάστων ποταμίων καὶ μεταξὺ αὐτῶν εὐρέθη πλακίδιον πήλινον σχήματος τριγωνικοῦ μὲ ἀποκεκομμένην κορυφήν. Τὸ πλακίδιον ἦτο ἐκ πηλίνης κεραμίδος κατασκευασμένον, διότι ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἐσφύζετο καὶ τὸ μέλαν στιλπνὸν ἐπίχρισμα (κάτω πλευρὰ 0,16, ἄνω κορυφή 0,05, αἱ δύο πλάγαι πλευραὶ 0,18). Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ πλακίδιον τοῦτο ἐχρησίμευεν ὡς σῆμα ἐπὶ τοῦ τάφου. Ἡ σαρκοφάγος εἶχε κάλυμμα ἐπίσης μονόλιθον, ἀλλὰ τεθραυσμένον εἰς πλείονα τεμάχια. Μῆκ. ἐσωτ. σαρκ. 1,44, πλατ. 0,55, βάθ. 0,535 πᾶχ. τοιχωμάτων 0,09. Ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθησαν πέντε σκελετοί, καὶ διάφορα κτερίσματα ἑλληνιστικῶν χρόνων: ῥωμαϊκὰ ληκύθια, μελαμβραφῆς κύλιξ, μόνωτος μικρὰ πρόχους, τεμάχια σιδηρᾶς στλεγγίδος, κρίκος χαλκοῦς καὶ λύχνος μέλανος πηλοῦ.

*

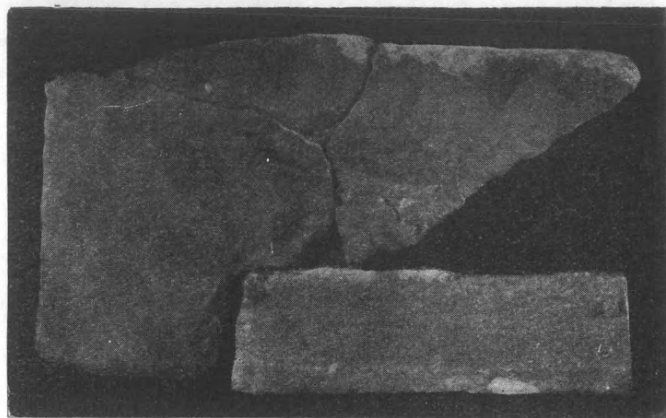
Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον εὑρημα ἐγένετο κατὰ τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τῆς πόλεως ὀπισθεν τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ κτήματος Μιχ. Ἐξάρχου. Ἐκεῖ εἰς τὴν κλιτὺν τοῦ λόφου ὑπερῆεν τοῦ ρηθέντος κτήματος εἶχε σκάψει πρὸ ἔτους ὁ πρόσφυξ Συμεὼν Μαυρίδης ἐξ Ἀδᾶ παζὰρ τῆς Νικομηδείας εἰς τὸ παραχωρηθὲν αὐτῷ κτήμα καὶ εὗρε κλαζομενίαν σαρκοφάγον καὶ ἐν αὐτῇ σφραγιδόλιθον, ὅστις περιελθὼν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα κατέληξεν εἰς τὸν μνημονευθέντα Μιχ. Ἐξάρχον, παρὰ τοῦ ὁποίου παρέλαβον αὐτόν. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων ὁρμώμενος ἀνέσκαψα τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ ἀνεῦρον πράγματι λείψανά τινα τῆς κλαζομενίας σαρκοφάγου, τῆς ὁποίας ἐσφύζοντο εἰσέτι αἱ τέσσαρες γωνίαι, μέγα μέρος τῶν παρειῶν καὶ ὁλόκληρος ὁ πυθμὴν, ἀλλ' ἅπαντα εἰς τεμάχια διεσκορπισμένα πέριξ πλὴν μέρους τῆς γωνίας τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς κατὰ χώραν εὐρισκομένης μετὰ τοῦ πυθμένος. Ἐρευνήσας εὗρον καὶ τὰς καλυπτηρίους πλάκας ἀποτελούσας νῦν τὸ χεῖλος τοῦ ἐν τῷ κτήματι Μιχ. Ἐξάρχου ὀρυχθέντος φρέατος. Αὗται εἶναι τέσσαρες συνολικοῦ μήκους $2.145 (0,65 \times 0,48) + (0,42 \times 0,45) + (0,645 \times 0,425) + (0,43 \times 0,42)$ καὶ μία ἔχει κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ὄψιν ὀρθογώνιον ἐκβάθυνσιν ὀλίγων χιλιοστῶν $(0,36 \times 0,18)$. Ἡ σαρκοφάγος εἶχε μῆκ. 1,85 καὶ πλάτος κατὰ μὲν τὴν πλατεῖαν ἄνω ἄκραν 0,64, κατὰ δὲ τὴν κάτω 0,52, βάθος δὲ 0,35 (εἰκ. 2). Ἐξωτερικῶς εἰς τὸ τέλος τῶν καθέτων πλευρῶν ἐξέχον κυμάτιον ἐπιτεθειμένον ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῆς πλευρᾶς πᾶχους 0,05 μ. καὶ ὕψους 0,07 μ. περιθεῖαι αὐτὰς πλὴν τῆς κάτω, ὅπου τὸ κυμάτιον τοῦτο σχεδὸν χάνεται μόλις ἐξογκούμενον (0,005) καὶ τοῦτο διὰ τὰ δύναται ἢ σαρκοφάγος νὰ τοποθετηθῇ ὀρθία κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ νεκροῦ κατὰ αἰγυπτιακὸν ἴσως, ὡς ἐλέχθη, ἔθιμον (βλ. τελευταῖον Pfuhl, Malerei etc. I σ. 166, 170). Ἡ ἀκμὴ μάλιστα τῆς γωνίας τῆς πλευρᾶς ταύτης εἶνε ἀπεστρογγυλωμένη, ἐνῶ ἀλλαχοῦ σχηματίζει μικρὰν ἐπιφάνειαν, διὰ τὰ μὴ θραύεται, ὡς παρετήρησεν

ἤδη καὶ ὁ κ. Ρωμαῖος (Ἀρχ. Ἐφημ. 1907 σ. 200 - 201). Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς σαρκοφάγου σχηματίζει δύο εὐρύτερα ἐπίπεδα κατὰ τὰς δύο στενὰς πλευρὰς τοῦ ἀνοίγματος μὲ ἐξεχούσας πρὸς τὰ ἔσω γωνίας κατὰ τὴν συνάντησιν πρὸς τὰς μακρὰς πλευρὰς, αἱ ὁποῖαι εἶναι στενώτεραι. Καὶ πάλιν ἡ ἐπιφάνεια ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν κεφαλὴν εἶναι καὶ εὐρύτερα καὶ ὑψηλότερα τῆς ἀντιστοιχούσης πρὸς τοὺς πόδας. Οὕτως ἡ σαρκοφάγος κατὰ τὸ σχῆμα ἀνήκει εἰς τὴν δευτέραν (B) τάξιν τῆς ὑπὸ Kjellberg (Jahrb. 1926 (51) σ. 51) διαιρέσεως. Ἡ διακόσμησις τῶν χειλέων εἶναι φανερά ἐκ τῆς συνολικῆς εἰκόνης, τὴν ὁποίαν συνεπληρώσαμεν ἐκ τῶν διασωθέντων τεμαχίων (εἰκ. 3 καὶ εἰκ. 4). Συνίσταται δὲ ἐκ φυτικῶν καὶ γεωμετρικῶν κοσμημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν πρῶτα ἀπαντῶσι καὶ ἐπὶ ἄλλων ἰωνικῶν ἀγγείων (ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Βουσίριδος π.χ. ἀλλὰ μᾶλλον ἐλευθερώτερα), τὰ δὲ δευτέρα καὶ ἐπὶ ἀγγείων καὶ ἐπὶ κλαζομένων σαρκοφάγων. Τὰ χεῖλη τῶν μακρῶν πλευρῶν κοσμοῦσι κυματοειδεῖς γραμμαί, (Πρβλ. παιδικὰς σαρκοφάγους Μουσείου Κωνσταντινουπόλεως B. C. H., 1910 πίν. XI (Dugas), αἵτινες ἀρχικῶς εἰκονίζον ὄφεις καὶ ἀπαντῶσιν ἐπὶ μικρῶν καὶ μεγάλων σαρκοφάγων εὐρεθεῖσων ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Οἰκονόμου ἐν Κλαζομεναῖς (ΠΑΕ 1921 σ. 66 ἐξ. καὶ ὡς ὁ εὐρὼν εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοι ἀνακοινώσῃ). Πρβλ. τοὺς σφζομένους ἀναγλύφους ὄφεις ἐπὶ σαρκοφάγου ἐκ Κύπρου Ohnefalsh-Richter, Kypros, Πίν. CXX, 3. Ἡ διακόσμησις εἶναι δι' ἐρυθροῦ ἢ καστανευροῦ χρώματος ἐπὶ ὠχροροδίνου

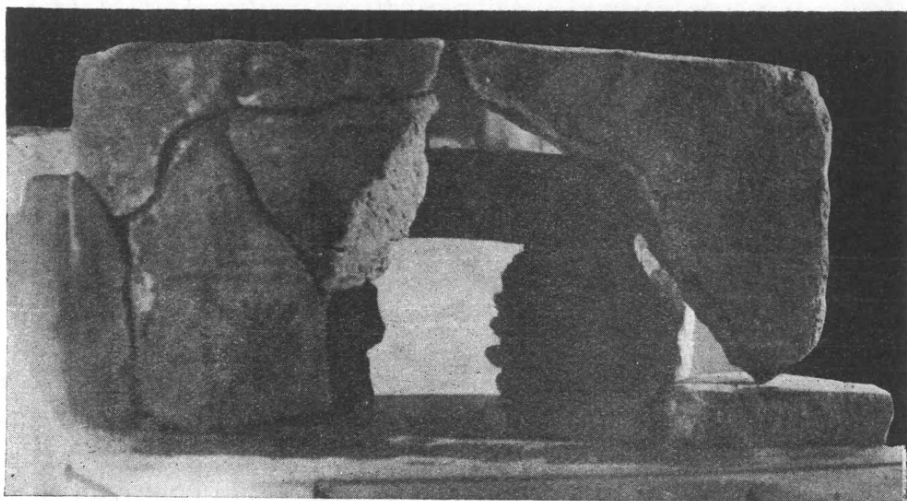
Εἰκ. 2. Κλαζομενία σαρκοφάγος
ἐκ Μηθύμνης.

βάθους, δι' οὗ εἶναι ἐπιχεχρισμένη ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τῶν χειλέων.
Ἡ σαρκοφάγος αὕτη εἶναι ἡ πρώτη εὐρισκομένη ἐν τῇ αἰολικῇ περιοχῇ,

Εἰκ. 3. Ἄνω ἀριστερὰ γωνία κλαζομενίας σαρκοφάγου.

καθόσον εἰς τὴν ὑπὸ Boehlau καὶ Kjellberg ἐρευνηθεῖσαν νεκρόπολιν τῆς αἰολικῆς Λαρίσης οὐδεμία παρατηρήθη πηλινὴ σαρκοφάγος (Jahrb. 1905

Εἰκ. 4. Τεμάχια κλαζομενίας σαρκοφάγου ἐκ τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς.

σ. 201· Kjellberg). Εἶναι πιθανὸν ὅμως ὅτι κατεσκευάσθη ἐν Μηθύμνῃ, ὅπου καὶ εὗρέθη, ὡς καὶ αἱ ἀλλαχοῦ εὕρεθεῖσαι (Pfuhl, Malerei etc. I, σ. 165).

Σημειωτέον ὅτι ἐν Σάμῳ ἐκτὸς τοῦ ὑπὸ Boehlau ἀναφερομένου τεμαχίου κλαζομενίας σαρκοφάγου (Boehlau, Aus jonischen und italischen Nekropolen σ. 17) φαίνεται ὅτι καὶ τῶν ἄνευ διακοσμήσεως πηλίνων σαρκοφάγων τὰ χεῖλη εἶχον τὸ γνωστὸν ὠχροόλευκον ἐπίχρυσμα, ὡς ἐγὼ αὐτὸς παρατήρησα κατὰ τὰς ἐν τῇ νεκροπόλει Σάμου ἀνασκαφάς μου, περὶ τῶν ὁποίων θέλω διαλάβει ἀλλαχοῦ.

Ἐντὸς τῆς σαρκοφάγου ταύτης εἶχεν εὐρεθῇ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνασκάψαντος (ιδ. ἀν.) σφραγιδολίθος ἐπιμήκης ὠσειδῆς, χαλκηδόνιος, ὑποκυάνου χρώματος καὶ σχήματος ὡς ἡ εἰκ. 5 καὶ 5α. Κατὰ τὸ ὀπίσω μέρος, ὅπου αἱ στιγμαί, ἔχει διαμπερῇ ὁπὴν καὶ ἀβαθῇ αὐλάκα διήκουνσαν ἐκ τοῦ ἐνὸς στομίου εἰς τὸ ἕτερον τῆς ὁπῆς κατὰ τὸ περίγραμμα τοῦ λίθου· ὡς ἔμαθον ὑπῆρχον ἐκεῖ δύο συμπεπλεγμένοι ὄφεις ἐκ χρυσοῦ πρὸς ἐξάρτησιν τοῦ λίθου, οἵτινες ὅμως ἀπωλέσθησαν ἐν τῷ μεταξῷ, ἕως οὔ φθάσῃ εἰς χεῖράς μου ἡ πολύτιμος **χρυσόδετος** σφραγίς, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος. Ἐπὶ τῆς προσθίας πλατυτέρας καὶ ἐπιπέδου ὀψεως εἰκονίζονται δύο πτερωτοὶ δαίμονες, τῶν ὁποίων τὸ μὲν σῶμα εἶναι λέοντος, ἡ δὲ κεφαλὴ ἀνθρωπίνη μετὰ

Εἰκ. 5. Σφραγιδολίθος χαλκηδόνιος ἐκ Μηθύμνης.

Εἰκ. 5α.

Πλαγία ὄψις σφραγιδολίθου εἰκ. 5.

γενείου, κέρατος βοὸς καὶ κέρατος τράγου. Ὁ τύπος οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν περσικὴν σφίγγα, ὡς εἰκονίζεται π. χ. ἐν τῷ περσικῷ κυλίνδρῳ Furtwängler, Die Antiken Gemmen I πίν. I, 13, ἀλλ' ἀντὶ στεφάνης ἔχει προσλάβει κέρατα τράγου ὡς Furtwängler αὐτ. Πίν. XI, 18 καὶ κέρατα ταύρου ἐκ τοῦ ἄλλου δαίμονος ταύρου αὐτ. πίν. XII, 3.4. Ἡ αὐτὴ παράστασις δύο ἀντιμετώπων σφιγγῶν ἐπαναλαμβάνεται ἐπὶ σκαραβαίου ἐκ σαρδίου λίθου εὐρεθέντος ἐν Κέρτς τῆς Κριμαίας Πρβ. Reinach, Antiquités du Bosphore cimmérien Pl. XVI, 10. Οἱ δαίμονες οὗτοι καθήμενοι ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν κεῖνται ἀντιμέτωποι κατὰ τὸ γνωστὸν σχῆμα ὑψοῦντες ἓνα τῶν προσθίων ποδῶν ἀντιστοίχως, ὑπὸ τοὺς ὁποίους φαίνεται ἀντικείμενόν τι (Πρβλ. Furtwängler ἐνθ' ἀν. Πίν. VII, 10, 15). Εἶναι θαυμασίως ἀποδεδομένοι μὲ ἐξαιρετικὴν λεπτότητα ἐργασίας, ἥτις ἐξάγει ὠρισμένας ἀνατομικὰς λεπτομερείας, ὡς τὸ γόνυ τοῦ ὀκλάζοντος ὀπισθίου ποδὸς καὶ μέρος τῶν πλευρῶν διὰ δύο παραλλήλων γραμμῶν. Εἶναι πιθανώτατον ὅτι κατεσκευάσθη ὁ λίθος οὗτος ὑπὸ Ἑλληνοῦ τεχνίτου, ὅστις προσήρμοσε τὸν ἀνατολικὸν εἰκονογραφικὸν τύπον εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν Περσῶν, δι' οὓς προωρίζετο, ἀλλὰ μὲ μέσα καλλιτεχνικὰ ἑλληνικὰ, οἷα εἶχον διαμορφωθῇ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔκτου π. Χ. αἰῶνος ἐν τῇ ἰωνικῇ τέχνῃ. Τοὺς λίθους τούτους καὶ τὴν

τέχνην αὐτῶν ἐμελέτησεν ὁ Furtwängler ἐνθ' ἂν. III σ. 116 ἔξ. διδάσκων ὅτι οὗτοι εἶναι ἔργον ἐλλήνων καλλιτεχνῶν, οἱ ὅποιοι εὐφρεῖς, εὐστοροὶ κατῳρθῶσαν νὰ ἱκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Περσῶν μεγιστάνων διὰ νὰ ἀποκομίζουσιν βεβαίως ἐκ τούτου ἱκανὰ κέρδη. Εἰς τὸ τέλος λοιπὸν τοῦ ἔκτου αἰῶνος κατεσκευάσθη ὁ λίθος, εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἀνήκει καὶ ἡ κλαζομενία σαρκοφάγος.

*

Ἐν τῇ περιφερείᾳ Μηθύμνης καὶ δὴ πρὸς β. τοῦ χωρίου Ὑψηλομετώπου ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄροπεδίου τοῦ Λεπετύμνου εἰς θέσιν «τοῦ Ρούσου τὸ χωράφι»

Εἰκ. 6. Ἀνάλημμα πολυγωνικοῦ ῥυθμοῦ ἐν Ἑρεσῶ.

παρετήρησα λείψανα ἑλληνικοῦ συνοικισμοῦ ἢ κώμης. Ὅπισθεν τῆς καλύβης τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς περιοχῆς Ρούσου φαίνονται θεμέλια πολλῶν οἰκιῶν ἔξ ἀκατεργάστων λίθων κατεσπαρμένων εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν, ὅπου εὐρίσκονται καὶ ἀφθονα τεμάχια ἀγγείων μονοχρώμων μὲ ραβδωτὴν κοιλίαν καὶ κεράμων στέγης ἑλληνιστικῶν χρόνων. Πρὸς βδ. τῆς θέσεως ταύτης εἰς μικρὰν ἀπόστασιν σφίζονται ἀρκετοὶ τάφοι κατεσκευασμένοι ἐκ μικρῶν λίθων ἐσωτερικῶς, περιβάλλονται δὲ ἔξωθεν διὰ μεγάλων πλακῶν συνήθως ἄδρῶς ἐπεξεργασμένων καὶ καλύπτονται διὰ τεραστίων πλακῶν ἀνωμάλων τὸ περίγραμμα, τῶν ὁποίων μία ἔχει μῆκος 2.32 μ. καὶ πλάτ. 0,96 μ. Εἰς τάφος ἦτο διηρη-

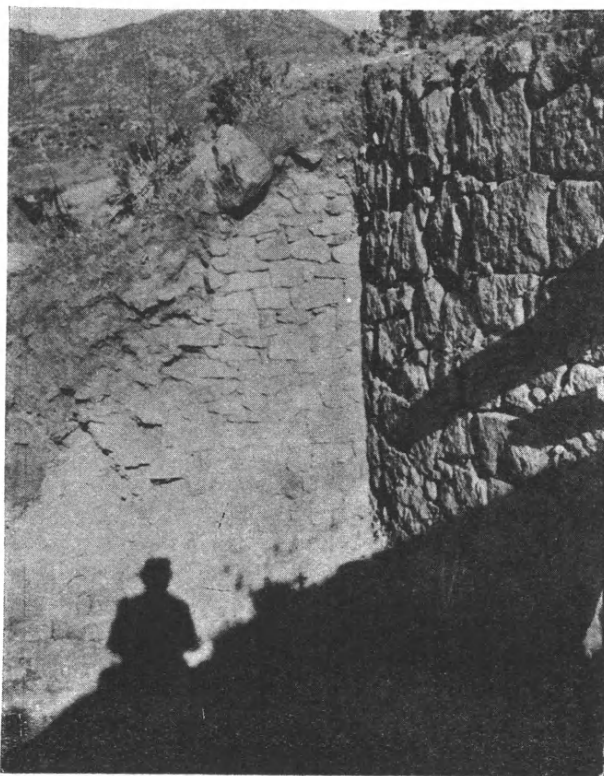
μένος εἰς δύο ἐσωτερικῶς διὰ μικροῦ τοίχου πᾶχ. 0,50. Ἐκαστος τῶν δύο μικρῶν τούτων τάφων ἔχει μῆκ. 0,97 - 1,10 καὶ πλάτ. 0,35 περίπου. Ἐντὸς αὐτῶν οὐδὲν ὑπῆρχε πλὴν χονδρῶν κεράμων καὶ ἐλαχίστων τεμαχίων ἀγγείων κοινῆς χρήσεως.

3. EN ΕΡΕΣΩ

Ἐν Ἑρεσῶ ἐπεχείρησα μικρὰν δοκιμαστικὴν σκαφὴν εἰς τὴν θέσιν Ἀφεντέλλη, ὅπου τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχεν εὐρεθῇ ἡ ἐπιγραφή Α. Δ. 1924/25

Παράρτ. σ. 52. Εὐθὺς ἀμέσως εὐρέθη τεμάχιον δαπέδου μωσαϊκοῦ μὲ ῥομβοειδῇ κοσμήματα, προερχομένου ἐκ παλαιοχριστιανικῆς ἐκκλησίας. Τὴν περαιτέρω ταύτης ἀνασκαφὴν παρεχώρησα εἰς τὸν κ. Ὁρλάνδον (Πρβ. ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν, Πρακτικὰ Ἀκαδ. Ἀθην. 1928 (3) σ. 330).

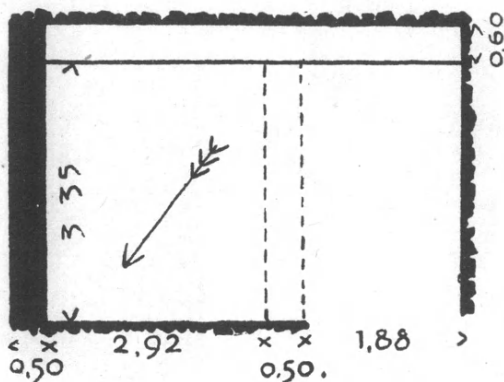
Ἡ νοτιοανατολικὴ κλιτὺς τῆς ἀκροπόλεως εἶναι πλήρης ἀναλημμάτων

Εἰκ. 7. Τοῖχος ἐσωτερικοῦ δωματίου ἐν Ἐρεσφ.

πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ ἔκτιζον οἱ Ἐρέσιοι τὰ οἰκήματά των. Παρὰ τὰς ὑπωρείας σφύζεται θαυμασίως διατηρούμενον εἰς ὕψ. 2.50 μ. μέγα τοιοῦτον ἀνάλημμα πολυγωνικοῦ ῥυθμοῦ, ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων «*ῥοῦδότοιχος*» ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τοὺς κόκκους τοῦ καρποῦ ῥοιᾶς (Εἰκ. 6). Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὑπεράνω τοῦ ἀναλήμματος τούτου εὐρέθησαν λείψανα ἀσήμαντα πενιχρῶν θεμελίων οἰκιῶν ἐξ ἀκατεργάστων λίθων διὰ πηλοῦ συνδεδεμένων. Κατὰ τὴν βδ. πλευρὰν τῆς ἀκροπόλεως

πλησίον τῶν ὑπωρείων αὐτῆς ἐκαθαρίσθησαν δύο δωμάτια οἰκίας, χωρίζομενά ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοίχου, τοῦ ὁποίου ἐλάχιστα λείψανα σφύζονται σήμερον (εἰκ. 8), ἀλλὰ φαίνονται ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους λίθοι ἐξέχοντες, διὰ τῶν ὁποίων συνεδέετο πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνος. Κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν χωρικῶν ἐσφύζετο ἐπὶ τοῦ τοίχου τούτου καὶ οὐδὸς θύρας μὴ ὑφιστάμενος πλέον, δι' οὗ συνεκοινώνουν τὰ δύο δωμάτια. Ὁ τοῖχος τοῦ βάθους, ὡς φαίνεται καὶ ἐν τῇ φωτογραφίᾳ τῆς προηγουμένης σελίδος (Εἰκ. 7) εἶναι ἐκτισμένος διὰ

Εἰκ. 8. Δύο δωμάτια ἐν Ἑρεσῷ.

μεγάλων πολυγωνικῶν λίθων, τὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων κενὰ πληροῦνται διὰ μικροτέρων. Ἡ νδ. πλευρὰ τοῦ μικροῦ δωματίου περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ βράχου, τοῦ ὁποίου αἱ ῥωγμαὶ καὶ τὰ κενὰ εἶναι συμπεπληρωμένα διὰ λίθων ἰσοδομικοῦ ὡς τὸ πολὺ ῥυθμοῦ.

Ἀνὰ τὴν πεδιάδα τῆς Ἑρεσοῦ εὕρισκονται πολλαχοῦ τάφοι καὶ σαρκοφάγοι· τούτων ἀνέσκαψά τινες ἐν τῇ αὐτῇ καὶ τῇ ἀμπέλῳ Κουτρομπάνη. Δύο ἐξ αὐτῶν περιεῖχον κοινὰ κτερίσματα ἑλληνιστικῶν χρόνων μελαμβαφῶν κρατηρίσκων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δωρεαί. Εὐχαρίστως ἀναγράφοντες κατωτέρω τὰ πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρείας εἴτε ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγραφέων εἴτε ὑπ' ἄλλων φίλων τῆς Ἑταιρείας ἀποσταλέντα κατὰ τὸ 1926 βιβλία, καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πρὸς πάντας τοὺς φιλόφρονας δωρητὰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

1. **Ἀλεξοπούλου, Ν. Κ.:** Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Τεγέας. Ἐν Ἀθήναις 1926.
2. **Ἀναστασιάδου, Ξενοφ.:** Γεωργίου Γενναδίου βίος, ἔργα, ἐπιστολαί. Μ. 1-2. Ἐν Παρισίοις 1926. (Ἰω. Γεννάδιος).
3. **Antike Denkmäler.:** Bd 3, H. 5, 1918-26, Taf. 45-55. Berlin 1926 (Deutsches Archaeologisches Institut).
4. Περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων καὶ νέας ὀνοματοθεσίας τῶν λιμένων Πειραιῶς... 1926. (Ἰάκ. Δραγάτης).
5. **Balanos, N.:** Le redressement de la colonnade nord du Parthenon. Paris 1925. Ἀπόσπ.: Comptes - rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles lettres.
6. **Barker, A. W.:** A classification of the chitons worn by greek women. Philadelphia 1923.
7. **Χατζῆ, Ἀντ. Χ.:** Ἀμφίπολις ποταμός. Ἀπ.: «Ἐπιστ. Ἡχώ» 1925.
8. » » » : Πεντενησία - Πε(ι)ραιεύς. Ἀπ.: «Ἐπιστ. Ἡχώ» 1925.
9. **Délos.** Planches 9-16. (Γαλλ. Ἀρχ. Σχολή Ἀθηνῶν).
10. **Δέφνερ, Μ.:** Παλίμψηστος ἐν Σκύρω ἐπιγραφή. Ἀπ.: ΑΕ 1925 (Ἀρχ. Ἑταιρεία).
11. **Dörpfeld, W.:** Das Theater von Priene und die griechische Bühne. Ἀπ.: Athen. Mitteil. 49, 1924.
12. **Ἐπιστημ. Ἐπετηρὶς** τῆς Ἱατρ. Σχολῆς τοῦ Ἀθῆνησι Πανεπιστ. Τ. 1₁₁ : 1925.
13. » » » Νομ. » » » Τ. 1₁₁₋₂ : 1924-25
14. » » » Φιλοσοφ. » » » Τ. 1₁₁₋₂ : 1925.
15. » » » Σχολ. φυσ. ἐπιστημῶν » » Τ. 1₁₁ : 1925.
16. » » » Θεολογικῆς σχολῆς » » Τ. 1₁₁ : 1925.
17. Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1923. Ἀθῆνησι (1925), (Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία).
18. **Filow, B. D.:** L'art antique en Bulgarie. Sofia 1925.
19. **Frödin, O. || Persson, A. W.:** Rapport préliminaire sur les fouilles d'Asiné, 1922-24. Lund 1925.
20. **Γενναδίου, Ι.:** Λόγος πανηγυρικός ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Γενναδίῳ... Ἐν Παρισίοις 1926.

21. **Goetz, G.**: Trogus und Gellins bei Radulfus de Diceto. Leipzig 1926.
22. **Haring, J.**: Das Lehramt der katholischen Theologie. Graz 1926 (Universität Graz).
23. Ἑορταὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Κον Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου... Ἀθ. 1926.
24. **Hiller v. Gärtringen, F.**: Amedeo Maiuri, Nuova Silloge epigrafica di Rodi. 1929.
25. » » » » : Historische griech. Epigramme. Bonn 1926.
26. **Justesen, F. Th.**: The homeric «Phren». Banjoewangi, Java 1925.
27. **Kalendari Kombiar.** 1926. Tirane (Midhat Bey Frasheri).
28. **Körte, A.**: Das Schlusskapitel von Xenophons Symposion. Ὅμοῦ: Studniczka: Ein Bildnis des Sokrates.
29. **Κουρουνιώτη, Κ.**: Ἡ ἀνασκαφὴ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Ἀθ. 1926.
30. **Κουρτίδου, Κ. Γ.**: Τὰ Θερμικά. Θεσσαλονίκη 1926.
31. **Λεβίδη Ν. Δ.**: Ἀγορεύσεις ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως περὶ θρησκείας. Ἐν Ἀθ. 1926.
32. » » » : Λόγος... περὶ τῆς γλώσσης ὡς ζητήματος ἐθνικοῦ. Ἀθῆναι (1926).
33. **Λέκκα, Ν. Γ.**: Ὁ περιγητισμὸς ἐν Ἑλλάδι. [Ἀθῆναι] 1925.
34. Ἑλληνικὴ Λέσχη περιγητήσεων καὶ αὐτοκινήτων. 1-4.
35. **Maculevic, L. A.**: Serebrjanaja casa iz Kerči. Leningrad 1926.
36. **Meritt, B. D.** || **West, A. B.**: The reconstruction of I. G., I², 193, 194 and 201 Ἀπ.: Transact. Am. Ph. 1925.
37. » » » : A restoration in IG, I², 201 Ἀπ.: Am. Journal of arch. 1926.
38. **Muttelsee, Max.**: Zur Verfassungsgeschichte Kretas im Zeitalter des Hellenismus. Glückstadt 1925.
39. **Odelstierna, Ingrid.**: De vi futurali ac finali gerundii et Gerundivi... Upsaliae 1926.
40. **Oikonomos, G. P.**: Jean N. Svoronos, sa vie et son oeuvre. (1863-1922): 1926.
41. **Οικονόμου, Γ. Π.**: Ἡ Ἑλλάς ἐν τῇ διεθνεῖ ἀκαδημαϊκῇ ἐνώσει. Ἐν Ἀθ. 1927.
42. **Olsson, B.**: Papyrusbriefe aus der frühesten Römerzeit. Uppsala 1925.
43. **Παπούλια Δ. Π.**: Ἐκθεσις τῶν ἐπὶ τῆς πρυτανείας αὐτοῦ κατὰ τὸ πανεπιστ. ἔτος 1923-24 πεπραγμένων. 1925.
44. **Anonymi Byzantini** Παραστάσεις σύντομοι χρονικά. Ed. Th. Preger. München 1898.
45. **Πασχάλη, Δ. Π.**: Λατίνοι ἐπίσκοποι Ἀνδρου (1208-1710). Ἐν Ἀθ. 1927.
46. **Petersson, A.**: De epitoma Justinii quaestiones criticae. Uppsala 1926.
47. **Polaczek, Ernst.**: Georg Dehio. Berlin, Leipzig 1925.
48. **Premenstein, A. v.**: Griechisch-heidnische Weise als Verkünder christl. Lehre. 1926.
49. **Recueil d'études dédiées** à la mémoire de N. P. Kondakov. Prague 1926.
50. **Schoch, C.**: Die sechs griechischen Dichter-Finsternisse. Berlin. [1926].
51. » » : Richtigstellung. Berlin [1926].
52. **Schrader, H.**: Hypnos. 85. Winckelmannspr. Berlin 1926.
53. **Söderström, G.**: Epigraphica latina africana. Upsaliae: 1926.

54. **Studniczka, Fr.:** Artemis und Iphigenie. Leipzig 1926.
55. Superbe collection de monnaies grecques, romaines et byzantines. Vente à Amsterdam 1926.
56. **Ure, P. N.:** Cambridge ancient history. V. 4, chap. 4.
57. Die antiken Vasen von der Akropolis zu Athen. H 4. Text καὶ Tafeln. Berlin 1925. (Deutsches Archaeol. Institut).
58. **Vogel, Fr.:** Bibliotheca philologica classica. 1923. Leipzig 1926.
59. **West, A. B. || Meritt, B. D.:** Ὁ φορολογικὸς κατάλογος τοῦ 421/0. 1926. Ἀπ.: AE 1924.
60. **Meritt, B. D. || West, A. B.:** The reconstruction of I. G, I² 191 Ἀπ.: Am. Journ. of philol. 1926.
61. » » » || » » » : Fragments of the attic tribute lists. Ἀπ.: Amer. Journ. of Arch. 1926.
62. **Widstrand, H.:** Palladiusstudien. Uppsala 1926.

Ἀγοραὶ καὶ Ἀνταλαγαί. Δι' ἀγορᾶς ἐπρομηθεύθη ἡ βιβλιοθήκη 143 τόμους, δι' ἀνταλλαγῆς δὲ ηὐξήθη κατὰ 82 τόμους.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925

Τακτική Συνέλευσις.

Τῇ 8^η Φεβρουαρίου 1925 ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 1/2 π. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 31 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1925 καὶ ἀκούσωσι τὴν περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1924 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1924.

Παρήσαν ἑταῖροι τριάκοντα πέντε. Γενομένης φανεραῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνστ. Ράλλης, Α΄ Γραμματεὺς, ὁ κ. Παναγιώτης Ἡλιόπουλος καὶ Β΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Θεόδ. Μαλαπέτσας.

Ὁ Γραμματεὺς κ. Παναγ. Ἡλιόπουλος ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1924 ἣ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1925 οἱ κ. κ. Ἀγγελος Σταυρόπουλος, Εὐάγγελος Κρητικός, Βασίλειος Ἡλιόπουλος, Ἀθανάσιος Κριμπᾶς καὶ Γεώργιος Παππαϊωάννου.

Ἐπαναληφθείσης τῆς συνεδρίας μετὰ μικρὰν διακοπὴν ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κ. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος ἀνεκοίνωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1924 μεθ' ὃ διελύθη ἡ συνέλευσις περὶ ὥραν ἡμίσειαν μ. μ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1925

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία, ἐπιληφθεῖσα τοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1925 καὶ ἐπιτελέσασα τὸ ἑαυτῆς καθήκον, ἔχει τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τὸ πόρισμα αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐλέγχου τούτου, ὅπερ ἔχει ὡς ἔπεται :

α') Χρηματικόν.

1) Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὐρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας Δρχ.	1,093,70
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ »	569,207,50
» ἐκ τῶν ἐν ὄψει καταθέσεων τῆς Ἐταιρείας παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ »	75,000,—
» ἐκ προκαταβολῶν (τὰ μὴ δαπανηθέντα ἐκ προκαταβολῶν δι' ἀνασκαφᾶς) »	3,875,90
Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>649,177,10</u>

2) Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ Δρχ.	278.583,95
» εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν (καταθέσεις ἐν ὄψει) . . »	171,079,40
» εἰς Λαϊκὴν Τράπεζαν (καταθέσεις ἐν ὄψει) . . . »	323,50
» εἰς προκαταβολὰς (τὰ μὴ δαπανηθέντα ἐκ προκαταβολῶν δι' ἀνασκαφᾶς) »	3,875,90
Ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925 »	195,314,35
Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>649,177,10</u>

β') Ἔσοδα καὶ Ἐξοδα.

1) Ἔσοδα.

Ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους	Δρχ.	466,895.—
» ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	»	16,697.50
» εἰσφορὰς ἐταίρων	»	3,740.—
» συνδρομὴν τοῦ Δημοσίου	»	50,000.—
» κεκλεισμένας χρήσεις	»	31,875.—
Τὸ ὅλον . . . Δρχ.		<u>569,207.50</u>

2) Ἐξοδα.

Εἰς μισθοὺς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	Δρχ.	74,812.—
» ἔξοδα γραφείων	»	17,216.—
» ἔξοδα βιβλιοθήκης	»	58,184.95
» ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις	»	17,124.—
» ἀνασκαφὰς	»	66,538.—
» δημοσιεύματα	»	27,961.90
» διδασκαλίαν	»	3,340.—
» κεκλεισμένας χρήσεις	»	4,227.10
» ἐκτάκτους δαπάνας καὶ διάφορα ἔξοδα	»	9,180.—
Τὸ ὅλον . . . Δρχ.		<u>278,583.95</u>
Περίσσευμα ἐσόδων ἔτους 1925	»	<u>290,623.55</u>
Σύνολον . . . Δρχ.		<u>569,207.50</u>

γ') Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925

ἀνήρχετο εἰς	Δρχ.	<u>1,424,242.10</u>
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	195,314.35
2) » τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	157,190.25
5) » 405 ὁμολογίας Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6) » 75 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Σιδηροδρόμων Πει- ραιῶς - Λαρίσης	»	20,193.75
7) » 1697 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
8) » 171 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9) » 110 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 500 ἑκατομμ. 1914	»	48,110.65
10) » 204 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 75 » 1918	»	18,460.20
Εἰς μεταφορὰν . . . Δρχ.		<u>983,566.25</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρχ.	983,566.25
11)	Ἀπὸ 74 ὁμολογ. Ἐθν. Ἀναγκαστικοῦ Δανείου 1922 »	7,400.—
12)	» 1 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιώσεως μετὰ μιάς ἀποδείξεως φρ. 140 »	640.—
13)	» 25 ὁμολ. Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου . . . »	25.—
14)	» 500 ὁμολογ. Ἐθν. Δαν. 300 ἑκατομ. 1920 . . . »	97,100.—
15)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ . »	326,891.80
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ . . »	6,687.05
17)	» προκαταβολὰς »	1,932.—
	Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>1,424,242.10</u>
Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925 ἀνήρχετο εἰς . Δρχ.		<u>1,424,242.10</u>
ἀποτελούμενον :		
1)	ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924 . . . Δρχ.	1,133,618.55
2)	ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἔτους 1925 »	290,623.55
	Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>1,424,242.10</u>

δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμ- βρίου 1925 ἀνήρχετο εἰς Δρχ.		<u>1,424,242.10</u>
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ Δρχ.	195,314.35
2)	» τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας »	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα »	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς »	157,190.25
5)	» 405 ὁμολογ. Ἐθν. Παγ. Δανείου 1889 »	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Σιδηροδρόμων Πει- ραιῶς - Λαρίσσης »	20,193.75
7)	» 1697 ὁμολογ. Ἐθν. Δαν. Ἐνοποιήσεως 1898 . »	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Ἀμύνης 1907 . . »	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 500 ἑκατομ. 1914 . »	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 75 ἑκατομ. 1918 . »	18,460.20
11)	» 74 ὁμολογ. Ἐθν. Ἀναγκαστ. Δανείου 1922 . »	7,400.—
12)	» 1 ὁμολογ. Ἐθνικ. Δανείου Κεφαλαιώσεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν φράγκων 140 »	640.—
13)	» 25 ὁμολογ. Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου . . »	25.—
	Εἰς μεταφορὰν . . . Δρχ.	<u>991,631.25</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρχ.	991,631.25
14)	Ἀπὸ 500 ὁμολογ. Ἑθν. Δανείου 300 ἑκατομ. 1920 . . . »	97,100.—
15)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ . . . »	326,891.80
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ . . . »	6,687.05
17)	» προκαταβολὰς »	1,932.—
	Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>1,424,242.10</u>

Περαίνουσα τὴν παροῦσαν ἑκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως αὕτη ἐγκρίνῃ τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν καὶ ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμόν καὶ τὸν Ἀπολογισμόν τοῦ λήξαντος ἔτους 1925.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Φεβρουαρίου 1926

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΡΙΜΠΑΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπο- λογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογι- σθέντα		Εἰσπραχθέντα		Διαφορὰ	
Κεφ.	Ἀρθρ.						Ἐπὶ πλέον	Ἐπὶ ἔλαττον
A'	1	Μερίσματα καὶ τόκοι	250 410	—	466 895	—	216 485	—
»	2	Μισθώματα	300	—	—	—	—	300
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	20 000	—	16 697 50	—	—	3 302 50
B'	1	Εἰσφοραὶ ἐταίρων	3 100	—	3 740	—	640	—
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου	50 000	—	50 000	—	—	—
Γ'	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων	131 683	45	31 875	—	—	99 808 45
»	2	Ἐκτακτὰ καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	1 100	—	—	—	—	1 100
Σύνολον . .			456 593	45	569 207 50	—	217 125	104 510 95

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου A'. ἄρθρον 3.

«Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων».

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς	Δρχ.	18 687.50
2) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	»	1 300.—
3) Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session. Athènes 1905	»	60.—
4) Χρήστου Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908	»	1 500.—
5) Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσοῦργ Μουσείου. 1911	»	40.—
6) Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	»	80.—
7) Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. 1912-1917	»	30.—
Σύνολον	Δρχ.	<u>16 697.50</u>

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1925

Προϋπο- λογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογι- σθέντα	Δαπανη- θέντα	Διαφορὰ ἐπὶ ἑλαττον			
Κεφ.	Ἀρθρ.							
Α΄	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	82 812	—	74 812	—	8 000	—
»	2	Ἔξοδα γραφείων	25 000	—	17 216	—	7 784	—
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	60 000	—	58 184	95	1 815	05
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	50 000	—	17 124	—	32 876	—
Β	1	Ἀνασκαφαὶ	95 000	—	66 538	—	28 462	—
»	2	Δημοσιεύματα	95 000	—	27 961	90	67 038	10
»	3	Διδασκαλία	10 000	—	3 340	—	6 660	—
Γ΄	1	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	10 000	—	4 227	10	5 772	90
»	2	Ἐκτακτοὶ δαπάναι καὶ διάφορα ἔξοδα . . .	28 781	45	9 180	—	19 601	45
Σύνολον			456 593	45	278 583	95	178 009	50

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Β'. ἄρθρου 1.

«Ἀνασκαφαί».

1) Διονυσιακοῦ Θεάτρου	Δρχ.	1 000.—
2) Ὁδείου τοῦ Περικλέους	»	4.992.—
3) Ἀμφιαρ. 1) ἀνασκαφαί 10 487.50		
» 2) Ἀγορὰ ἀγροῦ 5 268.90	»	15 756.40
4) Νέας Ἀγχιάλου	»	8 000.—
5) Φερῶν (Ἱεροῦ Διὸς Θαυλίου) . . .	»	12 000.—
6) Γουμνίτισης Καλαβρύτων	»	8 000.—
7) Στυμφάλου	»	6 129.50
8) Ἐπιδαύρου	»	3 952.—
9) Μεσσήνης	»	3 095.10
10) Ἐρευναὶ καὶ μελέται βυζ. μνη- μείων Γορτυνίας	»	3 024.—
11) Ἐρευναὶ καὶ μελέται βυζ. μνη- μείων Θηβῶν	»	589.—
Σύνολον	Δρχ.	66 538.—

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων
ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

1) Ἔσοδα	Δρχ.	569 207.50
2) Ἔξοδα	»	278 583.95
Περίσσευμα	»	290 623.55

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925.

Ὁ Ταμίας

ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Λογιστὴς

ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925

Α') Έκδοθέντα.

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1923 εἰς ἀντίτυπα 500.

Β') Πωληθέντα.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

Σειρὰ τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθὲν ποσὸν	Σειρὰ τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθὲν ποσὸν				
1906	1	250	—	250	—	Ἐκ μεταφ.	27	Ἐκ μεταφ.	6750	—	
1913	1	»	—	250	—	1920	8	250	—	2000	—
1914	2	»	—	500	—	1921	6	»	—	1500	—
1915	4	»	—	1000	—	1922	13	»	—	3250	—
1916	4	»	—	1000	—	Ἐν ὅλῳ	54				
1917	5	»	—	1250	—						
1918	5	»	—	1250	—						
1919	5	»	—	1250	—						
						Τεύχη		Τιμὴ τεύχους			
						1900	1α	62	50	62	50
						»	1β	»	»	62	50
						1918	1δ	»	»	62	50
Εἰς μεταφ.	27	Εἰς μεταφ.	6750	—		Ἐν ὅλῳ	3	Ἐν ὅλῳ	13687	50	

2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

1889	1	50	—	50	—	Ἐκ μεταφ.	10	Ἐκ μεταφ.	500	—	
1893	1	»	—	50	—	1908	1	50	—	50	—
1895	1	»	—	50	—	1909	1	»	—	50	—
1896	1	»	—	50	—	1910	2	»	—	100	—
1897	1	»	—	50	—	1911	1	»	—	50	—
1898	1	»	—	50	—	1914	1	»	—	50	—
1899	1	»	—	50	—	1915	1	»	—	50	—
1900	1	»	—	50	—	1916-19	1	»	—	50	—
1902	1	»	—	50	—	1920	4	»	—	200	—
1907	1	»	—	50	—	1921	4	»	—	200	—
Εἰς μεταφ.	10	Εἰς μεταφ.	500	—	—	Ἐν ὅλῳ	26	Ἐν ὅλῳ	1300	—	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας.

Ἀριθμὸς	Ἐπιγραφή βιβλίων	Πωληθέντα σώματα	Τιμὴ σώματος	Εἰσπραχθὲν ποσὸν		
1	Comptes rendus du congrès international d'archeologie, 1 ^{ère} session. Athènes 1905.	1	60	—	60	—
2	Χρήστου Τσουντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908	3	500	—	1500	—
3	Κωνσταντίνου Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας. 1911.	1	40	—	40	—
4	Γεωργίου Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας· τεύχος 1ον. 1915.	2	40	—	80	—
5	Ἀντωνίου Δ. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν· τεύχος 1ον. 1912-1917.	1	30	—	30	—
			Ἐν ὅλῳ		1710	—

Ἀνακεφαλαίωσις

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς	Δρ. 13,687.50
2) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	» 1.300.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας	» 1,710.—
	<u>Σύνολον Δρ. 16,697.50</u>

Γ') Διανεμηθέντα.

1) Ἀρχαιολογ. Ἐφημερίς		2) Πρακτικά Ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας	
Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέν- τες τόμοι	Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέν- τες τόμοι
1914	1	1885	1
1915	2	1915	3
1916	2	1916 - 19	3
1917	2	1920	1
1918	2	1921	2
1919	3	—	—
1920	3	—	—
1921	3	—	—
1922	2	—	—
ἄθροισμα	20	—	10
Σειρὰ τευχῶν 1918 δ'	— 1	— —	— —

3) Διάφορα Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας.

Αὑξων ἀριθμός	Τίτλος Βιβλίου	Διανεμη- θέντες τόμοι
1	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	1
2	Π. Καββαδία: Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. 1900	8
3	Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905. 1905	6
4	Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. τεῦχος 1ον 1912-1917	15
5	Γ. Οἰκονόμου: De profussionum receptaculis sepulchralibus. 1921 . .	2
6	Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμπανισμός, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. 1923.	17
	Ἐν Ἀθῆναις τῇ 10ῃ Μαρτίου 1926.	
	Ὁ Λογιστὴς ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ	

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926.

Τακτική Συνέλευσις.

Τῇ 14^ῃ Φεβρουαρίου 1926, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 5 1/2 μ. μ., συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπεῖαν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1926 καὶ ἀκούσωσι τὴν περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1925 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεύας καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1925.

Παρήσαν ἑταῖροι τεσσαράκοντα τέσσαρες. Γενομένης φανερᾶς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνστ. Ράλλης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀθανάσιος Γεωργιάδης, Α΄. Γραμματεὺς ὁ κ. Παναγιώτης Ἡλιόπουλος καὶ Β΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Θεόδωρος Μαλαπέτσας.

Ὁ Γραμματεὺς κ. Παναγιώτης Ἡλιόπουλος ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεύας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1925, ἣ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχειρίσιν ταύτην.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεύας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1926 οἱ κ. κ. Ἀγγελος Σταυρόπουλος, Ἀθανάσιος Κριμπᾶς, Γεώργιος Παππαϊωάννου, Εὐάγγελος Κρητικὸς καὶ Βασίλειος Ἡλιόπουλος.

Γενομένης μικρᾶς διακοπῆς καὶ ἐπαναληφθείσης τῆς συνεδρίας, ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητ. Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κ. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος ἀνεκοίνωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1925, μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας γενομένων ἀνασκαφῶν μεθ' ὃ διελύθη ἡ συνέλευσις περὶ ὥραν 8 μ. μ.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1926
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἀποτελοῦντες τὴν Ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1926, προσκληθέντες διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου 1927 ὑπ' ἀριθ. 1 ἐγγράφου τοῦ κ. Προέδρου, ἐπελήφθημεν τοῦ ἐλέγχου τῆς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1926 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα :

Α') Χρηματικόν.

Ταμείον

α') Χρέωσις.

1) Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὐρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας	Δρχ. 195,314.35
2) Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	» 505,902.95
3) Ἀναλήψεις ἐκ τῶν ἐν ὄψει καταθέσεων τῆς Ἑταιρείας παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	» 255,000.—
4) Ἐπιστροφαὶ χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν	» 13,266.—
Τὸ ὅλον	Δρχ. <u>969,483 30</u>

β') Πίστωσης.

1) Πληρωμαὶ εἰς ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρχ. 339,774.55
2) Καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	» 563,487.05
3) Προκαταβολαὶ δι' ἀνασκαφὰς μὴ δαπανηθεῖσαι	» 13,266.—
4) Ὑπόλοιπον μετρητῶν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1926	» 52,955.70
Τὸ ὅλον	Δρχ. <u>969,483.30</u>

Β') Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα.**α') Ἔσοδα.**

1) Ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους	Δρχ.	412,082.05
2) » ἀντίτιμον πωληθέντων δημοσιευμάτων	»	36,430.—
3) » εἰσφορὰς ἐταίρων	»	3,575.—
4) » συνδρομὴν τοῦ Δημοσίου	»	50,000.—
5) » ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	»	3,815.90
Τὸ ὅλον	Δρχ.	<u>505.902.95</u>

β') Ἔξοδα.

1) Εἰς μισθοὺς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	Δρχ.	70,810.90
2) » ἔξοδα γραφείων	»	24,923.25
3) » ἔξοδα βιβλιοθήκης	»	79,385.40
4) » ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις	»	6,050.—
5) » ἀνασκαφάς	»	93,061.—
6) » δημοσιεύματα	»	31,458.70
7) » διδασκαλίαν	»	1,025.—
8) » ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	15,279.80
9) » ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔξοδα	»	17,780.50
Τὸ ὅλον	»	339,774.55
Περίσσευμα ἐσόδων ἔτους 1926	»	166,128.40
Σύνολον	Δρχ.	<u>505,902.95</u>

Γ') Γενικὸς Ἰσολογισμός.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρίας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1926

ἀνήρχετο εἰς Δρχ. 1,590,370.50

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :

1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	52,955.70
2) » τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	157,190.25
5) » 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6) » 75 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Πειραιῶς — Λαρίσεως	»	20,193.75
7) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως	»	171,795.75
8) » 171 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9) » 110 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 500 ἑκατομ. 1914	»	48,110.65
Εἰς μεταφοράν	Δρχ.	822,747.40

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρχ.	822,747.40
10)	Ἀπὸ 204 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 75 ἑκατομ. 1918	»	18,460.20
11)	» 74 ὁμολογίας Ἐθν. Λαχ. Ἀναγκ. Δανείου 1922	»	7,400.—
12)	» 1 ὁμολογίαν Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιώσεως μετὰ μιᾶς ἀποδείξεως φρ. χρ. 140	»	640.—
13)	» 25 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
14)	» 500 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 300 ἑκατομ. 1920	»	97,100.—
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπέζῃ	»	635,378.85
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ	»	6,687.05
17)	» προκαταβολὰς δι' ἀνασκαφὰς	»	1,932.—
	Τὸ ὅλον . . .	Δρχ.	1,590,370.50
	Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβ. 1926 ἀνήρχετο εἰς ἀποτελούμενον:	»	1,590,370.50
1)	ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925	»	1,424,242.10
2)	ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἔτους 1926 προστιθεμένου εἰς τὸ κεφάλαιον	»	166,128.40
	Τὸ ὅλον . . .	Δρχ.	1,590,370.50

Δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

	Ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1926 ἀνήχετο εἰς	Δρχ.	1,590,370.50
	ἀποτελούμενη ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	52,955.70
2)	» τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	157,190.25
5)	» 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου Σιδηροδρόμων Πειραιῶς-Λαρίσης	»	20,193.75
7)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου Ἐνοποιήσεως .	»	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογ. Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογ. Ἐθνικοῦ Δανείου 500,000,000.— τοῦ ἔτους 1914	»	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογίας Ἐθνικ. Δανείου 75,000,000.— τοῦ ἔτους 1918	»	18,460.20
11)	» 74 ὁμολογίας Λαχειοφόρου Ἐθνικοῦ Ἀναγκα- στικοῦ Δανείου 6 1/2 % τοῦ ἔτους 1922 . . .	»	7,400.—
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρχ.	848,607.60

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρχ.	848,607.60
12)	» 1 ὁμολογίαν Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιώσεως καὶ μῖαν ἀπόδειξιν φρ. χρ. 140	»	640.—
13)	» 25 ὁμολογίας Ἐθνικ. Πατριωτικοῦ Δανείου . .	»	25.—
14)	» 500 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 300 ἑκατομ. 1920	»	97,100.—
15)	» καταθέσεις ἐν ὧσιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	635,378.85
16)	» καταθέσεις ἐν ὧσιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ	»	6,687.05
17)	» προκαταβολὰς δι' ἀνασκαφάς	»	1,932.—
	Σύνολον . . .	Δρχ.	<u>1,590,370.50</u>

Περαίνουσα τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως ἐγκρίνῃ τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς γενομένην καὶ ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμόν καὶ τὸν Ἀπολογισμόν τοῦ λήξαντος ἔτους 1926.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Φεβρουαρίου 1927.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΡΙΜΠΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΠΑ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπο- λογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογι- σθέντα		Εἰσπραχθέντα		Διαφορὰ	
Κεφ.	Ἀρθρ.						Ἐπὶ πλέον	Ἐπὶ ἔλαττον
Α'	1	Μερίσματα καὶ τόκοι	278 410	—	412 082	05	133 672	05
»	2	Μισθώματα	300	—	—	—	—	300
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	20 000	—	36 430	—	16 430	—
Β'	1	Εἰσφοραὶ ἐταίρων	3 100	—	3 575	—	475	—
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου	50 000	—	50 000	—	—	—
Γ'	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων	190 623	55	—	—	—	190 623
»	2	Ἑκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	200	—	3 815	90	3 615	90
Σύνολον . . .			542 633	55	505 902	95	154 192	95
							190 923	55

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Α'. ἄρθρον 3.

« Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων ».

1)	Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς	Δρχ.	34 250.—
2)	Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	»	350.—
3)	Χρήστου Τσουντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου 1908	»	1 000.—
4)	Π. Καββαδία: Τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	»	150.—
5)	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσούρῳ Μουσείου. 1911		80.—
6)	Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	»	40.—
7)	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	»	150.—
8)	Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus. 1921	»	160.—
9)	Α. Κεραμοπούλου: Ἀποτυμpanισμός. 1923	»	250.—
Σύνολον . . .		Δρχ.	36 430.—

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1926

Προϋπο- λογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογι- σθέντα	Δαπανηθέντα	Διαφορά , Ἐπὶ ἑκατ.
Κεφ.	Ἀρθρ.				
Α'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	99 612 —	70 810 90	28 801 10
»	2	Ἔξοδα γραφείων	25 000 —	24 923 25	76 75
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	100 000 —	79 385 40	20 614 60
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	25 000 —	6 050 —	18 950 —
Β'	1	Ἀνασκαφαὶ	120 000 —	93 061 —	26 939 —
»	2	Δημοσιεύματα	110 000 —	31 458 70	78 541 30
»	3	Διδασκαλία	15 000 —	1 025 —	13 975 —
Γ'	1	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	20 000 —	15 279 80	4 720 20
»	2	Ἐκτακτοὶ δαπάναι καὶ διάφορα ἔξοδα	28 021 55	17 780 50	10 241 05
Σύνολον . . .			542 633 55	339 774 55	202 859 —

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Β' ἄρθρου 1.

« Ἀνασκαφαί ».

1)	Ὁδείου Περικλέους	Δραχ.	5 000.—
2)	Ἀμφιαρείου	»	11 991.—
3)	Νέας Ἀγχιάλου	»	10 000.—
4)	Φερῶν (Ἱεροῦ Διὸς Θανλίου)	»	12 000.—
5)	Γουμενίτις Καλαβρύτων	»	8 000.—
6)	Στυμφάλου	»	7 000.—
7)	Ἐπιδαύρου	»	3 723.—
8)	Πύλου	»	5 991.—
9)	Νικοπόλεως	»	10 976.—
10)	Σερρών	»	2 880.—
11)	Λέσβου	»	6 000.—
12)	Νίρου Χάνι Κρήτης	»	7 000.—
13)	Ἀμοργοῦ (ἔρευναι καὶ μελέται)	»	2 500.—
Σύνολον . . .			Δραχ. 93 061.—

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων

ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

1)	Ἔσοδα	Δρ.	505 902.95
2)	Ἔξοδα	»	339 774.55
3)	Περίσσευμα	»	166 128.40

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1926.

Ὁ Ταμίας

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Λογιστής

ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926

Α') Πωληθέντα.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Σειρὰ τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθὲν ποσὸν		Σειρὰ τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθὲν ποσὸν		
1883	1	250	—	250	—	Εκ μεταφ.	22	Ἐκ μεταφ.	5500	—
1884	1	»	—	250	—	1905	1	250	250	—
1885	1	»	—	250	—	1906	1	»	250	—
1886	1	»	—	250	—	1907	1	»	250	—
1887	1	»	—	250	—	1908	1	»	250	—
1888	1	»	—	250	—	1909	1	»	250	—
1889	1	»	—	250	—	1910	1	»	250	—
1890	1	»	—	250	—	1911	1	»	250	—
1891	1	»	—	250	—	1912	1	»	250	—
1892	1	»	—	250	—	1913	2	»	500	—
1893	1	»	—	250	—	1914	3	»	750	—
1894	1	»	—	250	—	1915	3	»	750	—
1895	1	»	—	250	—	1916	7	»	1750	—
1896	1	»	—	250	—	1917	8	»	2000	—
1897	1	»	—	250	—	1918	10	»	2500	—
1898	1	»	—	250	—	1919	7	»	1750	—
1899	1	»	—	250	—	1920	7	»	1750	—
1900	1	»	—	250	—	1921	8	»	2000	—
1901	1	»	—	250	—	1922	8	»	2000	—
1902	1	»	—	250	—	1923	43	»	10750	—
1903	1	»	—	250	—	1923	2	125	250	—
1904	1	»	—	250	—	—	—	—	—	—
Εἰς μεταφ.	22	Εἰς μεταφ.	5500	—	ἄθροισμα	138	ἄθροισμα	34250	—	—

2) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

1915	2	50	—	100	—	Ἐκ μεταφ.	4	Ἐκ μεταφ.	200	—
1916-19	2	50	—	100	—	1920	1	50	50	—
						1921	2	50	100	—
Εἰς μεταφ.	4	Εἰς μεταφ.	200	—	ἄθροισμα	7	ἄθροισμα	350	—	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἀξὼν ἀριθμὸς	Ἐπιγραφή βιβλίου	Πωληθέντα σώματα	Τιμὴ σώματος	Εἰσπραχθὲν ποσὸν		
1	Π. Καββαδία: τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπι- δαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	1	150	—	150	—
2	Χ. Τσουντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908	2	500	—	1000	—
3	Κ. Κουρουγιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσοῦρα Μουσείου. 1911	2	40	—	80	—
	Εἰς μεταφορὰν	5			1230	—

Αἰτίον ἀριθμός	Ἐπιγραφή βιβλίου	Πολυθῆτα τόμοι	Τιμή σώματος	Εἰσπραχθέν ποσόν
4	Ἐκ μεταφορᾶς Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1911	5		1230 —
5	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	1	40 —	40 —
6	Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus. 1921	5	30 —	150 —
7	Α. Κεραμοπούλλου: Ἀποτυμπανισμός. 1923	4	40 —	160 —
		5	50 —	250 —
	Ἄθροισαις	20		1830 —

Ἀνακεφαλαιώσεις.

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς Δρ. 34,250.—
 2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας » 350.—
 3) Διάφορα δημοσιεύματα » 1,830.—
 Ἐν ὅλῳ Δρ. 36,430.—

Β) Διανεμηθέντα.

1) Ἀρχαιολογ. Ἐφημερίς		2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογ. Ἐταιρείας	
Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέν- τες τόμοι	Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέν- τες τόμοι
1915	1	1915	1
1916	1		
1917	2	1916-19	1
1918	1		
1919	1	1920	2
1920	2		
1921	2	1921	7
1922	2		
1923	120		
ἄθροισμα	132	ἄθροισμα	11
Σειρὰ τευχῶν	—	—	—
1914 αβ.	1	—	—
1918 αβγ.	1	—	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα.

Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus. 1921. Τόμ. 1.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Μαρτίου 1927.

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 20)

Δραχμαὶ

1. Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1837-1924 (ΑΕ 1-67: πρβ. πινάκιον παρὰ Β. Λεο-
νάρδου), Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα, σ. 1-3). Σχῆμα 4ον.

(Περίοδος Α'): τόμος 1-16.

1837-1843: τεύχη α'-ιβ', ιγ' (καὶ ιδ') ιε' (τεῦχος ιε' ἴδιον δὲν ἐξεδόθη), ιζ'-κθ' 1852-1860: τεύχη λ'-νε' πωλοῦνται τάδε τὰ τεύχη: α', β', γ' δ', ιθ', κβ'-κθ', ν', να', νγ'-νε' ἕκαστον τεῦχος	10.—
--	------

Περίοδος Β: τόμος 17-21.

1862: τεύχη α'-ιβ' (τὰ τελευταῖα τέσσαρα ἐξεδόθησαν τῷ 1863). ἕκαστον τεῦχος	10.—
1869: τεῦχος ιγ' 1870: τεῦχος ιδ' 1872: τεύχη ιε' καὶ ιε' (τὸ ιε' ἐξεδόθη τῷ 1873) 1874: τεῦχος ιζ' ἕκαστον τεῦχος	30.—

Περίοδος Γ': τόμος 22-62.

1883-1923: εἰς τόμος κατ' ἔτος, ἐκ τεσσάρων τευχῶν συγκείμενος. Ἐκα- στος τόμος	250.—
--	-------

Περίοδος Δ': τόμος 63 κέ.

Εἰς τόμος κατ' ἔτος εἰς 4 τεύχη ἢ ἐνιαίως ἐκδιδόμενος μετὰ μονοστήλου κειμένου.

1924: εἰς τόμος	250.—
1925-1926: εἰς τόμος (ὑπὸ ἐκτύπωσιν).	250.—
1927-1928: εἰς τόμος (ὑπὸ ἐκτύπωσιν).	250.—

2. *Ἐννετηριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου* ὑπὸ Ἀλε-
ξάνδρου Δαμπροπούλου· τόμος 1ος: 1883-1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες
η' + στήλαι 550· 1902 50.—
3. *Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1837-1927* (ΠΑΕ 1-82).

(Περίοδος Α': 1837-1849).

- 1-3 (1837, 1837/8, 1838/9): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν <τῆς Α' — Γ' συνε-
δριάσεως> τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλ-
ληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Σχῆμα 16ον, σελίδες 93. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —
- 4 (1839/49): Πρακτικά τῆς Δ' συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολο-
γικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Σχῆμα 16ον,
σελίδες 77. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —
- 5 (1840/41) Πρακτικά τῆς Ε' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις
Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ.
Σχῆμα 16ον, σελίδες 87. 1841. (Δὲν πωλεῖται). —
- 6 (1841/42): Πρακτικά τῆς Ζ' (γράφει: F') Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν
Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλ-
λιστὶ. Σχῆμα 16ον, σελίδες 31. 1842 10.—
- 7-11 (1842-1847): Δὲν ἐξετυπώθησαν ἰδιαίτερως, —

- 1-11 (1837-1846/7): Σύνοψις τῶν Πρακτικῶν (τῆς Α'—ΙΑ' Γενικῆς συνεδριάσεως) τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκδοσις 2α Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 325, μετὰ πίνακος (Ἀνδρονίκου ὥρολόγιον, εἰς σελ. 247, πρβ. σελ. 318), 1846 (1847). Δὲν πωλεῖται. Δεχ.—
- 12 (1847/48): Πρακτικὰ τῆς ΙΒ' Γενικῆς συνεδρίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 31. 1848. 10.—
- 13 (1848/49): Πρακτικὰ τῆς ΙΓ' Γενικῆς συνεδρίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 37. 1849. 10.—
- (Περίοδος Β': 1858-1869/70).
- 14 (1858/59): Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Σχῆμα 8ον. σελίδες α' + 43. 1859. 10.—
- 15-25 (1859-70): Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας: τεύχη ἑνδεκα: 1859/60, 1860/1, 1861/2, 1862/3 (ἐξεδόθη τῷ 1864), 1863/4, 1864/5 (δὲν πωλεῖται), 1865/6, 1866/7, 1867/8, 1868/9, 1869/70. Σχῆμα 8ον· ἕκαστον τεύχος. 10.—
- (Περίοδος Γ': 1870/71 κέ.).
- 26-74 (1870/71-1919): Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1870-1871 (δὲν πωλεῖται). 1871/2, 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876, 1877 κέ—1902, 1903 κέ—1906 (δὲν πωλοῦνται), 1907 κέ—1915, 1916/9 (εἰς ἓνα τόμον). Σχῆμα 8ον· ἕκαστος τόμος. 50.—
- 75-76 (1920-1921): Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1920, 1921. Σχῆμα 8ον· ἕκαστος τόμος. 50.—
- 77-79 (1922-1924): Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1922-1924. Σχῆμα 8ον· εἰς τόμος (ὑπὸ ἐκτύπωσιν). 50.—
- 80-81 (1925-1926): Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1925-1926. Σχῆμα 8ον· εἰς τόμος. 50.—
- 82 (1927): Πρακτικὰ ΑΕ: εἰς τόμος. 50.—
- 3Α. Ὁργανισμὸς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. (Τεύχος 1ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 16. 1848. (Τεύχος 2ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24, 1894. (Τεύχος 3ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 48, 1896. (Τεύχος 4ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1899. (Τεύχος 5ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 41, 1912. (Δὲν πωλοῦνται). —
4. Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι, ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου· φυλλάδια τρία: 1ον: 1851 (σελίδες 12, πίνακες 15· δὲν πωλεῖται), 2ον: 1852 (σελίδες ια' + 22 + 5, πίνακες 8), 3ον: 1855 (σελίδες 60, πίνακες 4). Σχῆμα 4ον· τὸ φυλλάδιον ἐκότερον. 10.—
5. Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπείας ἡ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου γενομένη κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου. Σχῆμα 4ον, σελίδες 21, πίνακες 8. 1853. 10.—
6. Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι· φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἐξεδόθη). Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + 34, πίνακες 9. 1860. 1.—

7. **Εὐθύμιος Καστόρχης**: Ἱστορικὴ ἐκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευταῖος. Σχῆμα 8ον, σελίδες F' + 130. 1879 30.—
- 7A. **Κατάλογος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας**. (Τεύχος 1ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 124, 1887. (Τεύχος 2ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 126, 1906. (Δὲν πωλοῦνται). —
8. **H. C. Lolling**: Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ μουσείου τόμος 1ος: Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεύχος α': Ἀρχαῖκαί ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί. Σχῆμα 4ον, σελίδες η' + στήλαι 152 + η', μετὰ πίνακος. 1899 120.—
9. **Π. Καββαδίας**: Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 304, εἰκόνες 9, πίνακες 10, ὧν εἷς τοπογραφικός. 1900 150.—
10. **Π. Καββαδίας**: Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ιδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. Σχῆμα 8ον, σελίδες 115. 1900 30.—
- 10A. **Βαλέριος Στάης**: Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων ἐκ τῆς ΛΕ 1902: στήλη 145 - 173/4, εἰκόνες 21, πίνακες 8 (παρένθετοι) + 11. 50.—
11. *Comptes rendus du congrès international d'archéologie 1ère session: Athènes 1905*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 400, μετ' εἰκόνων. 1905 60.—
12. **Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος** τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (συντάκται: **Καββαδίας, Καστριώτης, Κουρουνιώτης, Lechat, Λεονάρδος, Schrader, Schroeder, Στάης, Σωτηριάδης, Wolters**), Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + στήλαι 118, πίνακες 36 (ἀρ. 1-33). 1906 250.—
13. **P. Canvadias + G. Kawerau**: *Die Ausgrabung der Akropolis vom Jahre 1885 bis zum Jahre 1890*. — **Π. Καββαδίας + Γ. Καβερᾶν**: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890. Ἑλληνιστί καὶ γερμανιστί. Σχῆμα φύλλον, στήλαι 150 + σελίδες 2, εἰκόνες 14, πίνακες 13. 1906/7. 500.—
14. **Χρῆτος Τσουντας**: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλον. Σχῆμα 4ον, στήλαι F' + 432, εἰκόνες 312, πίνακες 47. 1908 500.—
15. **Γεώργιος Ἀ. Παπαβασιλείου**: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. Σχῆμα 4ον, στήλαι β' + 108, εἰκόνες 53, πίνακες 21. 1910 100.—
16. **Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης**: Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας. Σχῆμα 8ον, σελίδες 72, εἰκόνες 74. 1911 40.—
- 16A **Βασίλειος Λεονάρδος**: Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίδος λεύκωμα. Σχῆμα 4ον, σελίδες 8. 1912. (Δὲν πωλεῖται) —
17. **Γεώργιος Π. Οἰκονόμος**: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. τεύχος 1ον. Σχῆμα 4ον, σελίδες 40, εἰκόνες 29. 1915 40.—
18. **Γεώργιος Κ. Γαρδίκας**: Μελετήματα ἀρχαιολογικά. Σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1915 10.—
19. **Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος**: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. τεύχος 1ον. Σχῆμα 8ον, σελίδες 113, εἰκόνες (παρένθετοι) 11, πίνακες 3. 1912-1917. 30.—
20. **Βαλέριος Στάης**: Τὸ Σοῦνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. Σχῆμα 8ον, σελίδες 55, εἰκόνες 14, πίνακες 5. 1920 30.—
21. **Georgius P. Oeconomus**: *De profusionum receptaculis sepulcralibus inde ad*

- antiquissimis temporibus usque ad nostram fere aetatem usitatis.* Σχῆμα 8ον, σελίδες 63, εἰκόνες 17. 1921 40.— δραχ.
22. Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλος· Ὁ ἀποτυμπαντισμός, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 144, εἰκόνες 21, ὧν 7 παρένθετοι. 1923 50.—
23. Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλος. Αἱ γραφαὶ στήλαι Δημητριάδος — Παγασῶν. Σχῆμα 2ον, σελίδες 179, εἰκ. 203, πίνακες παρένθετοι 7, πίνακες ἐν τέλει ἐγχρωμοὶ δέκα. 1928 1200.—
24. Γεώργιος Ε. Μυλωνᾶς· Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. Σχῆμα 8ον, σελίδες 174, εἰκ. 86, πίνακες 2, γεωγρ. χάρται 3. 1928 150.—

Ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ πωλεῖται καὶ τὸ σύγγραμμα
Βασ. Λεονάρδου· Ἡ Ὀλυμπία, ἀντὶ δραχ. 50.

Ἐξεδόθη ὁ παρὼν τόμος τῇ 10-6-29.